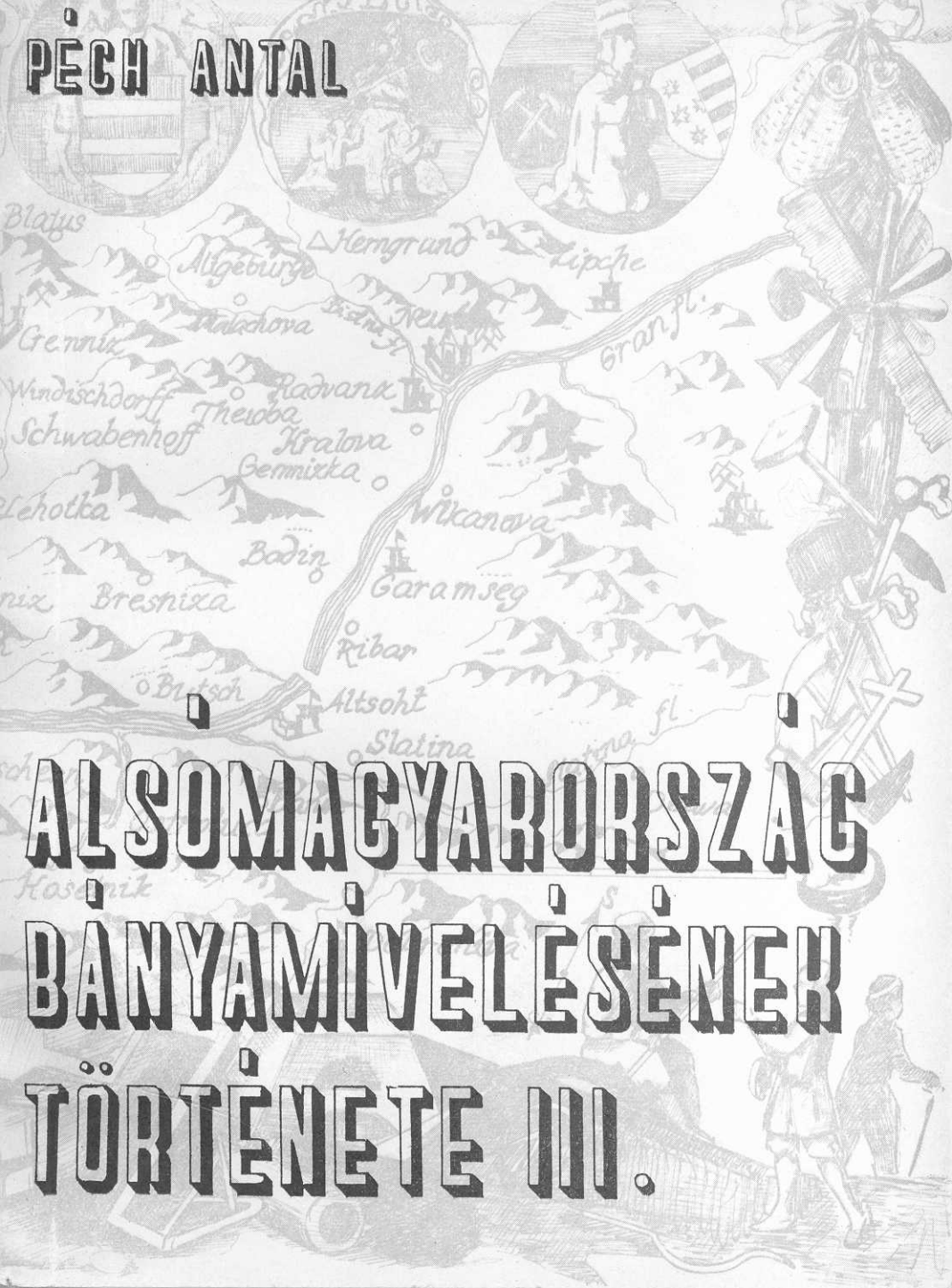

PECH ANTAL

ALSÓMAGYARORSZAG BANYAMIVÉLÉSÉNEK TÖRTÉNETE III.

P é c h A n t a l

Alsó-Magyarország bányamivelésének
története

III. 1650 - 1750

ERC- és ÁRVÁNYBÁNYÁSZATI IKTÁRÁCI MŰZELUM
III/3a. Részlet a bányászati és fémipari kezelésében
RUDABÁNYA

Rudabánya

Sajtó alá rendezte
Kosáry Domokos

Budapest, 1967.

X. ZUZÓMŰVEK 233/

1. Kivonatos adatjegyzék, 1650-1749

1692 szept.23. Egy 4-ik zuzó építése javasoltatik a steffultói völgyben.

1715. Zuzó irthok a zuzók felügyelője.

1716 jun.11. A zuzókban hetenkint 150 m. ólmos szinpor.

1717. Valamennyi zuzó járt.

1719. Gürtl sáfárt visszaélések miatt elbocsátották.

1721. okt.28. Kirchner Miksa a zuzókról. 48 nyillal több van, mint 1717-ben.

1722 nov.15. Iszaptócsákat rendel a bizottság. Aigner ellene van a javításoknak.

1723 nov.25. Vastalpakkkal tesznek kísérletet.

1724 jul.11. A tavak üresek, csak 25 nyil jár.

1726 jan.22. Gärtler megjavította a fekvő széreket.

1726 aug.11. Peske a zuzóköpkühöz görgetőt állit.

1727 jan.19. Cass kapitány terve a zuzók javítására.

1727 máj.8. Cass zuzójával a kísérlet nem sikerül.

1727 dec.16. Tegyenek kísérletet öntött nyilvasakkal.

1727 jun.26. Geramb rendezte be az ülepitőket.

1728 jul.7. A kohlbachí vizre 9 nyilás, 9 zuzó építet-
tik.

1728 aug.10. Höll Kornél javítása a zuzón nem jó.

1728 okt.1. Cass zuzójával kísérletek.

1729 febr.3. Szerződés Bukovával a 9 zuzó felépítésére.

1729 ápr.10. A kohlbachí vízvezeték haszna és a tó.

1729 ápr.21. Az iliai vízvezeték hasznos lenne.

1729 máj.1. Majerszky javítása általánosan elfogadtatik.

1729 jul.26. Az ülepitő sziták a hányóknál jól dolgoz-
nak.

1729 dec.24. Cass zuzójának leirása.

1730 szept.14. Javaslat, hogy Kohlbachon tó-gát épít-
tessék.

1730 szept.17. Új zuzókat csak a tó felépítése után állítsanak.

1732 nov.26. Kísérlet 1000 m. Pachen tárói zuzóérczczel.

1733 márcziusban a tavak üresek.

1733 ápr.26. A zuzófelügyelő mellé segéd alkalmaztassék, javasolják.

1734 máj.12. A felügyelő segéd engedtetik.

1735 márc.9. A Károly aknai hányókból a zuzókig riesen-pálya.

1735 jun.27. A város 1000 ft-ot kap a zuzók és vízvezetékek hely/éért?/.

1736 jan.18. Majerszky módját a bizottság károsnak tartja.

1736 jul.27. Az \odot kivonását a zuzókban abbahagyják.

1737 ápr.1. A nyári mosók haszna.

1737 jul.7. A steffultói völgyben a kisebb részesek zuzót építenek.

1737 szept.14. B.Fischer a bányákhoz kis tűzgépeket javasol.

1738 dec.8. A kovacs szinport nem lehet magánosnak eladni.

1739 jan.21. A Kórház aknai hányót meleg vízzel mossák.

1739 máj.6. A hányómosás haszna.

1739 jun.5. Utasítás a zuzó gyakornokok számára.

1739 nov.12. Kísérletek az első lökőszérekkel. Az új széreket Mihály ács építette.

1740 febr.15. Standecker Mihály a lökőszérért 30 ft jutalmat /kap/.

1740 máj.7. 6000 mázsával kísérlet.

1740 máj.28. 500 mázsával kísérlet Pachen tárói zuzó érczczel.

1740 aug.25. Werödy Pál javaslatai.

1740 dec.31. A hányómosás haszna. Kísérletek a lökőszérekkel.

1741 máj.14. Miller Mihály zuzófelügyelő javaslatai. A hányómosás eredménye.

1742 febr.22. Felterjesztik a lökőszérek eredményeit.

1742 jul.24. Kőrmöcsön is lököszéreket állítanak.

1742 okt.22. Kőrmöczi kísérlet lököszérekkel nem jó. -

A siglisbergi hányómosás felesleges.

1743 márc.27. A lököszérekkel tett kísérletek jók
Selmeczen.

1743 máj.12. A Mihály tárói társ. Bélabánya alatt zuzót
épít.

1743 dec.31. Millernek Nagybányán lököszéreket kell ál-
litani.

1744 márc.25. Kísérletek a szegény érczek ülepítésével.

1748. Kivetik a lököszéreket.

1749 jun.4. B. Imhoff jelentése a zuzókról. Vasfenéken
zuznak, 25-30 fontos nyilakkal 70-80 fontosak helyett.

XI. FÉMKORÁSZAT 234/

1. Kivonatos adatjegyzék, 1692-1749

1650 jan.6. Gallesonnak Stefultón kohója van.

1650 jan.31. A beszterczebányai kohónál tulságosan fogyasztott szenet fizesse a sáfár.

1650 dec.1. Helyreállított a kincstári hodrusi kohó.

1651 jan.18. Kisérlet a kovacsok olvasztásával Köröm-czön nem sikerült.

1651 márc.2. A jaszenai kovacsokból jó kéneskövet készítenek.

1651 szept.16. Egy mázsa ólom ára 13 ft.

1651 szept.29. Radvánszkyval szerződés az erdők használata iránt.

1652 dec.9. A kincstár bérbe vette a Brenner kohót, Siceli kohót Antal mellett, 3 ft hetenkint.

1653 ápr.1. Ehrenreutter átengedi használatra a kincstárnak a hodrusi kohóját.

1653 aug.26. Elkészült a vihnyi kincstári kohó, és megindított.

1654 jan.28. A válatásnál minden márka után 1/2 pizet fogyaték számítandó.

1654 A vihnyi kohó építési költsége 1600 ft-tal jóváhagyatott.

1655 okt.4. Faszállítási szerződés Hofer Daniellel.

1655 okt.19. Kéneskő szállítás Jaszenáról, Dürenthalból szerződés szerint.

1656 ápr.13. A beszterczebányai kohómunkások hátra levő bérüket követelik.

1656 ápr.15. A preafectus és könyvvivő 15.000 ft-tal tartoznak a kincstárnak.

1657 febr.14. A Frisovitz kohójában 1 m ércz feldolgozása 3 ft 21 db.

1657 ápr.14. Próba olvasztás Pachen tárói érczekkel,

25,5% fogyatékkal.

1657 ápr.26. Az ólmot Seilésziéből kapják 7 3/4 talléron.

1657 máj.5. Bécsben a villachi ólom 8 ft.

1658 márc.27. A Siceli társak kohójának gondnoka Perg-pühler Mihály.

1658. A Stadtgrundban új kohót építenek magánosok.

1659. Orsz.gy.natározat: a kataru ne végasson fát a zólyomi erdőkben.

1659 júl.2. A szegény érczek Körmöcsön olvasztassanak.

1659 okt.7. Fa és szén szállításra szerződés 6 évre

Flanar és Schmauchlerrel Besztercebányán.

1660 jan.21. Bepanaszolják a Siceli kohó érczmérőjét, hogy rosszul olvaszt.

1660 dec.6. B.Chaos szerződéseket köt a magánosokkal.

1660 dec.31. B.Chaos újabb szerződése 10% fogyatékra és 3 ft költségre.

1660 dec.31. A kincstár átvette a magánkohókat és a tiszteket kinevezte.

1661 aug.12. Jóváhagyatik a bányapolgárokkal kötött szerződés.

1661 dec.30. A magánosok nem akarják megújítani a szerződést.

1662 febr.3. Vizegálat a magánosok panasza miatt.

1662 jún.3. A magánosok rézkovacsosak akarnak olvasztani.

1662 aug.8. Selb és Reischl K. biztosok próbaolvasztást rendelnek.

1662 okt.2. Chaos főkamagróf lefoglalja az engedetlen részesek ezüstjeit.

1663 febr.27. A bányavárosok bizottsága ítél a panaszos ügyben Chaos javára.

1663 ápr.7. Roth György szerződése a Liptacher Seiffeni kohó vezetése iránt.

1663 nov.7. Joanelli főkamagróf feloldja a Pachon tárói érczek zárlatát.

1663 dec.12. A Stadtgrundi kohó felépült, Hassaeus a fő-részes és Frisowitz.

1664 aug.7. András táró kohóját visszadják, mert az érczeket nehéz feldolgozni.

1664 nov. Bezárnak egy svéd utazót és a moszteniiczi kohó őrnököt tanulm.miatt .

1665 jun.18. Megengedettetik, hogy a magánosok ismét olvaszthassanak.

1666 márc.1. A faszállítás iránti szerződés Flanerrel újabb 3 évre köttetik.

1666 ápr.10. Az óhegyi kohó szénfogyasztása szabályoztatik.

1667 jan.12. A Frisowitz kohójában 60 m ezüstből 20 m. fogyaték. /Brenner tárói ércz/.

1667 dec.3. A rosagrunndi Calleson kohóban nem szabad pálinkát mérni.

1668 jan.2. Szerződés Körmöcz város és a kohósáfár között.

1668 ápr.9. Vihnyén kincstári kohó.

1669 jan.11. Próbaolvasztás Beszterczebányán.

1671 máj.2. A kincstár megvette a felső hodrusi kohót a Siceli társulattól.

1672 jan.16. Próbaolvasztás a stadtrundí 2 kincstári kohóban.

1673 jan.2. Új szerződés a szenítésre, Czeh és Schmauchler S.

1675 jan.5. Schellenberg olvasztása nem sikerül.

1675 ápr.3. B.Schellenberg kísérletei nem sikerülnek.

1675 dec.16. Az olvasztás nagy veszteségei.

1676 jan.1. Mennyibe kerül Körmöczön a selmeczi érczeket olvasztani.

1676 febr.18. A szklenói patak elég erős egy kohó el látására.

1676 márc.2. Bécsbe kell küldeni a próbához színporokat.

1676 szept.2. Schellenberg kísérleteit folytatja.

1677 szept.3. A szklenói kohó 4086 ft 73 á-ba kerül.

1677 nov.8. tétetett le az alapköve.

1678 jan.3. A rosagrunndi kohót visszaadják András táró-nak.

- 1679 febr.28. A kincstári kohók készleteit leletelezték.
Ekkor már megvolt a szklenói kohó.
- 1679 máj.30. A hódrusi felsőkohó 2 hét alatt kész lesz.
- 1679 dec.28. A pestis miatt nem dolgozhattak.
- 1680 márc.2. Megújítják a szén szerződést 3 évre Schmauch-
lerrel.
- 1680 dec.9. Az új kohó a közelniki völgyben leégett.
- 1682 máj.8. Bizottsági jelentés 1679-ből.
- 1683 dec.10. Az alsó hódrusi, a rosgrundi és a város-
telki kohók megszerzése.
- 1684 máj.28. A császári katonaság kirabolta a hódrusi,
vihnyei és szklenói kohókat.
- 1684 aug.20. Felhőszakadás nagy károkat tesz a kohók-
ban és zuzókban.
- 1686 jan.30. A mosteniczi kohó leégett.
- 1686 ápr.10. Nem javasolják, hogy br.Schellenberg foly-
tassa kísérleteit.
- 1688 jan.23. Javaslát, hogy a béalabányai kohók megve-
gyék.
- 1688 júl.20. Levant olv.kísérlete nem sikerül.
- 1689 márc.19. A megfagyott érczek rosszul próbálhatnak.
- 1689 júl.21. A windischleuteni érczekre 1/4 a rézadás.
- 1690 jun.26. A béalabányai kohót megverték és ott már
olvasztanak.
- 1690 szept.19. Rézárótot készítettek a besztenczobányai
rézpörölyben.
- 1692 jun.30. Vichter v. Gruet bevádoltatik hamis elszá-
molásért.
- 1692 szept.16. A Preiszner-Kupfer készítésének módja.
- 1693 nov.2. Az D tartalmu fekete réz Körömczre szál-
litandó.
1694. A rézkohóknál abbahagyták a csurgatást.
- 1695 aug.12. Szerződés Selmezen az ólom olvasztásra
nézve.
- 1696 jan.12. Faschl módja szerint próbát tettek ólom
olvasztására.

- 1696 máj.8. Fasch elárulta módját a magánosoknak is.
- 1696 máj.21. Garicken és Starnbach ólom olvasztása jól sikerült.
- 1700 márc.20. Meghatározzák a szén és pénz fogyasztást.
- 1703 ápr.19. A kir. biztos rendelete Besztercebányán.
1707. Felhagyták a jeszenai kovács bányákat.
1709. Megtiltotta gr.Stahrenberg a kohó őrmezeknek a fuvart.
- 1711 febr.10. Az óhegyi kohót megszüntették, mert csekély az érctermelés.
- 1712 máj.4. A Pachen tárói 13-i járaton termelt ólom érc az olvasztásra jó, sok O -at ad.
- 1713 febr.4. Trentschanszky vezeti az ólom olvasztását.
1714. Összehasonlító ólom olvasztásokat tesznek.
- 1715 máj.26. Desáda javaslata a rezes ólomérmék feldolgozására.
- 1715 júl.26. Új ólom olvasztási próba mosott vassal.
- 1715 júl.27. Az új próba jól sikerül.
- 1715 dec.31. A bajor olvasztók bére kiutalványoztatik.
- 1716 máj.9. Az új ólom olvasztás jól megy.
- 1716 máj.22. Régebben 18 kemenczével, most csak 5-tel dolgoznak.
- 1716 jun.11. 400 kosár szén helyett most csak 160-170-et fogyasztanak.
1717. Az érczeket magasabb fémtartalommal számítják.
1718. Aigner olvasztási kísérletei nem sikerülnek.
- 1718 máj.5. Az ólom tartalomnak $\frac{1}{3}$ része kinyerhető.
- 1718 dec.8. Aigner kemenczéi jobbak, mint a régiek.
1719. Halbendienst olvasztási kísérlete nem sikerül.
- 1719 aug.13. Vizhiány. A fuvók kerekét 60 ember forgatja.
- 1720 ápr.20. A rezes 11 latosig nem kell csurgatni, az hadd vezessen.
- 1720 jun.19. Draviczára fuvókat küldenek.

1720 júl.4. Új olvasztás a besztterczebányai kohónál jól sikerült.

1720 okt.18. Az óhagyi kohó szünetel érczhiány miatt.

1721. A múlt évi réztermelés 2700 m. - A kohó irtokok megint fuvaroznak.

1721 nov.22. Eherle ólom olvasztása az ellene emelt vádak alól felmentetik.

1722 jun.25. 400 m ólmot szállítanak Nagybányáról.

1724 febr.27. Lauer javasolja a csurgatást.

1724 márc.30. A csurgatáshoz ólmot Valaszkabelláról óhajt.

1724 júl.13. Kísérlet aczmópelés zuzóérczek olvasztására. - Nagy a szárazság, a fuvókat emberek hajtják.

1724 aug.17. B.Sternbach eltörli az 1/8 rعادást.

1725 okt.1. Nagyobb leűző tűzhelyeket javasolnak.

1726 jan.29. Körmöczön az olvasztást nagyobb erővel folytatják.

1726 nov.2. Két olvasztó a Stadt-Ros.társulatnak adatik használatra.

1727. Körmöczön 6 új kemenczét építenek a kohóban a szeg. érczeknek. - Megvették a Roth-féle társ.kohót.

1727 ápr.6. Magánosoktól beváltják az érczeket.

1727 szept.9. Besztterczebányán zajfuvóval olvasztanak.

1728 jun.15. Ami 8 latnál szegényebb, küldjék Körmöczre. - Höll Cornél arany tincturát akar csinálni.

1728 jun.27. Schindler javaslata az ólomérczek olvasztására.

1728 júl.1. Priworszkytól házat vesznek a kohósáfér számára.

1728 aug.10. A béalabányai kohókért bért kell szedni.

1729 ápr.20. A besztterczebányai sárgaércz olvasztás leírása. - A magas olvasztók helyett közép olvasztókat alkalmaznak.

1729 jun.21. A kozelniki kohót újra fel akarják építeni.

1730 jan.19. Höll újabb 6 hónapi időt kap az tinctu-

rára.

1730 márc.8. Kutttenbergre küldenek ólmos és ezüst spec-
ies érczeket.

1730 máj.10. Höllenek adósságai becsinálás miatt.

1730 jun.22. A vihneyi kohót kijavítják és Geramb ke-
zeli.

1730 aug.31. Az olvasztásnak Körmöcözön berendezés szük-
séges.

1730 nov.19. Körmöcözre ne küldjenek ólom érczeket.

1731 ápr.9. A kozelniki kohó társ.régi törmeléke.

1731 jun.10. Körmöcözön megvették Roth kertjét, 100 ft.

1732 jan.2. Besztercebányán suly szerint csinálják az
elegyet.

1732 nov.6. A kozelniki kohó már nem dolgozik.

1733 jul.1. A vihneyi kohó leégett.

1733 jul.10. A leüzést javítja Heuppel kohótiszt.

1733 aug.5. A szklenői kohó szüneteljen.

1733 aug.28. A vihneyi kohót fel kell hagyni.

1734. A selmeczi érczeket Körmöcözön olvasztják.

1734 máj.12. Nemsokára megszűnik a bodrasi kohó is.

1734 jul.21. A szklenői kohó ismét dolgozik kéneskövet.

1735 febr.14. Ellinger javítani akar a rézolvasztáson.

1735 jun.4. Ellinger 2 kísérlete nem sikerült.

1735 jun.29. Kérdés, nem lenne-e jó Zsarnócozán olvaszt-
tani.

1735 aug.23. Nagy az ólomfogyaték.

1735 szept.13. Besztercebányán a szenelőben meggyult
és elégett 4000 ft /érték/.

1735 szept.29. A táblarezet 50 fontosra készítik.

1735 dec.31. Lehet-e a kluki erdőből Zsarnócozára usztat-
ni?

1736 jan.4. Nem lehetne-e vas adalék nélkül olvasztani?

1736 jan.26. A nagybányai módon több ólmot nyertek.

1736 febr.5. Nem lehet a mész és vas adalékot elhagyni.

1736 febr.24. Besztercebányán több munkás kell az ol-
vasztáshoz.

1736 márc.4. Az usztatást Zsarnóczán be lehet rendezni.

1736 márc.24. Az ólom olvasztás fogyatéka 40-60%.

1736 máj.2. Az ϕ kémelésnél $1/2$ lat, az ϕ -nál $1/4$ lat számba veendő.

1736 okt.10. Az olvasztás költsége Körnőczön.

1736 dec.12. Próbaolvasztás Körnőczön egylatos érczekkel.

1737 jan.5. Ólom olvasztás vassal és vas nélkül.

1737 ápr.7. Mennyit dolgozott fel 1736-ban a körnőczi kohó.

1737 aug.1. Az óhegyi kohó szüneteljen.

1737 dec.14. A magánosok beváltmányai is súly szerint.

1738 febr.19. Heupel Christian kohóigazgató 1000 ft fizetéssel.

1738 márc.3. Körnőczön leégett a középső kohó.

1738 márc.23. Körnőczön megint 8 olvasztó jár.

1738 ápr.15. Fierer javaslata Grünspan gyártására.

1738 máj.16. A kohómunkások a donányzási tilalom ellen.

1738 máj.17. Még 2 nyersolvasztót építenek Körnőczön.

1738 jun.28. A magán olvasztók eredményei is beváltás-sanak.

1739. Zsarnóczán is kohót építenek.

1739 márc.11. Edlinger kísérletei a készeléssel.

1739 jun.5. Utasítás a kohógyakornokok számára.

1740 febr.6. Heupelnek 4000 ft jutalmat adnak.

1740 ápr.11. Különbségek a kémelésnél.

1740 máj.6. A szénfogyasztás meghatároztatik.

1740 jun.24. Meghalt Heupel kohóigazgató.

1741. A körnőczi kohók eredménye.

1741 márc.11. Zsarnóczán már megindítottak egy olvasztót.

1741 ápr.17. Körnőczön csak a gazdag érczek olvasztásából hetenkint 1000 m. termelés.

1741 jun.1. Körnőczön 15.000 m. ϕ volt a készletekben.

1741 aug.2. A kovacs szinporokat olcsóbban lehet Sel-meczen feldolgozni.

1742 márc.30. Javaslát, hogy ismét vas adalékkal ol-

vasszanak.

1742 jun.2. A dolgozó olvasztók száma.

1742 aug.15. Mennyi B -öt és C -at bírnak a kohók elő-
állítani.

1743 ápr.15. A kohó mellett levő városi Schlamm-ot meg-
veszi a kincstár.

1743 jun.2. A zsarnóczai kohó eredménye 1742-ben.

1743 jul.11. Az alacsony és magas kemenczék.

1743 aug.17. A készletben 22.430 m. C

1743 dec.1. A kéneskő beváltás ára.

1744 szept.25. Zsarnóczán 10 kemenczét állítanak.

1744 nov.8. Kísérletek vasas és vas nélküli olvasztásra.

1744 dec.5. Körben 31.046 m. C van a készletekben.

1749 máj.17. A kovacsok beváltása rendeztetik.

1749.jun.4. B.Imhoff jelentése a kohókról.

1749 jul.4. A kovacsok tartalmát 1/2 quintlig meg kell
határozni.

2. Kohók. Bányabírószági adatok. 1657-1749/235/

1657 január 12-én megvette Selmecz városa a vinnyi meleg fürdő mellett levő vashámort a hozzá tartozó Ruda nevű vashányákkal együtt rothenfelsi Roth Sámueltól 500 ft-on, forintját 16 1/2 német garassal és 2 denárral számítva. E hámort Sockh János néhai administrator egészen újból építette azt az ő leánya Justina hozta örökség képen férjéhez Roth Samuhoz.

Január 15-én pedig eladta a város ugyanezt a hámort a vashányákkal együtt Riedtmüller Mátyás, Lanser Gyula, és Pauer János bányapolgároknak, kik egyszersmind a városi vinnyi és szénásfalvi birtokot zálogban bírták; az eladási ár hasonlóképen 500 ft-ra határozatott, de egyszersmind megengedettett, hogy vevők addig, míg a hámort másnak el nem adják, ott a bormérést gyakorolhassák.

E szerződés 1658 április 6-án jegyeztetett be a bányabírószági jegyzőkönyvbe.

1658 április 6-án Goldfuesz Farkas neveztetett ki hámornyi írnokká, és feleskadtetett. 236/ 237/

1674 április 7-én jelentette Schürer Abrahám az alsó Plöschner vashánya társulat nevében, hogy a vashámor a meleg fürdő alatt már egészen elpusztult, a parasztek az épület részeit elhordják, s ennél fogva a társulat a hámort egészen le akarja bontatni, de a jogát fenntartja esetleg újra felépítéséhez.

1675 január 28-án eladta a Háromkirály társulat a Vichter majorja alatt levő ugynevezett Wagner-féle kohóját Zwittinger János előkelő bányapolgárnak 180 ft-ért.

1676 január 15-én jelentették a királyi tisztek a bányabírószágnál, hogy a brennertárnai érczek olvasztásánál nagy fogyaték mutatkozik, és vizsgálatot kérnek.

1677 szeptember 25-én kért a Siceli társulat egy kohóra való helyet a kozelniki völgyben és megadott. 238/

1678 január 11-én megemlítették egy főbejárású jelentés-

ben, hogy a Hirschenstolln-ben termelt vasérczek jók lesznek az új szklenói kohó számára.

1679 május 6-án rendeli a bányabíró a béalabányai völgyben fekvő kohók irtóinak, és pedig a Szt.háromság altárnai, Háromkirály tárnai, Zwittinger-féle, és az új kozelniki kohók irtóinak, hogy az administrator rendelete szerint a szén fillért /Kohlpfennig/ ezentúl neki átadják, mert ebből kell neki az erdőőröket fizetni.

1680 december 5-én éjjel leégett a kozelniki kohó. A tűz a kerékszobában keletkezett, hol a hideg miatt tüzet gyújtottak, mely a vízcsatornán levő szalmát és trágyát meggyújtotta. A kohó a Siceli társulaté volt. 239/

1682 márczius 12-én rendeli a főkamaragróf, hogy Schumpf Károly szénmérő a királyi stadgrundt kohóban, kire rá bizonnyult, hogy hamis feljegyzéseket tett, több szenet rovott fel, mint amennyi beszállíttatott, és az ezért járt pénzt a szénfuvarosokkal megosztotta a kincstár kárára, s ennek következtében elítéltetett, hogy Szőlaknán egy évig vasban dolgozzon; miután érlette többen kegyelmet kértek, annyiban megkegyelmeztetik, hogy a fogságból elbocsáttatik, és lánczai levétetnek; de örök időkre kitiltatik minden kincstári bánya és kohó munkából.

1687 február 1-én panaszolták a revistyei szénégetők, hogy valahányszor a szénmérő távollétében hoznak szenet a rozgrundt kohóhoz, és a sáfár veszi át, mindig 1 garast kell fizetniük egyenkint, ezenkívül a számbavétel alkalmával ismét mindeniktől 1 garas vonatik le, és minden 10-ik lö terhe nem fizettetik azon ürügy alatt, hogy az a császárré.

1688 április 3-án megvette a kincstár a Háromkirály tárnai kohót Rozgrundban 2000 ft-on.

1695-ben feljegyeztetett, hogy a vihnyei vashámorhoz tartozott a Lorberer-féle régi vashánya: Ruda, továbbá a vashánya Hinter dem Tschubernik, és a Szt.János tárna nevű vashánya Vihnyén a fővölgyben, összesen 234 kutatással. Részesek voltak:

Riedmüller Mátyás örökösei	5/16 és /1/16+1/3/ részről
Hellenbach Gottfried János	5/16 és /1/16+1/3/ "
Lanser Gyula örökösei	5/16 és /1/16+1/3/ "

16/16

1967 június 11-én délelőtt, midőn a tisztek a templomban voltak, meggyulladt a hódrusi alsó kohó és teljesen leégett. A tűz a szénpajtában keletkezett. 240/

1700-ban a viihyei vashámor részesei ugyanazok, mint 1695-ben.

1703 január 13-án eladta Swittinger Erzsébet asszony a Vichter-féle major mellett fekvő kohóját Dr. Lang von Langenthal Ambrus Jakabnak 120 tallérért.

1727 május 27-én feljegyeztették, hogy a viihyei vashámorhoz tartozik: a hámor a viihyei völgyben, a Lorberer féle régi Ruabánya, Paltorocka, a sző Plöschner, Hinter Tschubernik vashánya, Szent János térsége vashánya és Ruabánya a Drehebach nevű viihyei erdőben.

Részesek:

bárá Hellenbach	10/16 és /2/3+2/16/ részről
Riedmüller Mátyás örökösei	5/16 és /1/3+1/16/ "

1732 december 17-én bizonyította a béalabányai bírábiró, hogy Geramo ur Minály János nevében bejelentette nála, hogy a béalabányai völgyben lévő szénbányáság kohó nekik adományoztatott, s ők azt újra felépíteni akarják.

1749 február 4-én elhárasztott a kincstári szolgálatból Grueber Károly János érez és számoló a kincstári hódrusi kohóban, mert hamis elszámolásokat tett, és a kincstárt 17 ft 15 kr-al megkárosította.

XIII. PÉNZVERÉS 241/

1. Kivonat az adatszolgáltatásból, 1650-1747

1650 okt.22. Az öntőműhelyben italokra hetenként csak 2 tallért adnak.

1652 máj.13. A pénzverők választják a verőmestert.

1653 febr.17. Megtiltatik a nemes fémek kivitele az országból.

1654 jan.10. A váltásnál minden márká után 1/2 fogya-
ték engedtetik.

1656 júl.26. Az ezüst beváltási ára 8 tallér, a nyoma-
ságban levőknek 8 ft 37 1/2 d.

1657 máj.8. Egy nyomó gép állittatik a tallérok és
aranyak veretésére.

1658 okt.25. Megküldik viaszba vésve Lipót király
arczképét.

1659 szept.12. A beváltás egész értéke tallérokban fi-
zettetik.

1660 jún.12. A beváltási ár Selmezen 7 ft 98 denár.

1661 jan.5. A kisebb beváltási ár: 7 ft 97 1/2 d;
nagyobb: 11 ft 60 d.

1661 jan.19. A pénzbecsőr mellé ellenőr neveztetik ki.

1661 máj.5. A veretés jövedelme külön számolandó el.

1661 aug.12. A kisebb beváltás ára 9 ft.

1662 febr.10. Utasítás a besztterozebányai kohó számára.

1662 júl.11. Selmece sok ezüstöt szállít Körmöczre.

1662 aug.10. Arany fillérek 1/2 tallér értékben vere-
tendők.

1665 jún.5. Megszüntetik a 15 és 6 krosok veretését.

1665 jún.10. A kisebb beváltási ár 7 ft 97 1/2 d; a
nagyobb: 12 ft.

1666 aug.18. A kisebb beváltási ár 8 ft 37 1/2 d levo-
nás nélkül, a nagyobb: 8 tallér 5% levonással.

1670 febr.21. A lengyel pénz beváltása megtiltatik.

1673 febr.4. Új váltópénz veretése rendeltetik.

1675. Az 1666-1675-ig pénzített Þ és Ø .

1676 nov.5. A pénzverőknek 100 ft átalány adatik.

1677 ápr.10. 110.000 ft-ot küldenek Bécsbe.

1677 máj.14. A fehéritő viz értékesítése.

1677 okt.7. Az ezüst fuvar 60 katonával kísérik.

1678. Thököly Körmöczön saját nevére veret pénzt.

1680 jun.28. A jó váltópénzek kivitele eltiltatik.

1685 jan.27. Prinz Jakab az aranyakat sajtolja.

1687 máj.15. A főtisztok fizetéseiket dukatokban kapják.

1688 jun.16. Bécsből küldött munkások agyagba öntik az

Þ -öt.

1688 szept.11. Holleisen titkos módja az Ø válátásra.

1692 febr.5. Tűz volt a pénzverőben, de nem tett nagy kárt.

1692 dec.13. Körmöczön egész, fél és 1/4 birodalmi tallérok veretessenek.

1693 máj.26. A bányavárosi márka sulya.

1693 szept.26. Holleisen ezüstje törékeny és nagy a fogyaték.

1694 jul.14. A pénzek sulyára és ötvöztetésére szabályok.

1694 jul.26. Panasz Hölzl Tóbiásra a pénzek finomsága miatt.

1694 szept.6. A 15 krosok és 6 kros veretése megszüntetettik.

1695 febr.21. Rézpénzeket akarnak verni.

1695 márc.2. A forgalomból kivett guldinerek beváltása.

1695 márc.21. Évenként 300.000 ft szállítmányt kíván az udvari kamara.

1695 dec.20. A körmöczi márka és a bécsi.

1698. A réz ára 30 ft-ról 36 ft-ra emeltetett.

1700 aug.4. Javaslat egy tartalék tőke alakítására.

1700 szept.10. Warou segédei meghagyását kéri.

1701 jan.5. Warou nagyon ügyes, de lusta.

1702 aug.6. Warout kinevezik cizimantezőnek.

1703 jun.6. A vörös polturák 6 hét alatt kivonandók a forgalomból.

1703 dec.11. Javasolják, hogy új rézpénzt verjenek.

1704.jul.23. B.Hellenbach a rudacsokat Besztercezbányán önteti.

1704 aug.7. Intézkeitek Körmöcözön, hogy a rézpénz nagyban veressék.

1706 febr.13. Mennyi pénzt vernek egy márkából.

1706 márc.21. 1022 m. réz ment Körmöcözre.

1706 jun.21. A polturákat vékonyabbra kell csinálni.

1706 dec.8. Több, mint 9 millió rézpénz verettetett.

1707 dec.16. Már nem vernek több rézpénzt.

1708 dec.12. A pagament bev.ára 20 ft.

1710 máj.29. Warou nagy művész, tisztelni kell.

1710 jul.6. A 3 kamarának évenként 700.000 ft ellátmány kell.

1716 aug.7. A Warou által berend.gepek jól dolgoznak.

1718. A tallérokát géppel kezdik verni. 78.540 db aranyat vertek Körmöcözön.

1719 nov.11. Az aranyak értéke szabályoztatik.

1723 okt.16. A pénzlábak.

1724 ápr.5. Freiseisen Ferenc fő beváltó.

1724 ápr.24. Freiseisen György válató hamisított a a klastromba menekült.

1725 febr.24. A sikkasztók elítéltetése.

1725 márc.28. A magas bev.ár 13 rft.

1725 ápr.27. Hetenként 440 márka pénzt csinálnak.

1726. A finom ezüst 16 latos.

1727 febr.1. Utasítás a pénzverésre.

1729. Ezüst bevétel és kiadás Körmöcözön.

1730 febr.2. Warou meghal. Fuchs Jeromos lesz helyében.

1732 jun.21. Javaslát, hogy a válatást Körmöcözre vigyék.

1733 dec.11. A kisebb bev.ár = 14 ft 14 kr.; a nagyobb 20 ft 10 kr.

1735 dec.21. A válató műhelyt Körmöcözre viszik.

1736 márc.3. Az ezüstégetés Selmeczen marad.

1736 szept.10. A válató intézetet a Peverelli házba teszik.

1736 szept.30. Fuchs véső Oroszországba megy.

1737 szept.28. A külföld számára rézpénz-lapok.

1737 dec.12. Idegen pénzek értékét Körmöczen azonnal kiadja.

1737 dec.20. Újév után a váltatást Körmöczen kell kezdeni.

1737 dec.20. Az aranyváltatást Körmöczen rendezik.

1739 máj.6. Hetenként 200 ft félforintos veretendő.

1739 júl.4. Az udvari kamara határoz a bányapolgárok panaszaira. - Az 3/4 latig, az 1/2 denárig kimutattassék.

1739 júl.14. Az 3 beváltási ára 10 évre 18 ft-ban állapittatik.

1741 júl.3. A primásnak járó pizét 1739 óta 3.88, 3.92.

1742 júl.6. A 17 krosok veretésének költsége.

1742 aug.15. Külföldi pénzek átveretése.

1743 febr.14. 1000 mázsa rézlapkákat kell készíteni.

1743 jun.6. Donner lakatos vizerejű verőgépet talált fel.

1743 jun.26. A veretés haszna.

1744 febr.23. A készletben levő 30 -at fel kell dolgozni.

1744 máj.4. Az 1 pénzverők bére.

1744 jun.30. Körmöczen haví költség 14.000 ft, termelés 97.000 ft.

1744 dec.21. A kényesőből 1/2 m. kell most a Szepességből.

1747 dec.9. Az 3 beváltási ára 18 ft 8 kr. R.; az 1 74 ducat és 1 rft,

XIII. VASGYÁRAK /Zivonatos anatójegyzék/241/

1. Liebetány és Pojnik. 1690-1742

- 1650 máj.20. Szerződés Schrötterrel a pojnikai vasgyár
vasgyár kezelésére.
- 1650 júl.15. Főbajárás Pojnikon.
1651. jan.4. A kincstár átveszi Pojnikon Schrötter
részeit.
- 1651 márc.25. Pojnikon új hámost állítanak.
- 1651 szept.23. A pojnikai hámor kőszén, de nincs víz.
- 1652 júl.30. Sturian pojnikai sárlárt kirabolták.
- 1656 aug.15. Ő Felsége a libeteni és pojnikai gyárat
felhagyta.
- 1672 ápr.28. 20 katona megy Pojnikra a törökök ellen.
- 1678 jan.6. A törökök kirabolták Pojnikot.
- 1692 okt.7. Olvasztással próbát tettek jó sikerrel.
- 1692 okt.10. Kropff jelentése a próbaolvasztásról.
- 1692 okt.19. Kropff a vasércbányákat megnyitotta.
- 1693 ápr.9. Szekrény fuvókat építenek.
- 1693 ápr.28. Kropff számadása a hozott munkásokról.
- 1693 aug.9. Kropff Fülöp, libeteni kohóban próbaolvasztás.
tás.
- 1693 okt.4. Megindítja Kropff az olvasztót. Van már víz.
- 1693 okt.14. Rendezik a libetbányán a művelést.
- 1693 nov.20. A vasgyár eddig még nem jövedelmez.
- 1694 jan.12. Lanser főpénztáros a vasgyár ellen.
- 1694 márc.5. A távol fekvő vastéányák munkásait elbo-
csátják.
- 1694 máj.21. A hámor is kőszén van, de még nincs ércz-
készlet.
- 1694 aug.14. A libeteniek megverték az olvasztó mes-
tert.
- 1694.aug.21. A munkások számát leszállítják.
- 1694 aug.23. Szén nincs, a gyár szünetel, a munkásokai
Urvölgy /veszi át/.

1694 szept.22. Kropff a gyárat bérbe kéri, a tisztek ellene.

1695 máj.31. Kropffnak nem szabad vasat eladni.

1695 jun.20. Kropff 11 db csövet szállít.

1695 okt.5. Panasz, hogy Kropff a vasat eladja.

1696 febr.4. Kropff bérbe kéri a libeteni vasgyárat.

1696 febr.23. Kropff nagyszáju ember, sokat ígér, keveset ad.

1696 febr.29. A Körmöczre szállított csövek rosszak.

1696 máj.2. A gyár 2 évre Kropffnak bérbe adatik.

1696 máj.29. A vasgyár hetenként 15 m vasat készít.

1696 jun.16. A gyárat Kropffnak átadatja az udvari kamara.

1696 nov.6. Utasítás, hogy a gyárat neki átadják.

1696 dec.19. A főkamaragróf Kropffot "Landbetrüger"-nek nevezi.

1698 febr.15. A vasgyár 3 évre Kropffnak bérbe adatott.

1698 máj.3. Sommervogel kéri bérbe a gyárat.

1698 máj.12. A tisztek pártolják, /hogy/ a gyár Sommervogelnek 6 évre bérbe adassék.

1704 okt.16. Az olvasztás Libetbányán nem sikerült.

1705. Rákóczi forradalma alatt golyókat öntöttek.

1705 jul.11. Libetbányán aczélt készítenek.

1706 febr.13. A rossz rhonicszi vashól Libetbányán aczélt készítenek.

1715 nov.7. Libetbányán öntözőművet terveznek.

1715 dec.31. A vasgyár fel van hagyva.

1724. A beszterczebányai polgárok felépíttetik Libetbányát.

1726 máj.22. Az új vasgyári társulat szemet kér. Megadják.

1728 jan.8. Az új társulatnak elengedik az urbért.

1729 márc.31. Az új társulat szemet kér. Nem kap.

1729 máj.11. Pojnikon vasgyárat terveznek.

1733 márc.10. A libeteni vasgyárakkal szerződés 1000 m vasra.

1726 aug.18. A libeteni vasgyár dolgozik, öntvényeket.

1740 máj.12. Mivelni kezdik a rézbányákat.

1740 aug.25. A vasgyárak részesei.

1742 máj.28. A libeteni és pojnikai vasgyárak eredményei,

1725-1739.

3. Rhénia, 1650-1745

- 1650 máj.11. Habermann sáfár a martalócokra ellen.
 1650 máj.12. 10 hajdúk küldenek védelmükre.
 1652 jan.19. Habermann megöli a felesége.
 1652 dec.27. Philipp Bernhard von Brun lett sáfár
 1653. 1282 m. vas termeltetik.
 1654. 1674 m. vas termeltetik.
 1655. 1789 m. vas termeltetik.
 1656. 1839 m. vas termeltetik.
 1657. 1708 m. vas termeltetik.
 1658. 2092 m. vas termeltetik.
 1659. 1759 m. vas termeltetik a 2 ft 74 d.
 1660. 1706 m. vas termeltetik Schaffler K. alatt.
 1661. Schaffler Mátyás rhonitzi sáfár, 1936 m. vas termeltetik.
 1662 febr.10. Utasítás a vasgyár kezelő szómára.
 1618 m. vasat termelnek.
 1662 aug.5. Egy szekér szén termelése 1 ft 30 d.
 1663. 1763 m. vasat termelnek.
 1663 jul.1. Bányajárás.
 1664. 1658 m. vasat termelnek.
 1665. 1608 m. vasat termelnek.
 1666-Jan 1435 m. vasat termel a 3 ft 49 d.
 1666 máj.27. A vasárak felemeltetnek.
 1667 ápr.26. A vas ára Rhonitzon.
 1667.jul.1. Bányajárás.
 1668 jul.4. Bányajárás.
 1672 márc.28. Gallusz vascsöveket rendel. Gallusz parnasza; a rhonitzi vas törékeny.
 1676 aug.24. Sziléziából a csövek jobbak, mint Lengyelországból.
 1676 okt.10. Br. Schellenberg Rhonitzon vas lapokat ártat.
 1676 okt.19. Rhonitz nem tud ártani.

- 1677 ápr.3. A gyár rudvasakat és zúzóvasakat kassit.
 1678 máj.1. Kuntzl sáfárnak adópótlásul 1500 ft adatik.
 1679. Mayer Dániel sáfár.
 1680 okt.1. Wilhelm Parkas a sáfár. Mayer meghalt.
 1687 jan.8. Főbejárás.
 1688 jan.26. Főbejárás, miért nincs jövedelem? Kossz

kezelés.

- 1688 márc.17. Wilhelmot megdorgálják.
 1688 okt.16. A helybeli bánya új térképe.
 1689 márc.18. A főkamaragróf megint a sáfárt.
 1699 jun.18. A vas ára 4 ft.
 1699 jun.23. Weidner Ferdinánd lesz a sáfár.
 1702 febr.28. Bejárás Rhonitzon.
 1703 jan.30. Bejárás.
 1703 jan.31. Bejárás Hruskován és Palenitzon.
 1704 aug.1. Golyókat rendeltek, de nem tudják önteni.
 1705 febr.21. A rhonitzi sáfár felügyeljen Tiszolcra

is.

- 1706 febr.19. Rhonitzon a bányák jól állanak.
 1707 okt.17. Weidner panasza, hogy a rőzpénzt nem

akarják.

1716 aug.7. A Caraffa-féle bizottság a rhonitzgyárat
 fenntartja.

1718 febr.26. Nagy víz tört be a helybeli bányába.

1719 nov.21. A szivattyúk jól működnek.

1720 ápr.25. Weydner meghalt. Feistenthaller lett a
 sáfár.

1721 jan.9. Bányabejárás.

1721 okt.16. A Lasny polok völgyben régi művelést ta-
 láltak.

1723 aug.4. A helybeli bányához vízemelőt terveznek.

1723 nov.3. Az aknát mélyítik.

1723 dec.31. A termelés eredményei; veszteség.

1724 febr.11. Főbejárás Rhonitzon.

1724 ápr.10. Az urburát a vastól is kell fizetni.

1724 dec.22. Az akna lyukasztott az altáróval.

1724 dec.23. Rhonitzi fizetések és bérek.

1725 aug.9. Az altáró alatt 16-ik ölben rakodó.

1725 dec.29. A termelés eredménye: veszteség.

1726 jan.7. Főbejárás. A szivattyukat lovakkal hajtják.

1726 jul.8. A beható vágat a mély szinten lyukasztott az érczczel.

1726 dec.3. Nagy a veszteség.

1727 szept.20. A kovacs a mély szinten magától meggyuladt.

1727 dec.3. 33 lóval emelik a vizet. Nagy a veszteség.

1728 jun.9. Most nem dolgoznak a mélységben.

1728 jun.12. A vizemelést vízerővel tervezik.

1728 dec.23. A vizemelés havonként 265 ft-ba kerül.

A mivvelés eredménye nagy veszteség.

1729 máj.9. A vízhozást megszüntetik. Ércz van 3-4 évre.

A mivvelés eredménye nyereség.

1729 dec.24. A gyár állapota és a kezelés.

1730 jan.9. A beszterczebányai tiszték is a felhagyás mellett.

1730 febr.23. A főhivatal nem hagyja hegyben a felhagyást.

1730 jun.9. Még van ércz a tavaszig készletben.

1730 nov.17. Az udvari kamara jóváhagyja a felhagyást.

1732 febr.14. A sáfár Beszterczebányára átköltözik.

1732 jun.26. Kísérletek szirki érczczel jól sikerülnek.

1733 máj.9. Furtini bárbe kéri Rhonitzot.

1734 febr.18. Fellner erdőmester bárbe kéri Rhonitzot.

1734 máj.19. Nem javasolják, hogy tisztolozni vasat készeljenek.

1735 jun.14. Vogel János ideiglenes sáfár.

1735 jul.12. Szirki érczekből zúzóvasakat készítenek.

1735 aug.4. Az udvari kamara jóváhagyta a vizkerék felállítását.

1735 aug.10. A rhonitzi tiszt és altiszték.

1736 máj.8. Az aknában a víz már le van huzva.

1736 okt.4. Hruskovai érczekből jó vasat készítenek.

1736 dec.6. Kísérlet helybeli vasérczekkel. - A mivélés eredménye: felesleg.

1737 jan.25. Főbejárás a helybeli bányáknál.

1737 ápr.30. Amhof jelentése a helybeli bányákról.

1737 máj.1. Deadda és Amhof térképeket készítenek.

1737 jun.11. Werner pilai olv.mester olvasztót akar építeni.

1737 jun.27. Schmitshausen a sáfár segédje.

1737 aug.2. Főbejárás. Rhonitzon magasolvasztót építenek.

1737 szept.23. Sok vizet kaptak a bányába.

1737 dec.20. Fritz Jánost a pernsteini gyárba küldik tanulni.

1737 márc.26. Építik a nagyolvasztót.

1737 jun.18. A mértőkeket az urvölgyiekkel egyenlőkké tették.

1738 okt.25. Jelentés a bányákról.

1739 febr.4. Waltert felfüggesztették pénzhiánya miatt.

1739 febr.24. A nagyolvasztót az udv.kamara helyben hagyta.

1739 febr.28. Fierer sáfár és Poloni ellenőr.

1739 dec.1. Főbejárás. Vassfelhasználás 1736-1739-ig.

1740 febr.20. Mibe került a nagyolvasztó és a készítő.

1740 máj.30. A mivélés eredménye 1735-1739-ig.

1740 jun.10. Tanácskozások Hruschikován.

1740 jun.27. A nagyolvasztót jun.21-én megindították.

Jól megy.

1740 jul.11. A nagyolvasztó hetenként 90 m. vasat ad.

1740 jul.20. Zehrenbach völgyből új táró Hruskova alá.

1740 szept.5. Nitzel János szegkovácsot küldik Rhonitzba.

1740 szept.28. 61 vágó Tirolból érkezik Rhonitzra.

1740 nov.7. A tiroliak csak német lányokkal házasodnak.

1741 febr.24. Jelentés a bányákról.

1741 febr.28. A tiroliak sok bajt okoznak.

1741 ápr.4. Főbejárás. Az aknát lejjebb mélyítik. -

A mivélés eredménye: veszteség.

1742 jun.9. Fritz panaszkodik a tirolí munkásokra.

1742 jun.10. A rhonitziak papot kérnek, már 400-an vannak.

1742 jun.16. Főbejárás.

1742 jun.19. Rhonitzon kápolnát építenek kőből.

1742 jul.12. 2-ik nagyolvasztót terveznek.

1742 jul.17. Emeletes hivatalház és kápolna terve.

1742 jul.29. Rhonitzon kőbányákat rendelnek meg.

1743 márc.25. A golyók öntése nehezen megy.

1743 jun.12. Megindították a 2. nagyolvasztót.

1743 jun.14. A tisztek viszányát egymáshoz rendezik.

1743 jul.4. Nagy eső elvitte a régi olvasztó vízvezetékét.

1743 dec.6. Az aknát lemélyítették 8 öllel. Az olvasztók dolgoznak.

1744 jan.18. A zehrenbachi tárót megszüntették. - A rhonitzi vasgyár eredményei 1735-1743-ig.

1745 jun.9. A hadiszerek gyártásának költségei.

2. Tiszolc és más Üzemek, 1675-1744

- 1675 okt.17. Próba brzeznicskai érczekkel, jó vasat kaptak.
- 1677 jul.15. Javaslát a breznicskai bányák újra nyitására.
- 1678 febr.5. Főbejárás.
- 1678 márc.26. Megengedi az udvari kamara, hogy a breznicskai bányákat megnyissák.
- 1678 okt.26. Breznicskán Pollmeyer a sáfár, hűtelen.
- 1679 ápr.7. Panasz, hogy a breznicskai zuzóvasak rosszak.
- 1686 jul.30. A breznicskai vasgyár nem jövedelmez.
- 1687 junius 17. Főbejárás Breznicskán.
- 1687 nov.12. Főbejárás Breznicskán. A mivelés elhagyását javasolják.
- 1687 nov.24. A mivelés vesztesége.
- 1698 ápr.30. Megalapítják a tiszolczi vasgyárat.
- 1698 jun.4. Sommervogel Medzibrodion hűmört épít.
- 1699 nov.19. Beszterczébánya felajánlja Tiszolcz 1/4 részét a kincstárnak. Tiszolczon termeltek 900 m. vasat.
- 1700 jul.10. Beszterczébánya felajánlja Tiszolcz 1/4 részét a kincstárnak.
- 1700 aug.15. Főbejárás Tiszolczon.
- 1700 szept.2. Javaslát a tiszolczi gyár 1/4 részének átvételére.
- 1701 jan.19. Jelentés a Hadrian pusztán levő vasérczekről.
- 1701 febr.9. Az udvari kamara jóváhagyta Tiszolcz 1/4 átvételét.
- 1701 dec.20. Stempel járadékát Tiszolczon megvették.
- 1701 dec.23. Freudenthalból öntőmestert kérnek.
- 1702 márc.2. A jarabai vashánya bejárása.
- 1703 jan.31. Bejárás Jarabán.
- 1705 máj.9. Tiszolczon olvasztót állítanak öntésre.

1705 okt.16. Rákóczi megvette Tiszolczot Beszterczebányától.

1706 jan.5. B.Hellienbach Delipinit kinevezi tiszolczi sáfárnak.

1706 jan.23. Maschnai bányajárás.

1706 jan.23. Egy olvasztót üntésre Tiszolczon.

1706 ápr.20. Rákóczi megvette Tiszolcz falut.

1706 máj.3. Tiszolczon bombákat üntenek.

1706 máj.5. Tiszolcz a beszterczebányai kamara igazgatása alatt marad.

1708 márc.26. Medzibrodon van egy vashámor.

1713 ápr.2. Tiszolczról zuzó vasakat küldenek.

1713 máj.15. Birtokvétele Tiszolczon.

1714 dec.12. A freudenthali vasgyár a vas árát sürgeti

1720 jun.15. Furtini a tiszolczi sáfár.

1721 febr.2. Furtini javaslatai.

1722 ápr.12. Az udvari kamara Tiszolczon a földbirtokot akarja.

1722 ápr.13. Erdélyben, Sebeshelyen üntött vasat gyártanak.

1724 febr.7. Főbejárás Tiszolczon.

1727 okt.4. A sáfár Szirken ver olcsó és jó vasérczet.

1728 jun.12. Jelentés a helybeli és szirki bányákról.

1729 ápr.4. A vasbánya Pilán.

1729 jun.2. Gr.Balassa Zsarnóczén vasgyárat akar építeni.

1729 okt.10. Szirken azép, vastag vasérczet kaptak.

1730 jan.14. A szirki bányák állapota.

1730 jan.17. A jarabai hámor jó vasat készít.

1730 dec.17. A Polnisch vasgyár fát kér a kincstértől.

1731 febr.23. Furtini jelenti, hogy Tiszolczon még 2 olvasztó.

1732 márc.22. A pilai vasgyárban jó göröndcsapok készülnek.

1732 jun.11. Tiszolcz zuzóvasakat készít Nagybányára.

1735 jan.15. Főbejárás Szirken.

1735 febr.14. Főbejárás a tiszolczi helybeli bányáknál.

1735 jun.7. A tiszolczi olvasztókat újra építik.
1737 jan.21. A Polnisch vasgyár termelése 1730-1736-ig.
1737 jan.22. Főbejárás Szirken.
1737 jan.23. Főbejárás Tiszolczon a helybeli bányákról.
1737 ápr.30. Amhof jelentése a tiszolczi bányákról.
1737 jul.24. A tiszolczi sáfári hiv. szervezete.
1737 aug.2. Tiszolczon csak rudvasat készítenek.
1737 okt.27. A Polnisch gyár fát kér.
1739. A tiszolczi gyár termelése: felesleg.
1741 jun.16. A pilai vasgyár fát kér. Nem kap.
1741 nov.3. A pilai vasgyárat adósság miatt bopara-

szolják.

1742 jun.16. A tiszolczi vasgyár 1736-1738-ban felesleggel termelt.

1743 dec.31. A munka eredménye: felesleg Tiszolczon.
1744 jan.14. A tiszolczi helybeli bányák szünetelnek.
1744 aug.9. A breznicskai vasérczek jók az olvasztás-

hoz.

1744 dec.5. Fierer tiszolczi sáfár a gyár emelőőre
jav. -

A tiszolczi vasgyár eredményei 1739-1743-ig.

XIV. ERDŐKEZELÉS

1. Fényvizsgálatosági adatok. 1652-1740

1. 1652 január 19-én jelentik a beszttercebányai vizitátor a főkamaragrófnak, hogy a legújabb időben, 1650- és 1651-ben, mióta a zólyomi uradalom Eszterházy Pálnak adatott, és ott Ebeczky a jószág kezelője, az erdő, melyek a beszttercebányai kohóhoz legközelebb fekszenek, egészen kivéggattatnak, így "unter den Genbaidt" Körmező felé a "schwarze woda" nevű szép fekete fenyő erdőt levágták, és a királyi erdőkerülőt, ki nekik ezt meg akarta tiltani, elkergették.

2. Nem messze ettől, a fő körül egy hasonló szép erdőt vágtak ki és zsindelyt és tűzi fát csináltak belőle.

3. Ettől nem messzire, a higanybánya körül is egy nagyon szép erdőt vágtak ki, melyet a királyi hivatal a fakészéséért miatt már régóta tartogatott olyan eszerekre, hogy ha különösen szép és erős építőfára lesz szükség, 1607-ben pedig az itt volt királyi bizottság csak azért tiltotta meg itt egy vashánya kivételét, hogy ezt az erdőt kiválja. Most pedig a walachauiak és királyfalviak Ebeczky János parancsára mind ezt beszevágták, és némelyint mint zsindelyt, némelyint mint tűzfát eladták a városiaknak és parasztoknak.

4. A bodíniak is a hegyekben fekvő erdőkől több 1000 szálát levágták, és a pálinkafőzőknek mint tűzfát eladták, vagy pedig mint szálát leszállították a Garamhoz, és letutajozták a törökökhöz.

5. A sielniczei határ mellett volt egy gyönyörű fiatal tölgyerdő, ezt is letarolták a bodíniak úgy, hogy most a vidéken alig lehet építeni való tölgyfát találni.

Mindezek az erdőpusztítások azóta történtek, hogy Eszterházy Pálné a zólyomi uradalom birtokosa és Ebeczky János ott az ő gondnoka.

1659 augusztus 14-én rendeli báró Thököly főkamaragrófi, hogy Markus János gondnokaságára. Páman 1713-ban került a kör-

tiszt, és Fischer Mihály erdőmester az urvölgyi, óhegyi, tajovai, moszteniczi, rhonitzi és a felső favágó telepeket megvizsgálják, és ott az erdőirtást minden szükséges eszközökkel meggátolják, különösen megtiltsák, hogy a favágók ne tartsanak sok marhát, és az erdőterületet ki ne irtsák a végre, hogy ott legelőket készítsenek marháik számára.

1660 szeptember 18-án elrendelte báró Chaos főkamara-gróf, hogy Prunn Bernhard Fülöp a megyétől kikérendő szakértőkkel járják be az erdőket és becsüljék meg az azokban tett károkat. A biztosok eljárván, részletesen kimutatják, hogy:

a breznóbányaiak által okozott károk tesznek	6.007 ft 10 xp
a polonkaiak " " " "	1.460 " ~ "
a palatinus emberei " " " "	3.240 " ~ "
a Listiusné " " " "	5.418 " - "
a walszkaiaiak " " " "	240 " - "
a lopey-iek " " " "	10 " - "
a predainiak " " " "	335 " - "
a brusznaiaiak " " " "	1.440 " - "
a felső lehotaiak " " " "	395 " 60 "
az alsó lehotaiak " " " "	75 " ~ "
a jessenaiak " " " "	440 " ~ "
a szentandrásiaiak " " " "	258 " - "
a mezibrodiaiak " " " "	161 " - "
a rostokaiak " " " "	400 " - "
a hödliiek " " " "	452 " 60 "
a lutsetiniak " " " "	198 " - "
a podkonitziaiak " " " "	900 " - "
a pojnikiaiak " " " "	790 " - "
a Benitzky Tamás emberei " " " "	500 " - "
a libetbányaiak által " " " "	90 " - "
összesen	22.810 " 30 "

1661 november 29-én kiegyezkedett a kamara Breznóbánya városával, és kötelezte magát Breznóbánya, hogy az erdőkben okozott károkért 1800 magyar forintot fog az év végéig le-

fizetni. Ha ezentul kárt csinálnának, minden egyes esetért 500 ft büntetést fizetnek. A város használatára a kamara külön erdőrészt jelöljön ki minden évben. A fűrészmalmban a város szükségleteire szabad deszkát készíteni, de egyéb-iránt csak a kamarának szükséges deszkákat készíthetik.

1662 január végén ismét sok erdőkárosítást jelentettek fel a kerülők.

1662 február 10-én utasítás adatik az erdőmester kezelésére nézve.

1663 május 6-án megint Wesselényi nádor a kamarai tiszteket, hogy Breznóbánya szabadalmait meg ne sértsék, mert Breznóbányának mint királyi városnak az a szabadalma van, hogy polgárai csak saját hatósága által ítélhetők el; ennél fogva ha a kamarának ellenök panasza van, azt a város tanácsánál adja be, és várja meg a tanács 245/s ne hozza rájuk a megye executióját, valamint a marhákat is, ha tilosban találtatnak, csak a tanácsnak adja át. A nádor most két okból köteles a város szabadalmait megvédeni, 1. mint a törvények őre, 2. mint breznóbányai polgár.

1663 és 1664-ben a praefectus igen szigoruan ügyeltetett az erdőkárookra. Úrvölgyön még azért is vizsgálatot tartottak, mert valami fiatal emberek bevágták nevüket a fa kérgébe.

1664 október 19-én megújított a Taxner Daniel, Taxner Jeremiás és Posch Mátyással már 6 év óta fennálló és 1665 április elsején lejáró fakezelési szerződés újabb 3 évre 1668 április 1-ig. E szerint kötelesek vállalkozók évenként 1400 bogsa vagyis 14.000 stabel hasábfát termelni a nekik kijelölt erdőrészekben, és Beszterczebányára leusztatni saját költségükön, valamint az ehez szükséges minden eszközöket, csusztatókat, pataktisztítást sat. saját költségükön megtétetni.

2. Ők kapnak ezért összesen 12.000 ft-ot, és még 500 ft-ot, mindezt kisebb részletekben úgy, hogy az egész csak akkor legyen kifizetve, ha köteleességüket teljesítették.

3. Vállalkozók kötelesek megakadályozni a rájuk bízott

erdőkben minden pusztítást és megkárosítást, s ha ezt nem teszik, rajtok fog a kár megvételni.

4. Vállalkozók egyezéséről felelősök.

1665 május 5-én megújítja Schultz praefectus a tilalmat, hogy az illetményét nem szabad eladni, ha pedig valaki fel nem használja, hagyja benn a maradványt a kamaránál 1 ft 80 denár ér fizetésért évenként /per stabl/.

1665 augusztus 11-én egy izottság, mely a lipcsei uradalomban tett erdőkárokat felvette, miután a pénzbüntetésekkel az erdő megkárosítását megakadályozni nem lehet, fejevesszéssel fenyegeti azokat, kik a tilalmas erdőben fát vágni merészelnek.

1665 szeptember 12-én megtiltja a praefectus, hogy Rhonitzon és a favágó telepeken egy munkás 2 tehénnél többet tartson, akinek több van, el kell tőle venni, és az ő javára eladni. Földet művelni, busát, zabot, árpat termelni 244/ zöldéséges kertet szabad tartani. A 244/ csak otthon szabad tartani, a munkásoknak egyet, a tiszteknek többet is.

1668 január 15-én megújított a fakezelő mostorokkal Taxner Daniel, Taxner Jereimás, és Posch Mátyással 3 évre a fakezelési szerződés 1671 április elejéig.

1668 június 19-én panaszkölik a boszterezebányai tisztek a főkamaragrófnak, hogy a lipcsei uradalomban az erdő pusztítások annyira napirenden vannak, hogy emiatt nincs nyugtok, az özvegy nádorné pedig az erdő károkat soha sem hajtja be az alattvalóitól, s azok a tiszteket csak kineveztik. A megye sem pártolja a kamarát, és a tiszteket az erdőpusztítás megakadályozása miatt még meg akarja büntetni. A törökök is minden nap merészebbek lesznek, és már a város mellett is megfordultak; kéri, hogy az ígért 100 muskétást küldje el, vagy engedje meg, hogy hajdúkat tartassanak a művek védelmére.

1668 szeptember 24-től kezdve 27 napig erdőbejárást tartottak a kincstári, megyei és lipcsei kismesterek és erdőőrök, és megkezdtek az erdő károkat, és megkezdte

a selleczi határban	16 ft - 6
a priehodi "	15 " 35 "
a podkonitzi "	12 " 60 "
a bödli "	12 " - "
a lutsatini "	11 " - "
a medzibrodj "	10 " - "
a bukowetzi "	240 " - "
a jessenai "	161 " - "
a felső lahotal "	108 " - "
a wlaszskai "	1.237 " 60 "
a lopeji "	92 " 60 "
a predajnai "	120 " - "
a brussnoi "	140 " - "
a pojniki "	117 " 60 "
a breznóbányai "	142 " 50 "
a cenyusi "	740 " 60 "
	<hr/>
	1.250 " 60 "

1874 márczius 7-én egyensúly jött létre a brenzóbánya városa és a besztarcsarányai kamara közt, mely szerint:

1. A város azon 500 tallér kárpótlási összeget helynek fizetősét már 1861 novembertben megígérte, de eddig nem teljesítette. Ezereszt éventeint 200 ft-tal, mindig Szat. K. hó 1. napján 245/

2. Megtiltassék a brenzóbányásoknak, hogy az erdőkben kárt ne csináljanak, ha pedig kárt tettek, az közösen megbecsültessék és a kárpótlás fele Breznóbánya városát illesse.

3. Ha pedig a breznóbányai bíró a bejelentett kárttevőket megbüntetni nem akarja, vagy a dolog elintézését halogatná, 100 ft büntetést fizessen.

4. A nagyobb patakokba élő völgyekbe az erdő használata a kincstárnak tartatik fenn, a kisebbekben nyíló völgyek pedig a városiaknak fognak átadni használat végett.

5. A fűrészmalomok és szindelyműhelyek csak a kamara beleegyezésével állíttassanak fel.

6. A szállások meghagyatnak, de az erdőőrök vigyázni kötelesek, hogy a közel fekvő erdőkben kár ne történjék.

7. A város is tartson 2 esküdt erdőőrt, kik az erdőkre felügyeljenek egyetértve a kamarával.

8. A városnak megtiltatik, hogy a kamara beleegyezése nélkül favágókat vagy favágó mestereket a polgárok közé felvehessen.

1677 június 14-én folyamodnak a selmeczi főtisztok az administratorhoz, hogy miután a Selmecz körül fekvő erdők már nagyon letaroltattak, és a kohászatot veszedelem fenyegeti, hogy tüzelék szükségletét fedezni nem tudja, intézkedjék az administrator, és eszközölje ki, hogy a saskői uradalom, melyhez terjedelmes erdők tartoznak, a kincstár kezelésébe átvétessék, vagy pedig Szenicznél a Garamon egy hid állíttassék fel és oda egy kohó építtessék, melynek tüzelékét azután a klaki erdőkből lehetne fedezni.

1680 június 12-én rendeli Vichter von Grueb administrator, hogy a selmeczvidéki erdők megvizsgálására minél előbb erdőbejárás tartassék, melyhez a várostól, bányapolgároktól, falvaktól, kincstári uradalmaktól és a tisztok közül képviselők rendelendők.

1688 május 25-én utasítja a besztercebányai praefectus a főkamaragróf rendeletéből Wyhrl Henrik radvaneczí udvarbíró, hogy miután eltiltatott a közel levő erdőkből a parasztok és polgárok számára való favágás, az udvarbíró azt a fát, ami Besztercebányára behozatik, lefoglaltatva a kamaraudvarba szállíttassa. Az érték harmad részének fele a lefoglalóé, fele pedig az udvarbíróé lészen.

1690 február 27-én biztosítja Vichter von Grueb főkamaragróf Körmöcz városát, hogy miután Ő Felsége a király már 1681-ben elhatározta, hogy a Körmöcz körül fekvő erdőségek a bányászatra való tekintettel, valamint a város polgárai érdekében is helyesen kezeltessenek, minden erdőpusztítás megakadályoztassék: e végre az erdőkezelés a bányabíróra bízatik úgy, mint más bányavárosokban, és a kincstár saját költségein egy esküdt erdészt és 6 kerülőt fog tartani, a

város pedig egy erdészt, és csak a bányabíró utalványára szabad valakinek az erdőből fát adni. A bányabíró mellé, ki egyszersmind a város tanácsnoka, a két kincstári assessoron kívül a város is nevez ki két assessort, kik minden tanácskozásban jelen legyenek, hogy lássák, vajjon olyas valami határoztatik-e, ami a város érdekeit sértené? A város a két ülnöki állomásra Freiszeisen Christján Kristófot és Stainkübl Jánost jelölte ki. A főkamaragróf biztosítsa a várost, hogy a kezelés ilyen módja által az ő szabadalmaik meg nem fognak sértetni, sem területök kisebbitést nem szenved, az egész csak a városnak és a bányászatnak fog hasznára válni, az által, hogy az erdők kiméltetni és mindég jó állapotban lenni fognak.

1691 június 17-én rendeli az udvari kamara, hogy a soóvári faosztatás berendezése, vízgyűjtők és usztató csatornák készítése végett a beszterczebányai gereblye mester egy legénnyel Soóvárra küldessék.

1699 szeptember 12-én jelenti az administrator az udvari kamarának, hogy a selmeczi erdők állapotáról és hiányai orvoslásának módjairól a 246/ és saskői udvarbírótól és a selmeczi bányabírótól, ki régi idők óta a selmeczi erdők gondnoka, bekérte véleményüket, és e tárgyban a következő felterjesztést teszi:

1. Midőn a törökök még Érsekújvárt birták, és a vidék, Selmeczet kivéve, meghódolt, igen veszedelmes volt az erdők-re felügyelni, és meg kellett engedni, hogy a parasztok azokban kedvök szerint vág hassanak, és szemezhessenek, különben a bányák és kohók mivelése fennakadt volna.

2. Ezek a 7-8 mérföldnyire terjedő erdőségek azért is kezeltettek hiányosan, mert a felügyeletre nagyon kevés erdőkerülő tartatik, és ezek is a bányabíró másféle rendelteinek teljesítésére alkalmaztatnak, különösen ők időzik be és kísérik a feleket a bányabíró törvényszéke elé.

3. Selmecz közelében kivágatnak az erdők, hogy a veszteséggel dolgozó bányák ne terheltessenek nagy fuvar költséggel.

4. Míg a törökötől a vidék megszabadult, nemcsak Salgószárvárosa, hanem a többi felvak is nagyon gyarapodtak. annyira, hogy ahol azelőtt 20 ház volt, most kétszer-háromszor annyi van, és hogy megállítsen, az erdőt széntőfölddé alakítsák.

5. A megőlnetésük könnyítése és a nagy adó és más szolgalmak teljesíthetése végett megengedették nekik, hogy juhokat és kecskéket tarthassanak.

6. Vihnyén, mely a városban Dr. Hellenbachnál van elzálogosítva, sok fiatal tölgyfa elpusztítottak kerítésekre.

7. A kezelés azért is rendetlen volt, mert az egyes hivatalnokok egymással ellenkeztek, és nem törekedtek a közös előmozdítására.

Hogy mindezeket a hiányokat orvosolni, és az erdők rendes kezelését megindítani lehessen, szükséges mindenekelőtt egy főbejárás tartani. amilyen már régóta nem volt, az alkalommal a rendetlenségeket megszüntetni és a kihágásokat megbüntetni, a foglaltságokat és erdőpusztításokat pedig megtiltani lehetne, valamint a juhok és kecskék tartását is megszüntetni kellene.

Ez alkalommal rendbe lehetne hozni a határokat is, melyek miatt egyes községek között veszedelmes ellenségeskedések vannak; ki kellene újra hirdetni az 1650-ben kiadott császári erdőrendet; a meglevő erdőkerülőkhöz kívül még 3-4 erdőkerülőt kellene alkalmazni, és mert a bányabíró az ő bányászati teendőivel elegendőképen el van foglalva, az erdők kezelésére egy erdőmestert kellene kinevezni, ki az erdőt folytonosan bejárhatná, a vágásokat kijelölné, és az erdők megkárosítását megakadályozná s megbüntetné. Ha ez a kincstárnak évenként 3-400 ft-jába kerülne is, bőven pótolná a költséget az erdők újabb felvirulása. Expectansokat is lehetne az erdőmester mellé alkalmazni.

Ilyen intézkedések nélkül nemsokára elpusztulnak az erdők, mert azon kívül, ami a vidék lakosaiak vizelése és építési szükségletét fedezni, a salgószárváriakhoz 1000 fura is szükséges a törökötől még évenként 6000 forintot csak

hell, az ezüstégetés és aranyváltás és. elcsúszni a kassza-
ház, hivatalok és a gazdasági ügyek elhanyagolása és az adó-
emészt.

1716 augusztus 7-én /180 sz./ úr. kamarai rendelet a gróf
Caraffa-féle bizottság jelentésére: az erdő felügyelőit
a bányabíróság gyakorolja 247/

1720 január 16-án /11 sz./ vendeli Wigner János selme-
czi főpénztáros és a selmeczi és körmöczi kamarai direktorai,
hogy a kecskék tartása minden szükségben állítsák. Az a
nap mulva található kecskék elzaboltassanak.

1725 június 20-án bopanaszolja Breisboisen Ludwig
körmöczi királyi erdősz. a körmöczi bányabíró Zweig-ot,
hogy nem gondoskodik az erdőkről, mindenkinek ad engedélyt
a favágásra, míg máshová való földbirtokokonak és, elmondja,
hogy a városi hatóság is osztogat favágatásra engedélyt, és
azt hirdeti, hogy az erdő a városé, és abban nem intézked-
tik a bányabíró.

1729 április 15-én folyamodik Leopold Andreas Frithz
von Friedenlieb bányapolgár a főkamagrófhoz, panaszolván,
hogy a bányabíróság megtiltotta neki egy erdő használatát,
mely az ő majorjához tartozik, és mindig a major birtokosai
által használtatott. A major régente Vichter birtoka volt, í
pedig anyjától vette azt át. Kéri a főkamagróftól, hogy át
saját birtokának használatában megvédje.

Ezt a folyamodványt nyilatkozat végett átadta a fő-
kamagróf a bányabírósághoz, mely azt válaszolta rá, hogy
az erdők a bányászat számára vannak fenntartva, és a város
sem vágathat az ő saját erdőiből, tehát annál kevésbé lehet
erre joga egy polgárnak, ha csak külön privilegiumot nem mu-
tathat.

1731 augusztus 10-én panaszolják a besztarcebányai fő-
tisztok, hogy gróf Eszterházy Antal, a sólyomi és dobonyi-
vai uradalmak birtokosa a besztarcebányához közel fekvő v. l.
Királyerdőben egy üvaghutát akar föléllítani. Miután ezek az
erdők a bányászat számára vannak fenntartva, kéri a főkam-
agróftól, hogy az üvaghutát föléllítását megakadályozza.

1731 deczember 12-én jelenti a körmőczy bányabíró és erdőmester Dominik Ignác Zweig von Unghadt, hogy november 17-én a szélvész a körmőczy hegyeken levő erdőkben rendkívüli károkat okozott, a körmőczy oldalon a Schlüsselgrundban 3000 darab fekszik kitörve, a Resselwald egészen le van döntve, hasonlóképen sok ezer darab szálfa, melyek közt göröndöknek való, fekszik a felső és alsó tureczy, glaszerheyi, korneschkayi pagonyokban; igyekezni fognak a sok ledöntött fát úgy, amint lehet felhasználni és értékesíteni, de a kár kiszámíthatatlan.

1732 február 17-én kimutatja Keyling bányabíró, hogy az 1731 november 17-én dühöngött szélvész a selmeczi erdőkben 7628 darab fát döntött ki.

1732 április 25-én jelenti a főkamagróf az udvari kamarának, hogy az újbányai bányabíró, midőn néhány újbányai polgárral a határt bejárta, a szentbenedeki határon 150 fegyveres ember körülfogta és Szentbenedekre bekísérte, ottan pedig a benedeki praefectus őt tömlőcsozba záratta, és még azt sem engedte meg, hogy előljáróságát a vele történt esetről értesítse. Miután a bányabíró semmi büntetni valót el nem követett, evvel a hatalmaskodással nagyon megsértette a káptalan praefectusa a kinnstér tekintélyét, tehát kéri a főkamagróf, hogy az udvari kamara neki elégtételt szerezzen.

1732 április 26-án jelentést tesz a bányabíróság Fuchs-huber erdőmester javaslatáról, mely szerint megtiltassék az erdőkben a legeltetés általánosán. Ez a rendelet bizonyára nagyon hasznos lenne, és lehetővé tenné, hogy az erdők a legrövidebb idő alatt ismét jó karba állíttassanak. De tekintetbe kell venni, hogy, ha e rendelet szigorú fogantatására a szükséges erdősz személyzet alkalmaztatnék, ennek következtében a fuvar költségek sok ezer ft-ra azonnal felemelkednének; mert a fuvarozást végző parasztok már régi idő óta hozzá vannak szoktatva, hogy nem hordanak magukkal takarmányt, hanem esténként a marhájukat a legközelebbi erdőbe legeltetik, a fuvarköltségek is úgy vannak rendezve, hogy nyáron át, midőn legeltetni lehet, 2-3 garassal kevesebbet

kapnak, mint télen. Ha a parasztnak megtiltatnék a legeltetés, mindenek előtt azt kérnék, hogy adójukat és hasznbéréiket leszállítsák, azután felemelnék a széna és zab árát, és a selmeczi lovasgazdák, az érczfuvárosok, zuzóérczfuvárosok és más anyag fuvarosok mind nagyobb bért követelnének; a bányák jövedelméből pedig most sem lehet a költségeket fedezni, a fuvarberek felemelése folytán tehát a veszteségek még nagyobbak lennének.

1732 június 27-én rendeli a főkamaragróf:

1. Tapasztaltatván, hogy a schittersbergiek, fuchsloch-
chiak, hodrusiak, vihnyeiek, siglisbergiek, a Röszl utcza-
iak s a városnak más lakói saját tetszésük szerint az erdőbe
mennek és a fiatal fákat kivágják és nem csak saját haszná-
latukra fordítják, hanem a piacra viszik, a szél által ki-
döntött fákat pedig ott hagyják elkorhadni és így a kincs-
tári erőkben nagy károkat okoznak; ezentúl ne engedessék
senkinek, még a szenelőknek sem, hogy egészséges fiatal fá-
kat kivágjanak addig, míg a szőlőtől kitört fákat fel nem
dolgozták.

2. Miután a szenelők egy hold területen sokszor 10 bog-
sát is állítanak fel, és avval a földet annyira kiégetik,
hogy ott azután sok időig semmi sem teremhet; ezentúl tiltva
legyen a bogsákat olyan közel állítani egymáshoz.

3. Miután a juharfát, gyertyánfát, hársfát sat. a bá-
nyászat szükségleteire messziről kell megszerezni, ezek a fa-
nemek pedig szétszórta a közelben is találhatók, de a magá-
nosok által kivágatnak, és piacra vitetnek, ezentúl tiltva
legyen ilyen fákat az erdőhivatal engedelmé nélkül levágni.

4. Miután a bányákhoz évenként 92.000 kosár szükséges,
és 2 kosárhoz 3 fiatal tölgyfát szoktak felhasználni, és ez-
által roppant mennyiségű fiatal fát elpusztítanak, valamint
a botokhoz és szerszámnyelekhez is csak fiatal fákat vágnak
le; pedig van a vágásokban elegendő ágfa, melyek most ha-
szontalanul korhadnak el; ezentúl csak az erdőhivatal jelöl-
hesse ki, hogy mely vágásokban lehet a gallyfából ezeket a
szerszámokat készíteni.

5. Használóképen az építendő való fát is csak az erdőhivatali kijelölése esetén szabad kivágni.

6. Mivel a bányanyilvánlat is származik, hogy az erdőben széntőföldeket és réteket szabadnak, kiirtván az ott volt erdőt, megtagyatik, hogy mindenki mutassa ki, mi joga juttott az erdőben földjéhez és réteghöz.

7. A legelés az erdőben, amennyire lehet, el kell tiltani.

1832 július 3-án javasolja báró Sternbach főkamaragróf, hogy az erdők kezelése a bányabíróságoktól elvétezzék, és külön hivatalra biztassák. Ez az intézkedés szükséges, mert:

1. Az erdők igen terjedelműek, és egy olyan, akinek más hivatala is van, nem képes azokat kellően kezelni.

2. Mert a bányabíró tudta és akarata nélkül sok kár történik az erdőkben, éppen a nagy terjedelmük folytán hiányos felügyelet miatt.

3. Sem Selmecezen sem Környezen nincsen senki, aki az erdő kezeléséhez értene.

4. Ily módon a fatermésnek alig fele használtatik fel úgy, ahogy kellene.

5. Ily módon a fa mindig drága lesz, ha az nem kezelte-tik a kellő gazdaságossággal.

6. Az itteni erdőkerülőkhöz nem lehet bízni, mert nincsen se tudományuk, sem jó akaratuk hozzá.

A most foganatban levő erdőbejárás igen hasznos ugyan, de még néhány évig el fog tartani; meg fognak tétetni annak idejében a czélszerű javaslatok, de nem lesz aki azokat végrehajtsa, a kezelést gazdaságosabban berendezze, a visszaéléseket megszüntesse. Mert ehhez nem csak egy tapasztalt szakember kell, hanem szükséges, hogy tapasztalt segédei is legyenek. Az itteni bányabírók és az alájuk rendelt erdészeti személyzet erre nem képes.

Arr javasolja tehát, hogy a selmeczi és környezi erdő-teret számára Selmecezen egy erdőhivatal szerveztassék; a hivatal főnökeül ajánlja Fuxnagern, ki most az erdőbejárásokat vezeti. A kellő kellék való egy Selmecezen, mint Környezen erdő-

mára egy-egy tapasztalt erdőest. Mindegyik költségeket fog ugyan okozni, de meg van győződve, hogy a kezelés javítása folytán ez a költség bőven megtérül. A besztarozebányai erdők kezelésére külön hivatalt kellene szorgosítani, mert az oda tartozó erdők igen nagy terjedelműek. Mindezt azonban gyorsan kellene foganatosítani, és nem kell vele addig várni, míg az erdők bejárása és felmérése bevégezve lesz, hanem azonnal megkezdhetné az erdőmester a kezelés javítását, a felméréseket pedig időközben folytathatná.

Mivel a bányabírók nem önhibájuk folytán esnének el eképen mostani illetményeik egy részétől, a méltányosság úgy kívánja, hogy ezért kártérítést kapjanak.

1732 július 21-én udvari kamarai rendelet báró Sternbach József András Venczel főkamagróftól:

Meghagyatik, hogy az erdők felméréstessenek, és terjedelmükről pontos térkép készíttessék, mely munkával Fuchshuber bizatik meg; télen át pedig készítsen Fuchshuber tervet, hogy mi módon kellene egy szabályos erdőhivatalt berendezni, a főkamagróf bírálja meg a tervet, és ha szükséges, javítsa ki, tegyen javaslatot az ott alkalmazandó visziviseletről és fizetéseikről. Hasonlóképen felméréndők az uradalmi erdők, és rendezésükhöz terv készíttendő.

1732 augusztus 12-án jelentí a bányabíró, hogy Salmech városa nem akar részt venni a határjárásokban.

1732 szeptember 7-én kijelenti Johann Wolfgang Fuchshuber, hogy az erdőmesterei hivatalt Salmechen és Körmböczön elvállalja, ha 1000 ft fizetést, 3 lóra való deputatunot, 2 mázsa fagyut, 75 ft tűzifa átalányt, 50 ft szálláspénzt és a fuvarosoktól a szokásos accidentiákat megkapja.

1733 augusztus 31-én értesíti a főkamagróf a körmböczi főtiszteket, hogy miután Freiszzeisen Zsigmond volt körmböczi erdőest hivatáláról lemondott, helyébe Besztarozebányáról Suchodolszky Ferenczen nevezte ki ideiglenesen, a rendes illetményekkel és accidentiákkal.

1735 február 11-én értesíti báró Mitterovsky Nep. János királyi biztos Sembery Soma praefectusi, hogy az udvari ka-

mára január 17-én kelt rendeletével az alsó magyarországi erdők kezelésének vezetésével Rust Imre selmeczi bánya könyvvivőt bízta meg mint ideiglenes erdőmestert.

1735 május 25-én rendeli báró Mitrovcszky az udvari kamara meghagyásából, hogy a fa készlet ezentul "Stabel" helyett bécsi ölemben számittaassék el, hogyha pedig ennek komoly akadálya lenne, arról jelentést tegyenek.

1735 szeptember 29-én javasolja Rust erdőmester, hogy a kozelniki és garamberzenoezi határban, melyek gróf Eszterházy birtokához tartoznak, igen szép és vágható erdő van, melyből az olomkohó olcsón fedezhetné tüzelékszükségletét. De e fauk határa miatt a kincstári saskói uradalom és Eszterházy között határper van, melyet előbb el kellene intézni. Reményli, hogy a perlekedők között sikerül az egyezés úgy, hogy az erdők fele a kincstáré, fele pedig Eszterházyé legyen. Még így is elég erdő jutna a kincstár birtokába, hogy abból néhány évig olcsó tüzeléssel elláthassa a selmeczi Olomkohót.

1736 márczius 19-én Kőrömcz város tanácsa felterjesztést intéz báró Mitrovcszkyhoz, melyben előadja, hogy megkapta a rendeletet az erdőkezelést illető patensek kihirdetése iránt; de előre bocsátván, hogy a kincstár érdekeit szolgálni mindenkor készek, és legkevésbé sem kívánnak a kamarának rendeleteivel ellenkezni, vagy tőle olyasmit megtagadni, aminek követelésére törvény által vagy az eddigi szokás szerint föl van jogosítva; reménylik a kamara igazságszeretetétől és méltányossági érzetétől, hogy az erdőkezelés új rendszere mellett nem fog rájuk nézve semmiféle káros intézkedés történni azokban az erdőkben, melyeket a város saját pénzén, a kincstárnak minden hozzá járulása nélkül, és részint kölcsön vett pénzzel szerzett, és mindeddig mint sajátját megvédett; melyek már századok óta vannak birtokában, és a birtoklást a hozzátartozó hatósági és territoriális jogokkal együtt a királyok és császárok elismerték és megerősítették, mi legjobb 242/a város és kamara közötti béke fenntartásához, mely a bányászat érdekében is nagyon kívánatos. Ezt a jó egyetértést leginkább előremozdította az a körülmény, hogy mindeddig

a bányabíróság és erdőkezelés vezetése egy kézben volt, és éppen ez okból a bányabírónak helyet és szavazatot adtak a tanácsban is.

A legújabb intézkedés szerint azonban az erdőkezelés elválasztatott a bányabíróságtól, ami a bányabíróság szabályainak is módosítását fogja maga után vonni, mert ezentúl meg kell különböztetni a városi erdőkben azokat, melyek a bányák fenntartására szolgálnak, azoktól, melyek a városnak, mint földesurnak birtokai. A bányák fenntartására szolgáló erdőkben minden időben szabad rendelkezést engedtek a kincstárnak, és csak azt kívánták, hogy az intézkedések a város tudtával történjenek; és ezt ezentúl sem kívánják megváltoztatni; de egészen másként áll a dolog az ő földesuri birtokukra nézve; ezekre az allodialis erdőkre nem lehet a közös kezelést kiterjeszteni, mert ezek kizárólagos birtokában védik őket az ő szabadalmaik, és a századok óta gyakorlatban levő szokás; ezekkel az erdőkkel ők szabadon rendelkezhetnek az ország törvényei szerint, és pedig az 1609-iki 34, 1613-iki 31, 1622-iki 25, 1625-iki 43, 1630-iki 21, 1635-iki 53, 1638-iki 35, 1647-iki 78, 1655-iki 100. és 1659-iki 129. törvenycikkék szerint, melyeknek fontos és szigorú megtartását nem csak királyaink magukra nézve megtartani ígérték, hanem mások által is megtartatni kötelesek. "Ten nos ipsi observabimus, quam per alios quoscunque observari faciemus". Ezek következtében, ha nem is volnának szabadalmaik, melyek őket az erdőpatensek rendelkezéseinek megtartásától fölmentenék, és tekintve, hogy a legrégibb időktől fogva soha sem háborgatták őket jogaikban, az említett patensek kihirdetését és foganatba vételét annál inkább kénytelenek megtagadni, mert e patensek az ő szabadalmaikkal, jogaikkal, az említett országos törvényekkel ellenkeznek, és nem az 1659-iki 45.t.cz.-ben előírt módon jöttek létre. Hasonlóképen kénytelenek megtagadni az ő szabadalmaik előmutatását, mert ezt csak az ország törvényeiben meghatározott esetekben és mód szerint volnának kötelesek tenni. Tekintve tehát, hogy ők az ő szabadalmaikat fenntartani esküvel kötelezték magukat, ne vegye nekik rossz néven a bárd, hogy

kivánságait nem teljesíthetik.

1737 január 6-án jelenti Rust erdőmester, hogy a Stájerországból ide küldött 17 favágó közül kénytelen ő embert vissza küldeni, mert nagyon lusták és e mellett iszákosak és veszekedők.

1737 január 9.249/

1738 márczius 8-án jelentést tesz Rust erdőmester báró Mittrovszkynak az iránt, hogy erdészeti mostani kezelése 3 évre lévén ideiglenesen meg állapítva, a 3 év most már nem sokára lejár, és szükséges, hogy az eddigi kezelés eredményéről jelentést tegyen. A nélkül, hogy maga magát dicsérné, állíthatja, hogy az erdőkezelés állapotja jelentékenyen javult, csak a körmöczi és breznóbányái területen találkozok a helyes gazdálkodás folytonos ellenkezéssel.

Szükséges lenne egy újabb erdőrendet kiadni, de addig is, míg ez megtörténhetik, szigorubban kell alkalmazni a Miksa féle bányatörvénynek az erdő kezelésre vonatkozó 74-ik cikkelyét, és újra ki kellene hirdetni a régi királyi patenseket.

Az új kezelésnek leginkább ellenszegül Körmöcz főbányaváros azt adván okul, hogy

1. Az erdőket a város maga szerezte, a vételért kölcsön vette, s ma is fizet érte kamatot. A királyoktól pedig elismertetett, hogy ezek az erdők az ő kizárólagos tulajdonuk.

2. Miután a bányamesteri és erdőmesteri hivatal a legrégibb idők óta együttesen kezeltetett, most e két hivatal elválasztása sok zavart csinálna a város ügyeiben.

3. A régebbi patenseket el nem fogadhatják és ki nem hirdettetik, mert szabadalmaik szerint az ő jószágaikban függetlenül intézkedhetnek.

Ezekkel támogatják főképen ellenkezéseiket; de

ad 1. Miután a bányatörvény szerint a bányák a király tulajdonai, az erdők pedig a bányákhoz szükséges kollékek: világos, hogy ő Felségének éppen annyi joga van az erdők kezelését vezetni, mint a bányákat; mert a bányavidéken levő erdők mind fenn vannak tartva a bányászat számára, akárki le-

gyen a birtokos, ezek az erdők már akkor fenn voltak tartva, mielőtt Körömcz azokat megszerezte, tehát rezerválva vannak mostan is.

ad 2. A királynak joga van a bányatörvényt a szükség és tetszése szerint bővíteni, és változtatni, tehát a bányamesteri hivatalt elválaszthatja az erdőmesterétől.

ad 3. Ha a bányavárosok elfogadják a bányatörvénynek ama részeit, melyek neki tetszenek, el kell fogadniuk a többi is, annál inkább, mert az országgyűlés is helyben hagyta, hogy a bányavárosok ügyei ezek szerint végeztessenek, úgy amint már századok óta intéztetnek.

1738 junius 27-én jelentést tesznek a körömczi főtisztek a Bécsben levő báró Mitrovszkynak az új erdőkezelés 3 évi eredményéről. Az új kezelés alatt rendeztetett be a felső turczi szénitő hely, és az ottani rakó helyhez való usztatás; az itteni szénítés költsége nem igen különbözik a többi szénítés költségétől, mert a régi szénítéstől a Kmotra hegyen kerül egy mérő szén 15 1/2 kr-ba; a felső turczi szénítésből pedig kerül egy mérő szén 14 1/2 kr-ba, a berendezés és fenntartás költségei nélkül, melyek bizonyosan 1 kr-ra fognak rugni, így tehát a régi és új szénitő helyről egyenlő áron szerezhető be a szén. És miután 3 körömczi szénmérték egyenlő 5 selmeczi mértékkel, a múlt évben pedig átlagosan 14 3/4 kr-ba került egy mérték szén Körömczön, tehát

$$\frac{3 \times 14 \frac{3}{4}}{5} = \frac{44 \frac{1}{4}}{5} = 8 \frac{3}{4} \text{ kr-ba}$$

kerül itt egy selmeczi mérték, ami bizony nem drága.

Az új kezelésnél differenciák merültek fel a várossal, mert a város az általa vásárolt turczi erdőkben magának tartja fel az intézkedés jogát és nem akarja megengedni, hogy a kincstár ezeket is fenntartott erdőknek tekintse. Régebben a bányabíró és egyszersmind-erdőmester, ki a város tanácsának tagja volt, a város tanácsában vitte keresztül közös akarat-tal a szükséges intézkedéseket, most azonban a bányabírónak nincs semmi beleszólása a kincstári erdők kezelésébe, melyek Rust erdőmester alá tartoznak, aki nem tagja a város tanácsá-

nak, ennél fogva a kincstári és városi erdők kezelése nem történik közös akarattal, és ebből azután multhatatlanul összeütközések keletkeznek.

A főtisztok a kohászat és bányászat érdekeire nézve kedvezőbnek tartják a kezelés régi módját, és javasolják, hogy az ismét helyreállíttassék, ámár jogilag a városnak nincs igazsága, mert ő Felsége a bányavidékeken az erdőket kizárólag a bányászat érdekében felhasználhatja.

1739 április 7-ikén megengedi báró Mitrovcszky főkamara-gróf, hogy Selmech városának a nemrég báró Hellenbachtól vissza váltott vihnyei sörház szükségletének fedezésére évi 500 sz. tűzifa kijelöltesse.

1741 január 20-án részletesen kimutatja Johann Gottlieb Fellner v. Feilenstein, hogy a múlt évi zivatar mennyi fát döntött ki, és pedig:

az urvölgyi erdőkben	döntött ki	65.600	szálfát
a lipcsei "	"	31.925	"
a schwartzwasseri "	"	252.880	"
a zehrenbachi "	"	31.200	"
a benyusi "	"	22.900	"
Összesen		404.505	"

1741 január 22

1741 július 13-án menőcsokrást tartott a főkamara-gróf a selmechi főtisztokkal és Rust erdővesztetűrel Esarnóban a melki erdőben karentsornák fahasznára tárgyalt, a melyre, hogy a Esarnóhoz mellett fekszik, a olvasztó kőmelvára, és a 2 hodrusit is akadály nélkül látnassák el faszérről.

Az említett 3 olvasztónak betenként a 300 mérf. 2.400 mérf. szék kell, tehát évenként 124.800 mérf. Ennek első állítására kell 10.000 sz. fa egy ólas hasábjában, mert egy sz. ilyen fából 13-15 mérf. szék égettetik.

E fa mennyiség vágására egyelőre 60 embert fogna: a beszerzési munkái fahasználati leszállítani.

Még az havától kezdve inkább napig le kell vágni a fát, feláraztatni, és a völgyekbe lecsusztatni.

Legelőszőr a Prochocska völgyben fogják megkezdeni a favágást, és itt dolgozhatnak 10 évig. Az egész erdőség Klakon 50-60 év alatt mindég fog vágható fát adni.

50 szénégetőre lesz szükség, számukra valamint a favágók számára, lakásokat kellene építeni, egy házikó 130 ft-ba kerül, és 4 család lakhatik benne.

A fa leszállítására a kohóig csuszató vizcsatornákat /Wasserriesen/ kell építeni m.e. 6500 öl hosszasságban, ami 15.000 ft-ba fog kerülni.

A favágók számára 16 házat kell építeni a 130 ft. A favágó telepet Terézia telepnek fogják nevezni.

A favágó mestereknek hetenként 2 ft legyen a bére. A favágó telepen egy kis kápolnát is kell építeni 600 ft költséggel, a káplánnak évenként 200 ft járna.

Egy orvosnak elég lesz évenként 100 ft.

1742 junius 7-én tanácskozás tartatván, hogy a rhonitzi favágókat, kik a Therezia favágáshoz rendeltettek, de onnan megszöknék, megtartani lehessen, elhatároztatott, hogy Rhonitzról csak 50 ügyes favágó rendeltessék a klaki erdőkre, és mindegyikhez 9 ember Zsarnócza környékéről utasittassék, hogy a fa kezelésébe betanuljanak. A rhonitziaknak pedig az addigi 15 xr helyett hetenként 24 xr utazási segítség adassék.

1743 márczius 30-án jelenti Rust Imre erdőmester, hogy a főkamaragróf rendelete szerint tanácskoztak a beszterczebányai főtisztekkel, miképen lehetne a beszterczebányai és rhoniczi kohók tüzelék szükségletét fedezni, és megakadályozni, hogy tűzifa hiány miatt a kohók ne szüneteljenek. Megállapították mindenek előtt, hogy a beszterczebányai kohóknak évi szükséglete

	14.000 stabel	
a rhoniczi kohóé	8.000	"
összesen	22.000	"
készletben van vágva	17.567	"
tehát be kell még szerezni	4.433	"

Intézkedtek azonnal, és kijelölték a helyeket, hol ezt a mennyiséget kiállíthatják, és kiállíthatnának még többet is, ha nem kellene a favágók egy részét a klaki erdőkre kül-

deni. Reméli azonban, hogy már a legközelebbi télen sikerülni fog kis csuszátókkal leszállítani Klokot a fát a völgyekbe az usztató csatornához, és akkor fél annyi emberre sem lesz szüksége, mint most.

1743 november 10-én Breznóbánya város tanácsa panaszlevelet terjeszt a főkamaragróf elé, és kéri következő sérelmeinek orvoslását:

1. A Baczuch nevű favágó telepen, mely a város területén fekszik, a favágók használata régebben egykővű, utjabban pedig kétkővű malom állíttatott fel. Miután az őrlés a földbirtokos jogaihoz tartozik, kéri a malmok megszüntetését, vagy pedig az ő kezelésükbe helyezését.

2. A favágók sok helyen 250/ levágták, felszántják és beültetik a területet, mintha az ő sajátjuk lenne.

3. A favágók gyakorolják a vadászatot, halászatot, és madarászatot, melyek a földesur jogaihoz tartoznak.

4. Midőn 1674-ben favágók iránt egyezkedés történt, akkor sokkal kevesebben voltak a favágók, mint most, midőn számuk a város lakosainak számát felülmulja, és ők mégis semmivel se járulnak a város terhehez, pedig a város területéből táplálkoznak.

5. A favágók szabadon használják a legeltetést, de sőt a város lakosait nem engedik az erdőkben legeltetni.

6. Ha a tilalmazott erdőkben a város lakosai valami kárt csinálnak, az erdőkerülő őket a nyilvános uton is le tartóztatja és megbünteti.

7. A kamara szabadon rendelkezik a fával, zsindellyel, deszkákkal, Besztercebányán azokat el is adja, a város lakóinak pedig nem szabad se fát se fűrészárut eladni.

8. A kamara tisztjei megtiltják a Garamon a tutajozást.

9. A favágó telepeken korcsmákat tart a kamara, de mert a favágók nem bányászok, erre nincs joga, csak a földbirtokos városnak.

10. A favágók mesterei a korcsmákból jövedelmet húznak, és ott mindenfélét árulnak, amire szintén nincs nekik feljogosítva.

1744 május 7-én jelentést tesz Rust erdőmester a klaki erdőben történt berendezésekről.

1. Az usztató csatorna 5.604 1/2 öl hosszú, és került 9.782 ft 19 1/2 kr-ba, teljesen készen van addig, ameddig most a vágások terjednek, ha idővel a vágások távolodnak, a csatornát is tovább kell folytatni, de akkor már félannyiba sem fog kerülni, mint most került, mert a fa mindenütt közeliében lesz.

2. A Szt.Terézia nevű kezelés számára szükséges munkások elhelyezése végett az erdőben 11, a felső hámor közeliében berendezett szenelő helyiségben pedig 3 házat építettek. Ezek közül még egy pár nincs bevégezve, de az egész nem fog 2.556 ft-nál többbe kerülni. Az erdőben épült házak körül egyet egy képlán lakásául szántak, és még egy kis kápolnát is kellene felállítani, ami m.e. 900 ft-ba fog kerülni.

3. A fakezelő személyzet állandó letelepítése végett szükséges, hogy nekik az irtásokból kertre, káposzta és kender termelésre földek adassanak, ezeknek megszerzése a felső-hámoriaktól nem fog 5-600 ft-nál többbe kerülni, és a felső-hámori korcsmának jövedelméből fedezhető.

Az egész berendezés haszna világos; azelőtt alig tudtuk a hodrusi 2 olvasztót faszénnel ellátni, most pedig ezeken kívül a zsarnóczai 6 olvasztó is minden nehézség nélkül megkapja szénszükségletét.

1744 május 12-én a főkamagróf 100 aranyat utalványoz jutalomképen Rust és Felner erdőmestereknek, hogy a klaki erdőben, vagyis a Terezia fakezelésben a szükséges usztató csatornákat 1741 és 1742-ik évben gyorsan és jól helyreállították.

1745 január 10-én jelenti Rust erdőmester, hogy a felső Ausztriából megérkezett favágók nem akarják megengedni, hogy a nekik utközben adott 179 ft tőlük lassanként levonassék, inkább azonnal visszamennek. Morvaországból érkezett 100 favágó a Teréz-kezelésbe, és reméli hogy még többen is jönnek.

1745 június 25-én felsorolja 251/József erdőkerülő, a Teréz-kezelés 251/milyen károkat tesznek az erdőben:

1. A parasztok behajtják a marhát az új fiatal erdőbe,

mi által nem csak letapođják a csemelékot, hanem a nagyobbak csucsait is lerágják, és az erdő növését nagyon megakadályozzák.

2. A pésztorok, ha a marhát az erdőben legeltetik, pajkosságból nagy kőveket és tuskókat hengerítenek az usztató csatornába, mely eképen elromlik.

3. Csak ők vághatják és rombolhatják szét pajkosságtól vagy rosszataraktól az usztató csatornákat, melyeknek ismét helyreállításá minden tízésszal sok pénzbe kerül.

4. A napizoraiak minden télen a malomra terelik a prohocokai vizet, mi által az usztató csatornák megfagynak, és a jégtől felemelteknek: pedig erre a viasre nincs szükségük, mert elég a malomra az osztrigrundi víz.

5. Ha a parasztnak az uraság fát enged valamely építkezéshez, nem jelenti magát az erdőkerülőnél, hanem ott vágja ki a fát, ahol neki tetszik.

6. Meg kellene tiltani a parasztoznak, hogy az erdő közelében az állásokat állítsanak fel, mert ezek körül pusztítják leginkább az erdőt.

7. A büntetés pénzeket legalább egy harmadával emelni kellene, mert a mostani büntetéseket a paraszto fái se verszik.

1746 május 14-én megokolja Keyling főpénztáros, hogy miért nem lehet sem Bakabányának, sem Bálabányának a régebben szokásos fafillért eszentul kiadni.

A régi szokás szerint minden fuvar főért kapott a fuvaros 21 krót, melyből Bakabánya város 1 denár (=1/5 garas) vett; és a szokás 1736-ig tartott, midőn megszüntették a bányafa fuvarozását a bakabányai erdőkben.

Később azután 1744-ban a tűzgépek számára szükséges fát a bakabányai erdőkben vágták, és a város jelentkezett a fafillérért, báró Sternbach főkamaragróf javasolta is, hogy az neki kiadásos, de az udvari kamara a város kérelmét elutasította, mert a bányavárosi erdők a bányászat számára vannak fenntartva, és a király tulajdonai, rossz precedens volna tehát, ha a főért bármi ezímen fizetni kellene. A város azon-

ban felfolyamodott, és Mitrovićk szaragból is bírvalva
terjesztette fel folyamodványát, de az udvari kamara ismét
elutasította. A bakabányásoknak tehát nem lehet a fuvillát
megadni, és hasonlóképen a bányászoknak sem. 1738. április
17-én kelt ez iránt az udvari kamara rendelkezése.

1746. június 10-én tanácsot tartottak a liposi vá.
ban, hogy az erdőkérdést miképpen lehetne megakadályozni, és
megbüntetni.

1746-ban kitették a salmacsi és környéki iratokból,
hogy miután Rust erdőmester a rozsahegyű névberődi hivatal
al bízott meg, egy a salmacsi, mint a környéki erdők be-
vezése visszazárított az illető helyberőkre.

2. Bányabíróági adatok, 1666-1728

1666 január 19-én a bányabíró és esküdtjei a Plüschner és Tschubernikre lovagoltak, egy egész csorda kecskét talál-
tak a viñnyi erdőben, azt behajtatták, és 21-én eladatták
94 ft 50 denárért.

1666 május 11-én 252/ szenelőjében a Höllben, a szénégető-
tők vigyázatlanságából tűz keletkezett, és kár történt az
erdőben, ezért magához rendelte a bányabíró a szénégetőt,
de utközből elfogatta őt a városbíró, és bezáratta; a bányabíró
háromszor is kérte a városbíró, hogy bocsássa ki a
szenelőt, mert az ő hatósága alá tartozik, de hiába, végre
a bányabírónak azon fenyegetésére, hogy a polgárok közül fog
elfogatni és bezáratni valakit addig, míg a szenelő neki ki
nem szolgáltat, kiadatta azt a városbíró, fenntartván
egyébiránt a város jogait.

1667 augusztus 14-én rendelte Joanelli főkamagróról,
hogy Prendtl János erdőésznek, kit a város hivatalából kitett,
de a kincstár a hivatalba vissza helyezett, azon 75 denáron
kívül, melyet ő eddig a kincstártól kapott, még 1 ft 25 de-
nár fizetessék hetenkint, amennyie neki a városnál volt, és
2 erdőőrnek a 1 ft 20 denár, s ezonul csak a kincstárnak le-
gyenek alárendelve. Hogy pedig ez által a kincstár ne terhel-
tessék, a szénfuvarosok béréből minden fontból 1 denár le-
vonandó, e felügyeleti költségek fedezésére.

1669 május 15-én nagy összekoczkodás történt az erdő-
kezelés miatt a városbíró és a bányabíró közt. A városbíró
ugyanis fát vágatott, és zsindelyt készíttetett, a bányabíró
értesítése nélkül; a bányabíró pedig elszedette a munkások
szerszámain, és a városbíró ezekereiről levétetett 3 lánczot,
amiért ezek tűzi fát fuvaroztak a bírónak. Ezért a bíró a fő-
kamagrórhoz fordult, ez pedig utasított a bányabírót, hogy
jelöljön ki a városnak egy erdőrészt, ahol tűzifát és zsin-
delyt készíttethessen. Ezt meg is akarta tenni a bányabíró
május 16-án. de a városbíró azt felelte, hogy ebbe nem egyez-
hetik bele, mert a város sajátjának tekintti az erdőket, és a

régi szokás szerint tetszése szerint választja a vágást, de a nélkül, hogy avval a bányászatnak ártana; a bánybíró erre ismét azt válaszolta, hogy ő a bányatörvényt megtartani köteles; a bányatörvény pedig ő reá bizza az erdők kezelését, 1674 november 22-én 253/

1675 június 28-án írja a bányabíróság Bakabánya város tanácsának, hogy már április 30-án megkereste a várost, hogy a selmeczi bányák számára a fa vágatását erdeiben ne akadályozza, miután azonban a siglisbergiek ismét panaszkodnak, hogy a város a favágatást nem engedi, figyelmeztetik a várost, mely a selmeczi bányabírósághoz tartozik, hogy a bányabíróság hatáskörében van a bányavárosok erdőivel a bányászat számára rendelkezni, mert az erdőterület a város tulajdona ugyan, de a fa, amennyire a bányászathoz szükséges, ő Felsége a király tulajdona, és a bányabíróság rendelkezése alá tartozik. Megintí tehát a várost még egyszer, hogy a vágatást ne akadályozza, különben más módon fog velök elbánni.

1676 szeptember 26-án megbüntettetett két vihnyei lakos, Kmet Misó és testvére, azért, hogy az erdőben a kecskékkel nagy kárt okoztak, fizettek 19 tallér kárpótlást.

Miután a bakabányaiak nem akarták megengedni, hogy az ő erdeikből a kincstári bányászat számára fa vágattassék, és e miatt a főkamagróf is hiába intette meg őket, 1677 január 12-én kiment Bakabányára a bányabíró, és felolvasta előttük az udvari kamara rendeletét 1676 december 18-ról melyben meghagyatik nekik, hogy a bányavidéken levő erdők a bányászat számára fenntartva lévén, a favágatás ellen en álljanak, mert különben meg fognak büntettetni. A bakabányaiak erre megígérték, hogy a fát akadály nélkül kiadják, és január 20-án ki fogják jelölni a vágást. Később azonban a határidő meghosszabbításáért folyamodtak, de a bányabíró azt nem engedélyezte, hanem 20-án a hely színére kimenvén a püergi favágóknak ki jelölte a rudaini ut mellett a vágást.

1677 június 16 254/

1679 április 24-én utasítja Andre Vichter von Grueb főkamagrófi administrator a bányabírót, hogy járja be a ba-

kabányai, béalabányai, saskői, és revistyei erdőseégeket, és tegyen javaslatot, hogy honnan fedeztessék a bányákhoz szükséges fa, és felügyeljen ezen erdőkre, és az erdőőrök ő alá legyenek rendelve.

1687 június 3-án 4-én 9-én és 10-én bejárta a bányabíró a zsakili, mocsári, szklenői, revistyei, bakabányai, kopanczai, gyokési, lukaviczai, szénásfalvi, viszokai, rudaini, és voznitzi erdőket, és meghatározta, hogy a szenítések hol történhessenek.

1728 február 16-án tiltakozik gróf Eszterházy Antal, mint a zólyomi és dobronivai birtok tulajdonosa az ellen, hogy az ő erdeiben a kamara fát vágathasson.

A bányabíróság erre azt a véleményt adja a főkamaragrófnak, hogy Eszterházy nem akarja végképen megtiltani a favágást, hanem valószínűleg kevesli a fuvaronkinti 1 denár bért, és többet akar; ez okból tehát vele alkudni kellene, mert csak az ő erdeiben vannak tölgyfa göröndök.

IV. ÁLTALÁNOS JEGYZETEK

1. Bányabíróválasztási és más ügyek. 1650-1747

1650 márczius 19-én hozott határozat: "durch das Kiesz undt Eisenstein Bergwerch bawen khan ihme niemandt die Gerechtigkeith des Weinschankhs zueaignen".

1651 márczius 8-án felszólítja a bányabíró a várost, hogy a szabadalmak fenntartása végett bányát miveljen a városi közönség, 2. hogy a bormérési rendtartást kihirdesse, 3. hogy a város határait és rezervált erdőket a szomszéd birtokok pusztításai ellen megvédelmezze.

1651 április 30-án kinevezettek: Gallus György Buchhalteramts Gegenhandler-nek, Kirschenhofer Farkas fő aranyváltónak, Geroldt Boldizsár János aranyváltó segédnek, és Waldrich Zachariás szertárnoknak.

1651 május 7-én kihirdettetett, hogy az alkamaragróf királyi tanácsos címet nyert, a körmöczy könyvvivő pedig eddigi nevét Tschech elváltottatta von Hellenbach-ra.

1651 október 21-én 255/ Utasítás Sonaw György András királyi biztos számára:

1. Emlékeztetik az 1644 márczius utolsóján és szeptember elsején nyert utasításokra, melyekből ha valami még nem teljesítettett volna, az végezze.

2. A régibb kamarai követelések lajstroma neki átadatik, derítse fel Rottal és a többi tisztekkel együtt, kik neki minden könyveket és számadásokat megmutatni kötelesek, hogy újabb időben e követelések mennyivel szaporodtak?

A követeléseket, ha érvényesek, és az adósoknak vagyona van, erélyesen behajtsa; ahol pedig szükséges, az adósokkal szerződést kössön, és azt felterjessze.

Szerezzen magának meggyőződést, hogy a bányapolgároknak adott ellátmányok a bányamivelésre fordítottak-e, és hogy most, midőn jövedelem van, törlesztetnek-e? S ha valaki a törlesztést elmulasztotta, számítsa ki, hogy mennyire ruga a le nem rótt részlet, és azt hajtsa be tőle.

gálni a válató műhely fogyatékait, és átaljában, hogy szükséges-e a sok tisztviselő? és a tisztek fényüzése honnan ered? Szükséges-e annyi sok mindenféle anyag, mely elszámoztatik? Nem kapnak-e a tisztek most is kézi ércpéldányokat a tilalom daczára?

1651 október 26-án. 256/ Pótló utasítás Sonnew számára:

1. Vizsgálja meg mi az oka, hogy a heti kimutatás és az alkamaragróf Roth termelési kimutatása nem egyezik?

2. Számítsa ki, hogy mennyibe kerül egy márka kivert pénz, mennyi rajta a nyereség?

3. Vizsgálja meg, hogy az anyagok vásárlása alkalmával nem tesznek-e haszontalan kiadásokat?

4. A selmeczi kamaraház javítására 1000 ft engedélyeztetett, vizsgálja meg, nem fordítottatott-e erre nagyobb összeg?

5. Küldjön még Rothnak a bányájából antimon érczet, és Rozsnyóról az érczek bányájából cinobert.

1652 márczius 20. 257/ Pótló utasítás báró Sonnew György András számára.

1. Jövőhagyatnak mindazok az intézkedések és bórleszállítások, melyeket Felsőbiebertárnánál elrendelt.

2. Ami Bélabánya város 38.887 ft-nyi, és Ujbánya város 8.663 ft-nyi kamarai adósságát illeti, utasíttatik, hogy a városokkal a befizetés módjára nézve alkudozzék, és megállapodásra jöjjen.

3. A Galleson örökösök hátraléka kiegyenlítettett, és ehhez tartsa magát.

4. Rossz néven vétetik, hogy a körmöczi kamara a nyitrai püspök követelését kétszer fizette ki. Ez az ügy rendbe hozandó.

5. Vizsgálja meg Sonnew Selmecezen a magánbányákat is, és töröljön el ott is minden felesleges kiadást és rendtelenséget.

6. Vizsgálja meg a kohók kezelését is, mert a kohók költségei megközelítik a bányaköltségeket.

7. Vizsgálja meg az ezüstégetés fogyatékait, hogy honnan erednek.

8. A válató műhely nagy salétrom és vitriol fogyasztását szállítsa lejjebb, hetenkint legalább 4 mázsával.

9. A kamarai költségek is nagyok, vizsgálja meg, hogy nem tartatnak-e felesleges egyének szolgálatban?

10. A beszterczebányai tisztek azt hozzák fel, hogy a fa és szén messziről fuvaroztatik, és ezért van a kohónak nagy költsége. Vizsgálja meg a vágásokat, és hogy miért nem rendeznek a kohóhoz közelebb vágásokat?

11. Az ezüst üzelésnél is nagy a fogyaték; vizsgálja meg nem járnak-e a fuvók igen gyorsan?

12. A favágó mesterek régebben 30.000 ft-tal voltak adósok a beszterczebányai kamarának; ez az adósság elengedtetett ugyan, de mégis tudni akarná az udvari kamara, hogy miképen történhetett az adósság ennyire felszaporodása?

13. A gabonatár fogyatéka régebben 1000 ft-ra ment évenként, és ezelőtt 6 évvel eltörülttetett; vizsgálja meg, hogy az így keletkezett 6000 ft-nyi haszon befolyt-e a kamarába?

14. A salakkutatás nagy mértékben gyakoroltatik; vizsgálja meg, hogy nem következménye-e ez a rossz olvasztásnak?

15. Urvölgyön csak a régi évésekben folytattatik a művelés, és Mária akna, mely 70.000 ft-ba került, felhagyatott; vizsgálja meg, hogy miért nem keresnek érintetlen kőzeteket a művelésre?

16. Vizsgálja meg Urvölgyön a bor és sör kezelést, s hogy mennyi haszna van abból a kincstárnak?

17. Az óhegyi sáfár, aki most Beszterczebányán van a kohónál, régebben szénhiány miatt 1.200 ft megfizetésére ítéltetett; vizsgálja meg, hogy ez az összeg befolyt-e a pénztárba?

18. A körmöczi bányaművelés hetenkint 12-14 ezer ft-ba kerül, és csak 5-6 márka arany termeltetik, úgy, hogy egy dukat 10 ft-ba is kerül; vizsgálja meg Rothtal, hogy mi ennek az oka?

19. A beszterczebányai polgároknak évenként több száz 81 fa adatik el sör és pálinka égetésre, és a polgárok sörrel és pálinkával nagyban kereskednek Lengyelország felé; vizsgálja

meg, nem fogyasztatik-e az által a fa a kincstár kérére?
20. Breznóbányáról is sok fa szállították magánosok számára, kap-e ezért a kincstár valamit?

21. Utasítsa Rothot, hogy havi kimutatásaiban bevegye a rendkívüli kiadásokat is.

22. A kincstári réz elkülöníttessék a magáncsokétól, hogy külön meg lehessen ítélni, mindegyik mennyibe kerül.

23. Selmecezen a fuvarozásnál nem fuvar szerint, hanem mázsa szerint történjék a fizetés, és azon igyekezzenek, hogy egy pár lóra 9 mázsa teher szállassék.

24. Végre igyekezzék minden hiányt felkutatni, és a kincstár javára helyesbiteni, és tegyen részletes jelentést.

1652 márczius 20-án 258/ megtiltja a király, hogy az alsó magyarországi 3 kamaránál se a királyi biztos, se a főtisztok ki ne nevezzenek senkit, és a kinevezéseket magának tartja fenn.

1653 márczius 7-én meghalt Haydt Jeromos bányabíró, és Weisz György János bányabíróvá, helyette pedig Angermann Illés bánya esküdté neveztetett ki ideiglenesen.

1653 december 20-án 259/ királyi rendelet Roth Herman almaragrófhoz.

Miután Sonnew jelentése szerint megtörtént, hogy a 7-10 latos szegény érczek és zuzó érczek nem úgy osztatnak el a részek arányában, mint a gazdagabb érczek, és a kisebb részek Felsőbieber tárnán az 6 4 1/2 tizenhatod részük után 12-13 szekérrel is szállítanak a zuzóba, míg a kincstár az 6 11 1/2 tizenhatod részére csak 2 szekérrel szállít; meghagyatik, hogy ezentúl a 7-10 latos szegény érczek, és a zuzó érczek is éppen úgy és azon arányban osztassanak el, mint a gazdagabb érczek.

1657 augusztus 25-én Leopold király szabadalmat ad Leonidi de Bono Pálnak, florenczi nemesnek, hogy az elfult bányákat saját találmánya szerint víztől mentesítse azon feltétel alatt, hogy az így újra mivelésbe vett bányák jövedelmének egy tizedét a királynak adja. A találmány abban állott, hogy a víz robbantó por vagy más mesterséges tűz erejével emeltesék.

1658 július 17-én megemlittetik, hogy Sonnew főkamara-gróf meghalt.

1659 márczius 24-én értesíti Borcziczky István saskői várnagy a bányabíró, hogy az esztergomi érsek, mint a Lippay örökösök gyámja, meghagyta neki, hogy mindazon bányapolgárokért, kik Siglisberg területén bányát művelnek, a művelési engedélyért bért követeljen, felszólítja tehát a bányabíró, hogy az említett bányapolgárokat a bér fizetésére utasítsa, ha pedig fizetni nem akarnak, nekik a művelés meg fog tiltatni.

A bányabíró e tárgyban utasításért folyamodott a körmőcsi főtisztvezekhez Schröter Damian von Wohlgemuthshaimb pénztárnokhoz és Hellenbach Jeremias könyvvivőhöz, kik neki azt felelték április 4-én, hogy ha Borcziczky határozottan megmarad a bér követelése mellett, akkor bocsássa el a bányabíró valamennyi siglisbergi és saskői munkását, és tiltsa el a többieknek, hogy Siglisbergen semmit se vásároljanak, és ott semmit se igyanak.

E rendelet következtében el is bocsáttattak a siglisbergi és saskői munkások. A siglisbergi területen munkában volt 2 vállalat pedig: Benedicti Erbstollen mely az előtt Lilgen tárnának neveztetett, és Mihály tárná megszüntetett.

Borcziczky István, a mint értékre esett, hogy a munkások elbocsáttattak, Bartakowith Jánosnak írt egy hosszú levelet, melyben felkéri őt közbenjárásra a kamaránál, hogy a munkások vissza vétesszenek, mert a bér követelését nem kell olyan komolyan venni, az csak arra szolgál, hogy a földes ur joga elismertessék egy pár garassal.

1659 márczius 31-én kelt Lipót király kinevezési oklevele, mellyel Conradt von Richthausen Frey und Edler Herr von Chaos bécsi főpénzverő mester főkamaragróffá kinevezetik, tekintve eddigi jó szolgálatait, és terjedelmes ismereteit a bányászat és pénzverés körében, és mert önként lemondott a bécsi pénzverőből eddig huzott a őt örökségileg illető jövedelméről a király javára. Egyszeremind meghagyatik Chaos báró az udvari kamarai tanácsosi rangjában, de csak a

főkamaragrófi hivatallal járó 3000 ft fizetést élvezheti, úgy, mint elődje, Sonnew. A tisztek utasíttatnak, hogy neki engedelmességedjenek, és a kincstár javának előmozdításában mindenképen segítségére legyenek.

1659 június 29-én értesítették a selmeczi tiszteket, hogy Chaos Konrad báró kineveztetett főkamaragróffá.

1659 augusztus 4-én felszólítja Henkhl Gábor gróf a bányabíróaságot, hogy küldjön neki egy ügyes bányászt, ki a vizemeléshez és a kémeléshez is ért, hogy az ő tarnowiczi bányájának vezetését reá bízni lehessen.

Erre augusztus 16-án felelte a bányabíró, hogy ilyen egyén itt nincs, de hogy ha a gróf csak jó tanácsot kíván, ennek megadására az udvari kamara utasíthatná az itteni tiszteket, ha a gróf oda fordulna.

1659 augusztus 17-én érkezett az új kamaragróf Chaos báró Selmeczre.

1676 június 15-én panaszkodik a bányabíró Kahresz Christian az udvari kamara titkárához Mayerhez írt levelében, hogy a bányabíróaság hatáskörét itt semmibe sem veszik, és a kamara a kincstári egyének felett kizárólag saját kezébe veszi az intézkedést, s a bányabíró csak a magán bányászok feletti rendelkezésre szoríttatik. Ez okból felküldte a bányabíró Fischer Ernst asszasort Bécsbe, és kéri a titkárt, hogy ennek értesítéseit jóakarólag fogadja, és a bányabíróaság hatásköreinek megcsonkítását ne engedje.

1676 október 31-én bepanaszolta egy kohómunkás a hodrusi kincstári kohóírnokot Spruckh Mátyást, hogy az ő keresetéből jogtalanul levonásokat tett, és vele gorbombáskodott. A bányabíró ez okból az erdészt átküldte a főpénztárnokhoz azon kéressel, hogy Spruckh Mátyást a bányabíróasághoz berendelje; erre azt felelte a főpénztárnok, hogy a kohóírnokok nem tartoznak a bányabíró hatósága alá, tehát küldje a bányabíró a panaszlót le a kamara udvarba, a főpénztárnok meg fogja az ügyet vizsgálni, és a vétkeket megbünteti. Erre a bányabíró a bányabíróasági írnokot is elküldte a kamara udvarba, és kérte, hogy ne változtassék meg a bányatörvényen alapuló régi

szokás, hanem bizassék az ilyen ügyek elintézése a bányabíró-ságra; de a főpénztárnok nem engedett. És azt mondta, hogy nem bírja, akárkinél fog e miatt a bányabíró panaszkodni.

1677 márczius 31-én Lipót király Joh. Andreas Vichter von Grueb selmeczi főpénztárnokot Morvaország fő számtartó-jává /Rentmeister/, Posch György János királyi könyvvivőt selmeczi főpénztárnokká, Kahress Christian bányabíró-t könyvvivő-vé, és Gruber Albrecht bányabíró-sági Ülnököt selmeczi bányabíróvá kinevezte.

Az új bányabíró 1677 május 16-án tette le az esküt, és 29-én tartotta az első törvényszéket, melyen jelen voltak Heinrich János, Fischer Ernst György, és Ernst János György Ülnökök, és Zweig Kristóf János irnok.

1677 június 12-én írja Bretschneider Kristóf pénzverő hivatalnok Brieg-ben Binz Frigyesnek Boroszlóba, hogy a tőle kapott ezüstöt megpróbálta és talált benne 31 márka 2 lat 5 d ezüstöt és 26 1/2 éucatot, a finom ezüstöt 8 1/2 tallérral az aranyat pedig 53 tallérral a 26 1/2 éucatórt ezámítva, tesz összesen 317 tallér 22 gar. ebből levonva a válatási költséget marad kifizetendő 300 tallér.

A Binz-féle ezüstsikkasztási ügyben részeseknek és vétkeseknek találtattak: Schalman Illés a siceli kohó sáfárja és irnokja, Schrötter Bálint a siceli kohó gondnoka, Creuzier Adám selmeczi polgár és kereskedő, Martowitz Antal selmeczi gombkötő, Langauer Márton ezüst üzelő a pachentárnai hodrusi kohóban, Glückh János kohósáfár a királyi vihnyei kohóban, Hüher András ezüsthordó a statgrundt királyi kohóban, Köszler János ezüstüzelő a hodrusi alsó királyi kohóban, Grimling Márton ezüstüzelő legény a hodrusi alsó királyi kohóban, Orawetz Marinka, egy olvasztólegény felesége a statgrundt kohóból, és ennek testvére Martha, Herzeg Miska kocsis, Lang János szentháromságtárnai kohóirnok, Niszky Gottfried Albrecht tescheni kereskedő, Kappert György tescheni kereskedő, Reinel Venczel selmeczi kereskedő, Duchor Christian János selmeczi aranyműves, Knoth Tóbiás selmeczi aranyműves, Janofszy Jakab sáfár a rosgrundt királyi bányát ko-

hóban, Caesar Györgyné patikárusné Selmeczen.

1677 július 3-án egy vizsgálat alkalmával megemlítetik, hogy a lázadók egy vájárát Napindruk Istvánt lefejezték. A vizsgálat egy Pastir nevű kohász ellen indított. Kírói az a hír járt, hogy Napindruk lefejeztetése alkalmával ő is a lázadók közt volt. Pastir megkérdezettvén, azt mondta, hogy akkor nap a vásáron volt Korponán, hol őt a bányabíró is láthatta, tehát nem lehetett Durapolán, hol Napindruk lefejeztetett; a bányabíró maga is emlékezett rá, hogy Pastir akkor Korponán volt, és ennek következtében megszüntette oklense a vizsgálatot. De a Sicoli társulat, melynek szolgálatában Pastir állott, azt vélte, hogy a bányabíróság a miatt vallatta Pastirt, hogy valjón nem a gazdái küldték-e őt a lázadókhoz? Ez ebből Pastirt a város házában kihallgatták, hogy miképen kérdeztetett a bányabíró által? Azt a bányabíró meghallván nagyon sérelmesnek, és a bányabíróság tekintélyét sértőnek találta, és felterjesztést tett e tárgyban az udvari kamarához.

1677 augusztus 7-én rendelte az udvari kamara idte július 9. hogy a Gruber Albrecht előléptetése által megürült bányabírósági ülnöki helyre Schöpfer János expectanst neveztetik ki ülnökké.

1677 szeptember 11-én Wittman Simon jezsuita bepanaszolt a bányabíróságnál több bányászt, hogy nejeik megígérték az áttérést, és nem tartották meg ígéretüket. Bezárattak.

1678 május 12-én jelenti a bányabíró az udvari kamara secretariusának, Mayernek, hogy néhány év előtt egy Binz János Frigyes nevű ember telepedett le Selmeczen, és kereskedést nyitott, ez az ember minden évben egyszer-kétszer elutazott Sziléziába, hogy ott különféle árucikkeket vásároljon, midőn legutoljára elutazott, utközben leesett szekeréről egy kis hordó, mely szétbomlott, és benne kohézüst volt, egy valaki, aki azt látta, elbeszélte ezt Selmeczen a bányabíróságnál is esküt tett rá; a bányabíró ennek következtében vizsgálatot tartott Binz lakásán és iratai közt valódi nyugtatványokat a briei és borosszói pénzverőktől, ez iratokból

kitetszik, hogy Binz jelentékeny mennyiségű ezüstöt és ezüstben dus ólmot szállított oda az utóbbi években.

Vizsgálatot indított a bányabíróság a kohókban is, a kincstári vizsztoktól nem lehetett semmit megtudni, a magánosok közül is csak Schallman Illés, ki a siceli kohóban sáfár, írnok, és Üzelő egy személyben, tehát ellenőrködés nélkül van, találatotott vétkesnek, s reá bebizonyult, hogy 40 márka ezüstöt adott el Binznek, márkáját 8 tallérért. Ezenkívül adott Binznek kétszer 5 márka ezüstöt, és a mostani utolsó útjára 3 mássa ezüstben dus ólmot. Schrötter Bálint is részes volt az első lopásnál, és azt be vallotta. Mind a ketten be vannak zárva, de Binz megszét vette a dolognak, és nem jött haza, most keresik. Ha vissza hozhatják még több is ki fog derülni, és attól fél a bányabíró, hogy nagyobb urak is bele fognak keverődni. Két polgárnak is tartottak vizsgálatot, és találtak náluk 60-70 font dus ólmot, melyet egy horváti kohómunkás adott el nekik. Ezek is be vannak zárva, de a kohó munkás már egy év óta nem lakik itt.

A bányabíró kéri Mayer secretáriust, hogy segítse őt ezen fontos ügyben jó tanácsával, mert most nincs se admínistrator, se fő gondnok. A kohónak a beváltáskor minden 8-10 mássa ráadatik a nedvesség pótlásául; ezzel ezután sok vizagszaélésre van alkalom adva, és nagyon jó lenne ha egy udvari comissio jönné ide és megvizsgálná az egész kezelést, és helyre állítaná a bányabíróság hatáskörét is, mely alól most mindenki kihuzza magát.

1878 június 13-án feltegyeszerelte a bányabíróság a Binz-féle sikraasztás ügyében a vizsgálati jegyzőkönyveket, és véleményét; e szerint

Binz János Frigyes mint maleficus átadandó a büntető törvényszéknek.

Schrötter Bálint hivatalából leteendő, és pénzbüntetéssel sújtandó.

Schallman Illés hivatalából leteendő, de fiatalasága és ügyessége miatt kegyelembe ajánlatik.

Kreuzier Ádám öreg ember már egyszer volt ezüstlopás

miatt büntetve a büntető törvényezéknek átadandó.

Thurzó Tóbiás már kétszer volt gyanúsítva ezüst sikkasztással, de akkor mindég ki tudta magát tisztázni, és most is nem vallott meg mindent, csak ami rá bizonyított, ezért komolyabb vallatás /kinzás/ alá veendő.

Martowitz Antal hasonlóképen nem vallott ki mindent, s ezért komolyan vallatás alá kellene őt venni.

Glück Jánost hasonlóképen.

Longauer Márton, Höner András, Köszler János, Grünling Márton a bányatörvény szerint büntetendők.

Orawecz Marinka sem vallott még meg mindent és komolyabb vallatás alá veendő.

Testvére Marta nyilvánosan megbüntetendő.

Janofszky Jakab a bányatörvény szerint büntetendő.

Kappert György, Niszky Albrecht Gottfried, Reinel Venczel, Duchon Kristóf János, Knoll Tóbiás, és Caesar Györgyné, valamint Lang János és Liempach Gottfried kellően megbüntetendők.

Rotenzweig Bernhardot még nem tudták megkapni, ha megkerül, ő is el lesz ítélendő.

1673 november 26-án bepanaszolta Wagner Mihály királyi bányatiszt Knobl András bányamunkást, hogy november 4-én, midőn a lázadók közül egy csapat Selmecezt megszállotta, néhányan Knobl András vezetése mellett az ő lakásába törtek, nejét, gyermekét, és vejét megverték, és mindent elraboltak. Ő még a lázadók megérkezése előtt eltávozott Selmecezről. A bányabíróság Knoblnek farbőrt levétette, és őt a városnak adta át megbüntetés végett.

1678 november 26-án panaszkodik Szoltschany Jancsi kovácsmester, hogy Piltz Márton és Hechl Tóbiás 5 héttel ezelőtt néhány lázadóval Szélaknára jöttek, ott őt megkötözték, és elhurcolták Stefultóra, hol végre tőlük kiváltotta magát. Vádoltak avval mentették magukat, hogy a lázadók őket kényszerítették, hogy velük menjenek.

1678 november 28-án kihallgattatott Pastier János, 1-én ki küldte őt a magyar tábortba?

Dr. Leellenbach és Reuschné asszony.

4. Iráde leveleket kapott békén?

Nem tudja, mert mindegyik volt köze egy csomóba melyet
beszél a mi az átadásra.

5. Miért maradt olyan sokáig Korpócsán?

Mert a német táborban nem juthatott semmi ki.

6. Kapott-e valakivel levelezni szabad leveleket vagy
beszélgetni?

Nem.

7. Ha látta valaki a "Föld" nem kiadott közzelvényét,
mely a háborúban szenvedőket szólja?

1915. január 1-én látta azt, hogy az a magyar
táborba vittek, eddig itt békésen éltek, az magyar földet
fogja, azt kell vele csinálni. De mikor látták a németek, az
szállomást Korpócsán azt látták, hogy az a táborban, hogy a Jo-
lyomcsán vagy is, az a magyar földet. Ő azt látta
elcsúszta az a németek által kifizetett táborban, az a németek
az a németek ott maradtak, és az a németek által vitték.

8. A magyar táborban nem kapott-e valamilyen segítség?

Nem juthatott semmi a magyar táborba.

9. Ki volt az ott?

Nég négyen voltak, a táborban éltek, az a németek által vitték,
melyeket az a németek által vitték.

1678. december 15-én kaptak Rosenzweig Bernhard
Leutnantsstabskapitánból, kaptak azt, hogy Bismarck 19 márkát
ezüstöt vagy márkát 9 szálban, nem volt rajta 6 szál
szerecsény. Bismarck-tól vagy az a németek által vitték, az
az a németek által vitték, az a németek által vitték.

Lang őrnagytól is volt 12 márkát per 35 gyalog.

Harcos Dietrichstein ajánló levelet adott Rosenzweig-
nek kinek árnyékait Selmecen elfoglalták, és kérte, hogy
mindent, ő mint kereskedő csináljon, a rosszat tenni nem a-
karta, elfoglalt holmikat kiadassanak.

1678. január 1-én összehívatta Johan Andrea Vichter von
Grueb kamaragrófi administrator a tisztokat és munkásokat,
és azokat tartott fölöttük, és megbeszélte őket az a németek

iránt hűségre és engedelmességre. Megjelentek mintegy 300-an fegyveresen, és úgy tették le az esküt.

1679 január 14-én megemlítették egy tárgyalás alkalmával, hogy Lani János hodrusi telepíró nem régen lefejezték a törökök.

1679 január 14-én megemlítették, hogy nem régen a lázadók kirabolták Seitz Abrahám esküdt kémlész házáat.

1679 február 1-én közöltetett a bányabíróssággal Lipót király rendelete ddtó 1678 december 24-én, melyben gróf Trautmannsdorffot, Freyherrn auf Gleischenberg, Negau, Burkau und Dizebach, Herrn auf Teinicz, Leuthomischl und Oberthal, királyi kamarást és kamarai tanácsost, valamint az udvari kamara titkárját, Mayer Theobald Jakabot leküldi a bányavárosokba, mint biztosokat, hogy a lázadók foglalatása alkalmával zavarba jött ügyeket rendezzék, és meghagyja a hivataloknak és bányapolgároknak, hogy nekik mindenben engedelmeskedjenek.

1679 márczius 1-én megemlítették egy folyamodványban, hogy Mayer Theobald Jakab régebben Selmezen volt bányabíró.

1680 január 31-én kéri a bányabíróság az udvari kamarát, hogy a Binz-féle ezüstsikkasztás ügyét elintézni méltóztassék, mert a fő tettest, Binz-et az itt volt királyi biztosok jót állás mellett szabad lábra helyezték, de a jótállók most ajánlatukat vissza vonják; és mert legujabb időben az administrator Glückh Jánost, ki egyike volt a sikkasztóknak, a hodrusi királyi kohóhoz sóferrá kinevezte a bányabíróság óvása ánczára.

1680 február 12-én Lipót király ujólag kihirdettette: hogy érczet, aranyat, ezüstöt és arany-ezüst tartalmu terményeket az országból kivinni, vagy titokban feldolgozni tilos, és a legszigorubbán meg fog büntettetni.

1680 június 12-én értesítette Joh. Andrea Vichter von Graeb főkamaragrófi administrator a bányabíróságot, hogy a Binz-féle sikkasztási ügyben a következő ítéletet küldte le: Pintz Fridrich János, Schrötter Béla, Schalmann Illés, Glückh János, Turzó Főbárá, és Wartowitz Antal elvesztik eddigi bírságát és pénzárt utóvalót. Kötelesek az okozott

kárt kétszeresen megtéríteni, és Selmeecz határából véglegesen kitiltatnak. A többiek a bányabíróság ajánlata szerint büntetendők. A Siceli társulat pedig, azért, hogy tisztviselőit a bányabírósnál nem mutatta be, és fel nem eskedtetie, elveszti azt az ezüstöt, melyet Schrötter és Schallman elcsikkasztottak, és mely a bányabírósnál letételményben tartatik; ez az ezüst azonnal átadandó a kamarának.

1680 augusztus 6-án jelenti a bányabíróság a főkamara-grófi hivatal administratorának, hogy Binz Frigyes János, Schrötter Bálint, Schallman Illés, Glückh János, Turzo Tóbiás és Martinowitz Antal ezüstsikkasztóknak tudokra adta a perükre jött királyi határozatot, s ők, Ámbár beösmerek vótküket, tekintettel a kiállott hosszúas fogságra, mely semmit sem keresztek, képtelenek a kétszeres visszatérítésre annál inkább, mert a mostani forradalom alatt, mielőtt a felkelők Selmeeczet elfoglalták, mindenüket elvesztették. A bányabíróság tehát azt javasolja, hogy csak egyszeres megtérítéssel büntetessenek, és őket a király kegyelmébe ajánlja.

1723 szeptember 27-én 260/ utasítás adatik báró Stemmbergről József András Vanczel főkamara-grófnak.

1. Mivel a 7 bányaváros, a 3 nemze, és a vidéken levő kintstól járságok tisztviselői a főkamara-gróf alá rendeltettek, köteleességük tartozik őkön minden ügyekben megvédeni, a bíróság keresetből vonulása alkalmával a soldatokat tulajdonosuktól megvédeni, és nem engedni, hogy a népet a tisztok és nemességek elnyomják. Ha nem is minden évben, de minden két évben bányajárságokat tartson a bányabírókkal és erődösseikkel. Az egyes birtokokhoz közt, valamint a bányáknál előforduló perlekedéseket és egyenlenségeket igazságosan orvosolja, és szegénynek gazdagnak egyformán szolgáltatasson igazságot. Közvetlenül az udvari kamara alá van ugyan rendelve, de azért az általános beak iránttal is jó egyetértésben legyen, és annak minden felvilágosítását megadja.

2. Ámbar a kereszténység örökké ellenése már altavoltattott a bányavárosok közeléből, és a viszonyok hékesek;

még is ügyeljen arra a főkamaragróf, hogy a vidéken levő tábornokokkal jó egyetértésben legyen, és ha valahol zavarok keletkeznének, a kamarai tisztek segítségével készüljön a védelemre, és jelentést tevén az udvari kamarához, forduljon egyszeremind a legközelebbi tábornokhoz, és avval egyetértve intézze további teendőit, de maga ne vállalkozzék semmi féle katonai vállalatra.

3. Arra ügyeljen, hogy mind a 3 kamara tisztviselői megtartsák a kapott utasításokat, és ha valami javíthatót talál, azt jelentse fel a főtisztek véleményével együtt az udvari kamarához.

4. Ahányszor szükséges, járassa be a tisztekkel a bányákat, és tegyen oly intézkedéseket, hogy a bányák mindig el legyenek látva minden szükséges anyaggal. Ügyeljen, hogy a bányákban a feltárások el ne hanyagoltassanak, és a vízemelés, légvezetés, szállítás, és anyagkezelés kellő rendben történjék. És ha valamely anyagnak beszerzésére a pénz hiányoznék, jelentse fel a körülményt az udvari kamarához, hogy az, ha lehet intézkedhessék a hiány pótlására.

5. A kohókat, erdőket és szenelőket is bejárja és bejárassa, a munkások közt jó fegyelmet tartson, gondoskodjék, hogy a bányák és kohók kezelésénél az öreg tisztek és ügyelők mellett fiatalok is alkalmaztassanak, hogy ha az öregek elhalnak, helyüket azonnal tapasztalt fiatal emberrel lehessen betölteni. Óvja meg az erdőket minden pusztítástól, és a legeltetéstől; a vágásokat szabályosan hajtassa és ügyeljen, hogy fahiány sehol se keletkezzék.

6. Ügyeljen, hogy a bányánál kohónál pénzverésnél s egyéb műveknél sikkasztások ne történhessenek. Véglegesen tiltsa el, hogy a bérfizetések alkalmával a jó pénz rossz lengyel pénzre váltassék, és a tiszteket, kik ez ellen vétnek keményen büntesse meg. Vigyázzon, hogy a válató műhelyben Selmecezen minden híven elszámoltassék, a bányapolgárok ezüstje lehető finomsággal égettesék. A tisztek az utasítások szerint járjanak el. Minden kár elkerültessék. Felelősek egyének sehol se tartassanak fizetésen, és a bérek az ud-

vari kamara engedelmére nélkül fel ne emeltessenek. Új tiszteket ne alkalmazzon, a fizetéseket ne emelje, a tiszteket az országból távozni ne engedje az udvari kamara jóváhagyása nélkül. Hogyha pedig egy tiszti állomás megürül, ajánljon arra jó ügyes, s ha csak lehet, katolikus embereket, és válogassa meg az udvari kamara határonatát. Az elhalt tisztek javait foglaltassa le, míg számadásaik el nem intéztetnek; gyermekeiknek gyámokat rendeljen. A tiszti állomásokat azonban a bányapolgárokkal egyetértésben maga betöltheti arra alkalmas egyénekkel, de erről is jelentést tegyen az udvari kamarához.

7. Még van engedve, hogy a szegény bányapolgároknak a bányamivelés segítségére előlegek adassanak; de az tapasztaltatott, hogy előlegek nem bányapolgároknak is adának, a bányapolgároknak adottak pedig nem használtatnak fel kellőleg, s így a polgárok mindig nagyobb adósságba jutnak, s végre a bányát is elhagyják, mi által a kincstárnak már nagy kár okoztatott. Ügyeljen tehát a főkamaragróf, hogy haszontalan előlegek ne adassanak, és a kint levő előlegek behajtassanak, és ismételten hasznos bányavállalatokra fordíttassanak.

A főtiszteknek is meghagyandó, hogy az előleg adással vigyázóbbak legyenek, és azt csak kellő biztosítók mellett, közös egyetértéssel, és a főkamaragróf engedelmével adhassák, különben tőlük fognak behajtatni a hátralékok.

8. A vidéken levő magánbányákra is felügyeljen, azoknak jó tanácsot adjon, perlekedéseiket igazságosan elintézzze, és új bányavállalatok keletkezését elősegítse.

9. Ügyeljen a pénztárak kezelésére, s hogy minden pénz a pénztárakban őriztesse, a heti és havi kimutatásokat pedig, mielőtt megérkezett a feltérjesztés ideje, azonnal be kívánja, és a pénztári feljegyzésekkel összehasonlitsa, s ha valami hibát talál, azt még az udvari kamarához való feltérjesztés előtt kijavíttassa.

10. Az év vége után kellő időben kívánja be a selmeczi körmozzi és besztorczebányai kamarától az évi számadásokat, nézze át, és véleményével együtt terjessze fel az udvari kamarához.

11. Tapasztaltatván, hogy a tisztviselők saját bányákat művelnek, vagy mások bányáira az ő sajátjokból ellátmányokat adnak, s ha az ellátmányok meg nem téríthetők, a kincstárból kártalanítják magukat, mintha az ellátmányokat elejétől kezdve a kincstár adta volna; ez által pedig a kincstár már sok behajtatlan követeléssel terheltetik: ügyeljen a főkamagróf, hogy ilyen ne történhessék, s ahol megtörtént, az illetők fizessék vissza a kincstár kárát. Bányákat pedig a kincstár számlájára csak beható tanácskozás után és az udvari kamara engedelmével vállaljon el, és a tisztviselőknek tiltsa el, hogy saját bányákat műveljenek.

12. Ha egy számadást vezető tisztviselő pénztárában hiány találtatnék, azonnal vizsgáltsa meg a dolgot, és a kincstár kártalanításáról gondoskodjék, a hűtelen kezelést pedig büntesse meg; ha pedig valaki meghal, gondoskodjék, hogy vagyona lefoglaltassék, leleteztessék, és ki ne adassék, míg számadásai el nem intéztetnek és helyeseknek nem találhatnak, a kiskoru örökösöknek pedig gyámot rendeljen.

13. Ne csináljon haszontalan új építkezéseket, ha pedig szükséges valamit építeni, arról költségvetést készíttessen, és a szükség okával együtt terjessze fel az udvari kamarához, s csak annak engedélye után foganatosíttassa.

14. A 3 kamaránál és minden műveknél levő berendezéseket ne változtassa addig, míg a változtatást a tisztviselőkkel meg nem tanácskozza, és az erről fölvetett jegyzőkönyvet az udvari kamarához felterjesztván a tervezett változtatáshoz meg nem kapja az engedélyt.

15. Ügyeljen arra, hogy a 3 kamara erdei, valamint a kamarához csatolt lipcsi, saskói, revistyei és likavai uradalmaknak erdei el ne pusztitassanak, hanem bányászati célokra fenntartassanak és kezeltessenek; a kecskék s juhok legeltetése mindenütt megtiltassék, az okozott erdőkérok megtéríttessenek, és mivel a bányavidéken levő magánerdők is fenn vannak tartva a bányászat számára, úgy intézkedjék a főkamagróf, hogy a bányászat szükséglete ezen erdőkből is fedeztessék épület fával és szénnel; a bányászok számára

szükséges sört is olyan serfőzőktől vegye, kik a fát távolabb fekvő erdőkből szerzik, hogy a közel fekvő erdők kiméltessenek.

16. Gondoskodjék, hogy mindég tudomása legyen arról, mi történik a kerületében fekvő bányáknál, kohóknál és erdőkben, és mindennek ami káros, azonnal elejét vegye.

17. A hatóság a bányavárosok és bányaszemélyzet felett a kamaragrófnak adatik át.

18. Gondoskodjék tehát, hogy békés és háborus időben az alája rendelték érdekei megvédve legyenek, szabadalmaik fenntartassanak, az utasítások teljesíttessenek, a bányák művelése élénkíttessék, a pénzverés rendben folytattassék, fogatékok elkerültessenek, a leletezések pontosan foganatosíttassanak, a tisztviselők és ügyelők az anyagok kezelésénél csalást el ne követhessenek.

19. Ügyeljen, hogy a tisztek és altisztek mindenben hűségesen kezeljék hivatalukat, hogyha pedig hűtelenséget vagy rendetlenséget tapasztal, azonnal büntesse meg az illetőket, a bírságokat a kincstári pénztárba fizettesse, ha pedig szükséges lenne valakit hivatalából elmozdítani, ez iránt előbb az udvari kamarának jelentést tegyen.

20. Végre igyekezzük mindent úgy intézni és kezelni, hogy a kincstárnak hasznára legyen. A főkamaragróf fáradságért fizetése évenként 3000 rft-ra határoztatik, a szokásos mellék illetményekkel, u.m. a báránytizeddel a kincstári falukból, rétek, halászat, 200 véka zab, 2 mázsa faggyu, tüzelő fa amennyi szükséges, avval a feltétellel, hogy a kerületben szükséges utazásokat sajátjából fedezni köteles.

1746 július 8-án 261/ az udvari bizottmány rendelete báró Wittrovszky főkamaragrófhoz.

Örömmel vétetik tudomásul, hogy a termelés az utolsó hétben 70 márkával szaporodott, és elváratik, hogy a havonként elrendelt 80.000 ft-nyi szállitmányok rendesen fognak Bécsbe küldetni, mert nagy szükség van rájuk.

Egyébiránt elrendeltetik, hogy a havi tanácskozások jegyzőkönyvei 14 nap alatt a tanácskozmány után, eredetiben

felküldessenek betekintés végett.

1746 november 1-én 262/ udvari bizottság rendelete báró Mitrovsky főkamagrófnak. Miután Ő Felsége a kobalt feldolgozását festékké magának tartotta fenn, meghagyatik, hogy ezentul kobalt termelésére senkinek se adassék engedély.

1747 február 25-én 263/ értesítettik báró Mitrovsky főkamagróf, hogy az eddigi udvari bizottság Ő Felsége rendeletéből császári és királyi bányászati és pénzügyügyi igazgatósági udvari testületté /k.k.Münz und Bergwesens Directions Hof Collegium/ alakíttatott át az eddigi elnök gróf Königsegg Erps Ferdinand Károly elnöksége alatt, és ezentul ezen udvari testület fogja elintézni a bányászati és pénzügyi ügyeket.

1747 május 9-én 264/ a szolnoki főfelügyelőség szerveztetik, és a nagybányai kerület is alá rendeltetik.

1747 május 9-én 265/ szerveztetik a Nagybányán főfelügyelőség is /Inspectorats Oberamt/ és kimondatik a rendeletben, hogy a nagybányai kerület első sorban a szolnoki főfelügyelőség alá tartozik, azután pedig ezzel együtt az alsó magyarországi főkamagróf alá.

1747 június 16-án 266/ rendezi Maria Terézia királyné a kincstári hivatalok és városok közti fennforgó perlekedéseket, és meghagyja báró Mitrovsky főkamagrófnak, hogy

1. A bányamunkásokat Selmezen összeírassa, és ugyanevett Hauerdríttl adót közzöttük aránylagosan felossza.

2. A négyhetenkinti főfizetés Selmezen a kamara udvarban tartandó, a kétheti anticipatio pedig Széllaknán.

3. A siglisbergi kereskedés bezárattassék, és a fizetések alkalmával csak bírói rendeletre szabad a munkások béréből levonásokat tenni.

4. A főkamagróf mindenkinek egyenlő mértékkel szolgáltatassa az igazságot.

5. A Körnőcz városával az erdők tárgyában kötött egyezés szorosan megtartandó, az erdők bejárásánál felmerülő kérdések a bányabíró által a várossal egyetértőleg intézendők el, és egy erdésznek, kit a kincstár fog fizetni, kinevezte-

tésére az ajánlat megteendő.

6. Kőrmöcz városának nem adandó vissza a letartóztatott arany, mert vámot szedett a fuvarosoktól.

7. Megengedtetik, hogy Bélabányán az ugynevezett Kohl-pfennig a város javára beszedessék, de az így beszedett összeget köteles a város a bányazivvelésre fordítani.

8. Nem engedtetik meg, hogy a jezsuiták a breitenbergi erdőt elfoglalják, mert az erdő a bányászat számára vannak fenntartva.

9. Hogy Selmecz városa iránt a királyné különös jóakaratát tanusítsa, 2000 ft-ot utalványoz avégett, hogy ez összeg az utolsó tűz által károsult polgárok közt kiosztassék.

XVI. OKMÁNYOK, I-LV.

1649-1741

I.

1649 szept.15.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattáránál, másolat után/

Paul Pálffy von Erdeőd, Graf von und zu Plaszenstein, Röm. Kays. auch Hungarn und Böheimben königl. May. würckl. gehaimber Rath, und des Königreich Hungarn Palatinus etc. füege hiemit meines Dorf Züch gesambten Unterthanen zu wissen, weil ich dieselben in keine andere Gebott nicht willens zu gebrauchen, alsz nur zu dem Goltwaschen, derowegen ist an dieselben mein ernstlicher Befehl, das sye vor allen andern ein Gottfürchtiges andächtiges Leben sollen führen, und solle Niemanden dass Schelten und Fluchen weder zu Hausz, noch in dem Goltbau gestattet, sondern von Ihrem Richter, da Einer betretten würde, allezeit ernstlicher gestrafft, und alles Übel abgestrafft werden. - Erstlichen, weil dieselben zehen Bauern undt 21 Gesündtleuth Häuser besydt, das ein jeder alle Tag einen - undt die Gesündthäuser täglich ein halben Thail, bringt alle Tag Ein und zwanzig Robother, wann man frühe auf das Brett klopft, sammentlich erstlich vor des Richters Hausz khommen, wie hernach der Richter die Ausbethallung machet, jede Parthey zu seinen Goltbau erscheinend, den ganzen Tag fleiszig in der Arbeit sich erzeugen, das der Richter ihnen schafft, und unterweist, soll wider Rath gehoramen, und sich nicht ehender abends von der Arbeit nach Hausz begeben, bis die Sonne soll untergehen; diejenigen, welche junges Gesündt, oder Mentscher, die zu der Arbeit nicht tauglichen, schückhen, all solche der Richter nicht annehmen, sondern zuruckh anheim schückhen, welche aber sonsten zu rechter Zeit nicht erscheinen, oder einen Tag ausbleiben, solche alle er Richter zum erstenmahl in den

Stockh, Ihnen Sye es zum Andern mahl, umb Vier Gulden Gelt bestraffen solle, aber der gleichen Geltstraff meinem Rendtmaister allwegen anzaigen, damit man von demselben die Arbeitheer wider bezahlen khönne; welcher sich aber noch nicht besserte zum dritten mahl, so soll er dieselben auf mein Schlosz herab meinen Hofrichter stellen, der wird ihn schon zu bestraffen wissen, und Sye sollen dem Richter allwege an die Hand stehen, wo Ers bey dem Goltbau nicht selbst bestreiten kunt helfen achtnehmen, auch da Er einen oder andern Orth des Goltbaues verordnet allein Ihme allzeit gehorsamen, und allenthalben Golt waschen, das die Arbeitheer wohl gefördert werde, und nicht auf die seithen khomme. Ingleichen die trey Verhalt welche beaydigte undt gewissenhafte Leuthe, die alle dem Richter untergeben seyndt, auch sich jederzeit in Abwesenheit des Richters aber auf die Robother stets fleüßig acht haben, und aufsehen, das kein Untrew vorüber gehe. Wann die Zeit vorhanden, und der Richter in willens ist das Golt aufzuheben, solle Er solches dem Rendtmaister zeitlich einen Tag oder mehrers darvor wissen lassen, und solang bisz Er nicht zugegen sey, verzug halten, was nun Gott der Allmächtige seegnet, dem Rendtmaister nach dem Gewicht überantworten, und darüber sich entweder lassen bescheünigen, oder eine ordentliche Verzeichnus allmahle einschreiben lassen, undt wann die Goltwascher also ihren schuldigen Fleüß nachkommen, soll jedes des Jahrs Herbstzeit, damit Sye im Wasser der Kälte halben besser bestehen, zu einer ergötzlichkeit ein Paar Stiefel gemacht, undt bezahlt werden. Zum Beschluß in allen sachen was Er oftgemelter Richter zu meinem Goltbau denen Geschworenen oder Robothern diszfahls befehlen, ordiniren werde, die sollen demselben fleüßig nachkhommen, alsz wenn Ich Selbesten zu gegen ware. An disen geschehe mein gnädiger Willen undt Mainung.

Signatum Woynitz den 15-ten Septembris Anno 1649

Paul Pálffy.

IL.
1651 márc.8.

/ A selmeczi bányabirósági jegyzőkönyvből/

An die edlen vesten Hochgelehrt Nambhafft hoch undt wolweisen Herrn. Einen Löbl. Statt Magistrat der königl. freyen Pergstatt Schembnicz, unsere grg.Hochgeehrte Herrn.

Edle veste Hochgelahrt Nambhafft hoch undt wolweise grg. hochgeehrte Herrn, Ein Löbl Statt Magistrat.

Ausz Amtspflicht können wir nicht unterlassen E.hrl. hiemit zue erinnern, wie dasz es zue beszer erhaltung der königl.Privilegien undt der ertheilten Pergordnung, auch Ableinung erfolgenden inconvenienzen, undt anderer Verantwortungen, ein gar hohe undt wichtige Notthurfft, dasz Erstlichen Gem. Statt oder der Fiscus sich eines hoffentlichen Pergbawes unterfange, undt bisz zue dem ausz der Gnaden Gottes erfolgenden Seegen continuire.

Andersten, die von der jüngsthierinn gewesenen Hochlöbl. Kay.Commission confirmirte Weinordnung publicire.

Drittem, weillen durch die benachbarten Herrschafften in denen Statthotterten, undt dardurch denen reservirten Königl. Waldungen, zue merklichen Schaden des gesamten Pergwesens, groszer Eingriff beschieht; dasz auch in diesem Punct ein beszere remedirung fürgenommen werden möchte; mit dienstfr. Bitte, diese unszer unmaszgebliche Brinderung nicht allein ad notam zue nehmen, sondern auch authentica paria zue ertheillen. Uns befelhendt.

E. herrl. treudienstschuldig willigste
den 8.Marty 1651.

N.N.Pergmaister undt geschworne
Assessores des königl.Perggerichts in Schembnicz.

III.

1652. márc. 20.

/A selmeczi bányabirósági jegyzőkönyvből, másolat után/

Unserm getrewen Lieben Hermann Roth von Rothenfelsz, unserm Rath Binnembern zue Grembnicz, undt Camergraffen undt Administratorn Amtsverwaltern in denen hungerischen Pergstetten.

Ferdinandt der Dritte von Gottes gnaden Erwölter Röm. Kayser, zue allen Zeiten Mehrer des Reichs.

Getrewer Lieber Wir haben ausz des Ealen, Unsers, wie auch unsers feundtlichen geliebten Brueders undt Fürstens Erzherzog Leopoldt Wilhelms zue Oesterreich Raths, undt Lieben getrewen Georgen Andree Edlen von Sonnaw, Freyherrn auff Reichersperg, unlengst abgelegten, undt unsz genersambst vortragenen interims Relation über die Ihme aufgetragene neue liche Commission bey unserm darinigen Pergstetterisc an Cammern, undt andern gnedigist verstanden, wie dasz Er zum Anfang bey dem Haupt Pergwerck Ober Fieberstolln zue Schemonicz in genauer examinirung der Perglohnzettln, Überfahung der Grueben undt Tieffisten Örther, undt abschawung aller haspln undt Wasserkünsten, unterschiedliche ungleiche undt übermeszige Verlohnungen in einem undt anderen befunden, undt solche bisz auf unser gnedigiste Ratification interim nachfolgenderweise reformiret, undt abgestellt hette.

1. Als Erstlichen bey der Wasserhaltung, weil die Pumpenziher mit alle stundt zue arbeiten, sondern wol ein halbe undt mehr rasten können, bisz die Seich wieder voll anlaufft, so habe Er Ihnen den Zustandt im Brodt undt Bier verwochentlichen 49 fl. 50 den auffgehebt.

2. Anderlen, bey den Kunst-Pump- undt haspelschichten, wo vor diesen 638 fl. 55 den. wochentlich verlohnt undt eingestellt worden, solches seye an yezc auff 416 fl. reformirt.

3. Dritten, die Schmiedtstösten, so zuvor ain Wochen auff ain hundert Sieben gulden khomben, umb willen der Schmiedt denen Beampten umbsonst arbeiten, undt ihre Ross beschlagen müssen, ain vor allemahl auff 60 fl. wochentlich verdingt.

4. Vierdten, Pergkrechszen von den vorigen gebrauchigen drey undt Sechzig gulden, yezt auf 42 fl. gesezt.

5. Fünfften, Pulver zum sprengen, von denen zuvor wochentlich eingraiteten Neunzig pfundt, an yezo auff 60 /Pfund/ moderirt.

6. Sechsten, das Eszen undt Trinkhen bey der Arztheilung undt Raittung undt die darbey verzehrte wochentliche 41 fl ganz abgethan.

7. Siebendten, Ingleichen die wochentliche Besoldung auf 5 Trabanten, so aber in Perg gearbeitet, deszwegen auch aufgehebt.

8. Achten, der Arzkauff von desz vorigen wochentlich fünffhundert ain undt Siebenzig gulden fünff undt Sechzig pfenig an yezo auff 450 fl.34 den. reformirt.

9. Neundten, denen Schacht- undt Grueben- auch Tag-Zimmerleutnen ihre wochentliche Sechs undt Neunzig gulden Sieben undt Aonzig pfenig, auff 85 fl. 04 den. limitirt.

10. Zehenden, des Andree Scharingers wochentliche Auffseher Besoldung der Twey gulden fünffzig pfenig, so unnothwendig gewest, hinfüre ger abgethan.

11. Ailfften, die Provisionen, so zuvor wochentlich fünff undt dreyszig gulden Vier undt Siebenzig pfennig gewesen, an yezo auf 28 fl.54 den.gesezt.

12. Zwölfften, den Treiberlohn von den vorigen drey undt dreyszig gulden yest p. 30 fl. die Woche paazirt.

13. Dreyzehenden, die Holzfuhren von fünff undt fünfzig gulden auff Neun undt dreyszig gulden bracht.

14. Vierzehenden, den Kunst- undt Pumpenwartern anstatt der vorigen Achzehn gulden Sechzig pfennig, an yezo Vierzenen gulden gemacht

15. Fünffzehenden, den Anschlägern anstatt der vorigen Ailff gulden vier undt fünfzig pfennig, yecz Sechs Gulden fünf undt vierzig pfennig ausgesetzt.

16. Sechszehenden, die wochentliche drey gulden, so zuvor von Sichtenl der Gallisonischen Arzt auszuführen eingeraitet worden, weil es an yezo die Treibrosz verrichten muszen,

ganz abgethan.

17. Siebenzehenden, desgleichen Zuegabschichten der wochentlichen Neun und fünfzig gulden, fünf und neunzig pfennig, aufgehebt.

18. Achzehenden, den Uncosten der wochentlichen Sieben und Vierzig gulden Achzehn pfennig, so auff die Camer Rosz gangen, an yezo auff Sieben gulden achzehn pfennig reformirt.

19. Neunzehenden, bey der Anztheilung habe Er eine Untrewe auffschreibung der Rümpl befunden, indeme umb Sieben und dreyszig Rümpl Arzt, alle zweymal mehrers auffgeschritten, alsz in die Schußlzhütten geliefert worden, so auch billich aufgehebt verbleibt.

Nun vernehmen Wir, wie dasz diesz alles biszher ain verzogenes gelit gewest, so Wir undt die Waldbürger bar bezahlen müessen, undt die Officier bey dem Pergwerch daselbst zue Schembnitz ohne allen Zweifel vor sich selbst genossen, so umsz billich zue sonderbahren Miszfallen geraichen muesz, dasz Sie unser in sie gesteltes gnedigistes Vertrawen mit besser in Acht nehmen, undt dergleichen Untrewe Wirtschafften biszhero geführt, oder andern verstattet haben sollen.

Undt weil dann sonsten durch solche Abstellungen hinfüro ein merkliches bey demselben Pergwesen an Verlaggeldern, undt zwar wie vorkhombt, wochentlich Siebenhundert gulden oder mehr inn Ersparung gebracht, hingegen dabey dem handl gleichwol an der Notturfft nichts entzogen wirdt, sondern man mit dem Ubrigen nach dieser reformation überall noch wol solle bestehen können; gestalten Wir in diesem passu sonsten ausz deinen sowol auch der gesampter Gewercken eingelangten Schreiben absonderlich dahin berichtet worden, dasz diesz alles mit beederseits guetheissen also vorgangen, undt gesampter handt vorhero wollerwogen worden seye.

Also haben Wir demnach bey solcher der Sachen Beschaffenheyt, diesz oberzohlte des von Sonnaw vorgenombene reformation Puncten bey mehrerührten Hauptpergwerch zue Schembnitz mit allein niemitt gnedigiet ratificirt, sondern auch dir solche zue dem Endt, also nach einander zue specificiren.

undt dabey gemessen an zue befelhen vor ein Notturnft befunden, damit du darüber den weiteren mündtlichen Vorhalt, also wie abverstanden, im Unserm Nahmen den gesambten Camerofficiren und Bedienten zue Schembnicz ins gemain gebührendt thun, darnach Ihnen die schuldige partition sambt unfehlbaren Abstellung undt enthaltung aller undt yeder dergleichen undt andern Übermässigen Verlohnungen undt Untrewen Würtschafften bey gewisser unausbleiblichen Straff alles ernstes einbinden, darauff mit weniger deines Theils selbst, von tragenden Ampts wegen, dasz deme also bey kunfftigen verlohnungen daselbst zue Schembnicz jedesmal undt allerseits wirklich undt unverändert nachgelebet werde, hinfüre deine stetige Absicht fleissig halten sollest undt wollest; woforn sich aber etwa ins kunfftig darbey andres, dasz man bey dem handl mit bestehen khöndte, zeigen oder dir in ainem undt andern sonsten was zue erinnern, beyfallen solte oder würde, darüber würdest du sodann die weitere Notturnft jedesmal bey Zeiten wieder herausz zue berichten gehorsambist wol wissen, undt nit unterlaszen.

Wasz aber sonsten hiebey anbelangt die biszhero vergangene Untrew mit ungleichen toppelten Auffschneidung der Sieben undt dreyszig Rümpl Erz bey der ordinary Artztheilung, weill dessen im specie der Schaidernhuetman Paul Ertl soweit überwiesen worden, dasz er solches schon von vielen Jahren hero getrieben, undt es auch also darinnen öffentlich vor manniglichen ausszusagen undt bekennen mueszen, welches dann ungestreift hingehen zue laszen dasz kheines weges gemeint ist, so haben wir für guet angesehen darüber Ihme von Sonnew, undt dir weiters in gnaden zue committiren, dasz Ihr beede es miteinander reifflich aldorten in loco berathschlaget, undt hiernegst ferrers mit guetschten herausz berichten sollet, wie undt auff was weisz besagter untrewer Schaidernhuetman hiessfall andern zur Exempel undt Abschew zue bestraffen, mit weniger wie man sich an ihm undt seinem Vermögen, des so lange Jahr verursachten Schadens halber an seiten unser Kay. Hoff Camer zue erholen haben müchte; bevorab

auch, ob mit etwa andere von den daselbstigen officirn neben
ihme hiervon participirt, undt darbey mit interessirt gewesen?
Worauff dann due hierüber mit besagtem von Sonnaw weiters
zuuernehmen, undt deine Meinung an die Handt zue geben wissen
würdest; inmitlst aber wirdt es billich sein, dasz dieser
untrewe Officier vor allen dingen bisz zue weitem der sachen
Erörterung seines diensts entsetzt, undt an dessen statt ein
anderer, so Ihr beede vor tauglich darzue erachtet, interim
weisz auff unser gnedigste ratification angestellt werde;
welchem allem due also in ainem undt andern gehorsambist
nach zue komen undt wol rechts zue thuen wissen würdest. Dar-
an beschicht auch hieran unser gnedigster Will undt Mai-
nung. Geben in unserer Statt Wienn, den zwainzigsten Martz,
Anno Sechzehenhundert zwey undt fünffzig, unserer Reiche
des Römischen im Sechzehenden, des hungerischen im Sieben
undt zwainzigsten, undt des Böheimbischen im fünff undt zwain-
zigsten.

Ferdinandt.

Davidt Ungnad
Graff von Weissen-
wolf

Ad mandatum Electi Dni Imperatoris
proprium

Ludwig Graff von Sinzendorf
Marcus Pucz

IV.

1652 május 13.

A selmeczi bányaigazgatósági irattárból. Kivonat a körmöczi pénzverők szabadsági leveléből. 1652 május 13./

Dieses auch über obiges auch Unserer sonderbahren Kayserlichen Gnaden hiebey geruckht, das allermaassen mehrbesagte Unsere Münzer, beedes bey der Gulden - sowohl auch der Silbermünz von Uralten Zeiten her befleget gewesen, also auch noch zu allen und jeden Zeiten fueg und Macht haben sollen, auf sich begebenden Todestall eines Schmiedtmeisters einen andern tüchtigen, und des Werckh khündigen Münzer ausz ihrem Mittl an deszen statt, jedoch in allweg auf unser allergnädigiste ratification, vermittelst ihrer allgesambten Wahlstimmen zuerwählen, dergestalten und maassen, das er alizeit in Unser Willkühr und belieben stene, solch ihren erwählten zuvestättigen, wann er tüchtig befunden worden, oder aber einen andern qualificirteren ausz ihrem der Münzer Mittl zu dieses Werckhs Verrichtung zubefördern, undt solches alles bey Vermeidung unserer Kayserlichen und Khöniglichen Ungeset.

I.

1654 márc. 12.

/A selmeczi bányagazgatóság irattéréből, eredetije után./

Generose Domino Volphgango Ochss a Sennau, Sacratissimae
Caesar. Regiaeque Majestatis Camerae Neozclien. Praefecto
etc. Dno et Vicino mihi confidentissimo.

Szolgálok kk. mint ennékem íó akaró Szomszéd Uramnak.
Intül szerenczés jókat kívánok kk. megh adatnj.

Kglt ujobban kölletik ez levelem által busitanom. A
Ponikiak kett izben futottak bé hozzám. jelentvén, hogy az
Nemes Camora erdő előzeőy Beryán Marton nevű jobbágyomnak
kett előkrét haitották volna bé Plavno nevű tilalmas erdőből;
ugy vagyon, magok is vallyák, hogy mind kárban s mind tilal-
masban találtattak, de azon Berian Marton nevű jobbágyom
szőlő munkán lévén Tarczalom, egy rossz inaska haitotta bé
azon tilalmas erdőben tudatlanságából. Kglt ezért kérem, mint
jó akaró Szomszéd Uramat, a jó Szomszédságot tekintvén boczá-
tassa el Kd azon kett előkröt, tudom ezután megh ovják magokat
afféle kértételtül, az minthogy a Birónak egész Városostól
megh hattam, hogy ezután semmi uttal oda ne haiczák marhájo-
kat.

Aminémü három ezer Sindellel tartoznak az Nemes Camorá-
nak, azt is megh hattam nekik, hogy mingyárt bé vigyék, kit
tudom el sem halgatnak. Ezek után tarcza Isten Kt sokáigh
jó egészségben. Datum in Arce Lipcze die 12. Martii 1654.

Kgk jó akaró Szomszéd Aszonya

szeretettel szolgál

Szeczj Katta.

VI.

1654 dec 10.

/A selmeczi bányabíróági jegyzőkönyvből, másolat után./

Löblich Kayser- auch Königliches Statt- undt Perggericht. Vielgunstig geehrte Herrn.

Welchergestalt Ihnen die weillanth zue jederzeit regierende Könige zue Hungarn hochlöblichst undt gloriwürdigster gedachtnisz das Edle Klenoth der Lieben Pergwerch, alsz das Peculium undt Thesaurum Regni höchstes Fleisches undt mit allergnädigster Sorgfalt in Kay. undt Königl. Gnaden haben angelegen sein laszen, bezeugen deroselben vielfaltige statliche Privilegien, so Sie dero getrewen Waldbürgern, als erwekhern undt nutricys solcher Pergwerch, vor andern allergnedigist conferirt, undt also dadurch ganz vaterlichen foviret. Besonders erfreuen sich die rechtsmässigen Waldbürger noch auff den heutigen Tag desz Ihnen vom weillanth König Matthias I gloriwürdigster Gedachtnusz noch in Anno 1481 gnedigist ertheilter Privilegy, Grafft dessen Niemandt /außer der wirklichen Waldbürger, so eigene Schutzhütter und Mühlen vermogen, Wein zue Lautpfaden befreit sein. Doch wirdt benekent wegen der Unvernünftigen zugelassen, dass vierselb Ihrer wollen Ansehung seind. ein Pergwerch mit einander bewen, anlagen oder nur ein Pergwerch conferiren sollen. Soches aber insonderlich von Teils ein Wein in gnezen Kirchweil erwachsen, ist sich Ihrer der Unbedachtamkeit aus den denelichen Pergwerchen anderseitsindlich mit den Konung des Weinschanks eigene Willen- befreyt; ob zwar auch viel Jahr nachher als Anno 1518 die Ehrearnen Rath dies Orts zue Abstellung solichen Anusus, anlagen zue vermehren undt Ziegung der Waldbürger ein solche limitation gemacht, dass wer wohnendlich seine 2 fl verbreyt oder den Abgang zur Gerico erlegt, des Weinschanks schick sein solle. So hats doch die Brieffung angesetzt, dass mannen viel confusio undt Unordnung eintrifflichen auch schicklichen Anusus particular

Freyheit /so allein die Persohn der würllichen Waldtburger concerniret/ dem Verstandt des königl. Privilegij zue wieder, auff die heuser transferirt werden wollen. Wie nicht weniger Anno 1633 eine new articulirte Weinordnung auffgesetzt, so erst Ao 1648 den 24. Aprilis von der jüngst hñchölbl. Kay. Commission confirmiret worden, welche wir respectu praesentis status mit einem additament etlicher verhoffentlichen zue Auffnehmung der Pergwerch erspriesslichen Articul extendiret, undt erweitert, undt solchemnach, doch dem königl. Privilegio unpraepjudicirlich. über einer solchen Weinordnung, wie von punct zue punct hernach beschriben. bestendig undt einhellig verglichen.

1. Erstlichen: ob zwar den Inhalt undt Verstandt des königl. Privilegij einen jeden Inwohner zue Schenbnicz, so ein würllicher Waldtbürger ist, undt ordentlich Pergwerch bawen thuet, den Weinschankn ohne Unterscheidt des Orths bey der Statt freygiebt, so ist aber betrachtet, dass wegen Weitschweiffigkeit dieser Statt ein solche Zuulassung abgelegener Orthen allerley Ungebürligkeiten verursachen undt gebühren würde. Dero halben zue Verhütung deszen es hinfüro also zue halten: wann etwa ein newer Waldtbürger, so einen ordentlich Pergmännischen Baw führet, undt doch khein solches Hausz hat oder besitz, welches biaz dato in continuirlichem gebrauch des Weinschankhs gewesen, dass Ers bey Einem Ehrsammen Rath undt löbl. Perggericht anmelde, welche hierüber mit Zuziehung der gesambten Gewerck- undt Waldtburgerschaft mit observirung der gelegenheit des Hauses undt Gaszen, bevor aber ob derselbe schon eine geraume Zeit gebauet, undt das seinige trewlichen in die Pergwerch verstekht? consideriren undt darauf erkennen sollen, wie ein solcher Waldtbürger bey Baw ist zue erhalten, undt das Privilegium zue seinem sublevamine zue appliciren.

2. Anderten: ob es zwar, wie die formalia gedachtes Privilegij lauten, nur jenige Waldtbürger, welche mit Hütten, Mühlen, Pergwerchbawen, des Weinschankhs befuegt, die unvermögenden aber, oder verbauten Waldtbürger, die einer zuesam-

ben gesetzten Gewerkschafft mit einander einen Pergwerchs-
baw führen, auch im Leuthausz genieszer mögen; so ist doch
hiebey zue betrachten, dasz zu dieser Zeit viel Waldbürger
vorhanden, die ein ansehnliches Verbawen erlitten, undt
noch fortsetzen thuen, bey welchen aber der erwünschte Seegen
sich verweilet, dasz Sie mit eigene Hütten undt Mühlen hal-
ten, oder anrichten können; alsz seindt diese /doch der
hohen Obrigkheit unvorgegriffen/ nicht unbillich undt der
wirklichen Waldbürger zue rechnen, dem Kayserl. Privilegio
des Weinschankhs zue admittiren undt mit demselben zue er-
frewen.

3. Drittens: Wann aber einer vom Pergwerchbawen abla-
ssen, oder unordentlich nur mit Vorthl wegen des Weinschankhs
bawen thuet, der soll sich dieser Freyheit nicht zue behelf-
fen, noch zue gebrauchen haben, solang er nicht wiederumb
ein Pergmannischen Baw führen, undt fortsetzen wirdt; desz-
halb dann ein Jeder Waldburger seine Pergcöstzettl dem
Herrn Pergmaister, so offft es begehret wirdt, vorzueweisen
schuldig sein soll.

4. Vierdten: im Fall ein newer Waldburger sich anfangs
strakhs auff die Freyheit des Weinschankhs Gerechtigkeit
berueffen wollte, solle bevor von Einem löbl. Statt- undt
Perggericht alhier /ob derselbe wie oben bemelt Pergmanni-
scher weise bawen thue, undt zue dem Weinschankh admittirt
werden khan/ deliberiret, undt erkennet werden. Wann nun
befunden, dasz er wenigist in die 300 gulden angewendet, oder
verbawet hat, undt fortan weiter mit 2 fl. wochtlicher Perg-
cöst einen rechten Baw führen thuet, Er des Weinschankhs
Privilegy laut der 1572 Jahrs verglichenen Ordnung fähig
sein soll.

5. Wann nun vors Fünffte Einer des Weinschankhs befugt
sein solle, demselben, er sey auch wer er wolle, mehrers
nicht, alsz ein Leuthausz undt nicht zwey oder mehr zugleich
gestattet, undt zugelassen werden, ungeacht er mehr Häuszer
oder Keller vormag; wann er in einem best leutgeben, so soll
er in den andern still halten. Damit der erste neben dem meh-

chen desto flüglicher folgen, undt seine Nahrung haben möge. Wer aber hierüber undter was Schein oder praetext es immerwöle, betretten würde, deme sollen zur billichen Bestrafung die in beeden Kellern auszuleuthgebenen Fässer Wein, oder derselben Werth confiscirt werden.

6. Sechsten: Auszer der Herrn Oberbeamten bey der Cammer, welchen zue Ihrer Hausnotthurfft, undt gar nicht zum offent- oder heimlichen auszuleutgeben Wein einzulegen vergönnet, soll es ohne sonderbare Ursach undt Consens Eines Ehrbaren Raths, auszer der Bawwein, niemanden alsz den wirklichen Waldbürgern Wein /bey gleichmesziger Confiscation Pfer/ einzulegen gestattet werden.

7. Siebenden: Es solle auch ein jedweder Waldbürger schuldig sein bey dem Herrn Statrichter sich umt ein Zeichen anzuemelden, undt obs Keuff oder Bawwein sein, andeutten, auch ohne Zeichen oder Erlaubnuess des Herren Statrichters Rhein Wein abgeschrotten, oder eingelegt werden, bey Straff oder Confiscirung derselben Wein.

8. Achten: Ob jemandt betroffen, der undter einem andern Nahmen hier heimtlichen Wein leutgeben lauet, der wirdt mit Confiscirung seiner Wein, undt neben Ihme der Käler oder Anschuehgeber /woraurch viel praepjudicialisches, undt consequente Verurtheilung einzuessen kan/ ernstlich bestrafft werden.

9. Neundten: Ob zwar Vermög der Kay. undt Königl. Verordnung denen Kay. Officirern, Bergmeistern, undt anderen beschlossenen Personen der Weissensankt mit zusehzig, welches ihnen villich sein Vertheilens; nun aber haususächlich solche der Weissensankts beneficium zue Aufterweh- undt Fortbawung der Bergwerk, undt consequenter beförderung der Kay. undt Königl. Camer Regalien dirigiren, welcher Zweck bemelte Personen ohne aus vor Amtspflichten zue beobachten schuldig; kan auch die Waldburgerschaft solche Personen zue Mitgewerken zue haben wünschen; so ist noch gemelter Bergordnung undt begriffen niederkomen diese limitation zue observiren, damit Niemandt in seinem Verlust geändert, sondern vielmehr forrirt, undt durch alle weg Bergwerk erwecket we

den, dass Ihr Kay. May. Oberbeamte und die anderen obbemelt
Ambtspersonen, wann Sie einen recht Pergmannischen Baw füh-
ren /undt der Statt andern Waldbürgern gleich verobligiret/
von dem Weinschankhs beneficio nicht auszue schlieszen
sein.

10. Zehenden: Demnach sich auch die Ihenigen, so da auff
zuenkläg, alsz Kiesz undt Eisenstein zue ihrem privat Nutzen
legen, undt die wirklichen Waldbürger zue rechen vermai-
nen; so sollen aber dergleichen Persohnen keines weges undt
die wirklichen Waldbürger /darunter nur die Ihenigen,
so auff Goldt undt Silber ganz ihr geldt trewlichen verschie-
szen, zuverstehen/ noch derselben Privilegien fehic gerechtt,
undt consequenter zue dem Weinschankh nicht zuegelassen
sein.

11. Ailfften: Wann ein Waldburger, welcher des Wein-
schankhs theilhaftig worden, mit Todt abgehet, können de-
szen Wittib undt Erben, solange die Pergwerch in Baw erhal-
ten, undt unzertheilte verbleiben, bey dieser Freyheit des
Weinschankhs unverhindert gelassen werden. Wann aber, wie
noch heutiges Tages Exempl vorhanden, ein Todtfall geschiet,
undt die Erbschaft in unterschiedliche Theil verbracht
worden, auch ein Jedweder Erb dieser Freyheit fehic zue sein
vermeinet, worausz grosse Unordnung undt Missbrauch entsteht;
so ist dannerhero ganz billich, dass ir solchen Fällen die
ihenige nur vor wirkliche Waldbürger zue achten, welche so-
viel Pergwerch bawen, undt in Baw erhalten, dass Sie vermög
vorangerogener Vierden Sumts zue dem Privilegio des Wein-
schankhs sich legitimiren können.

12. Undt weiln Wirdt Ailfft nicht unbillich, ass das
Ungeldt zue dem Statt erlegt werde, alsz solle Richter undt
Rath auch darob halten, dass die Wein nach ihren Würden ge-
schätzt, unverfälscht, undt nicht zue schaden ausgeleutget
werden; massen denn offenbahr, dass strakhs von Anfang des
Jahrs ohne Unterscheidt die geringen sowohl alsz die be-
sten Wein in gleichem Werth geschätzt undt ausgegeben, auch
offtmal die geringen höher alsz die besten Wein mit durch-

leger, wann sie mit ihren propri. Pergöw oben auszugeführten maszen führen, von des Weinschankhs beneficio allerdings excludiret.

18. Letzlichen undt zum Achzehenden: Demnach das königl. Privilegium denen Waldbürgern zue einer sonderbahren Gnadt, undt gleichsamb zue einer Ergözlichkeit ihres Verbawens verlihen, alsz ist es auch anderst nit, alsz auff ihre Personnen zuverstehen. Dannenhero dieselben nicht befugt, wann Sie nicht hier zur stell, dieses beneficium andern zue conferiren, oder zuverleihen, aber ihre verraitte Diener dar-auff zue halten, khan Ihnen nicht verwehret werden.

Wann dann verhofft wird, dasz vermittelt dieser Weinordnung die Intention des alten königl. Privilegij zue propagirung der Pergwerck, undt Erziglung vieler Waldburger, sowol dem königl. Regale, alsz dem ganzen Landt undt gemeinen Stattweesen zum besten fruchtbarlich effectuiret, denen unbefuegten Weinschankhern, die den treulich bawenden Waldburgern groszen Nachtheiligkeit undt Eintrag thun, gesteuert, undt mehrerley dieszfalle eingeschlichene Unordnung remediret undt allerdings abgestellt; alsz bitten wir hernachunterschiedene würkliche Waldburger alhier: Ein löbl. Statt- undt Perggericht interim diese auffgerichtete Weinordnung /doch dieses alles dem vorhergedachten allergnädigist gegebenen Kay. Privilegio unpraegjudicirlich/ gerichtlichen zue bestettigen, auch zue publiciren, undt fest drob zue halten, bisz künfftig mit dero allerunterthenigisten Intercession bey Ihr Kay. undt König. May. besagte Weinordnung also gewöhnlichermaszen in forma eines Privilegij allergnädigist confirmiret undt ratificiret werden möchte. Schliesslichen unsz hierüber befelhendt.

Eines löbl. Statt- undt Perggerichts dienstgetrewwillige J.U. Ehrenreutter von Hoffreuth; Georg Ulrich Reutter; Mattaeus Rüdtmüller; Andreas Schnürer; Johanna Christoph Raffner; Hieronimus Haydt; Matthias Vichter; Matthias Kayser; Georg Ulrich Kayser; Martin Kayser; Jule von Lanser;

gebracht worden; damit nun in diesem durchs ganze Jahr ein Unterscheid gehalten wurde, sollen hiezue gewissenhaft qualificirte Persohnen, die sich auff Weinkosten verstehen, so aufrichtig ohne Ansehen der Persohn erkennen thuen, deputirt undt gehalten werden.

13. Dreyzehenden: Befinden sich unbaulust-aigennuzige Persohnen, so ihre Pergwerchstheil anderen hinein zue bauen uberlaszen, kheinen Pfennig in die Pergwerch verbawen, undt gleichwol den Weinschankh hefftiger treiben undt genieszen, alsz manch vornehmer würllicher Waldburger; denselben hinfüro der Weinschankh allerdings eingestellt, undt solcher-gestalt nicht ferner pasziert werden solle, er verbaw denn offentlich seine wochentlichen zwey gulden.

14. Vierzehenden: Eraignet sich bey etlichen Waldbürgern dergleichen Vortl, undt den andern intereszierten Waldbürgern zue merklichen praejudicio ein solche Unordnung, dasz mancher ausz angebohrner frugalitet oder Kargheit /so ers gar wol im Vermögen hat/ dem Heuergesindl an dero verdienem Geldt innen behalten, undt sie dahin zwingen thuet, dasz umb solchen vorsetzlichen Aufschlag die armen Pergleuth schlimmen Wein annehmen undt trinkhen müeszen, oder mit Fuch undt schlimmen Wahren das Heuergesindl uberthewern, undt nicht wenig aggraviren, dasz also ein ander bawlustiger Gewerkh, so mit baarem geldt völlig ausszahlt, mit einem gueten Wein auszugeben verhindert wirdt; nun solcher Miszbrauch bey Straff 50 fl. ganz verboten sein sollte; es sey dann zue Unscegen undt groszen Verbawens Zeit, dasz die gesambter Waldburger auffschlagen müeszten.

15. Fünffzehenden: Wasz mit denen Bawweinen /welche ausz Connivenz undt lautern guetwilligkeit der Waldburger denen selben Bawherren zwischen Martini undt Mariae Lichtmesz, doch dem königl. Privilegio unpraejudicirlich auszuzschenken zuegelaszen worden/ bisz anhero für grosze Ungelegenheiten, alsz hauptsachlichen mit durchschwärzung erkhauffter Weinen, item Austellung heimlichen Leugens, undt corventiculn in merklichen Schaden undt Abbruch der

würklichen Waldtburger fürgegangen, ist am hellen Tage. Solchen schedlichen beginnen um zue stewern, so solle hinfüro kheinem erlaubt sein seine Bawwein weder zue obbestimter noch anderer Zeit von dem Zapffen weder heim- noch öffentlich undterm Zeiger auszzueleutgeben, sondern schuldig sein denselbigen einem würklichen Waldtburger, doch in dem Presz, als hoch ers undterm Zapffen hinauszbringen khan, khaufflichen hinzuelaszen. Wo aber einer betretten würde, der neben seine Pawwein auch erkauffte Wein mit durchschwärzen thät, dem sollen solche neben andern Bestraffung ohne alles nachsehen confiscirt, undt gem. Statt fisco applicirt werden.

16. Zum Sechzehenden: wie auch mit Kuchl undt Kellereyen auff den Pergwerchen solle gehalten werden, gibt der 26 artikl in der Schembnitzerischen Erleutterung clare Masz; dem hinwider nunmehr leider ingeschlichenen Widerspiel aber, undt deme groszen unzehlichen Schaden undt Gefahr, so in manche wege sowohl der Heuerschafft selbst, alsz auch gemeiner Waldtbürger aus dero Lizenz des Weinschankhs auf dem Berg/so vor diesem nie in Brauch, auch sogar denen Waldtburgers undt der Reiffen hinausz zue liefern nie erlaubt gewesen/ ohnzweifflichen entstehen möchte, vorzuekhommen, undt zuverhindern; so wirdt mi Consens gesampter Waldtbürgerschaft statuiret, dasz dergleichen Einschaffung des Weins undt der Reiffen auff die Händl, undt hochschädliche Weinschankh hinfüro denen Schaffern, Zuesehern, undt dergleichen Ambtleuth bey hoher Straff solle verboten sein; ein gemeiner Pergmann aber auff einen Nothfall, undt zue Erquihung eines Beschedigten oder ermüdeten Arbeiters ausz der Statt zuverschaffen, undt in dem Vorrath zue haben, ist unverhindert.

17. Siebenzehenden: Es haben sich auch biszhero die ihe-nigen Persohnen, so da unvermögende Waldtburger verlegt, weidlichen des Weinschankhs beneficij bedienet undt genoszen, welches, mit weniger alsz andere den Waldtburgern schädliche attentata, kheines weges lenger zue gedulden; sindtemaln solche Verleger ihren absonderlichen statlichen Nutzen von ihrem Verlag empfangen. Solchemnach werden derogleichen Ver-

Catharina Lanser; Andre Ungedew; Philip Jacob Husaeus an-
statt Hans Wengers seel. Erben; Sophia Winklerin Wittib;
Anna Harterin Wittib; Hannsz Mainrich; Matthiasz Pistorf;
Balthasar Daniel; Friedrich Schneider. 1654 den 10. December.

VII.

1656 márc.3.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából, eredetije után./

Vermerkt einen beständigen Verlasz, welcher der Röm.Kay. auch zu Hungarn unnd Böheimb Königl.May. unsers allergnedigsten Herrn wegen zue Abbaw- unnd Aufhebung aller unnd jeder bishero sowohl seit Ihrer Kay.May.Cammer Neuschl, als jezigen Kupferverlegers, nemlich des Edlen unnd Gestirngen Herrn Johann Andree Joannelln, unnd dann der Herrngrundt-rischen Heyerschafft, unnd anderen disem Kupferhandls weesen zugethanen verführten Beschwerden, wie auch, unnd zwar absonderlich, unnd bevorab Ihrer Kay.May.hierunter versirenden höchsten Schaden, unnd besserer Beförderung dero dienstes unnd Nuzens, vermittelst des Kay.anwesenden Hoff Cammer Raths unnd Commissarij in denen hung. Bergstötten, des wohlgebohrnen Herrn Herrn Georgen Andreen Edlen Herrn von Sonnaw, freyherrn etc. auf allerhöchstgedacht Ihrer Kay.May. allergnedigsten Guethaissen unnd ratification, zwischen obgedachten Herrn Verlegern an einem; unnd der Heyerschafft in dem Herrngrundt anderten Theil, den 6. Märzig den 1656-igsten Jahrs elhie zu Neuschl in Paywesenheit mehr allerhöchster-nent Ihrer Kay. Ober Cammergrafen Ambts Administrations Verwalters, Herrn Martti Weichselai Steiffenbürgers, unnd aller dreyer Cammer Herrn Oberbeamten, insonderheit an Seiten der Cammer Neuschl, Herrn Verwalters, Herrn Wolfffen Oxen von Lonsow, Herrn Kienemters Joh. Matthee Meyers, Herrn Fuchhalters Casper Wykels, Herrn Gegenhandlers Ambrosy Merz, Herrn Mitverwalters Johann Marcusch, Herrn Rüttenberenters Danielen Hofers, Herrn Oberzehentners Georgen Roth, unnd Herrn Bergmaisters Hansen Schaplmanns, auf bevorhagende reiffe Berathschlagung abgehandlet, aufgericht, unnd Contracts mässig geschlossen worden, wie hienachvolgendts zu vernemen.

Erstens, obwohl mehr arwehnter Herr Joannell alsz Kupferverleger an Barschließung seiner Kupfernehmung, unnd Ver-

lagsgeldtern seinen dargethanen Beweiss nach, an Ime niemahlsz etwas erwinden lassen, sondern allzeit das seinig gethan, hat er sich doch nichts desto weniger, wiewohl es seinem Contract nicht einverleibet, zu Befürderung offit allerhöchsternennt Ihrer Kay.May.dienst unnd Nuzens, unnd erhaltung dises Edl unnd ansehlichen Kupferhandlsweesens deroselben zu aller unterthänigsten Ehren dahin erkläret, nemblichen das Er in wehrender Zeit dises sein jezigen Kupfercontracts alle vier Wochen auf dem Herrngrundt, alsz bey der Wurzen, ordentlich, richtig, unnd unfahlar, dorch auf vorhero durch Ihrer May. Perggmaistern, desszen Ambtsmitgehülfffen, Perggschreiber, unnd Huettleuthe, ordentlich richtig, unnd verlászlich geschlosszenen unnd gemachten, auch darauf an behörigen Orth eingeraichten Lohnzötl, die begührende Bezahlung laisten lassen wolle, unnd zwar mit disen ausztrucklich verstandt, das die Perggauszgaben alsz prioritetposten vor allen andern, nicht allein unter die Kupfercontracts specificirte Vorlehens Geldter gerechnet, sondern auch zue Ende eines jeden Quartalls durch die Cammer Neuschl Ime Verlegern bey Abraitung unwäigerlich guett gemacht, unnd saldirt werden.

Unnd weillen, fürs Anderte, die Meyerschafft in dem Herrngrundt bey solch vierwochigen ausz unnd ablohnung eines merklichen Beneficij zuegenisszen, ailsz solle deroselben hingegen obligen, dasz die Lehenheyer auch alle vier Wochen ihr unter solchen Zeit gewonnenes ÄrztgFöll ordentlich unnd wohlgeschaiden theilen unnd stürzen.

Betreffende aber diejenigen, so unter solcher Zeit kein Arzt zugewinnen hetten, sondern erst einen Schramm führen, oder Clüfft überbrechen, unnd damit ein wochentlichen Gulden mit erarbeiten khönnen, denenselben solle über ihr geringes Verdienen, dasz Sie auf den wochentlichen Gulden komben mögen, dasz übrige /nach deme auch ihr fleisz erscheinen wirdet/ alsz ein Vorlehen geraicht werden, welches Vorlehen Sie sodann bey hernach erlangend unnd geniesszenden Seegen Gottes herwiderumben also successive, allermassen es ihnen vorgeliehen worden, bezahlen; deme aber, so bis Endt des Jahrs

über allen angewendten fleisz, unnd ungesparnte Arbeit gleichwohl zu solchem Ärztgfühl nit komben, unnd seine Vorlehen nit gar bezallen können, dieselben ihme /alsz ein stollwendter Lohn/ nachgesehen sein sollen.

Drittens, die Zahl belangend ist es mit der Hayerbruederschafft über derselben sonsten in disem Werckh unterschiedlich fürgeschlagene Conditiones dahin verglichen worden, dasz die Lehenhayer gegen Befreyung des Pulfers, eiserne Zeugs, unnd Annehmung jeden Pfundt Insletts per Zween Poltr. Sechs Viertl Schwarz, unnd Siben Viertl Gölff umb einen Gulden in wehrender Zeit jezigen contracts zu stürzen schuldig unnd pflichtig sein sollen. Dagegen aber ist nit allein dasz Urbar, sondern auch dasz Bruederärzt gänzlichen aufgehbt, und sye Hayer von Stürzung derselben, wie auch diejenigen, so im Verpawen, ihrer Inszlihs Bezahlung, befreyt werden.

Zum Fall, vors Vierdte, unter offterneuter Herrngrunderischen Bruederschafft sich beschädigte Krankhe, unnd alle Keuchler befindten möchten, denenselben solle in dergleichen fällen, nach Gelegenheit der Persohn, unnd dero Zustandes, wochentlich von 25 bis 50 den. Hülffgeldt oder provision passziert unnd eingeraittet werden. Gegenthails aber sollen alle unnd jede bey dem Herrngrundt sich befindende Hayer, wie Sie Namen haben mögen, sonderlich so würklich Arbeit unnd dienst laisten können, bey der Handlung stätts unnd beharrlich verbleiben, unndt sich kheines weeges des Wandrens gelüsten lassen; sofern aber ein oder der Andere ausgesetzt, unnd nit nach der künigl. Perggordnung 12. Art. richtig abgedankht hette, auß dise sollen der Pergmaister, Mitgehülff, unnd Huetttleuth ihr Aufsicht haben, unnd nit mehr fürdern; damit, wann Sie ausgetretten, unnd anderstwo erkrankhet oder eraltet, unnd so dann herwider komben, denen andern, die im Wohl unnd Übelstandt ausgehalten, dasz Brott vor dem Maul nicht abschneiden.

Fünfftens, sollen bey der Ärtztabthailung unnd Auslohnung allzeit Cammerbeampte, alsz Verwalteramtsmitgehülff,

unnd Hüttenbereutter sich befindten, damit die Ärzt recht geschaiden, abgethailt, unnd khaines, sonderlich die Klau-ber- oder Maldenarzt, unter zehenpfüntigen Halt nicht ange-nommen werden.

Sechsten, der gemachte Lohnzötl soll, sobalden er ver-fertiget, ainen Tag zuvor dem Puckhalter zum übersehen, auch hernach ordentlich neben dem Pergmaister zu unterschreiben zuegesendet werden, unnd wirdt nit unthunlich sein, weil sol-cher hinfüro alle vier Wochen neues gemacht werden, das sich entweder Er Puckhalter selbst, oder seiner Amtdsiener ainer bey der Raitung befindte, darumben, damit Er die Schichten alsobalden mitraitten, unnd so etwas disputirliches fürkhom-ben, oder sich eraignen möchte, solches in loco gleich zuer-forschen inquirirn müge, nit weniger auch hernach bey Über-sehen unnd Summirung desszen, wie Er dann solchen vom Perg mit sich nemen müesse, umb sovil ehndter förttig, unnd weniger Übersehen würde.

Zu erfüll unnd beständiger vesthaltung desszen Allen, unnd mehr auch wahrerm Urkhundt seindt dies contracts fünf-f gleichläutende Exemplaria aufgerichtet, von anfangs ersehten dies Werks Berathschlagung beygewohnten. von der 1681. Key. Commission Herrn Deputirten mit Landtschafft unnd Fiedt-schafft geförtiget, unnd aines von Ihrer Key.Maj. allenpro-digist zu ratificiren Ihre der Key.Commission: das andere der Ober Cammergrafenarchan Administration: dasz dritte der Cammer Rathschl; dasz Vierte Herrn Jounell alsz derzeit Kup-ferverlegern; unnd das Fünfte der Hayerbruederschafft zuege-stellet worden; unnd dices alles trewlich unnd ohn gefürde.

Geschehen zue Neuchsl Anno et die ut supra.

Georg Andree Eiler Herr von Sonaw, M.W.Steiffenegger.

M.C.von Sonaw. Johan Andree Joaneli. Damian Schreter. Johann Mathias Mayer. Jeremias von Hellenbach. Georg Callusz. Casper Wyhrli. Johan Marcusch. Georg Roth. Daniel Hofer. Hanns Schapfmann.

VIII.

1657 aug. 25.

/A selmeczi bányabírótság jegyzőkönyvéből./

Nos Leopoldus etc.

Fatemur et agnoscimus tenore praesentium coram omnibus et singulis quibus expedit universis. Posteaquam in anno 1655 sub die 20. mensis Julii fuerit initus et stipulatus certus quidam contractus nomine Augustissimi quondam Principis Ferdinandi Tertii, Romanorum Imperatoris, patris ac praedecessoris Nostri dilectissimi piissimae memoriae inter ejus Cameram Aulicam ex una; et Paulum Leonidi de Bono, nobilem Florentinum, uti inventorem certi artificii et instrumenti pro exhaurienda e quibuscunque fodiis mineralium, alias aquarum molae submersis, ex altera parte, in quo quidem contractu multa fuerint concessa in favorem dicti auctoris ad effectum, ut semper ac omni tempore posset uti ejusmodi artificio, tanquam propria inventione ipso ac sui haeredes, caeterique ab eo vel eis causam habentes vel habituri, fodiinasque aquis submersas quaslibet cujuscunque metalli extra provincias, tantum imperii in ditionibus Suae Majestatis Caesareae haereditariis existentes, ac desertas, seu quovis casu imposterum submergendas ac deserendas exsiccare, materiam venamque metalli investigare, eruere, conflare ac elaborare, omniaque quae eo pertinent curare, propriis tamen expensis et sub conditionibus simul cum aliis facultatibus, concessionibus, pactionibusque fusius in dicto contractu expressis, cujus quidem tenor sequens est.

Contractus Nominis Sacrae Regiaeque Majestatis Suae inter ejus excoelsam Cameram Aulicam, et Dominum Paulum Leonidi de Bono, nobilem Florentinum, inventorem certi artificii et instrumenti pro exhaurienda ex quibuscunque submersis fodiis mineralium aquarum molae, nuper hic initus, juxta quem nempe modo dictus auctor in se assumit antem suam cum benigno consensu Suae Majestatis in ejusdem provincialis haere-

ditariis ac Regno Hungarico circa ejusmodi fodinas, ad quas ipse absque alio consensu accedere ea de causa possit, et etiam ubi permissum ipsi fuerit, sub conditionibus sequentibus, propriis tamen expensis instituere et realiter ad effectum deducere;

1. Imprimis conceditur et datur ipsi auctori ejusque haeredibus facultas et privilegium, ut praemisso modo omnes ejusmodi fodinas cujuscunque metalli, quae extra Provincias tantum Imperii, in ditionibus Suae Majestatis haereditariis propter vim et submersionem aquarum de facto desertae et inutiles reperiuntur, aut imposterum reperientur, dictus auctor propriis sumptibus suis possit et valeat aquas exhaurire, materiam metalli, seu venam investigare, atque eruere, inque metallum conflare et elaborare, et collapsa restaurare, omniaque quae eo pertinent, curare, e contrario autem tenebitur et offert ipse totus emolumenti sive lucri, deductis omnibus expensis in hac causa ab ipso domino Paulo, seu ejus haeredibus, sive dependentibus factis et continuo faciendis, decimam partem Majestati Suae post hac libere cedere, et infrascripto modo pendere.

2. Secundo permittitur ipsi ejusque haeredibus, ut omne argentum et aurum e dictis fodinis deinceps extrahendum possint facere cum in domo qualibet monetaria ubicunque existente Suae Majestatis in illis Provinciis, ubi tale argentum et aurum effodi contigerit, de loco, ut censetur austriaco, ante et singulas auctiones in ea parte editas, et quae Suae Majestatis fieri ac vendi solent, loco cum auctor et domus veniarum partes metallorum e dictis fodinis extrahendorum et regio tamquam Regno Hungarico, vel alias omnia ad domum monetariam conveyi debent, in hoc promittit et obligat se, quod illas tales partes variae in domum monetariam comportabunt, reservantes sibi tantum reliquam ultra tertiam partem, vel eam pressit aliterque vendere, distrabere, et in alias regiones Ferre, aut extenus de his libere disponere.

3. Tertio, decima parte emolumenti, aut lucri, quam auctor Suae Majestati cedendam offert, hoc modo intelligende

statuitur nimirum, quod ipse auctor de omnibus tracta sit, quando opus fuerit, et conveniet separatim cum particularibus interessatis, circa ejusmodi fodinas aquarum mineralium molae duntaxat submersas ita, ut contenti remaneant. Primum de omni minerarum proventu detrahendae sunt expensae omnes, etiam cudendi causa factae, postmodum quod ad particulares pertinet, cujus decima pars ad Suam Majestatem spectare solet, deinde de residuo lucri sive emolumenti, quod ex omnibus fodinis pervenit, decima pars Majestati Suae danda erit, et hoc quidem pro parte soepofati auctoris intelligendum erit in pecunia parata ita, ut exempli gratia: ubi in domo monetaria ad ipsum perveniunt quindecim taleri imperiales, primum detrahuntur omnes expensae, quae sint exempli gratia: quatuor taleri imperiales, deinde quod ad particulares pertinet, quod faciamus exempli gratia: unum talerum imperialem, denique ex decem taleris imperialibus remanentibus pro lucro et emolumento, unus ad Suam Majestatem pro decima parte spectabit, et remanentes novem ad dictum authorem; si autem fodinae ad personas particulares non pertinuerint, sed Suae Majestatis fuerint propriae, tunc detrahantur solum omnes expensae, postea decima pars ad Suam Majestatem spectabit, et residuae novae decimae partes ad dictum autorem ut supra; eodem modo fiat post centum et mille annos, et quousque fodinae utiles erunt, et liceat inventori partem suam, ipsamque proprietatem lucri sive emolumenti sibi in futurum competentis, aut quolibet rationem rationis assignare, donativa, testamenti, et quocumque alio titulo alienare, eademque facultas respectibus suis et legitimis possessoribus saepe sit et maneat.

Quarto decernitur, quod nemo unguisunque status et conditionis post hac legem posita esse debeat imitari hujus auctoris inventionem, praeter quemlibet ejus haeredum, vel eos, qui ab eodem auctore vel ejus haeredibus nomine discrepante vel stipulatum instrumentum facultate habuerint, vetitum ac prohibitum sit omnibus et singulis praeter jam dictos cujuscunque status et conditionis fuerint, qualicunque alio titulo

aut pro textu vel causa simili modo aquas educare, vel fodinas minerales excolere, sub poena centum marcarum auri puri, et confiscationis omnis metalli ex eisdem fodinis educti, etiam si venundatum et distractum fuerit, cujus quidem auri dimidium Suae Majestatis Fisco cedere debeat, scilicet quinquaginta marcae, alia autem 50 marcae remanentes, et omne metallum ut supra soepedicto auctori, ejusque haeredibus cedant, autoritate propria, et absque ullius licentia, quae intelligatur data et concessa per Suam Majestatem Caesaream de plenitudine potestatis nunc pro tunc omni meliori modo, neque ulli liceat eis contradicere, aut impedimentum aliquod quovis modo facere.

5. Quinto, cum declaratione tamen, quod vigore praesentis contractus non intelligatur revocatus alius contractus in hac eadem materia inter Excelsam Cameram Imperialem et Joannem Sonnemann Holandum initus, sed maneat in suo robore ut prius ita, ut dictus Sonnemann possit illum adimplere juxta conventiones suas, dummodo tamen dictus Joannes Sonnemann, sive quicumque alius ab eo causam habens, non utatur, neque uti possit simili inventione et modo, qua, quo vel quibus utitur soepedictus auctor, scit enim Sacra Caesarea Majestas ipsum Joannem Sonnemann in hoc negotio dissimilem inventionem proposuisse, quapropter nonnisi in praejudicium auctoris eadem vel simili uti non posse, ideoque sub poena in capitulo praecedenti comminata comprehendi intelligatur; adjungitur insuper, quod soepedictus auctor praeter alias fodinas assumet etiam illas, quae sunt in Regno Schaemiae, suo modo et arte excolendas, quas nimirum a praefato Holando deseri contigerit.

6. Sexto et ultimo statuatur et ordinatur, ut praecia lignorum, operariorum, aliorumque requisitorum ad sustinendas atque excolendas fodinas minerales necessariorum intelligantur pro auctore juxta ordinarium cursum, quem pro statu temporis habebunt, etquidem in eo modo, quo ipsamet Majestas Sua solvere solet, cum omni ampla facultate et privilegio, ac si omne negotium Sacrae Caesarae Majestatis proprium esset.

Quibus omnibus ita praemissis et utrinque conventis, necnon insuper a Sua Majestate Caesarea benigne ratificatis permittitur, et datur licentia soepememorato auctori hujus artis, ut pro reali inchoatione et effectuatione negotii propriis sumptibus suis oblato modo instituenda, possit omnino juxta libitum suum ad fodinas Majestatis Suae in Regno Hungariae personaliter proficisci, earumque ocularem inspectionem pro ulteriore directione sua sumere, necnon cum particularibus ibidem interessatis, uti praemissum, suo modo separatim ac pro se tractare, et convenire, sed pariter aliis fodinis in Provinciis haereditariis Suae Majestatis existentibus intelligendum erit; in quem finem dabuntur ei porro necessariae expeditiones et mandata ita, ut tam ipse, quam quivis alius a praedicto autore vel ejus haeredibus mandataris, operarius, sive quovis modo dependens, aut facultatem habens, admittatur ad praedictam inventionem suam exercendam, suisque propriis expensis, ut supra, effectuantur et exercendam, et a nemine cujuscunque status et conditionis, etiam quolibet modo ministro publico Sacrae Caesariae Majestatis impediri possit, sub poena duorum Millium ducatorum aureorum, quorum medietas, scilicet mille ducati aurei Suae Majestatis Fisco cedant, et remanens medietas praedicto auctori, ejusque haeredibus; quodsi vero auctori ejusque haeredibus et supra memoratis, ad judices aut ministros Sacrae Caesariae Majestatis pro executione omnium et singulorum supradictorum recurrendum fuerit, eorumque auxilium implorandum, teneantur dicti judices et ministri nulla mora interposita, sine ulla tergiversatione omne auxilium prompte et libenter ei, ejusque haeredibus praestare, sub poena duorum Millium ducatorum aureorum a singulis toties quoties incurrenda, quorum medietas in utilitatem Fisci Caesariei, medietas vero auctori ejusque haeredibus; eandemque poenam intelligatur incurrere et incurrisse, qui soepedicto auctori, ejusve haeredibus ut supra memoratis, in executione omnium aut singulorum supradictorum molestiam fecerint, aut impedimentum quovis modo posuerint, aut poni permiserint. Et ite supradictum contractum in omni-

bus suis capitulis, clausulis, passibus et conditionibus quibuscunque perbenigniter ratificavit et ratificat Sua Majestas Caesarea, promittens de certa scientia et de auctoritate propria illum velle in omnibus et per omnia observare et observari facere, inviolabiliter, in verbo Caesaris, et omni meliori modo; praeterea decernit et vult praedictus auctor, ob rationes non levis momenti eum ad hoc moventes, ut in singulis et omnibus praedictis socius sit ipsi, suisque haeredibus, in perpetuum Illustrissimus Dominus Comes Franciscus, Illustrissimi Domini Encae Piccolominei filius de Arragona Sticcianj Dominus Eques Sancti Jacobi de Spada, Sacrae Caesareae Majestatis Camerarius, idque sub conditionibus, de quibus inter eos instrumento facto conventum fuerit, super quibus proinde praesens contractus ex benigno Sacrae Caesareae Majestatis assensu et jussu initus, utrinque subscriptus fuit, ejusdemque unum exemplar cuique parti contrahentium pro futura cautela ad manus traditum Actum Vinnae 20. die Julii Ao.1655. David Ungnad Comes de Weissenwolff, Georgius Ludovicus Comes a Sinzendorff, Clement a Radolt, Franciscus Comes Piccolomini de Arragona, Paulus Leonidi de Bono ut supra.

Super quibus omnibus cum post obitum praelibatae Caesaris Majestatis Suae gloriosae recordationis apud nos, uti legitimum in hisce Regnis et Provinciis haereditariis Successorem et haerodem soepredictus Paulus Leonidi de Bono pro benigna confirmatione et renovatione praeallegati contractus et privilegii demisse institerit, addito hoc, quod alias dicta inventio sive instrumentum inventum ab ipso ad effectum, de quo supra, sit talis, ut ejus vis omnis principalis consistat in adhibendo pulvere tormentario, seu alio igne artificiali, quam inventionem, adhibendi scilicet ignis seu pulveris tormentarii, nullum alium ante ipsum authorem ante hac invenisse nondum constat. Idcirco nos ejusdem auctoris virtuti ac ingenio faventes, atque ad excitandos aliciendosque caeteros universi orbis industriosos homines, et praeclara ingenia, ut virtutibus et iis maxime quae humano generi tam

magna afferunt comoda, libentissime ac summo studio incumbant, certum et meritum laboris praemium consecuturi, de nostrae potestatis plenitudine ex certa scientia ac animo deliberato, clausulisque firmis ac perpetuis dicto Paulo Leonidi de Bono, qua inventori, ad effectum consequendum, atque aquas, ut supra dictum, e fodinis quibuscunque nostris actum exhauriendas praememoratum instrumentum contractus jussu praelibatae Caesaris Majestatis Imperatoris Ferdinandy Tertii, Patris nostri dilectissimi piae reminiscentiae, inter ejus Cameram Aulicam, et ipsum authorem dicto modo initum, omniaque in se contenta per omnes Haeredes et Successores nostros in perpetuum denuo firmamus, confirmamus, ac inviolabiliter servanda in verbo Regis promittimus ac mandamus. Dantes denuo et concedentes ipso auctori ac suis, ut dictum est, haeredibus ac successoribus, caeterisque ab eo, vel eis causam habentibus, vel habituris, omnem et quamcunque ampliorem facultatem et licentiam, ut propriis scilicet sumptibus quandocunque voluerit, possit ac possint nulla alia impetrata licentia personaliter ad quascunque submersas tamen et ad usum nostrum ulteriorem inutiles minerarum fodinas proprias nostras in Regnis Hungariae et Bohemiae aliisque provinciis nostris haereditariis sitas accedere, earumque inspectionem non solum, sed actualem etiam suae artis exercitationem adimplere, ut in dicto instrumento continetur, et omnia alia facere et exercere, quae ad necessarium dicti contractus adimplementum in omnibus et per omnia perficere oportuerit. Volentes ac decernentes insuper, ut pro majori suo suorumque tuitione, et perpetua demum pactionum initarum observatione in omnibus eorum, etiam quae per ipsum vel illos hoc fine instituta et exercitata fuerint, talis habeatur respectus, et existimatio, quasi ipse vel illi negotii nostri proprii actores et mandatarii essent, eadem etiam ipsis habeatur fides et autoritas, ac si specialiter et nostro Nomine omnia facerent, tale iis per Nostros cujuscunque status, et conditionis demum fuerint, praestetur auxilium et favor, tamquam id nostro speciali mandatario facerent et tenerentur, dicto modo et fine exolutis scilicet

excolvendis. Addito etiam hoc, quod si quando aliquid acciderit controversiae in interpretatione praesentis nostri Decreti ac confirmationis, sive dicti instrumenti Contractus cum quacunque persona seu personis, communibus, aliisque quibuslibet, debeant dictae controversiae a nobis tantum, seu cui delegare nobis placuerit, tanquam de nostro proprio interesse agatur, decidi, ac definiri, ne litibus forte alibi defatigaretur; contravenientibus vero, vel quovis modo huic nostrae voluntati contrafacientibus sine omni legitima causa easdem poenas indicimus, quae in praefato contractus instrumento continentur. Decernimus insuper, ac prohibemus, quod nemo cujuscunque status, sexus, conditionis, seu dignitatis quolibet privilegio gaudens posthac unquam possit aut debeat hujus auctoris inventionem imitari, nec ullibi tali modo, uti per adhibitionem scilicet pulveris tormentarii, seu alterius ignis artificialis, quamvis instrumenti formam dissimilem forte invenirent, vel facerent, nec ad ullam cujuscunque sortis fodinam mineralem submersam, sive non, talem illam ab eo inventam artem adhibere, expectis dictis haeredibus suis, caeterisque ab eo vel eis causam habituris, unquam vel quovis modo proprio talem artem exercere liceat, nisi a dicto auctore vel haeredibus, ut supra id eis specialiter ac expresse concederetur, sub eisdem poenis in praedicto instrumento Contractus insertis. Circa quod insuper statutum subintelligitur, quod generaliter applicatio hujus artis tali semper cura et cautela ab uno vel altero exercere debebit, ne unquam ratione pulveris tormentarii seu alterius ignis artificialis adhibendi quidpiam periculi aut damni in ipsis minerarum fodinis quocunque casu succedat, de quo alias et ejus indemnitione ipse auctor vel haeredes sui omni tempore respondere tenerentur et obligati forent.

In quorum omnium fidem, firmissimumque robur, et efficacem inviolabilem praesens instrumentum Regiae confirmationis ac declarationis nostrae propriae manus subscriptione et Regio sigillo nostro communitum, praedicto auctori Paulo Leonidi

de Bene ad ipius futuram cautelam extrahere iussimus. Dabantur in arce nostra Regia Pragensi, die 25. Augusti Anno 1657. Regnorum Nostrorum Hungarici Tertio, Bohemici vero primo.

Leopoldus.

G. Ludovicus Comes Sinzendorf.

Ad mandatum Sacrae Regiae Majestatis proprium

Ferdinandus Baro ab Hohenfeld.

Marqus Futz.

IX.

1959. márc. 31.

/A selmeczi bányaigazgatósági irattárból, eredetije után./
Unsern gethreuen Lieben N. Unsern gesambten Ober Ampt-
leuthen bey unserer Camer zu Neusohl in denen hungarischen
Perggstätten.

Leopoldt von Gottes gnaden Erwölter Römischer Khayser,
zue allen Zeiten Mehrer des Reichs.

Gethreue Liebe. Wir erinnern Euch hiemit gnädigist, wie
das Wir Unnsz wegen widerersetzung des die Zeithero ver-
ledigten Obristen Camergraffenampts in denen aldorttigen
hungarischen Perggstätten, beraiths von Anfang dieses gegen-
wärttigen Jahrs auf des Wolgebohrnen, Unnsers und des Reichs
Lieben gethreuen Johann Conradten von Richthauszen, Frey
unnd Edlen Herrn von Chaos, Obristen Erblanndtmünzmaisters
in Österreich Unnder und ob. der Ennsz, Unnsers wüercklichen
Hoff Camerraths Persohn /in sonderbahrer Consideration seines
biszhero geführten aufrechten Handles unnd Wandtls, auch
habendten guetten qualiteten, besonderen erfahrenheit und
Wissenschafft in dem Müntz unnd Perggweesen, wie nit weniger
derienigen threuen unnd nützlichen diensten, die Er sowoll
bies daher zu Unnsere Wollgefallen mit underthänigstem
schuldigen eyfer unnd fleisz gelaistet, als auch hinfüro bey
Unnsere Aldarinnigen Perggstätterischen Camerweezen, unnd
in Vil andere Weeg zu Unnsere fromen unnd Nuzen wol laisten
Khönnen wierdt, unnd Unverdrossen zulaisten sich gehorsambist
anerbiettig gemacht hat; wie auch sonst ausz gewisszen
anndern mehr Unnsz hierzue bewegendten Ursachen, auf die
desthalber noch vorlengst alhier bey Unser Khay. Hoff Camer
mit Ihme gepflogene Handtlung, absonderlich wegen
guettwilliger herumblasszung dargegen des sonsten vor sich
erblich zugemiesszen gehabtten Müntzregals unnd Schlagschaze
bey dem alhieigen Khay. Münzweezen zu Unnsere eigenen weitheren
disposition/ in Gnaden resoluirt, unnd derowegen also Ihne

Freyherrn von Chaos zu Unseren Obristen Camergraffen in besagten hungarischen Berggstätten, nebens Confirmation desszen Persohn bey der wüercklichen alhiezigien Hoff Camerathstell gnädigst declariert, unnd hiemit an unnd aufgenommen haben, dergestalt jedoch, das Er sich hingegen sonst anstatt der höheren Besoldung vor Raides nur mit dem ienigen deputat der Jährlichen drey tausent gulden, wie solches sein Vorfahrer in dem Officio daselbst, waylandt Georg Andre von Sonnaw Freyherr seel. gehabt, unnd auch mit derselbigen Condition wegen künftigen herauszubeförderung auf eigenen Unkosten, unnd ohne entgelt Unsrs unnd Unserer Hoff Camer, der darin fehlenden quota, oder aufbringender anticipationsgelter, so oft es die Notdurfft erfordern wierdt, beschlagen zulassen haben solle.

Welchemnach Unser gnädigster Befehl hiemit an Euch ist, das Ihr dises also gebührendt ad notam nembet, unnd zufoig dessen vorbesagten Unserm Hoff Camerrath von Chaos, als den Wir nunmehr zur wüercklichen antretung des Ihme verlichenen Obrister Camergraffenamts mit gewisser Instruction von hier hinein abfertigen lassen. Nachem Er auch deshalb die gewöhnliche Aydtspflicht alersiths bey Unser alhiezigien Khay. Hoff Camer ordentlich abgelegt, und im Übrigen seine darinnige Installation hiemit suppliert, infüro vor Unseren Obristen Camergraffen aldaselbst halten, respectiren, unnd ehren, unnd Ihme darbey auch in allem was Unser Dienst unnd Berggstätterisches Wecszen betrifft, unnd Er darüber anordnen wierdt, gebühlich pariren, unnd gewärtig sein, wie mit weniger Ihme mit all demichigen, was zu Vermehrung Unszer darinnigen Interesse vortraglich sein khann oder mag, theülich an die Handt gehen sollet, unnd wöllet.

Wie Ihr deme also allerdings gehorsambist nachzuleben, unnd wohl recht zuthun wisset werdtet, also beschicht auch hieren Unser allergnädigster Will unnd Meinung. Geben in Unserer Statt Wienn, der Letzten Martii, Anno Sechzehnhundert Neun und fünfzig, Unserer Reiche des Römischen im Ersten, des Hungarischer im Vierten, unnd der Böheimischen im

dritten.

Leopoldt.

Ludvig Graf von Sinzendorff

Ad mandatum Electi Domini

Imperatoris proprium

Clem. Edler von Radolt.

Marcus Putz.

I.

1659 szept. 3.

/A selmeczi bányaigazgatósági irattárból. Eredetije után./

Der Röm. Kay. auch zue Hungarn und Böheimb Königl. May. Einnehmern bey dero Cammer Crennicz Herrn Damian Schreter von Wohlghemuehthshaimb zuezustellen.

In der Röm. Kay. auch zue Hungarn und Böheimb Königl. May. unsers allergnädigsten Herrn Nahmen deroselben Einnehmern bey der Kay. Cammer Crennicz hiemit anzuzeigen: Demnach, wie Ihme zum theill selbstn hievor bekhandt, dem Herrn Obristen Cammer Grafen in disen Hungarischen Pergstetten, in Crafft undt inhalt Kayserlicher schuldobligation wegen seiner dargelihen, und auff allerhöchsterneut Ihrer May. eingehende ordinari geföll zu Crennicz, benenntlichen die Kay. quota, undt der Creditorn Class versicherten Summa gelts, der Einmahlhundert tausendt gulden Rheinisch Anticipation, sowohl des Capitals, alsz davon zu Sechsz per Cento verglichener Interesse halber, vom Ersten Januarii disz Jahrs an zuraitten, vor allen andern dahin erfolgt: oder künfftig erfolgenden anweisungen undt neuen schuldaufnahmen, die wehren privilegirt oder nicht, /massen deren höchsten, wie die formalia lauten, kheine diser obangezogenen zu ainigem praejudiz beschehen, oder je gültig seyn khan/ die unwidersprechliche und vorderist privilegirte prioritet gebühren thuet, undt die Widerbezahlung abermahlen, vermög buechstäblichen Inhalts berührter Kay. schuld Verschreibung, also gewisz, ordentlich, ohnfehlbar, undt würklich erfolgen solle; dasz hierauff ihme Herrn Einnehmern hiemit aufgetragen, undt Crafft tragenden Obrist Cammergrafen Ambts gemessen anbefohlen würdet, dasz Er vor völliger Abführ und Bezahlung angeregter Capitalsumma der Einmahlhunderttausendt gulden Rheinisch, und davon bereiths verfallen, wie auch fürtters fallenden Interesse von dato an ainigen Creditorn, sonderlich auch denen jüngsten Anticipations Darleheren, weder an

Capital noch Interesse, ausz der Ihme anvertrautten Kay. Einnehmber Ambt Cremnicz, undt ermelten Geföllen weitters nichts erfolgen lassen, sondern die eingehende Ertragnusz ins gesambt, bisz auff weiter Verordnung, und erfolgende Abforderung innbehalten solle; wie Er deme dann also gebührend nachzukommen, und dise ernstliche Verfügung obliegend schuldiger Massen zu beobachten wissen wird. Signatum Schemnicz den dritten Septembr. desz Eintausend, Sechshundert, Neun und fünffzigisten Jahrs.

Der Röm.Kay.May. Wirklicher Hoff Cammer Rath, und Obrister Cammergraf in denen hungar.Pergstetten

Jo.Co.v.Richt. Edl.H.v.

Chaos Freiherr.

XI.

1659 szept. 27.

/A selmeczi bányai igazgatóság irattárától. Eredetije után./

Generosia D/omi/nis Casparo Vyhrl Buchhaltero, Ambrosio
Merz Contralor, Gaeterisque Sacr/issi/mae Caesar. Regiaeque
Mattis Inclytae Camerae Neosolien. Consiliariis etc. Dnis
Amicis et Vicinis mihi observandissimis.

Grosi Dni Amici et Vicini mihi observandi.

Servitior. meor. addictissimam semper commen.

Hogy Isten eő Főlsége kglteket minden idővösséges áldá-
sokkal megh aldgya, kívánom. Nyilván vagyon kglteknél ez el-
múlt időkben Isak Hayer ur. Kegyelmes Ur eő Nghe paranczo-
lattyából s az nemes Camora engedelméből Murány Jósághban
Koprás neveő Fálu Matáriában léveő Bánnysábul excolált érczből
bizonyos számu Massa érczet megh olvasztot vala, melly ércz-
ből olvasztandó Materjának mind Rézből, s minc Ezüstből
ugyan ott Prohátiát vőtte eő kglme.

Mínthogy azért már Isten akaratából it is az Huta el-
készült mindennemű apparamentumaival edgyű, tovább akarván
mozdulni tisztá szerint az érczek olvasztásában, s több
hozza való munkákban, szükségesnek ítélte lenni, hogy az első-
beni segéteőj. ugymint Michel Szpisiák, Jakob Szpisiák, Hannsz
Pasiachl kett hetre legh tollieb melléte legyenek; kérem
azért kglteket nagy bizodalmassan, méltó respectusban véván
Uram eő Nga a Nemes Camorához való affectioiat s szomszédsá-
gát, s mikor föllyül megh irt Isak Hayer Uram oda mégyen, ne
legyen ellentartó kgltek azon három munkés embernek jde való
jöveteleiben, assecurálván kltetek azon, minellyen láttjuk az
Hutának nasznossan való folyását, azonnal vissza bocsatom
eőket, s ebbeli kgltek Uramho eő Nagához való szomszédságos
affectioiáért énis recommendálni el nem mulaton a Nemes Camo-
rát eő Nga előtt. Maradván kgltek jó akaró szolgálá, kívénom

Isten sokáigh kedves jó egésségben éltesse kglteket fejen-
kint.

Datum in Castro Murány Die 27. Septembr, 1659.

Grarum Dnum Vrarum

Servitor semper addictissimus

Franciscus Farkas

Ar. Mur. Capit.

XII.

1660 jun. 12.

/A selmeczi bányagazgatósági irattárból, másolat után./

Spectabili ac Magnifico Comiti Francisco Wesselény de Hadad, perpetuo de Muran, Consiliario intimo, et Camerario nostro, Judici Cumanorum, nec non Regni nostri Hungariae Palatino, Fideli Nobis dilecto.

Leopoldus etc.

Demisse Majestati Nostrae per Aulicam Nostram Cameram ad Instantiam supremi Nostri in Hungariae Montanis Civitatibus Cammergraffii universique negotii Mineralis ibidem existentiam expositum fuit, qualiter nonnulli ex Regnicolis quosdam in nupercima Dieta Posoniensi conditos, atque a nobis confirmatos Articulos, videlicet 48. 54. 58. 67. 71. 72. 121. 124. et forte alios plures in summum Specialis Nostrae Montanicae Jurisdictionis Camerarum earundem, et totius mineralis Cultus praesudicium interpretari, extendere, et vero effective quoque procedere attentassent; quemadmodum Vice Comes Comitatus Zoliensis lignicidas Cameras Nostrae Neosoliensis inter portas quoque connumerare, et taxam ipsam persolvendam imponere praesumpsisset, supplicans ergo eadem Camera Nostra Aulica, quae talem ex parte nostra circa Articulos illos Intentionem non supponeret, quatenus pro majori utrinque Cautela, et tollenda diversae Explicationis discrepantia Mentem Nostram et Opinionem superinde Declaratorio Benigno manifestare dignaremur. Quare bene et firma adhuc Memoria tenentes, qualiter paterne considerato Regni Nostri Hungariae incremento accedenteque eidem ex Cultu Minerarum tanto decore et utilitate, quemadmodum Serenissimorum gloriosae Reminiscentiae Praedecessorum Nostrorum Hungariae Regum exemplo ducti, certisque eorundem talem in finem ad Instantiam Regnicolarum ipsorum et conditis Articulis, specialiter autem Ludovici 2-di Decreto Budensi, Anno 1523 Art. 39. cujus tenor quidem iste est: Ut Aurum et Argentum in Copia habeatur, Majestas Regia committat fodinas Minerarum Auri et Argenti ac Cupri, et alio-

rum Metallorum libera omnibus colere, et us extremis quoque Regnis ad Culturam eorum laborantes, et montanistas adhibere, et proclamare pulchre edicere faceret, tandemque et illos, et modernos in eorum libertatibus antiquis conservare, et ab omnibus Impetitoribus defendere dignetur. Insticulaque supradictis in Comitatu Foroniensiis aliud non intentasumus quam, ut hoc Patriae Praesentum, Minervae videlicet, non solum conservari, sed etiam augeri, et multiplicari valeat; Ideoque ne circa easdem occupati, vel intercessiti, Laborantes, aururarij, et Officidoli quacunque de causa, vel etiam violentia inde turbentur, Art. 48. ubi in casibus violentiae et Urburarios, et Officidoli, quam etiam Minervarum Laborantes Judicatu Comitatus subesse petissent Status, Cautionem illam, extra Mineralia, sive clementissimam decrevissemus, quod ita intelligendum, quod subesse possint ad ea tant, siquidem speciali Jurisdictioni Nostrae Cameralicae et Montanicae, sive Statutis secundum, et privilegia non praesudicetur, illisque illaesis fieri possit. Qua Mentis Nostrae clementissima Declaratione etiam alios supra specificatos, et omnes quoscunque etiam sic non expressos, qui Negotium Minerarum eidemque annexa, personarum tangere vel involvere possunt, Articulis includimus, et ita, non secus intelligi debentes declaramus, et promittimus, decernentes insuper, ut, siquid fideles Status Austri Regis Hungariae sive Mineralia, vel personae eidem attributae praestendere debeant, ea de re Supremum Nostrum in partibus illis Cammergeroffium, quilibet eorum Statutorum Nostrorum Montanorum, Statusque Nostrae Cameralici aequitatem, et Justitiam impensurum, requirere debeant, ac teneantur, nec illa de re, vel illo modo eas impetere, Comitatusque Jurisdictam in illis exercere possint, nisi extra Mineralia, huc est: Jurisdictione Nostra Cameralica et Montana illaesa et inviolata, in casibus Violentiae.

Quam Clementissimam Mentis Nostrae, super praefato et quocunque ejus modi Juridicis declarationem per Fideles Status Comitatus illas Principibus, et per eorum rapidam inveneras,

intinari, eosque de his certiores reddi, benigne demandamus, quemadmodum idipsum Supremo Nostro in Montanis Cammergraffio, cum inclusis hujus clementissimi Nostri Declaratorij Paritis benigne notificante serio inhibuimus, ne per quemcumque Speciali Nostrae Jurisdictioni Montanicae in re vel minima praepjudicari aut derogari, vel quidquid eidem incorporatum, vel rem vel hominem, ullo modo extra tenorem Status Nostri Cameratici, et Statutorum Montanorum impeti permittat, nec per alios Mineralium et Camerarum Officiales permitti concedat, sed ipse vigore Autoritatis Officij sui Suppremi Cammergraffiatus in Casibus ejusmodi Justiciam Quivis impendat, quod et Fidelitas tua pro solido in Nostrum Regnique Nostri Hungariae incrementum Studio inviolabiliter tam ipsa observabit, quam per alios observari curabit. Cui desuper Gratiam Nostram Caesaream Regiamque benigne referimus. Dabantur Wiennae 12-ma Junij Anno 1660.

XIII.

1660 dec.6.

/A selmeczi bányabirósági jegyzőkönyvből./

Contract mit den Pieberstollner Herrn interessirten Gewercken wegen eines Kieszlecks, so Ihr Gd. zue abhelffung der groszen Abgang in Schmölzen zu Neusohl machen lassen auf 7 1/2 Jahr lang zu brauchen betreffend.

Zuuernehmen einen ordentlichen Contract undt Vergleich, so zwischen Ihr Gd. dem Wohlgebohrnen Herrn Herrn Joh. Conr. von Richthauszen, Frey- undt Edlen Herrn von Chaos, obristen Erblandtmünzmaister in Oesterreich undt Ob der Enns, der Röm. Kay. Majt. würklichen Hoff Camer Rath undt Obristen Cammergraffen in deroselben Königl. Hungr. Pergstetten, für sich undt seine Erben Aines: undt dann der mit undt neben Höchstgedacht Ihrer Majt. Bey dem Haubthandl undt Pergwerch Ober Pieberstolln alhier zue Schemnitz interessirt undtenbenannten löbl. Gewerkschafft gleichfalls für sich undt Ihre Nachkhomen undt Erben andren Theils folgendergestalt abgeredt, auffgerichtet, undt verbindtlichist geschlossen worden.

Erstlichen. Nachdem Hochgedacht Ihr Gd. Herr Obrist Camergraff die bey biszherigen Silber Erztzschmölzen erloffene Schmölzcöst, sowohl auch sich beneben eraignete Silber undt Goldtabgäng sehr grosz, undt wie bekandt dahin gestiegen zu sein befunden, dasz vor dem Gebrauch des Kupfferlechs bey Verschmölzung der groben undt kleinen vermischten Silbererzt /des geschwornen Probierers verliehenen halt undt Anschlag nach zue raitten/ nicht allein von Zehen in Zwölff bisz Fünffzehen Markk Silber pro Cento jedesmal in Abgang khomen, sondern auch beneben zue auffwürkhung eines jeden Centen Erzt durchgehendts Vier Gulden Siebenzig pfennig Schmölzcosten, welches zwar bey den mindern Herrn Waldbürgern, wegen gehabter etlicher particular beneficien, sich etwas ringer eraignet, ausgelegt werden müssen. Dannenhero seiner Gd. von Ihrer Kay. Majt. undt der sambentlichen hie-

einigen Waldbürgerschaft dieweilfalls subversirenden so merklichen Interesse willen, aus sonderer Fürsorg verursacht undt bewogen worden, auff ein abhelfffliches expediens undt vortregliches remediums Mittl nachzudencken, dadurch nicht allein die Schmölcencosten geringert, sondern auch vorberührte Silber undt Goldtabgang wo nit gar verhütet, doch auff ein namhaftes herundter gebracht werden, undt bey so erfolgenden dingen diesen Kay. Majt. undt der gesambten Herrn Waldburger Gefällen ein merkliches zuwachsen undt zum besten gedeyen möchte. - Worauf dann obwohlerwehndter Herr von Chaos Freyherr zue diesem Ende, undt solchen hoch nutzbaren effect zue erhalten zue Neusohl einen gewissen Kieszlech machen undt verfertigen lassen, undt sonsten sein weiters ausz aigner industrij erlangtes Secretum auff bereits erfolgte gnediste bewillig: undt hinumblasszung Ihme Herrn Obristen Camergraffen in allem die Helffte des daraus ersprieszenden Schmölcz zuestandes bey Ihrer Kay. Majt. alhieiger Camer Schmölczhütten würlklich incaminirt hat.

1. Damit nun auch Sie die Herren Waldburger ihrerseits dieses hochnutzbaren inventi gleichfalls zue genieszen haben mügen, so ist auff deroelben bittliches Ansuchen Oberwehnt Ihro Gd. Freyherr von Chaos des Willens, undt obligirt sich hiemit denenselben sambt undt sonders den ersten gemelten Kieszlech, wie der allhieigen Kay. Camer Schemnitz, gegen bahrer bezahlung den Centen zue drey Gulden Rheinisch zue überlassen.

2. Undt fürs ander, den weitern Process wegen Ersparung des Pley, item auffwürkhung einer mehrern quantitet der Erz, auf jeden Schmölcz offen, undt dann auch eines beszern modi im Abtreiben ebenermassen treulich zue entdekken, undt kundt zue machen.

3. Dahingegen trittens Sie die Herrn Waldbürger ins gesamt, oder auch ein jeder in Sonderheit, diesen Lech in ainige weeg nachzue machen nicht befugt, sondern samtentlich schuldig sein wollen undt sollen auf jeden Schmölczofen ins Frisch von acht bisz in Zehen Centen angeregten Neuschlerischer Kiesz-

lechs /alsz ohne welche quantitet sonsten die Silber nit erhalten werden khöndten, sondern ein mehrers in Abgang undt zue Verlust gienge/ in gesagtem Werth immerfort unwaigerlich anzunehmen, jedoch weilien auch Zehen Centen solchen Lechs auff einen Offen zue erhaltung der Silber nit genueg sein werden, sollen dieselben das übrige, damit der Offen mit genügenden Lecht gefürdert werde, vor undt nach dem geschlecht, allermaszen es von hochgedacht Ihrer Gd. bey denen Kay. Hütten angeordnet, zue machen befuegt sein, undt man also diesen Process beederseits gleicherweisz observiren.

4. Ueberdiesz ist zum Vierdten accordirt, undt beederseits beliebt, dasz wegen deren bisz anher angehaltener Silber undt Goldtabgang hinführen nach des geschwornen Probierers verglichener prob undt gemachten Anschlagzettl auff Einhundert jedesmal Zehen Markh /wiewohl sich von langen Jahren her ein weit mehrers eraignet/ per Abgang ausgesetzt.

5. Undt fünfftens abermalen auf jeden Schmelzoffen wochentlich Sechs Centen Pley geraittet, undt also diesemnach in ain undt andern alle die ausz der berürten newen Einführung undt modo procedendi folgender Ersparungen undt meliorationes bestendig angeschlagen werden sollen.

6. Wobey nun Sechstens Sie die sambtliche Herrn Contrahentten zugesagt undt sowohl sich, alsz ihre Nachkomen undt Erben in Crafft dieses dahin einmüetig verbunden, dasz Sie /wiederumb sambt undt sonders/ von allem deme, was von Eingang des nechsterfolgenden 1661. Jahrs anzueraiten innerhalb nachfolgenden achthalb Jahren bey Aufschmölzung aller undt jeder ihrer Erzgefällen vermittelst der vorstehenden newen Incamination an denen sonsten sich eraigneten Silber undt Goldtabgangen obbeschriebener maszen /von Zehen Markh pro Cento inclusive undt darundter zu raitten/ erhalten, undt also von jedem in Anschlag habenden Einhundert Markh ober Neunzig Markh herausz gebracht werden undt zuestehen wirdt, mehrhochernendten Freyherrn von Chaos undt seine Erben davor die gleichgetheilte Helffte allmonatlich in natura, wie das Silber ausz dem Brenngaden herauszkombt /jedoch mit auffraitung

des sich eraignenden plus uber fünffzehen Loth/ würrlich hinübergeben; wie nicht weniger.

7. Fürs Siebende was neben zuuerringerung der groszen Schmelzcosten undter Sechs Centen Frischpley auff jeden Ofen eines Wochenwerkhs herabkhomen, undt erhalten werden möchte, davon gleicherweisz den halben Theil dieser Ersparung solchergestalt überlassen wollen, dass diese Bezahlung Ihme Herrn von Chaos Frayherrn oder seinen Erben bey der Silberzahlung monatlichen erfolgen solle. Damit aber wegen des eigentlichen quanti der Silberabgäng undt nach undt nach sich eraignender Pleyersparung alle Strittig: undt Ungleichheit verhüttet undt vermittelt bleiben mögen, so ist man.

8. Zum Achten darüber in deme verainigt, dass sowohl in dener Kay. alsz der Herrn Waldtbürger Hütten mit dem unumkehrlicher gerichteten Schmelzprocess in stattem continuirt, die Verschmelzungen der Herrn Waldtbürger, beedes wegen des Herausbringen in Silber, undt Erhaltung des Pley, mit dem Schmelzen bey denen Kayl. Hüttwerkken verglichen werden, man sich darnach zue richten, undt darumben auch Ihre Majt. Hüttenbereutter alhier jezuweillen bey Ihr der Herrn Jowerkhen Schmelzhütten sein fleisziges Zusehen haben solle, bisz deroselben Bediente undt Hüttenarbeiter diesen neuen einführenden Procesz in usum gebracht undt begriffen haben werden.

9. Zue dem sollen Neundtens ober der Herrn Waldtbürger wochentlich verschmolzte Erz und Schlich von dero Verwaltern umb mehrer Richtigkeit undt beszeren Nachricht willen oberwehnt inro Gd. von Chaos, oder nach dero tödtlichen Abfall, deroselben Erben zue Handen allmonatlich, wo es dieselben aber verlangten, oder ansehen möchten, auch wochentlich ein ausführlicher Schmelzextract zuegestellt werden.

10. Letztlich seindt obige Contractspuncten allerseits undt alles ihres Inhalts nicht allein auff di Pieberstollner, sondern auch all andre sich künfftig in Zeit dieser Achthalb Jahren eraignende Erzgeföll undt Schlich ingleichen durchgehends zue verstehen. - Wo aber ausz Göttlichen Gnaden spatio jetztbenendter Zeit die Herrn Contrahenten einem anderwertig-

gen Bergseegen erlangen, undt selbige Erzt ohne Gebrauch oder quocuo modo participirung dieses Lechs, undt quittirung des Processz mit gleicher Nutzbarkeit undt Erhaltung der Silber auffwürkhen möchten, sollen Sie von Dargebung obangedeutter Helffte befreyt sein.

Zue mehrer Bekrefftigung aber deszen allen solle diese Vertrags Notul dem 1681. Kay. Berggericht alhier zue Schembnitz zue ordentlicher inserirung in dero glaubwürdig Berggerichts Prothocoll eingebracht, undt davon beiden contrahirenden Theillen gleichlautende peria herausz zue ertheilen requirirt werden. Alles getrewlich undt ohne gefehrde.

Zue Urkhunds deszen haben diesen Contract beederseits Herren Contrahenten, alsz Ihr Ed. Herr Obrister Camargreff, von Seither der 1681. Piberstollner Gewerkschafft aber Herr Johann Augustus Ehrenreutter von Hoffreut auf Gunzingen undt Heusskirchen, im namen der gesampter Reutterischen Erben Herr Michael Reutter alsz Vorgesprecher, dann Herr Johann Gottfried von Liempach anstatt Frawen Susanae Reginae gebornen Wengurin seiner Ehefrawen, von wegen der Frisowitzischen undt Hansz Wengerdischer Erben Herr Christian Cavosz.principal Gewerckh, undt Elias Zauner selbiger Handlungs Verwalter, in Namen gesampter Matthiass Kayserischen Erben Herr Georg Ulrich Kayser, anstatt Frawen Susanae Kaulin undt Kernischen Erben dero Gewalttrager Herr Hannsz Heinrich, von wegen Frawen Dorotheae Victoriae Maassauerin dero Ehewirch Herr Philip Jansen. Loco der Layserscher Erben Herr Julius von Laysen. item in Mahren Fr. Harterin Erben Herr Mathes Harter, undt dann Fraw Sophia Winklerin, undt Herr Tobias Ticz für sich selbst mit dero Handtunderschrifftten undt hiefürgeruckhten Insigeln undt Pettschafftten verfertigt. So beschehen in der Königl. freyen Bergstatt Schembnitz den 6 decembris Ao 1680.

Joh. Conr. v. Richthauszen, Edler Herr von Chaos.

Joh. Augustus Ehrenreutter

Hansz Gottfr. von Liempach

Mattheus Riedtmüller anstatt meiner Tochter Catharina.

Christian Kahres.
Julius von Lanser.
Elias Zauser.
Michael Reutter.
Georg Ulrich Kayszer.
Hanns Hainrich anstatt Frau Reullin undt Kernischen
Erben.
Ph. Jacob Haaseus.
Matthias Harter.
Sophie Winklerin Wittib.
Tobias Ticz.

XIV.

1660 dec.31.

/A selmeczi bányabírósaági jegyzőkönyvből./

Contract wegen Herumblassung zue Ihr Kay. May. Camer dero Mitinteressirter Gewerkschafft am Ober Pieberstolln Erzgeföll undt Schmölz hütten, pro ein ganzes Jahr lang betreffend.

Zunehmen einen ordentlichen Contract undt Vergleich, welcher auff an heut zu Endtgesetzten dato zwischen Ihre Gd. dem wolgebohrnen Herrn Herrn Johann Conradt von Richtenhausen, Frey- undt Edlen Herrn von Chaos, Obristen Erbbladmünzmeister in Oesterreich undt Ob der Ennsz, der Röm. Kay. Mayt. wirklichen Hoff Camer Rath, undt Obristen Camergraffen indenen hungerischen Pergstetten, inn Nahmen undt von wegen Allerhöchsternendt Ihrer Majt. alhiefiger Camer Schembnitz Aines: undt dann Andern Theils der bey dem Pergwerck undt Haubthandl Ober Pieberstolln alhier neben Ihrer Mayt. mitinteressirten löbl. Gewerkschafft für sich undt deroselben Erben folgendergestalt abgeredt undt geschloszen worden.

1. Dasz nemblichen undt fürs Erste Sie die mindere Gewerckhen am Ober Pieberstolln der alhiefigen Camer Schembnitz ihre Pieberstollner Erzt, reich undt arm, wie selbige am Pergg /das Andreestollner Siebendtl mit verstanden/ fallen werden, wie ingleichen den Schlich /welcher rain auszuscheiden undt undt Zehen löthigen halt mit angenommen werden solle/ auff ein ganzes Jahr lang zue schmölzen hochbeschriebenermassen uberlassen wollen.

2. So dasz fürs Ander, nach des geschwornen Probirers verglichenen Anschlag undt genommener Prob in Erz undt Schlich Zehen pro Cento per Abgang gerechnet, undt also denen Gewerckhen von Hundert Markh Neunzig Markh hinaus gegeben, undt darvor die gebührende Silberzahlungen jede Wochen, wann die Silber vermünzt, von hiesiger Camer bezahlt.

3. Jedoch zum Dritten, denen Waldthürgern per jeden

Centen Erz undt Schlich, nach der Näs, dritthalben Gulden Reinisch, oder Drey Gulden polturakhen Wehrung für Schmölzuncosten abgezogen werden sollen.

4. Vierdtens, sollen der Gewerkhen ihre Erz, wie biszhero geübet worden, am Pergg jedesmal absonderlich getheilt, undt wo möglich völlig auffgewürket, dann auch das herauszubringen in Goldt, vermög der Prob denen Gewerkhen der proportion nach auff die im Anschlag einkhomene 90 Markh ingleichen zugerechnet.

5. Undt zum fünfften derentwegen Ihnen, denen Herren undt Frawen interessinten, wochentlich Sechs Piset göldisch, oder feinprob Silber, neben auszufolglausung auff jede Wochen der ordentlichen Goldtzettel ausz dem Scheidgaden allwochentlich geraicht; diese Sechs Piset aber bey der Silberzahlung hinwiederumb abgezogen, undt die Gölder zue yedem Goldtschaiden bezahlt werden.

6. Sechstens wollen Ihro Gd. Herr Obrister Camergraff die Verordnung hinderlassen, dass denen Herrn Waldbürgern anstatt der vorkin genossener Rauchproben, zue ihrer Hauss Notdurfft, je zue Teirten wie vorkin gewöhnlich, nach gestaltentem Sachen, Silber ausz dem Kleinschneiderlohn ausgegölbt werden soll.

7. Damit es aber wegen der Erz, Schlich, undt göldischen Silberproben jederzeit seine Richtigkeit haben möge, so sollen undt wollen Fürs Ständige die Gewerkhen ihren geschworenen gegenprobierer halten, welcher ein undt anders respective mit denen Pergschreibern, Hüttwerkhen, undt Ihrer Kay. geschwornen Probierer zugleich probieren, der Vergleichung beywohnen, undt wo Sie beede geschworne Probierer etwa gar different, die Proben nochmalen miteinander einsetzen, undt daraus der Schluesz gemacht werde.

8. Zum Achten, überlaszet die mehrberührte mündere Gewerkhschafft der alhieigen Camer Ihre Schmölzhütten, von welcher die Schaffer, Schmölzer, undt Hüttenbediente, soviel man deren voröthen, mit dienst erhalten, undt die Hüttwerkh mit ordentlicher Inventur der Zeug undt dergleichen überge-

ben, von der Camer in Baw erhalten, undt wie yetzt angetretten, zue Zeit der Abtretung wieder erstattet; dann was die Zueschlag undt Kholen betrifft, die sollen von der Camer mit baarem Geldt abgelöst, undt nach undt nach bezahlt werden; wegen der Glett undt Lechs aber man sich nach der inventur absonderlich vergleichen.

9. Neundtens, will undt wirdt die Camer die vorrathige undt noch unauffgeschmölzene Erzt undt Schlich, so bey ein oder anderer Hütten vorhanden, von jeder Handlung in specie, nach der veglichenen Prob, undt abgeraitten dritthalb Gulden Reinisch Schmölzunkosten per jeden Centen, mit Zehen pro Cento ausgesetzten Abgang annehmen, undt nachdem die Erzt aufgebracht, undt die Silber ermünzt sein werden, bezahlen.

10. Wofern aber, Zehendten, inmittlet dieser einjähriger Zeit ein oder anderer Gewerkh einen anderwertigen Seegen erbawen solte, undt dannen hero einer Hütten sambt Leüth benöthiget würde, wirdt man von Seithen der Camer darob sein, damit diesfalls das Schmölzen mit ins stekhen gerathen möge. Jedoch soll in diesem fall der zwischen Hochgedacht Ihrer Gd. Herrn Obrist Camergraffen undt bemeldter löbl. Ober Pieberstollner mindern Gewerkschafft des Schmölzens halber undterm Sechsten dies zue Endt khomenen Monats undt Jahres auffgerichter Contract durchgehendts observirt werden. Was aber speciatim der Pieberstollner Erzt betrifft, inzwischen bisz zue Ausgang des Jahrs. in suspense verbleiben.

11. Zum fall aber, fürs Letzte, nach Verfließung dieses einjährigen termino beederselts belieben undt gefallen würde dieses Contract weitthers zue continuiren, soll es auff was Zeit sodann accordirt würde, offen undt frey stehen. Alles getreulich, undt ohne Gefehrde.

Zue Urkündt undt mehrer Bekräftigung deszen allen haben diesen Contract Hochwohlgedacht Ihr Gd. Herr Obrister Cammergraff, undt alhiesiger Camer Schemnitz Herrn Oberbeamte, sowohl auch die bey besagtem Haupt Pergwerck Ober Pieberstolln mitinteressirte löbl. mindere Gewerkschafft allerseits mit dero Handunterschrifften, Insigill undt pet-

schafften verfertigt. So beschehen in der Königl. Freyen
Pergstatt Schembnitz den letzten Decembris Ao 1660.

Joh.Conr.von Richthausen Edl.Herr von Chaos, Georg
Gallus, Joh.Georg Schulz, Mattheus Riedtmüller anstatt mei-
ner Tochter Catharina, Christian Kahres, Ph.Jac.Haaseus, Ju-
lius von Lanser vor mich undt anstatt der andern interessirten
Lanserischen Erben, Elias Zauner, Joh. Augustus Ehrenreutter,
Michl Reutter, Hannsz Gottf. von Liempach, Georg Ulrich Kay-
szer, Hannsz Hainrich anstatt Frawen Reullin undt der Kerni-
schen Erben, Matthias Harter, Sophia Winklerin Wittib, To-
bias Titz.

XV.

1661 dec.6.

/A selmeczi bányabirósági jegyzőkönyvből./

Von der Röm. Kay. auch zue Rung. undt Böh. Königl. Mayt. Obrist Camergrafen Ambt in diesen Hungr. Pergstetten Einem bestellten Kay. undt Königl. Perggericht alhier in Schemnitz hiemit ex Officio anzuefügen.

Nachdeme aus herselben abgelegter Relation sowohl auch anderwärts hereinkommener gewiszen, nunmehr stattkündigen Nachricht /weszen bey der den 29. Novembri jüngsthin durch das kay. Perggericht verordnetemaszen abgelesen: undt vorgehaltener Intimirung der ihenigen von wegen des verschmölzens auff die dabey benendte gewiesze Zeit der waldtburgerlichen Erzt. undt daneben verwilligter staigerung dero Silberanzahlung von den Fieberstollner Erztgefüllen under dato Wienn den zwölfften Augusti diesz Jahrs ergangener allergnädigsten Kay. Resolution Ihrer Mayt. trewgehorsambste Waldtburgerschaft alhier sich in Underthenigkeit vernehmen lassen undt bezaigt habe/ dem kay. Obrist Camergrafensaubt hierüber mit billichen undt höchster Verwunderung verlässzlich kundt worden, wie dasz dabey sonderlich der Herr Johann Augustus Ehrenreutter von Hoffreuth etc. nach angehörter solcher mit Umbstenden ausgeführter Intimation, undt also mit rechtem Vorbedacht /ahnstatt undt gegen denme, dasz Er seine darauff etwa vorzubringen vermeündte Notturfft suo loco mit gebührlicher Bescheidenkait hett anmelden sollen/ ganz ohne Schew, gleich vor Augen des Kays. Gerichtes, wieder den angezogenen Vorhalt, in diese vermeszene Reden undt Formalien ausgebrochen: der ist ein Schelmb, der es thuet; sogar dasz er auch in damahliger öffentlichen Versammlung weiters vermeldet: der Teuffel soll ihn holen, wann ers thue; undt noch oberdiesz mehr andere calumniose Spottwort /die man alhier, umb geziemender Erbarkeit willen vor ehrlichen Ohren ausdrücklich nit melden, oder repetiren mag, undt derentwegen die

behörige Straff Ihro Kay. Mayt. absonderlich vorzunehmen reservirt wirdt/ freymüetig hat ausgegoszen; neben dem, dasz Er auch gleichsamb alsz ein Caput factionis andere trewgehorsambe Waldtburger mit allerhandt hinterlistigen Vorgeb: undt Anraitzung hierinnen ebenmässig zuuerleithen, undt zue sich auff ein niedrigen Entschluesz zue bringen, so dasz alle dem proposito, das ist, Ihro Kay. Mayt. allergnedigisten Willen und Mainung sich thätlich widersetzen möchten, gesucht hat; undt was sonst hiebey weiter straffmässiges fürgangen, mit dem Er den gemeinen, des Werks eigentlicher Beschaffenheit unkhundigen Mann leichtlich entpöhren mögen; - wann dann nun solches alles, vorderist Ihro Khay Mayt. unsers allergnedigisten Herrn venerirlichen Hochheit, dann auch deroselben Kay. Obrist Camergrafen Ambts Authoritet, undt Eines von Seiner Mayt. allhier verordneten Kay. Perggerichts, sonderbar in loco Judicii schuldigen respect /dessen zwar Theils Gewerkschafften alhie schon hiebey offers vergeszen, so darumben auch durch das Kay. Obrist Camergrafenamt denenselben ist einstmahls ernstlich verwiesen, undt zue Verhüttung des künfftigen die Communion einer scharffen Bestraffung per expressum annectiret worden/ zur höchsten Vernuglumpf: und gar zue schimpfflicher Verachtung geraichet; wordurch dann Er Herr Ehrenreutter sich allerseits grob undt hochsträfflich im publico versündigt undt vergriffen, undt also die vor diesem angetroffene Straff nur gar zue vielfaltig auff sich gezogen hat.

Als ist hierumben in Allerhöchstermehlth Ihro Kay. Mayt. Nahmen unsers allergnedigisten Herrn, von deroselben Obrist Camergrafenamt in diesen hung. Pergstetten oberwendter Herr Ehrenreutter zue wohlverdienter Animadversion der oberwendter publice verübten Ungebühr undt Unverantwortlichen Handlung seine bey dem Haupt Pergwerck Ober Pieberstolln allhier habende anderthalb Sechzehn Theil mit allem dem Anhang undt der ihenigen Zugehör /allermaszen Er selbige vermög hierüber sub dato Wienn den 25. January des 1659igsten Jahrs ausgefertigter Kay. resolution auszugewürkht undt erhalten hat/ Ihro Kay. Mayt. würklich verfallen zue sein ex Officio

von Rechts wegen erkhennt worden, undt hiermit, undt in Crafft dieses erkleret wirdt; Er würdet demnach sein begangenes Unrecht zue erkennen, undt sich vor dergleichen ins Künfftig also gewieszlich zue enthalten haben, gleichwie man im wiederigen gegen Ihme sodan mit mehrerer Schärffe zue procediren verursacht würde.

Es sein zwar noch einig andere, die sich auch ziemlicher straffmeszigkeiten dieszfals sollen haben verlauten lassen, gegen welche bisz zur rechten Auszfindung der Sacher, die darauff geziemende Poen annoch vorbehalten wirdt, mit der ernstlichen Anmahn: undt Warnung, dasz wieder Ihre Kay. Mayt. undt deroselben in diesen Pergstetten nachgesetzter Obrigkeiten Autoritet in ainigerley Vornehmen sich, bey Vermeidung unausbleiblicher ernsten Straff, die Waldburgerschaft des geringsten nit vergreifen, sondern zum fall etwan /der obig ergangener Kay. Resolution halber ein oder ander Waldburger in sachen anstünde/ ein solcher seine habende Bedenken oder Beschwerden bey dem kay. Obrist Camergraffenamt, alsz vorgesetzter ordentlicher Instanz, mit Bescheidenheit vortragen solle, deme denn auch hierauff nach billichen dingen in allweg würdet begegnet werden.

Gleich wie man hingegen wieder offternennten Herrn Ehrenreutter in tanto notorio facto exemplariter zue verfahren sit undt verlassen können, inmassen auch an das Oberamt bey der alhieigen Kay. Camer Schemnitz, mit notificirung des angeregten Verlauffs, albereiths der Befehl beschehen, dasz von deroselben auff erwenndte, bisz anhero Ehrenreutterisch geweszte Anderthalt Sechzehn Theill bey dem Ober Pieberstolln von nun an der künfftige Verlag abgestattet, undt die sich dagegen eraignende Geföll, nach undt nach ordent: undt wirklich zur Camerhanden eingekommen werden sollen. So nun von amtswegen Einem Kay. undt Königl. Perggericht hiemit, undt durch dasselbe vielbesagten Herrn Ehrenreutter, undt der gesambten Waldburgerschaft in einem undt andern zue nachrichtlichen Wissen undt Verhalt angedeutet, undt intimiret wirdt. Signatur Schemnitz den Sechsten Decembris des Sechzehenhun-

dert Ain und Sechzigisten Jahres.

Der Röm. Kay.Mayt. Wirklicher Hoff Camer Rath, undt
Obrist Camergraff in den hung. Bergstetten

Johann Conraät von Richt-
hausen,

Edler Herr von Chaos.

XVI.

1661 dec. 30.

/A selmeczi bányabírószági jegyzőkönyvből./

An Ein 1661. Königl. Perggericht in Schenbnitz.

Dienstl. Brännern und Bitten N. innuermeldten Waldt-bürger.

Löbl. Königl. Perggericht, unser insonders geehrte Herrn. Was vor 2 Contract mit Ihr. Gd. Herrn Herrn von Chaos wir geschlossen, des datum der einen Schenbnitz 6. December 1660, der ander aber 31. December 1660, dessen allen hat sich Ein 1661. Perggericht umb der bey demselben erfolgten protocollation halben bestes zue erinnern.

Weillen nun der anderte, nur auff das Jahr 1661 determiniret, undt sodann, wie der letzte Punct des Contracts vermag, unsz Contrahenten frey undt offen stehen solle, unsere Pieberstollner Artz der Camer zue überlassen oder nit zue überlassen; alsz wandlen wir billichs auff dem Weeg, undt nach der Freyheit, die unsz von dem andern Contract gezeiget worden; Ein 1661. Perggericht dienstl. erinnerrndt, dass wir uber das Endt 1661 weiters den anderten Contract, undt zwar umb vieler undt importirender Ursachen willen im geringsten nit mehr observiren, sonnern allerdings alsz einen der bereits expirirt, vor expiriret undt zue Endt geloffen halten undt sentiren wollen. Mit ferrer angehengter Bitt. weillen vermüg 8. Punctes in besagten 2. Contract unsz unsere oberlassene Hüttwerck mit allen Zeugsorten undt Zuschlägen, wie angetretten, wieder sollen abgetretten erstattet undt bezahlt werden, Ein 1661 Perggericht gerube geziemendermaassen zue effectuiren, dass solches desto ehunder beschene, auff dass wir unsz zeitlichen zum schmelzen wieder einrichten, undt mit aller Notdurfft versehen khöndten.

Fermers ersiehet Ein 1661. Perggericht ausz der ersten Contract insonderheit dem 2. Punct was Ihr. Gd. Herr von Chaos eines hochnutzbaren Invencti halben aus unserm Schmeltzen dinstellen aus deszeilbe areation zue entdecken, undt

Kundt zue machen vor eine Obligation active auff sich genommen, undt was hingenen wir vor eine recompens versprochen.

Dieweillen wir nun eines nutzbaren undt dergleichen Inventi, von welchem her es unsz besser ergehen möcht, alsz dieses 1661 Jahr beschehen, wohlbenöthiget; alsz sein wir dazzen gewertig, Ein lögl. Königl. bittendt, daszelbe geruhe zue cooperiren, dasz dem Contract, undt der Obligation nach ein völliger genügen active möchte gethan, undt derselbe in omnibus Punctis et clausulis observirt werde, mit angeheffter solennen protestation, wo solches alles nit erfolgen oder praestirt werden solte, dasz wir den besagten ersten Contract nit anders alsz vor gebrochen halten, wie auch vor dargebung alles deszen, so darinnen passive undt unserseits obligirt undt verschrieben ist, viceversa befreyt, quitt undt ledig sein wollen undt sollen; Paria authentica hiervon dienstlich bittendt, undt unsz befelhendt verbleiben jederzeit

Eines löbl. königl. Perggerichts dienstwilligste.
I. Augustus Ehrenreutter, Hansz Gottfried von Liempach.
Hansz Jacob Maschko, Hansz Bernhardt Sockh. Michael Reutter,
Susanna Reullin geb. Kriegerin, Ehrenreich Höflinger, Hansz Wilhelm Hoflinger, Elias Zauner.
1661 December 30.

XVII.

1661 dec.30.

/A selmeczi bányabírósi jegyzőkönyvből./

Az Ein Löbl. Kay. undt Königl. Perggericht in Schembnitz

Dienstl. Erinnern undt Erkleren N. des Waldburgerlichen Collegii in Schembnitz.

Löbl. Kay. undt Königl. Perggericht, unsere insonders geehrte Herren. Ihro Gnaden des wohlgebohrnen Herrn Herrn Johann Conradt v. Richthausen Frey undt Edler Herr von Chaos gnediges Decret haben wir gesambte schembnitzerische Waldtburgerschaft ruminirt, finden aber nicht dasz Ihro Mayt. unser allergnedister Herr, einigen Befelch ahn unsz abgelassen hette /deren gleichen wir auch kheinen gesehen/ dasz wir in communi unser Erzt jetz undt ins künfftig der Camer zum verschmölzen dar - undt gedoppelt Urbar geben sollten; sondern bloss allein, dasz Ihro Mayt. vermüeg allergnedister resolution der getrewen mindern Ober Pieberstollner Gewerkschaft zue beszerer fortkommung bey denen Hoffnungsgebewen auff Ihro undterthenigstes suppliciren ihrige Silberzahlung in etwas gestalgert. - Wir haben das Decret auch mit königl. Pergordnung collationiret, darinnen wir mehrmahlen nit finden khönen, dasz ein Waldburger nur soviel macht haben solle, einige Erzt zue erbawen, nit aber selbige zuerschmelzen. - Wir haben weiter betracht den usum, undt die waldburgerlichen Freyheiten, so hat es sich mehrmahlen gefunden, dasz diese die rechtschaffene Waldburger sein, undt den Nahmen eines Waldburgers meritiren, die mit Hütten undt Puchwercken versehen sein, undt also selbst schmölzen. Wir haben collegialiter nachgefragt, wie es diesz 1661-ste Jahr denen münderen Gewerkhen am Ober Pieberstolln, undt denen H. 3 Königern ergangen, die Ihr Artz zum verschmölzen hingeben, so haben sich lamentationes, undt Verlust, auch dies erraignet, dasz eine Waldbürgerschaft solchergestalt nichts genießen, sondern zue grundt gehen müeszte.

Willen nun dem also, gebührent unsz zue handeln, was die alten Frey- und Gerechtigkeiten, was der roborirte usus, undt was die unauffgehabte königl. Pergordnung mit sich bringt, damit die königl. Regalien, undt des Landes Cleynodt möchten erhalten, undt was soviel 100 Jahr gestanden, nit gehlings zue Boden geworffen werden, welches dann nit eher undt leichter geschahen würde, alsz da dehnen Waldbürgern ihre eigene, undt ihnen selbst getrewe Wienschafft sollte aus den Händen genommen werden; also können wir das nit hinlaszen, was uns selbst von Rechts wegen, undt mit Erlangung unsres drauff gewagten Geldts zuestehet, der höchste Gott, die königl. Recht, undt das Glück gönnet, bisz wir nit vorher Ihro Mayt. allerunterthenigst berichtet haben.

Undt dieses ist unser der Waldburger respons in comuni.

In specie aber unsz die subscribirte mündere Pieberstollner Gewerbhen betreffend, da bedanken wir unsz allerunterthenigst gegen Ihrer Kay. undt Königl. Mayt. unsern allergnedigsten Landesfürsten der verbeszerten Silberzahlung am Ober Pieberstolln, undt wie wir ohne das schuldig undt verbunden sein mit euszeristen Kräfteñ Ihro Mayt. allerunterthanigste dienste zue leisten, so wollen wir auch Gott bitten unsz so glückseelig zue machen, dasz Ihro Mayt. Urbar durch unsere selbstaigne allergetrewiste operationes auf viel Millia mochte vermehret werden.

Dasz wir aber vi contractus secundi mit Ihro Gd. Herrn Obrist Camergraffen den Letzten December Ao 1660 auff 1 Jahr geschlossen, der Camer unser Erzt hinfürters zum verschmelzen hinlaszen, undt 10 per Cento auch extra contenta des contracts unser Plus, wie zuegleich am Goldt verlieren solten, sein wir inhalt selbigen Contracts, alsz der nunmehr expirirt, nit schuldig, sondern beruffen unsz auff den 1 Contract, des Datum 6 Decembris Ao 1660. wie in einem andern Memorial ausführlich von unsz angeregt wirdt. Unsz liebeprefürung vertleyben jederzeit.

unserer geordneten Herrn dienstwilligste

1. Augustus Ehrenreuter, Michael Reutter, Laurentius Seyffert, Balthasar Daniel, Petrus Miedtüller, Joh. Wolfgang Wenger, Hannes Bernhardt Soeth, Hannes Gottfried von Liempach, Hannes Jacob Haaseus, Susanna Reullin geborne Kruegerin Wittib, Ehrenreich Höflinger, Hansz Wilhelm Höflinger, Zacharias Rochszner, Elias Zauner, Hansz Schindler, Samuel Roth, Andreas Pastorowitz, Balthasar Feuzerus im Nahmen der Guszmanischen, undt von wegen der zwey Jungen Tillen, Mattias Harter, Hansz Ludwig Rikler, Abraham Pastorowitz, Barthlme Weigl, Hansz Storch, Martin Lang, Michl Schelman, Tobias Seghini, Rudolph Khern, Andreas Aichberger, Hansz Christoff, Andree Legler, Paul Weidner, Conradt Koch, Hansz Jacob Volckhardt, Alexander Weinpühler, Simon Fürghann, Paul Stach, Hansz Artz, Michl Neupawer, Michl Schnürer.
1661 December 30.

XVIII.

1662 jul.

/A selmaczi bányabíróási jegyzőkönyvből./

An die Höchlöbliche Kay. undt Königl. Hoff Camer, ferrers undtertheniges Suppliciren undt Bitten der aggravirten Waldtburger zue Schembnitz.

Höchlöbliche Kays. Hoff Camer, Gnädige Herrn.

Ewer Exellenz undt Gnaden an uns gnädig dirigirtes Decret haben wir mit gehorsamster reverenz empfangen; dankhen

1° allerundterthenigist dasz Ihre Mayt. der Pieberstollner Gewerkschafft in ihren Beschwerden allergnädigist wollen helfen lassen.

2° Dasz Ihre Mayt unszere beym Pachen:

undt H.3. Königstolln gefallene undt im Vorstandt habende Erzt für dieszmahl unsz selbst auffzueschmölzen bewilliget, bedankhen wir interessirte unsz darumber zwar auch allerundterthänigist, doch bitten wir, weillen die Formalia: gefallene undt im Vorstandt habende Erzt für dieszmahl etc. unsz sehr anguste dörrften oder khöndten auszgelegt werden, womit unsz dann gar schlechtlichen geholffen wehre; wann wir zue schmölzen yetzo nur anfangen, aber weiters nit continuiren solten. Ew. Exc. undt Gd. geruchen durch die mineingehende Höchlöbliche Commission gnädig zubescheiden, dasz hinfüro wir unsere Pergwerke, anhalt habender Schurff undt Gerechtigkeiten, so ruhig bawen, alsz die Erzt zue yeden undt allen Zeiten unperturbirt selbst schmölzen dörrften. Dann, wann das nicht beschehen solte, so würdet aller Lust der Waldtburger hinfort Hoffnungsgebew zue treiben. undt das Geldt darauff zue wagen, ersterben, undt die Ruin der Pergwerch ohngemittelt darauff erfolgen. Es ist ein freyer Will Pergwerch bawen, undt darumb gehört auch darzue ein freye Gerechtigkeit, die da ist, das schmölzen eigener Erzt, selbst zue disponiren, undt zue genüessen. Cum quisque cum suo disponere possit et valeat. Wann aber der Gewerkschafft solche freyheit undt Genuesz hinweggenomben werden sollte, wie datc in der That be-

protestirt haben, dass solches aus Hinderung Ihrer Kay. Regalien angesehen, und dass wir abzustehen nicht schuldig sein sollen.

4-to, Befehlen Sw. Exc. undt Gd. dass wir alle Silber ohne Abgang ausz decken Erzten auf 15 Loth gerechnet herausz bringen solten. Hierauff berichten wir unterthanigst, dass wir diese Kunst ohne Abgang zue schmölzen, wann accurate procedirt wirdt, von ein Mirakel der Welt halten, wir aber khönnen solches unsers Theils nit eher glauben, bisz wir es in manibus et oculis begreifen. undt sehen. Es sein praegrandes rationes, womit man Sonnen clar erweisen khan, dass unmöglich ist ohne Abgang zue schmölzen, welche Rhein verständiger Schmölzer widerlegen khan: die wolten der hochlöblichen Commission wir damals gehorsambist zuestellen, wann dieselbe in facie loci sein, undt mit Augen die Wahrheit sehen würdet. Im ubrigen wollen wir die eüzeration Crafft anwenden, die Abgang nach Möglichkeit zueverhüten, zuezahlen unser eigner Nutz; sed ultra posse nemo tenetur. Damit aber auch hierinnen alle Schuld undt Difficultet von unsz aufgehoben, undt wir doch einmahl von sovielen Drangsalen undt Plagen libent werden, so erboten wir unsz hiemit allerunterthanigst Ihre Kay. May. das Urbar in Erzten undt also in Natura erfolgen zue lassen; welches auch der 22. Art. in der Pergordnung § 1. vermag: /doch behalten wir unsz, unsern Erben, undt Nachkommen den Königen in Hungarn bevor, unsz nach eines yeden Pergwerks Gelegenheit mit den Waldburgern zue vergleichen, das Urbar von Erzt, oder in Goldt undt Silber zue nehmen/ dies köndte durch die hochlöbliche Commission darinnen zuegleich überschlagen, undt sodann mit unsz ein Vergleich getroffen werden, wieviel von 100 Center Erzt Ihrer Kay. per Urbar wir geben, undt hingegen wie noch sodann das Silber unsz bezahlt werden solte. Hoffen, Er. Exc. undt Gd. werden diesen unterthanigen Vorschlag gnädig gefallen lassen. somit sowohl Ihre Kay. Schaden, als unser Untergang verhütet werden möchte, undt man unsz weiters alnig schuldig als beynewen können. In der verwichnen Serie.

auch mit Noth, dasz der Abgãng halber Einer vor alle sich verbinden solle; maszen wir unsz auch darinnen Rheines Weegs verbunden haben wollen, indem solches nur ein Mittl wehre, dasz die Unschuldigen von den Ihemigen, die ihnen nit wohl-gewogen, viel undt hart leiden müsszen.

5-to. Wollen auff Ew. Exc. undt Gd. gnadigen Befelch wir die Schmölzparticularia suszföhrlich undt underthenig erfolgen laszen; dasz wir aber sogar die Vormaszen, wie man die Erzt in den Offen bringt, beschreiben, undt darüber Raittung föhren sollen, müsszten absonderliche Leuth undt Schreiber darzue gehalten werden, welche zue besolden wir zue unvermügendt; so ist auch solches darumb unnoth, weillen alle verbrauchte Zueschlag undt Schmölzrequisita ohne dasz ausz den Particularibus werden zue ersehen sein.

6-to. Dankhen Ihro May. wir allerunderthenigist umb die Silberzahlung der 12 fl Reinish. bitten aber dabey Ew. Exc. undt Gd. geruhen wie gebräuchlich unsz wenigsten 1/3 in Reichsthalern zahlen zue laszen, dann ohne Species wir khein Pley, undt dergleichen requisita zum Pergweesen nit erhandeln können.

Schlieszlich rueffen Ew. Ex. undt Gd. wir umb die Barmherzigkeit Gottes an, Sie geruhen die Waldburgerschafft in ihren Schutz, undt bey der alten Gerechtigkeit zue erhalten, so wirdt Gott Glückh undt Seegen geben, manniglich wirdt sich zue bawen freyen, undt Ihro May. werden beedes reichlichen zue genieszen haben. Zue beharrenden Gnaden unsz befelhendt

Ewver Excellenz undt Gnaden

underthenig gehorsambste

N. die aggravirten Waldbürger zue Schemnitz.

XIX.

1663 febr. 22.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából, eredetije
után./

Ann der Röm. Khays. auch zue Hungarn undt Böhaimb
Königl. May. gesambte Herrn Oberbeamte bey dero Cammer undt
Khupferhandlung Neusohl, unseres Hochgebitende Herrn.

Wohl Edele, Gestrenge, Hochgeehrt undt Gebittende Herrn
Oberbeamte!

Demnach von Ewer Gestr. undt Herr. in dero nechsten be-
rauszensein unnsz Perggbeampten dieses vorgehalten worden,
alsz dasz wier bisz anhero unsere Dienst, wie es sich gebüh-
ret, allerdings nicht verrichten, auch der unnsz gegebenen In-
struction nicht nachgelebt haben, sondern nur grosse Nach-
lässigkeit, Untraw, undt Faulheit an unnsz gespüret, undt
vermercket seyt worden sein. Dieses haben wier zwar von
Ewer Gestr. undt Herrl. alsz unserer Lieben Instanz gerne
undt gehors. angenommen. die lehnigen gueten Freundt aber,
so unnsz bey Ewer Gestr. undt Herr. hinterrucke undt mit Un-
warheit also angeben, undt recommendiren, wolten wier gerne
sehen, ob sie unnsz einem undt dem andern /wann Sie ein red-
liche Ader in sich haben/ solches auch insz Gesicht werden
sagen können, den dergleichen Unbilliches werden Sy mit
Grundt der Warheit auf unnsz nie erweisen können; sientemahl
wier unnsz nach aller möglichkeit befleiszen, dasz aller Orten
so viel als es sich immer thun lässt, gutte Bestellung ange-
ordnet, Schaden verhüetet, undt Ihrer Khays. May. alsz unners
Allergnedigsten Herren Nutzen geschafft werde. Den wier auch
die Grueben aniezo in einer Wochen mehr befahren, undt dasz
Gesindl zur fleisziger Arbeith anhalten, alsz unsere Ante-
cessores in 4 oder 6 Wochen vorhin solches gethan undt ver-
richtet haben; seither aber, alsz der Herrregrundt stehet,
hat man nie erhört, dasz die Perggbeampten oder Gruebenhuet-
leuth so geplagt undt also verachtet wahren gewesen, wie
wier aniezo, welches einem undt dem andern wohl nicht wenig

schmerzet, da wir so viel undz wentschenmöglich zu unserm Fleisz nichts erwinden lassen.

Dasz aber die Schichten von 8 Stunden bisz anhero nicht angestellt worden sindt. dem ist diese Ursach, dasz man nichts anderst daraus zu hoffen undt zu gewarten hatt, dann gresze Minderung der Arzt Geföllen, undt ein gewissen ruin dieses edlen undt löbl. Perggwerkh. Solches anzustellen dörfen wir keines Weeges unsz unterstehen, den es hoch zu besorgen, dasz mit diesem Perggwerkh gleicher Gestalt, wie mit dem Lübetner beschehen, zugehen würdt, alda auch, alsz man die Schicht von 8 Stunden aufgebracht, undt die Grueben Hutleuth einen jeden Meyer undt Arbeiter allezt hinter den Rücken nicht sein kennen, haben dieselben anstatt der 8 Stunden nur 5 oder 6 Stundt gearbeitet, da doch Arzt und Gäng vorhanden gewesen, dasz Perggwerkh aber dadurch insz abhauen können müssen, undt die Meyer, weillen sie nach Mittag allezt weillig gewesen, haben sich zum Rotten undt Wieszmatter machen begeben, undt ie länger ie weiter die Grueben undt Perggarbeit wenig geacht, sondern lieber ihren Feldt undt Ackerbaw abgewartet dadurch hernach die Perggleuth /wie es noch auf den heutigen Tag zu sehen/ auf der Lübeten thewer worden sein, undt also hierdurch dasz Lübetner Perggwerkh bisz dató, wie es sein voll, nicht mehr aufgebracht werden kann; undt deszgleichen hat man sich alhier auch zu befürchten, den es finden sich alhier auch solche Leuth, undt zwar ein zimliche Anzahl, aber nur der faulsten undt nachlässigen, die in die Schichten von 8 Stunden gerne eingehen würden, damit sie nicht nur in der Gruben faulenzen, sondern auch Nachmittag Holz hawen, undt wie die Lübetner gethan, Wieszmatter puzen undt ausraumen, oder auf die Dorffer dem Gesäuff nachgehen könnten; die fleiszigsten aber, welche ainen Tag 12 auch wohl 14 Stunden lang arbeiten, begehren undt wollen dieses nicht, sondern bey der alten Ordnung zuverbleiben, denn sie ihrer Arbeit besser vorstehen undt sehr Arzt hawen können, den diese Platten meistens um 12 Uhr Mitnacht anzuheben, hier um 1 Uhr arbeiten bis auf den Morgen, undt um 3 Uhr auf 4 Stunden ändern 4 Stunden

da scheiden Sy dass Arzt in der Strassen auf, hernach wann Sy ausfahren, undt 4 Stunden, also bisz Mittag, gerastet, fahren Sy wieder ein, undt arbeiten gemeinlich bisz auf 5, auch wohl 6 Uhr Abendts; den es unmöglich, dass ein Hayer oder Stollwändter 8 Stundt nacheinander auf der Strassen recht arbeiten könnte; wie wier solches ausz eigen gründlicher Erfahrung wissen, undt darthuen können, dass durch die fleiszigen Hayer in einer Wochen bey 300 Schichten, ie mehr dann weniger, zuegestanden werden; da wier aber dieses von der 8 Stunden Schicht der Bruederschaft angedeutet haben, hat der ganze Auszschuessz neben den Zechmeistern unsz disz zur Antworth geben, dass wann man disz alhier also anstellen soll, wirdt nichts anders, den ein gewisser Ruin desz Berggwerkhz daraus erfolgen; undt hiezue können wier auch mit guetten Gewissen gar nicht einrathen, oder einwilligen, will man aber dieses /da wier doch nicht verhoffen/ mit Gewalt also anstellen, so wollen wier allesamdt kein Theil, auch kein Verantwortung bey solcher 8 Stund Schicht Bestellung haben, wann dadurch ein unersezlicher Schaden, undt desz Handels Ruinirung entstehen, undt ervolgen wirdt, den unsere uhralten Vorfahren, da Sy auch allerley Mittl undt Weeg gesucht undt vorgenommen, wie Sy das Arzt Gefüll vermehren, undt den Uncosten ringern könnten, die 8 Stunden Schicht unterwegen lassen müssen, weil sie die Arbeith bey ieziger Ordnung ie undt allezeith alhier nüzlicher befunden.

Was wegen der groszen Anzahl des Tauben Gesindts anlangt, so ist dessen nichts übrig, undt ist noch umb einen Lohn zuthan, so werden viel Persohnen in den Lohnzetteln weniger einkommen, den Sy ihren alten Brauch nach theils unter die Halden, undt theils ihrer Pawern Arbeit nachgehen werden, dadurch hernach der Uncosten umb etwas auch gemindert wirdt.

Wasz an unsz gelegen sein wirdt, sollen wier unsern Fleisz in kein Weeg sparen, damit alles Gutes guette undt nützliche Bestellungen sein werden, was aber der Allerbessere Rath sein mag, wirdt unsz schon den besten Rathungen

hoften, bescheren wolte, den an den ist alles gelegen. Im
Übrigen Ewer Gestr. undt Herrl. unnsz gehors. empfehlende
Ewer Gestr. undt Herrl.

Gehorsambe

Casper Glatz Pergmeisterambts Mitgehülf.
undt gesambte Grueben Huttleith inn Herren-
grundt.

1663 februar 22.

XX.

1663 aug.19.

/A selmeczi bányaigazgatósági irattárból, másolat után./

Spectabili ac Magnifico Domino Joanni Andrae Joanelly,
Libero Baroni, Sacrae Caes. Regiaeque Mattis Civitatum Mon-
tanarum Supremo Cammergrafio, Domino Mihi Confidentissimo.

Spectabilis ac Mgce Dne Dne mihi Confidentissime .

Salutem et Servitiorum meorum paratissimam commendatio-
nem. Congratulor V. Dnoni Mgcae tanquam Patrono Hungarico,
quod pro Patria miserrima ista labores et pericula una no-
biscum sustinere non recuset, sitque paratus ad omnia Ser-
vitia Clementissimi Imperatoris nostri. Et rogo, ut ulterius
etiam semel coeptum bonum animus in defensione sibi commis-
sarum Partium continuare dignetur. Concedat Deus Dne Mgce,
quod nos etiam Ungari pro experta benevolentia eidem nos gra-
tos praestabimus. Quoad intentionem memoratam aliud scribere
non possum, quam quod moderni certi rumores occasionem omnes
nobis tollant, Tartaros enim pro certo credat huc ad vicini-
tatem nostram hesternis die appulisse, qua de causa inenarra-
bilis turbatio et fuga rusticorum hic circumcirca exstitit.
Circumstantias horum uberius percipiet Sua Dnio Mgca ex lit-
teris Dno Vice Comiti a me datis, tempus enim, ut verum fatear,
ob disturbanceles modernas non habeo, ut omnimode informare
ipsam valeam. Attendat itaque Sua Dnio Mgca rogo illis parti-
bus intra aliquot dies jam bene, non enim sunt multi, hi qui
depopulare intendant, nisi 4000. Interim ego obstaré et re-
sistere his etiam non valeo cum confinariis /quos ad 300,
et adhuc non plures congregare potui/. Nobilitas me deseruit
turpiter, nemineque videns per Filek recessit totus, alias,
si dispositioni meae juxta mandatum Dni Palatini paruissem.
auxiliante Deo ego hos nequam sagittarios refrenare potuis-
sem. Ultimo rogo hanc bonam correspondentiam Suam Servo Suo
indigno in posterum etiam Sua Dnio Mgca non deneget, ego
etiam non intermittam, singulis diebus de statu rerum infor-

habo. His tandem feliciter valere cupio.

Datum Széchényi die 23 augusti 1683

S.M. Dnationis V.

Servus addictus

Stephanus Kohary.

S.S.

Latinitati meae ignovete dignabitur. singulis moris
certos et fidedignos epistolae. specto, et si quid tulerint,
statim significabo.

III.

1667 aug. 14.

/Kivonat a selmeczi bányabírósi jegyzőkönyvből./

Denen Herrn Oberbeamten bey der königl. Cammer Schemnitz Frdl. zuezustellen.

Von der Röm. Kays. auch zue Hung. undt Böheimb königl. Mayt. Obr. Cammergraffen Ambt deroselben Oberbeamten bey alhieigen Camer hiemit anzue deuten. Demnach vor diesem, da das alhieige königl. Perggericht undt Stattgericht bey-sammen gewest, der Waldforschter von der Camer, nur wochentlich 75 den. zue einer adjuta gehabt, im Ubrigen Er mit 2 waldthütern von der Statt besoldet worden, undt von beeden Gerichten dependirt haben. - Seidt 20. July jüngstverwichenen 1666 Jahr aber, umb gewieszter Ursach undt Ihrer Kay. Mayt. daran liegenden Interesse willen das Perggericht den Waldforschter Hannsen Prendtl /so von der Statt entlassen worden/ neben 2 Waldthütern auffgenomben, deszen auch undt dasz Sie gemelten Hansen Prendtl neben den von der Camer habenden 75 den. noch 1 fl 25 den. wie Er es vorhero bey der Statt gehabt, undt yeden Waldhütter 1 fl 20 den. zuesamen wochentlich 3 fl 65 den. undt selbige unterdeszen, undt bisz zue desz Obristcammergraffenamts weittere Verordnung, von den durch die Meyerschafft auffhebenden Trabantengeldern der Statt erreicht worden, bezahlen. Weillen dann die Waldung weitschwaifig, selbige auch etliche Jahr hero sehr auszgekant, undt verderbt worden, dasz wann mann nit von andern benachbarten Herrschafften zue den Pergwerkhen Bauholz undt zue den Hüttwerkhen Kholen zueführen thäte, mann wohl ausz Mangel der Waldungen den Pergsaw einstellen würde müessen. Dahero es ein Nothwendigkeit gewisse Leuth darzue zue halten, die in den Waldungen ihr fleisziges auffsehen haben, undt khein Stamben Holz unnützerweis abhawen, oder verderben, auch das schädliche Gaisz Viech nit darein treiben lassen.

Damit seidt 20 July A. 1666 bisz 14. diesz dieses Jahrs von den Trabantengeldern genombene, undt dem Waldforschter

undt 2 Waldthütter bezahlte 190 fl 75 den. in Polturackhen der Statt wiederumben erstattet werden khan, würdet dem königl. Perggericht aufgetragen, selbige unterdeszen von den Bruedergeldern zue bezahlen, hinfüro auch gemeldten Hannsen Prendtl, alsz Waldtforstern, neben den von der Camer habenden 75 den. mit 1 fl 25 den. zue unterhalten. Dasz aber Ihrer Mayt. proprio Amptsgefühl mit Unterhaltung dieser Leuth nit leiden dürffen, hat das Obrist Camergraffenamt nach eingezogenen Bericht vor guet befunden, sindtemaln diese Leuthe bloss wegen der Waldungen undt den Köhlern zue guetem genallten werden müssen, von dieszem der getrauch gewesen, von jedem Gulden ein Pfennig, so der Köhlpfennig genenndt worden, yedem Köhler bey allen Hüttenwercken von yedem Gulden ein Pfennig aufzueheben. wordurc ein Waldtforstler mit 2 Waldthütern nit allein unterhalten, sondern auch die schon aufgelooffene, undt unterdeszen von den Bruedergeldern bezahlte 190 fl 75 den. wiederumbt gvergemacht werden können. Nach Abrechnung einenits 190 fl 75 den. aber selbe, was oben die wochenlione auffgehende 2 fl 55 den. vor dem Obr. Camergraffen Amt die weitere Disposition darüber gemacht werden. Solchs nit Herrn deren Hüttenbereutern ersucht, das königl. Perggericht aber der Herrn Waldtbürger Vorwiltz zue darinn verwissen werden. Pessen den 14 August 1697

Der Kön. Mayt. Mayt. Rath undt Secret. Johanneß Mayrgerath
daran nit. Johann Mayrgerath

Johann Andree Jacobell.

XXII.

1668.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából./

Der Kays. Cammer Neusohl soll die Herrngrundter Heyerbruederschaft Erstlichen umb zuviel empfangene 2 pro Cento Interesse von Anno 610 bisz Anno 655 pr 45 Jahr, bringt jährlich

59 fl, und auf soviel Jahr 2.655 fl - den.

Auf diese könnten die Interesse zwar billig praetendirt werden, und trageten ausz von Anno 610 bisz 668 per 58 Jahr 3.823 fl 20 den.

Dann so vermög auch vorige Abreitung per Zehrung der Heyerschaft in Siebenbürgen Capital de Anno 623 710 fl 44 den.

Interesse denen 4 pro Cento bis Anno 668 1.267 fl 45 den.

Die Posten, ob sie zwar zu praetendiren billich, werden doch nicht fürgerichtet.

Mehr ain Capital von Anno 622 und 623 494 fl d.

Interesse davon 4 pro Cento bis Anno 668 389 fl 20 d.

De Anno 624 Capital 350 " " "

Dass Interesse davon 615 " "

De Anno 666 gegen das Aufwendete wider Herrn Erzbischoffen, weilten solcher frängel und Puetzwillen darz. schuldig, und daher mit das pr. tragete da. . . lassen. in Capital 628 fl 25 d.

Dass Interesse davon 4 pro Cento. ut supra 606 " 10 "

De Anno 655 Capital 529 " 17 "

Interesse darz. 275 " 17 "

7.104 fl 39 den

Die Kas. Cammer soll dero-Ihren Gegenpart	
ein Capital auf 4 pro Centa von Anno 810	2.340 fl - den
Davon ob Anno 695 hien 218 per 13 Jahr	
ausstündige Interesse per 1 pro Centa	<u>1.224 " - den</u>
	2.484 fl - den
Restirte also dannach die Brueder-	
schaft noch mit End Anno 1668 zubezahlen	<u>2.620 " 39 "</u>
	7.104 fl 39 den

XIII.

1670 nov. 24.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattársából, eredetije után./

Der Röm. Khay. auch Khönigl. May. bey der Cammer Neusohl Herrn Oberverwalldtern undt Beamten in Freundschaftt zue zustellen.

Vor der Röm. Khay. auch zue Hungarn unndt Böheimb Khönigl. May. unsers allergnädigsten Herrn, in denen Hungarischen Bergstötten Obr. Cammergraffen Amts wegen. Bey deroelben anwesenden Cammer Neusohl Herrn Oberverwalldtern, unndt Beamten hiemit zu intimiren.

Demnach der gemachte einhellige Schluesz undt Anstalt der drey Bergstötterischen Cammern, ohngefehr noch vor einem Jahr zu ausrotti- unndt reducirung der Pollnischen Münze auch in hierauf gefolgter Neusohlerischen Congregation der 1581. Stände der verhoffte Effectus nicht erlanget, unndt bisz dato /wie vorkhombt/ der Verwechszlung der solchen Pollnischen dreyerley gegen der Khays. Münze von denen Walddburgern unndt andern Inwohnern fortgesetzt würdt, dasz dis sogestalter dinge sich schwär vorbiethen lasset.

Wann dann in reyffe Considerier zuziehen, damit Ihr Khay. May. eben des Nuzens, so in sachen die Walddbürger genüessen, theillhafft werden, auch allgemach im Landte zu der verlangten auszthue: oder ainige degradirung derselbigen Pollnischen Münze nach unserm Schrot unndt Korn gedeyen möge. Umb willen den Cameraliter geschloszen worden, dasz bey höchstgedachter Khay. May. dreyen Bergstötterischen Cammern die weisse Münz gegen Pollnischer mit der Aufgaab Siben Polturackhen auf einen Teller, davon 6 Ihrer Kay. May. unndt der aine Polturackhen den Inhaabern der Cassae, zu ergezung aller sich eraignenden Abgäng im zehlen, unnd mehrer Miehewaltung zue khorben sollen, auf ieden Ducaten aber, so gegen Pollnischer Münze verwechselt werden, 12 Groschen, oder 24 Poltr. Laggi eingezogen, obiger gestalt verraithet werden.

Als beschiet desszentwegen an die Herrn solche weitere undt nachsichtliche Verfüegung, mit gleicher Münzsorten Verwechslung, undt darauf fallenden Aufgaab, es obbemelter Maszzen zuhalten, wie dann derselben gehorsambe Erstattung zuthuen wisszen werden. Actum Crambnitz den 24. Novembris Ao 1670.

Der Röm.Khay. May. Rath undt Obrister Cammergraff in denen hungrischen Pergstötten

Johann Andre Joanelli.

XXVII.

1673 jún. 29.

/A selmeczi bányagazgatóság irattarából. eredetije után. /

Perillustribus ac Generosis Dominis N.N. Sacrae Caesaris
Regiaeque Mattiae Camerac Novizoliensis Consiliariis, Dnīs
Amicis Nobis observantiss.

Novizoli.

Perillustris ac Generosi Domini Nobis Amici observan-
dissimi.

Quanto oneri sit Subditis nris Sancto - Crucensibus Mi-
les Croaticus, cui a septimanis ferme decem Quartiria et co-
cessarium Victum ac Intertentionem ex propriis praestare de-
bent, et quam indigne hoc in casu Nos solum, qui plurimum
in Servitiis Suae Mattiae Sacrae desudamus, tractemur de ne-
cesse Vris Dnaionibus prius intimare debuimus, cum id ipsum nul-
li, praeterquam Dnaionibus Vris adscribere possimus, uti ex in-
clausis Dni Commendantis Collato literarum paribus /originali-
bus siquidem iam Suae Matti Sacrae in specie per te trans-
missis/ eadem intelligere poterunt. Et sane aliam ab iisdem
expectassemus remunerationem, uti videmus, quod ubi ob pluri-
mos erga Eandem praestitos favores recompensam habere debere-
mus meritoriam, ibi vexationes, despectus, et iniurias, ac
damna infinita subimus, ac ubi reliquorum Rona intacta, et
ab omni onere libera relinqueretur, ara solummodo depascuntur,
et exsiccantur, et ob favores ac sublevarum haereticorum non
solum cum solis nris onera suffere, militumque alere debemus;
itaque quod aures ridiculum esset, si militi importunius
aliquid ab Hoste eueniret, id Provisorum nro laudum esse, et
his abunde perscribitur. Quare cum videamus quod haec omnis
orditio in favores et sublevarum haereticorum in Civita-
tibus Montanis et circumadjacentibus pagis commorantium, per
Dnaes Vestras facta Nobis causet, nisi Miles in Oppidum
nostrum Sanctae Crucis donuo copiosiori munere, quam ante
locatus, stans educatur omnes has iniurias, et per Vras
Dnaones factas nobis vexationes et damna Suae Matti Sacrae
praevenia quae auxiliis repraesentare, et satisfactionem su-

per universis de Vris Onicibus desummendi demisse efflagitare necessitabimur, quam primum Sua Maiestas ex Cellis, quo hodierna die movit, felicissime redierit. Et fecissemus statim, ac propria in persona ad Suam Matrem ascendissemus etiam, si iter hoc Suae Matris obstaculo non fuisset. Ne itaque illud facere necessitemur, Vrae Dnaones de alio loco, et sustentatione alia iisdem militibus provideant, et super damnis et expensis miserae Plebi satisfactionem impendant, alias taliter ruinati Subditi, ubi Pagos deserere necessitantur, maius periculum Civitatibus illis Montanis imminet, quod ipsum etiam solis Onicibus Vris deinceps adscribetur. Quas in reliquo salvas et incolumes diu valere desideramus. Posonii 29. Juny Ao 1673.

Barum Perill. ac Grosar, Dnaon. Vrarum

Amicus ad officia paratus
Georgius Szelepchény r.p.
Archy Eppus Strigoniensis.

1-13. Okt. 17.

Ja selmecezi bányaigazgatóság irattárából, eredeti után,

Vermerkknusz gewisser Articul, auf welche die Lutherische Meyerschafft in Herrngrundt ausser deren /welche gestriges Tags gefänglich eingebracht und exequirt werden sollen/ Über starkhe und bewögliche von der Khays. Cammar und Herrrengrund- der Pergbeamten, wie auch gesambten Catholischen Gemein herauszen, auf Ihrer Khays.May.gdigste ratification zu Gnaden angenommen, und mit General pardon begnadet werden moegen.

Erstlichen. weillen die Praedicanten Lutherische Exercitia und schuelen offentliche Instrumente der Rebellion gewesen, alszdann auch allhier in Herrngrundt in der That erschienen, wordurch wil guette und frombe Leuth verführt, und in Unglickh gebracht worden, solle von der Stund an weder Praedicant noch Lutherische Exercitia und Schuelen mehr geculdet, ja auch khaine solche Scholaren oder Campan in denen Heusern geliben werden, wor aber sich vermesszen würde einen dergleichen heimlich oder öffentlich unterschleiff geben oder verthädigen würde. der solle alsz ein Rebell und Meinsdiger ohne alles Mittel Guett und Bluth verfallen sein; und seint hie- mit nit allain der Praedicant, welcher ohne dass a Iudicio Extraordinario schon proscribirt ist, sondern auch Rector und gesambte Scholares ausz allen Khays, Ditionen und Gebüeth ver- pant und verwisen, wo Sie auch sich hierüber betretten lie- szen, sollen Sie am Leben gestrafft werden, zumahlen Sie sich sambentlich actualiter und in Person bey der Rebellion ver- griffen.

2. Ob nun zwar die Lutherische Exercitia allhie besag- ter Ursachen halber gänzlichen cassirt und aufgehoben, so werden doch die Eltern zur Catholischen Religion nicht genö- thiget, die Jugend aber solle Catholisch erzogen werden, ge- horsam und treu ihney geöfnen. das alen aber sich gleich- wohl beflissen Catholischer Garter Dienst beyzuwennen und alles gewette dareusz anstelt.

3. Wirdet Kirchen und Schulen denen Catholischen Exercitiis übergeben, und die Seelsorg oder Pfarr denen Patribus Societatis JESU, welche ohne dasz die Catholische Parthey allhier versehen, eingeräumt, welchen zu ihren Unterhalt aber dieses, wasz vorher, denen Praedicanten ausz der gemeinen Brueder Laad gezicht werden solle, und sollen nicht allein die Meyerschafft, sondern auch alle Inwohner des Herrngurths auf dies Pfarrs gewisen sein, die Sacramenta und officia Stolar allde zu empfangen, widrigen Falls also unthorwamb und newe Abbehalten erachtet werden.

4. Wasz nu von dem grundeten Strome und Meer abge-
sehen das solle gleichfalls auf ein Mitgebühren stehen,
das ein Fährte in dem verlassene sein.

[illegible]

1. In demnächst mehrerer Verkleinerung sollen alleinst. für
der Linsenlocher hergestellt werden. Diese Linsen sind in der
Schleife zu finden. Es bleiben nur ein paar Minuten, wie die
von der Kugel, dann kommt der Rest, etwas mehr, aber hier
am Ende der Linsen. Die Linsen sind in der Schleife zu finden.
Der Rest der Linsen ist in der Schleife zu finden.

[illegible]

gaben bezahlt, von ain Lohn zu den andern aber nicht mehr pahr geldt darinnen gelasszen werden, alsz bey Dreysszig gulden, dasz Ubrige gegen Schein in dasz Khays.Einnahmber- amt der Cammer Neusohl depositirt, wann aber so wichtige billiche Auszgaben vorkhmen, zu aller Zeit ausgefolgt werden solle. Ingleich solle der Auszschutz halb Catholisch halb Lutherisch sein, den Lutherischer Bruederschreiber laast man, solang er deme vorstehen khann, verbleiben, Er soll aber nichts schreiben ohne Beywesen sowohl Catholisch alsz Lutherischer Zechmeister, wann Er stirbe, oder aber nit mehr vorstehen khnte, soll ein Catholischer angestellt und gehalten werden.

8. Weillen Sie desszen allen selbst ursach sein, dasz von nun an ain Khays. guardia im Herrngrundt angestellt ist, so wirdet denenselben dasz Brodt alsz die militarische munit portion, wie zu Neusohl ausz der Cammer, allhier ausz gekuener Brueder laadt geraicht werden muesszen, solang bisz vor Ihro Khays.May.ain anders verordnet werden wirt.

9. Die Heyer sollen sich auch enthalten haimliche Zusammenkhufften anzustellen und zu halten, wann aber einer oder der ander etwas anzubringen, ob es schon die gemeins, oder ainen in particulari betreffen wuere, solle solcher die Sach dener Zechmeistern andeuten, welche es bey dem vorgesetzten Cammer oder Pergbeamten vortragen, und ziemlicher Bescheid empfangen sollen. Solte aber ain Ursach sein, dasz die Heyerschafft nothwendig zusanber khonten sollte, so sollen die Zechmeister solche Ursach dem Pergmeister andeuten, welcher es nach billichen dingen auch nit verwaigern, doch jedesmahls zwey Huech Leuth darzue verordnen, welche dabey anderst nichts thun, alsz allein anhoren sollen, damit wider Gott und die H.Catholische Religion, Ihrer Khays.May. und verordnete Ambtleuthen treu und erbarheit nichts gehandelt werde.

10. Wiewollen die Lutherische Heyerschafft aller privilegien und zierlichkeiten sich durch die Rebellion verlustig gemacht, dasz man Ihnen alles auf genaueste benahet

solle, so last man Ihnen doch dass Personhaft zugebrachten in Händen, aber Schlegel und Eisen mit Drucken und Fahren werden zu der Khays. Cammer in sequestrum genommen, bisz Sie es mit bezeugender neuen und beständigen Fidelität wider verdienen worzue, damit sie es von Ihren Khays. May. wider erlangen, die Khays. Cammer auf erscheinende beständige treu und gehorsamb alles Fleisches kooperiren und helfen verdiet, es solle auch diese Sequestration denen Unschuldigen ganz zu keiner praejudiz und Unwill garleichen.

11. Sollte die Meyersenschaft schuldig sein alles wasz auf die militia aufgangen und verfährt worden zu bezahlen, wie auch denen geschädigten satisfaction zugeben wie es die Khays Cammer vermittelst lernet, worzue zwar die Catholischen und Unschuldigen nicht zu contribuiren schuldig, sondern aber, dass es aus gesamer Insdt wasz zu versch, zu pflichtung und erhaltung fruch zu einighkeit verwilligen, und von der Cammer zugelassen werden.

12. Wann Sie nun über Ihr verführte verführte Rebellion wahre Rey und Laie hören, welches auch bei Strigen, mit denen, dass Sie Ihre Khays May und Christian Cammergrafen und vorgesetzter Cammer zu George Weileren vor beiden treu und verständig geschicket und ihres Insden sich zugleich zu diesen vorgesetzten zu sein verbinden, die vorher und ausgelesene Personhaft ständ der Insden, sollte sich gegen allen denen, die sich alsdann bezeugen general pariet verlihen sein, aussetz lassen über, Insden verlihen. Paul Moser, und Valentin Fiser, welche sich ewig von allen Ihren May. Pergwerthen und Rathen haemte verweisen, und abgeschafft sein, weilten diese Principal aufwücker und an denen Rechmaistern, dass Sie sich nit gleich zu ihren bösen verhaben schicken wollen, Handt angelegt, und Sie ausz denen Häusern mit Gewalt ziehen wollen, welche sich aber zu diesen gehorsamb nit bequemen, die seint mit andern proscribirt verstanden, Actum Herrngrundt den 14 Octobris Jo 1673.

Dass nun die gesambte Meyerschaft sich hierzu gehorsambest bequemen, undt darauf geschworen und angelobet hatt

so hat Sie auch frey und willkürlich ihr Bruderschaft
Pettischaft hierunter gestellet. Actum Herrngrundt den 17.
octobris Anno 1673.

P.H.

Coram me Tobiam Schulz m.p.

Praesente me Jo.Georg.Jung m.p.

Coram me Tobia Roisz m.p.

Coram me Joanne Wolfigango Wilhelm m.p.

LXVI.

1673 okt. 24.

A selmeczi bányaigazgatósági irattárból, eredetije után./

Aldieweilen die Praedicanten wie auch die Schulen öffentliche Instrumenta der Rebellion sindt, wodurch vihl guete undt fromme Leuth verführet worden, auch noch könnfftig verführet werden können. Also sindt auch dergleichen Subjects in diesem Herrngrundt, alsz auff Ihr Mt. grundt undt boden nicht zu layden, sondern alsobalten aus dem Weg zu raumen.

1. So soll der Praedicant, welcher of e das proscribirt ist, diesen Augenblickh sich aus dem Herrngrundt hinwegmachen, die Pfarr und den Pfarrhoff ausraumen, Rector undt Studenten abschaffen.

2. Alsobalten die Schlüssel zu der Herrngrundern wie auch Altgebürger Kirche hergeben, wie auch alle zu der Kirche gehörige Sachen.

2. Alsobalten die Schlüssel zu der Herrngrunder wie auch Altgebürger Kirche hergeben, wie auch alle zu der Kirche gehörige Sachen.

3. Der Weeg bey Ihr May. Genad zu suchen stehe ihm offen.

4. Was Sie dem Pfarrer geben haben, das sollex sie auch denen Herrn Patribus der Societät Jenu zu geben schuldig sein, mit welcher Sie sowohl windisch alsz teütscher Nation sollen versehen werden.

5. Gleich wie an anderen Örthen verbotten ist, keinem lutherischen Praedicanten underschleiff zu geben, oder denselben heimlich oder öffentlich zu vertheidigen understehen.

6. Den altenen wirdt zuge lassen sein alszo zu verbleiben, so lang, bisz sie nicht vorher durch Anhörung der Predigten underrichtet sein, undt wissen, was sie zu glauben haben. Die Jugend aber sollen sie fleiszig zur Kirchen anhalten.

7. Sie sollen keine Conventicula oder heimliche Zusammenkünfte nicht anstellen, undt so sie etwas anzubringen ha-

Wann, wenn sie es für die Bedienung des Laster 101-
ten noch alle Teil bei der Zusammenführung der Handlung,
gegenüber sein, damit ich es nicht mit dem Kug, in
den die Geistlichen nicht verurteilt werden.

Welche nach mit dieser diese wurde, dass in
gründeten etwa Auswärtigen und im vorderen, dass er ist, dass
als ein Detail und Auswärtiger erweisen, dass es ist,
dass es ein Auswärtiger ist.

[illegible][illegible]

XXVII.

1674 dec. 15.

/A selmeczi bányagazgatóság irattárából, eredetije után./

P. S.

Ezen az földön rut czintalansak vagion, az Ur sinaiat, gabonaiat es sertes marhait ky varon kívül volt maiorokban, kit az Eő Felsige Nimet Magyar hadak, kit az Rebelisek, mind el pozdorlottak, egj helen otalmazni akarvan, alik salathatam, hogj megh nem öltenek. Czak jatzanak az Eő Felsige ne-pivel az Rebelisek, semit sem tehetnek nekik, most iten nagj filelemben vagiunk miatok, felesen jütek most által az Tisan, Senderü varasat igen feltik most tülek, ket feli vannak most. Ha az Eő Felsige nipe egj feli utanok niomokodik, azok mingiarast mas feli fordulnak a vigekre, czak ugj csalogatiak. Az segen Paterek marachatalanok miatok, e napokban is ketüt eltek megh seginekben az Hernád melet. Iten az Török Czasar halalanak bizonyos hire vagion, ky miat az Török Lengel orsakban valo dolgait filben hagyvan, ky tekarodott havas alföldiben es Modvaban. Fileő e üveő niara reank ne jüen ereivel az uig Czasar, kit az nagy Vezir fiabul akarnak constitualni. Az Rebelisek serniükypen mind biznak az Törökben, valoban kezte is fogni partickat. Tartok atul, mind el haigtiak az Rebelisek az Ur sarvas marhait maiorokbul, az mind most Barakoni Ur marhiaiát mind elhaigtotak, a ky czak fel milfüld Szilas neveő falunktul. In reliquo etc. Szadvara die 15 Xbris Anno 1674.

Kegjek Keteles solgaia

Torkos Istvan.

XXVIII.

1675.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából, eredeti után./

Wohl Edl gebohrner.

Hochgeehrtester Herr. Dero under 3 hab ich zurecht erhalten. Anbelangent die Volkher, wollen wir Ihnen gnug schikhen, wasz Sie sagen dasz sie haben wollen, wasz, und wohin, weilen wider 1300 Strassoldischen ausz Mährer herein marschiren, und solche nit wissen wohin zu legen; was die Repartition anlangt, will ich gar gern helffen, dasz es selbigen Völkhern, so selbiger Orthen ligen, angeschafft undt gewisen werde, und wan die Gspanschafft nit thun wolte, was sie kunte, so musz man die Croaten zur execution brauchen, können sie dem Türkhen geben was er will, warumb nicht auch zu ihrem Nutzen Ihro Mayt. wan dasz gute nicht hilfft, so musz dasz böse helffen. Wegen Walock²⁶⁷ ist zwar ein schlechter Schade, weilen mann selbige ohne dasz wollen ruiniren, und soll man den Provisoren, so erlöst worden, zum lohn henkhen, wie auch die Soldaten, so darvon kommen, dasz in einem Landt, wo ein Feindt ist, musz man nicht trauen, et non licet bis errare in bello. Hoffe also, es werde den Andern ein lehr sein, damit sie desto fürsichtiger umbgehen. Wegen Vites vermein ich gehet bey heutiger post der befehl hin weckh, umb den guten von Scherckh ist mir herzlich leydt. Wegen Schweden gehet es Gott lob gut, indem er nicht allein was er im Reich gehabt in zügen ligt, sondern auch ganz Schonnen, so er von dennen Mährer bekommen, sambt allen Vöstungen schon verlohren, auch ein Hatt Vöstung selbst in Schweden. Ja hofft mann noch mehr, weilen in Stokholm der Lutherische Erzbischoff samt 12 Bischoffen, undt dritthalb hundert Predicanten rebellirt, und öffentlich wider den König das Volckh aufhezt, auf solche weisz, dasz in Stokholm selbst den Pöffel ein groszen theil der garnison indergemacht, wie dan der König in Persohn wasz Er hat zusammen bringen können, bisz 6000 Mann, in Stokholm gehet.

die Rebellion zu stillen, auf der ander seitten aber die Holländer mit der Schiff Armee vor Stockholm gelegt, dasz kein Schiff weder ausz noch ein khann den Schweden zu helfen; ausz diesem sihet mann, ob es wahr sey, dasz die Predicanten nichts nuz seyn, alsz rebelliones zu machen. Wegen der bewusten burger, weillen sie vermainen noch so zuhalten, so ists mir auch schon recht, ergegen werden sie mir sagen, wans Zeit ist. Wormit ich mich neben den Herrn in den Schuz Gottes befehle, und bin, und verbleibe ieder Zeit

Meines Hochgeshrten Herrn

schuldigster Diener und Freund

Leopold Graff von Kollonitz

Bischoff zu Neustatt.

Herrn von Schulz.

XXIV.

1675 okt. 18. 22

/A selméczi bányaigazgatóság irattárából, másolat után./

Hozam illendő szomszedságos szolgálatomat ajánlom Nagynak, mint vitéz szomszéd vr barátomnak.

Nilvan vagion Nagysgod elut az két hatalmas Czaszar között való békeség; nem tudom mire nevezve ez elmúlt szombaton Szecczini vitézek Iczka major nevő faluczkabul hatt gyermeket loptanak el az mezurul, a ki az my kglmes Czaszarunk Estercey kamarához valok, ennek okaért Nagysdat mint szomszéd vr barátomat akartam ez levelem által megh találnom, es szomszedságosan krnem, hogy az két hatalmas Czaszar között ne engedgye az bekesíget bontogatni, mert kiczin szikrabul nagy tűsz szokot tamodni, hanem azon felül megh neuezet mayorfaluai gyermekeket ne engedgye el haraczozni, Nagod inkább kulge vissza minden kar nélkül eőket, ne kelessek enikem is miatok az mj Kglmes Urunkat busítani. Ennekem is Nagod paranczolion szomszedságban, es az szent bekesig tartasék megh szentul az két hatalmas Czaszar között. Jo valoszt varuán Nagodtul. Ezek után Isten tarcza Nagod io egisekben. Datum ex Camera Neozolien. Die 18 Octobr. Ao 1675.

Nasgodnak mint vitez szomszéd barátomnak io szíuel szolgal

Joannes Georgius Schulz.

Sequitur responsio Begy Szeccziniensis super praemissa.

Hozam illendő szomszedságos szolgálatomat ajánlom Nasgodnak mint vitez szomszéd vr barátomnak.

Vettem böczületel az Nasgod hozsam küldet leuelit, melyben Nasgod panasz kepen ir az Icska Majorbeli gyermekek elhozassá veget, hogy azok az hatalmas Nemet Czaszar hutajhoz valok volnanak, es hogy az két hatalmas Czaszar között ualo szent bekesíget ne hadnam bontogatni. Igen latom Nasgos szomszéd vitez ur io akarom az Nasgtok bottia állat lövők,

ugy mint Fuleki, Leuai, Kököni, Dévini, és több vehh hazbelj vitezek szepen oltalmazak az két Cszaszar között léuő szent békeeseg, most is vagion hatuan auagy hetuen hodult raczok az kezeknell, nem kérik, ki hodul ki nem, hanem csak elkészdetik az toluaiok, aki kegh nagioh hatalmas esztergami Ersek Ur Ő Nasga iobagiatis toluaiul Fuleki vitezek most is halok tartiak az ado fizető iobagiat, hizem azis hasonlokepen az hatalmas nemet Cszaszar Jobagia volna, de nem oltalmazak, Annak okaért szomszéd vitez Ur io akaro kamargroff io akaro Ur baratom, en nem toluaiul, de igassagosan magam kültem mint magam saját holdulatlan Jozzagomra, ha az hatalmas nemet Cszaszarnak holdul, holdulgion az hatalmas Török Cszaszarnak is, mivel maganossan nem illeti az hatalmas nemet Cszaszart az orszagh. Azt is ir Nagod, hogy kicsin szikrabul nagy tűz tamod, nem mondhatom bizonyossan, de talan az Racz orszagh pusztitas miat az egesz orszagh iduendőre fűtőzhetik az kús tűz szikraianal.

Esek után Isten alga Nagod. Költ Szeczin varaban 616 22 octobr. 1675.

Nagodnak illendő tisztességes dologban szolgál Also Estergala vr mostani substitutus kajmekan. Az Nagod

Paias Ispagia.

XXX.

1676 jul.6.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából, másolat után./

Unserem Getreuen Lieben Johann Georg von Schulz, unserem Rath, Obristen Cammergraffen Ampts Administrators und Oberverwaltern zu Neusohl in unsern königl. Hungarischen Berggstätten.

Leopold von Gottes Gnaden Erwählter Römischer Kayser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs.

Getreuer Lieber. Wir haben auf neuliches Ableiben des gewesten Berggstättlichen ordinarii Camer Medici Ferdinand Pengers, und demnach umb solche function unter andern auch einkommenes allerunterthänigstes suppliciren des Michael Gabriel Promtschke Medicinæ Doctoris, bey gnädigsten Besuchen seiner in Arte Medica durch die fünfjährige Praxis zu Tümen, zu dem vorherigen Studio Theorico mit besondern Fleiss und Eifer erlangter guten Erfahrungheit, Ihme darzu dergestalteter in kays. Gnaden resolvirt, dass er gegen den Gehalt der jährlichen dreymaßend und achtzehn Gulden rheinisch ordinarii Besoldung, und Überlassung der hinterbliebenen vorigen Enveloi ordinarii Wirths, alle drey Cämmern in unsern Hungarischen Berggstätten zu Grombruz, Schenbruz, und Neusohl in begehenden Vorfällenheiten, und unpasslichen Zuständen, mit dem Physicat bedienen, und auch dabey sein Obsicht und Sorgfalt ebnig halten solle, damit die Apotheken dasselbster mit guten Medicinalien jederzeit versehen seyr, und selbige denen Patienten zu billichem Werth angeschloßer, und wohl bereift erfolgt v. d. Neusohl dir also Gnädigst, dass du denselben Oberbeamten unserer darinrigen drey Cämmern solches also in dero Nachrucht und Wissenschaft weithers erindern, und wegen Reichung der Besoldung an unser Einkommenamt zu Grombruz die gehörige Verfügung zu thun, mithin auch mit erwangeln sollest. Und es wird hieran vollzogen Unser Gnädigster Willen und Befehl. Gegeben in Unser Statt

Wien, den Sechsten Julii, Anno Sechszehenhundert Sechs und
 Siebenzig, unserer Reiche desz Römischen in Achtzehenden, des
 Hungarischen in Zwey und Zwanzigsten, und des Böhmischen in
 Zwanzigsten.

Leopold

Georg Ludwig Graff von Sinzendorff

Ad Mandatum Electi Dni Imperatori
 proprium
 Jacob Theobald Mayer.

XXXI.

1676 jul.27.

/Másolat a selmeczi bányabíróági jegyzőkönyvből./

Von der Röm.K. auch zu Hungarn und Böheimb Königl.May.
Obrist Cammergrafenamts Administration.

Deroselben Bergmeistern und Berggerichts Assessoren in
der Königl. freyen Bergstadt Schemnitz hiemit anzudeuten; dem-
selben ist ohne das abunde bekannt, was für schwere Strittig-
keiten von Unrichtigkeit der Schürffe sich von Zeit zu Zeit
erhoben, und dato noch ferner entstehen, und movirt werden,
welches ainzig und allein daher rühret, dasz die Schürffe von
deszen Gewerkhschafften und ihren bestellten Ambtleuthen der
gebühr nach nicht beobachtet, auch theils unrichtig geschlagen,
und oft gar vernachlässiget werden; damit man nun solchen
ferner entstehen mögenden differenzien etwas vorbeugen, wie
auch ausgegenwerttigen desto leichter kommen möge; wirdt dem
königl. Berggericht hiemit von der Kay. und Königl. Obrist
Cammergrafenamts Administration ex officio gemeesz auferlegt,
alle Bergwerkhs Versprecher fürzufordern, und denen aus Be-
felch besagter Administration anzufügen, dasz jedwedere Grue-
ben ihre Schürff ordentlich verziehen, und auf ein Karten
bringe, und von solcher Karten dem Kay. und Königl. Bergge-
richt innerhalb 4 wochen paria mit Zulegung der Zugzettl von
denen Ambtleuthen, so solche verzogen, unterschrieben einlie-
fere, und disz unter poenfall, welcher denen refractariis in
casu negligentiae zu dictiren vorbehalten; worauf das Kay.
und Königl. Berggericht sein fleissiges nachsehen haben, und
die Administration von deszen Vollziehung berichten wirdt.
Neüsohl den 27. July 1676.

Johann Georg von Schulz.

XXXII.

1677 máj. 19.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából, másolat után./

Spectabili ac Magnifico Comiti Paulo de Chyak, Comitatus Zoliensis supremo Comiti Camerario Nostro, ac Praesidii nostri Levensis supremo Capitaneo in absentia vero illius Vice Comiti sive substituto Administratori etc. fidelibus nobis dilectis aperien et exequen.

Leopoldus Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex.

Spectabilis et Magnifice fidelis nobis dilecte. Quoniam ex certa, eaque fide digna relatione percepimus, Neo Vezirium Budensem universis et singulis sibi subiectis Turcis confiniariis hoc, et id per expressum, firmiter ac serio demandasse, quatenus deinceps, obi nimirum a nostratibus infensis armis laccessiti fuerint, se se iisdem fortiter ac intrepide opponere, viriliterque resistere, nec ullum amplius incaptivare, verum omnes quocunque modo potuerint trucidare ac interimere debeant.

Eapropter Nos quoque benigne resolvimus, nec aliud habere volumus, quam ut etiam ex parte Nra similiter procedatur, prout iam idipsum cunctis tam Germaniae quam Hungariae nationum militibus nris confiniariis in toto hocce Regno Nro Hungariae constitutis et existentibus medio Consilii nostri bellici Aulici firmiter iniunctimus, ne scilicet post hac quibuspiam excurrentibus, in flagranti deprehensis, sive id naturales Christiani nominis hostes Turcae, sive perfidi Rebelles exstiterint, parcatur, neve ullus esto minimus illorum in captivitatem adducatur, quia potius omnes /si et in quantum possibile fuerit/ interfectione deleantur, exceptis tamen iis, qui prius incaptivati fuissent, siquidem id omnino fidei contrariaretur, si huiusmodi capitali mulotarentur.

Cum itaque iam eatenus nil aliud requiri, superasseque videatur, quam ut praesinuata haec regula ab universis

quoque mentionati Regni Kri Hungariae Comitatus, in prosequenda et continuanda videlicet praerepetitorum Rebellium et Praedonum, hinc inde libere grassantium, persecutione non minus diligenter quam fideliter observetur.

Ideo fidelitatem tuam harum serie benigne requirimus mandantes, quatenus idipsum Comitatus Zolienzi, ex officio sibi incumbente, citra omnem moram et dilationem nomine Nro serio perscribere, ac intimare velit, nec intermittat, prae-vio modo effectuum. Executura in eo seriam et omnimodam Nram voluntatem. Cui de reliquo gratia benignitateque Nra Caesarea et Regia clementer propensi manemus. Datum in Castro Nro Luxemburgh 19 Maii Ao 1677.
Leopoldus.

Thomas Plaffi Eppus Nitrien.

Stephanus Orban.

XXXIII.

1677 jul.10.

/A selmeczi bányaigazgatósági kinttartóból, eredeti után./

An Ein Löbl. undt Königl. Berggericht

N. unser der Zusammengeworffenen und zugleich unterschriebenen Gewerken Antworth auf dero gestriges uns zugeschickte indorsirung.

Psent. den 10. July Ao 1677.

Löbl. Kay. und Königl. Berggericht.

Sonders gunstig und geehrte Herren. Aus unseren denenselben den 8. July eingehändigten, uns aber hinwiederumb gestriges Tages durch dero Gerichte Notarium Johann Christoph Zweigen und Hanns Prentl Waldtforstern zuruckgesendten Memorial, haben wir indorsiter so viel verstanden, und zue ersehen gehabt, wie dasz Einem Löbl. Königl. Berggericht nicht wissent sey, welche eigentlich in Persohn unter dem Nahmen der Zusammengeworffenen Gewerken begriffen seyen, begehreten also unsere eigenhändige Unterschrift der Beschwärde, damit sich Selbige so dann von der Unzeitigen inculpirung exempt machen mögen können. Befrembdet uns derohalben nicht unbillich, dasz Einem Löbl. Königl. Berggericht gedachte Unterschrift dunckel und unklar vorkommt, da solche vors Erste: keine neue Arth, sondern vorher in gar vielen Memorialien üblich gebraucht worden, vor das Andere, ist die specification unserer Nahmen darumben billich unterlassen worden, weilen unsere geehrte Herren den Hannsz Pastier /wie seine eydtliche Passzion ausweist/ also examiniret: ob ihn seine Gewerken zue den Rebellen verschicket hatten? Hat nun Ein Löbl. Königl. Berggericht damahlen gewusst wer seine Gewerken sindt, also wundert uns, dasz Selbige in so kurzer Zeit, bis zue eigereichten unseren Memorial, dieses wieder vergessen. Damit aber auch hierinnen Einem Löbl. Berggericht die genüge beschehe, also haben wir zwar nicht das vorige Memorial /weil sichs nicht geschicket geflickt zu werden/ sondern diese unsere Antwort eigenhändig

unterschrieben, und nicht nur uns zu voriger, den 8. July praesentirter, und wieder hiemit überschickter Beschwerdschrift bekennen, sondern auch nochmals ein Löbl. Königl. Berggericht hiemit bitten und anlangen wollen, nach inhalt vorgedachten Memorials uns die gerichtliche Billigkeit wiederfahren zue lassen, daran wir auch keinen Zweifel tragen. Ob aber unsere rechtmässige, von unseren geehrten Herren uns ausgezwungene Ehrendefenseion, oder aber deroselben ganz ungegründetes Ehrenrühriges Examen wieder uns unzeitig sey, unterwerffen wir keines wegs deroselbigen Judicio, als welche hierinnen nicht Richter, sondern Partheyen seindt, und wirdt sich schon zue seiner Zeit coram competenti Instantia ausfündig machen. Die wir in dem übrigen verbleiben

Unserer günstig und geehrten Herren dienstwillige

Gottfried von Liempach.

Michael Reutter.

Johann Gottfried v. Hellenbach.

Thomas v. Schmidegg.

Johann v. Bollenbach.

Georg Ehrenreich Ehrenreutter v. Hofreith.

Anstatt und in Nahmen der Herrn Reutterischen Erben Michael

Purzpichler.

Anstatt und in Nahmen Frauen Elisabetha Mörwaldtin Valt.

Schrötter.

XXIV.

1677 okt.30.

/A selmeczi bányaigazgatósági irattárból, másolat után./
Spectabilis et Magnifice etc.

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Matti Domino Domino nostro clementissimo per Cameram hanc Aulicam demisse repraesentatum est, ad quasnam condescerit Spectabilis ac Magnifica Dominatio Vestra cum eiusdem Sacrae Mattis suae Consiliario, supremique Camergraviatus Officii in Montanis Hungariae Administratore, Domino Joanne Georgio a Schulz, ratione Bonorum Saxenstain, eorumque fiendae permutationis, et concambiationis, in Libera Regiae Civitate Cremonitien-si sub die tertia Mensis Novembris Anni proxime praeteriti contractualiter initae Conventionis Conditiones, et qualis demum fuerit eiusdem Vestrae Dominationis ulterior, quoad Bona Ozeytensia et Kassensia, tam scripto, quam oretenus exposita declaratio, necnon pro bene meritis, insimul etiam allegatis annexa supplex Instantia.

Et siquidem altememorata Sacra Mattissua superinde clementer resolverit, attacta Bona Kassensia pro Bonis Saxenstainiensibus omnino resignanda esse; ita tamen, ut Bona Kassa per certos Commissarios ab auctoritate Camera Hungarica, praefatoque Domino Administratore denominandos, in praetitulatae Dominationis Vestrae, sive suorum hominum praesentia, eodem modo, quo nempe Dominium Saxenstain iam aestimatum extitit, ad valorem sex per centum computandum, praevie taxentur, et aestimentur, ut occasione resultantis maioris aut minoris summae, condigna quoque deservat accorde, seu complanatio convenienter fieri queat, ut ex adiectis Copiis uberius etiam appareret.

Sapropter idipsum Spectabili ac Magnificae Dominationi Vestrae pro sui notitia et directione per praesentes officiose duximus intimandum esse, quae sese penes antelatum Cameram Hungaricam pro termino fiendae aestimationis et resigna-

tionis praerepetitorum Bonorum Kassensium praefigendo, proxime
me noverit insinuare; Eandem in reliquo diu felicem vivere
desideramus. Viennae die 30-ma Mensis Octobris 1677.
Domino Joanni Lippay.

XXIV.

1678 jan.19.

/A selmeczi bányaeigazgatóság irattárából másolat után./

Paria literarum captivorum Agriensium dno Bölteki Paulo
Filekinum scriptarum.

Alaszatos szolgálatunk ajánlunk Kglmk mint uitez Kapi-
tany Urunk. Isten minden kiuansaga szerint uelo lelky es tes-
ti jokal jo szerencés hoszu életel algia megh kglmd szinünk
szerint kiuanunk.

Nemszetes uitez Kapitany Urunk, az Istenirt is kirunk
Kegelmédet vigiazasban legen, mert az Török szornien vésél,
de nem tudjuk mel feli liszen indulások, az kurucok is al-
tal jödenek az Tiszán, azokis mint Gjüngies föld taxarótrak,
mit szarlanak nem tudhatiuk, Kglmedet mint vitéz kapitany
urunkot kirjunk vigaszasban legyen, es minden feli nist adigon
hogy kiki vigaszasban legen. In minden kiuansaga szerint parozza
megh Kglmd. Kélt az Egri tömlőczben Anno 1678 die 19 Januarii.

Kglmed jóakaro szolgálai szegény Egri Rabok

XXXVI.

1678 jan.20.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából másolat után./

Praesentes literae tradantur Judicibus et Juratis Schem-
niciensibus

Citissime

Schemnicij.

Salute praemissa cuncta largiatur Deus bona tibi Judex
cum Senatu.

Nos Michael Bakos, Joannes Gyarmaty, Michael Kis, Stepha-
nus Nagy, Andreas Gaczy, una cum caeteris tam equestris quam
pedestris ordinis Capitaneis significamus vobis Judici et Se-
natui Schemniciensi, quod breui nos simus uisitaturi, hacte-
nus etiam ibidem comparuissemus, solum nrae religioni addictis
et Lutheranis agite gratias, quod Vulcano traditi et omnibus
privati non fueritis: quia nihil commodi et utilitatis a vobis
percipimus, solummodo Germanos saginatis, totam spem uestram
in eos collocatis, ipsis gratificamini, et contribuitis, hoc
et nos postulamus si uitam et capita conseruare et periculum
ac extremam perditionem amovere cupitis. Alioquin Germanus vos
non defendet contra nos, frustranea vos spe lactat, velut illos,
qui de facto etiam partim in Turcica, partim alibi in captivi-
tate sub simili assecuratione haerent. Constant multorum nobis
exempla, Turca quidem nuper etiam non fecerit, nos pari passu
multa loca ruinauimus a nobis longe dissita. Deus nos super eos
dimisit, quare committimus et stricte mandamus si damnum pati
nolitis, ad exemplum Terebes, Szerenczi, Homonna et caeterorum
famosorum oppidorum praesidia Germanica etiam habentium, quae
auxiliante Deo totaliter una cum milite Germano pessundata sunt.
Ex eo duobus vel tribus fidedignis hominibus vestris medianti-
bus quantocyns transmittite duo circiter millia tallerorum mi-
litiæ nostrae, nihilominus si nos requisieritis, non poe-
nitebit vos, necesse nos Atheos et Paganos esse putetis, casu
quo beneuolentiam uestram uiderimus, indulgentius uobiscum

processuri, et veris Hungaris compatituri. Proinde venire potest homo vester ad nos, nullus eundem confundet, quid quid legationis allaturus, aut bonae aut malae, a nobis prout venerit, ita libere et pacifice redibit. Si vero induratos nos exhibueritis, et nobis haud gratificabimini, si Deus nos super vos miserit, concesseritve nos eodem transire, certo universa in cineres et favillas redacturi, optimos et florem hominum abducemus, residuum vero trucidabimus; ipse Turca quoque cogit nos, una nobiscum processurus, tantum velimus. Vos videritis, imposterum nos non culpetis, quod vobis non perscripserimus, vel non sciveritis. Si etemin certorum in medio vestri non haberetur ratio, neque notum faceremus vobis, donec intentionem nostram executi fuissetus. Super praesentes responsum date, esto bonum aut malum, modo sciatur quid nobis faciendum sit. In reliquo Deus vobiscum. Datum in Jeneő, Anno 1678 die 20 Januarii.

P.S. Responsum non procrastinetis, si homo vester ad nos venerit, omnia bona vobiscum conclusuri.

Mihal Bakos una cum suprascriptis in congruis servire parati

Idem qui supra

Michael Bogdan.

XXXVII.

1678 okt.5.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából másolat után./

Grosius Dnis N.N.Sacrae Caesar. Regiaeque Mattis Camerae
Grennicziensis Perceptoris ac reliquis Consiliariis etc. Dnis
amicis mihi observandissimis.

Generosi Dni Amici mihi Obsvssimi.

Satis mirari non possum, quod Grossae D. Vrae audito appropinquantis ad has partes Gallici auxiliaris Christianissimi Regis, ac Hungarici exercitus rumore, contumacia tamen ductae, requisitionem nostrae ac representationem sui neglexerint, quo animum nobis infensum ac contrarias partes, vel in hoc rerum articulo sequentem satis demonstrare nemo est, qui non videat, et quamvis facillima cura esset hanc pervicaciam Dnrum Vrarum cum discrimine earum ulcisci, moderationis tamen mese ac Gentis hungaricae Gallicaeque duxi, antequam debitae ultioni litaremus, easdem monere ac hortari, quatenus acceptis praesentibus, mora absque omni, in stipendium praesentis militiae, in emolumentum boni publici, ac patriae hujus tranquillitatem, pristinamque libertatis restitutionem unice tendentes 10/^l/_l ducatorum aureorum, sive 21/^l/_l Talerorum imperialem : ac ad castra adducere velint, nec ullatenus proterant, sese-
curo sub bona fide eosdem absque omni mora et impedimento redituros, qui pecuniam huc adduxerint, ita tamen, ut ad crepusculum natalinum hic se sistant, alioquin universa castra de facto summo mane versus D. Vestras in ultionem contingitis ac inobedientiae suae notura expectent, a quibus tam mineria, quam bonis ac capiti suo inevitabiliter eventura mala non nobis, sed sibi ipsi imputent, quas de reliquo diu valere desiderare maneo

Grossarum D. Vrarum

Amicus ad serviendum paratissimus

Ex castris ad Zolium positis die 5. Sbris 1678

Comes Emericus Theökeöly.

1678 Oct, 12,

/A galmezői bányaeigazgatóság irattárából, eredetije után./

Comes Americus Theobaldus, de Késmárk, Perpetuus de Arva,
Cottusque ejusdem Supremus, ac Perpetuus Comes. Omnibus prae-
sentes visuris, lecturis, vel legi audituris, ejusdemque
Statu, honore gradus, officii et pertinetiae hominibus Sa-
lutem, et quibus competer officiorum proutiudiciem.

[illegible]

File 19-1107-1 - June 1970

James Euerius Theobaldy.

XXXIX.

1678 nov.17.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából másolat után./

Nachdeme für die Löbliche Cammer Schemnitz zur protection dero Hütten acht Soldaten alsz Salvaguardien von der höchlöbl. französischen Generalitet erbethen, in dero Abführung aber Sechs in der hochlöblichen Kayserlichen Armee Händegerathen, vier französische Salvaguardien von denen Pauern ermordet worden; alsz hat obbenannte hochlöbl. französische Generalitet den Edlen Herrn Christian Kahres, wie auch beede Edle Herren Tobias Schneider, und Herrn Hannsz Jacob Knaifel bisz an den dritten tag indesz verarrestirt, bisz benannte Drey Herren sowohl für die löbl. Cammer Schemnitz Sechshundert Ducaten, alsz auch für die Stadt Königsberg Vierhundert Ducaten Species richtig erlegt haben, welches benannten Herren zum besten hiermit attestirt wollen.

Signatum im französischen Lager Unter Plachtenitz den
17. 9bris Ao 1678

De Boham

Generalis Exercitus Gallici.

XL.

1678.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából másolat után./

Wier Zechmaister undt ganze Bruderschaft im Herrngrundt bekennen mit diesen Brieff vor allen in Gemein, wo dieser Brieff wierdt gelesen oder gehört werden, wasz masszen im Jahr 1673 den 5. Octobris die löbl. Khay. Neusohlerische Kammer mit zwey Campanien Kroaten von Colladischem Regiment unsere Ewangeliſche Kirche, welche unsere Ewangeliſche Vohr Eltern ausz schwhehrer Arbeit ihrer Händen auffgebauet haben, mit dem Schwerdt und Gewalt unsz weeg genomben, und unsz mit unterschiedlichen masszen zu der Catholischen oder Papistischen Religion gezwungen haben, darzu auch einen Galgen auffbauen lassen, wenn diese Religion nicht auffnehmen woldte, dem selbigen auff zu heckhen, auch khainen mit a luth fiedern wollen, auch dass, wasz unser eiden wahr unsz zu verkaufen mit zugelassen, sondern bloß mit dem Steckhen von Herrngrundt weeg ausgetrieben, unsere verdienste Löhne unsz auffgehalten, die todtten Körper weder bey der Kirche, noch in khainen Gräber zu begraben, noch khain zu besteten nicht zugelassen, unsere Eheweiber nach der a luth haben nicht wollen in die Kirche einführen, auch unsere Kirchenlieder vor allen Thren hoch und fromm, blossen Hülen verjagt, unsere Kaiser anzugereicht und unsz in die höchste Armuth gebracht, wier aber in dem kaiserlichen Hofen, verbleibend haben mit grossen Schmerzen und Zähren vergessung bishero zu Götterdienstigen geblieben, und unsz auch dieser babylonischen Gefängnisse prägliebt, zu seer wolle, bisz Gott der allmächtige unser Peinen und Mergeln angesehen, und die Hungarische Potentaten aufferwehret hatt, die unsz dann geriet, dass unsz von diesem mit dem Schwerdt zer weggenomben worden, widerumb mit dem Schwerdt erobert und nach widerumb geben derweilger vordem kaiserlich Hofen, wie wir eben in der Supplication nach khainen, darff den unsere Ewangeliſche Kir-

wilerumb ergeben würde, wie wier versprechen mit unsern Weibern undt Kindern in diesem heylligen Ewangeliischen Glauben, in welchem dasz raine Worth Gottes wirdt geprediget, bisz zum thodt zuverharen; zu besserer gewisszenhait desszen haben Wier unser brüderliches Petschafft disen Briefff zuegedruckt. Dasz helff unsz die heylige Dreyfaltigkhaith, und dasz heylige Ewangeliium. Amen.

/A boritékon:/

Gesambter Heyern in Herrngrundt suppliciren an Graffen Tököly, weyllen Sie niemal recht im herzen Catholisch, ihre Kirchen den Lutheranern übergeben zulasszen. 1678.

1680 Apr. 6.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattéréből, eredetije után./

Spectabilibus ac Ngois. Generosis et Egregiis Dominis
Dnis N.N.Domino Administratori coeterisque Sacrae Caesar,
Regiaeque Mattis Inclytae Camerae Schemnicien. Officialibus,
Dnis mihi observantissimis. Schemnitii.

Sples ac Magnifici, Egregy et Generosi Domini Amici et
Vicini obssimi.

Salute et Servitiorum meorum commendatione pmissis. Prae-
tutatis Dnationibus Vestris obsequiose intimandum auxi, non
dubitans, quam suis Dominationibus sat luculenter constat Mi-
litiā hanc Germanicā Domini Comitī ab Opprstorff quinque
Companias in se continentem, quales incommoditates et oppres-
siones in circumiacentibus Praesidii huius Pagis /quod alias
contra Tyrannidem Turcicā Antemurale est Vniuersarum Montē-
narum Civitatum/ exerceat. Praesidiumque hoc non alicunde, ni-
si ex eorundem Pagorum subsidio suam hactenus obtinuit conserva-
tionem, desolatis, minatisque iisdem metuendum fore, ne praemen-
tionatae etiam Civitates Montanae cum Praesidio hoc semper in
fidelitate Suae Maiestatis Sacrae conservatae, maximo sub-
jaceant periculo. Ob hoc Dnationes Vestras obsequiose rogan-
das esse volui, quatenus consideratis praementionatis iminen-
tibus periculis, aversionem dictae Militiae Germanicae Excelso
Consilio Bellico, Suaeque Matti Sacrae humillime detegere ne
graventur, cum alias etiam terra haec Montanarum Civitatum sit
victus et amictus. His praelibatas Dnationes Vras diu feli-
cissime vivere desiderans maneo:

Spblium ac Mgcarum, Egregiarum et Generosarum D. Vrarum

Servitor Paratus

Comes Paulus Chjaki m.p.

Levae die sexta Aprilis 1680

XIII

1682 okt. 10.

/A helyeszi bányagazgatóság irattárából, másolat után./

Puncta assicurationis ex parte nostri Ono Grali Anaco e
Caprara data.

Expeditis ad Sacram Caesarem legianque Mattam Generosis
Dnis Stephano Szyrmay et Sigismundo Senoky Ablegatis nostris
ut viam commodius peragi possint, habita publici boni ratio-
ne, cum praescripto Dno Grali a Caprara ad haec inscripta
puncta, usque ad benignam Suae Germaniae Mattie ratificationem
conspiciamus.

1700 Montanae Civitates Bonaeque et Arces ad Cameras Montanas spectantes, item Arces Vogles et Zolyom, cuae alias pro defensionibus Montanarum Civitatum destinatae sunt, una cum omnibus suis pertinentiis, iurisdictionibus, praeterea fortibus ibidem militibus, manibus bellicis dicti Dni Comitatus a Camera archiepiscopali et ab Episcopo administrantur.

2° In esponentione procedi. / In attenzione ho le ed. 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 262

During the past several years, the United States has
 been able to maintain the peace in the Middle East. This is
 due to the fact that the United States has been able to
 maintain a strong and effective military presence in the
 region. The United States has been able to maintain a
 strong and effective military presence in the region.

hostilitates exercebit, et praedicta omnia illibate observabit usque ad benignissimam Suae Sacrae Caesaris Mattis ratificationem. Nos quoque ad praemissa omnia servanda bona fide Christiana nosmet obstringimus. Eo magis, quod dictus Dnus Gralis a Caprara nos assecurasset, quod si Sua Mattas praemissa reprobaret, in eo casu se nullas hostilitates attentaturum, priusquam id ipsum significaverit, nobisque innotuerit. Actum in Castris nostris ad Dohronivam positis, 1o mensis Octobris, Anno 1682.

Emericus Tököly.

XLIII.

1682 nov.2.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattéréből, másolat után./

Generosi Domini Amici observandi.

Hac recte matutina hora accepi serium ac minis grave mandatum a Celsissimo Principe, quo sub gravi indignatione injunctum est mihi, ut sine ulla mora vris dnaonibus perscribam et demandem, quatenus incipiendo a Dno Reuttero usque ad minimum Armalistam omnes et singulae Dnaones Vrae crastina die hic in Castris, cum apparatu castrensi, se se personaliter sistere debeant, semotis et sepositis quibusvis exceptionibus et tergiversationibus; alioquin nisi Dnaones Vrae ad grave et serium hoc Suae Celsitudinis Principalis Mandatum cras hic modo praemisso comparuerint, intra triduum militares damnosam et minus expectatam experientur tam in personis, quam rebus executionem. Haec, prout sunt mihi mandata, ita Dnaonibus Vris mando. In reliquo valeant feliciter. Datum in Castris ad Bath positis, die 2 9bris Ao 1682

Earundem Dnonum Vrarum Servitor et Amicus paratissimus
Georgius Gerhart Vice Comes.

Grosis Dnis N.N. Nlibus in libera Regia Montana Civitate Schemmiciensibus. Dnis Amicis et Vicinis observandis.

XLIV.

1703 márc. 17.

/Kivonat a selmeczi bányabírószági jegyzőkönyvből./

Der Röm. Kay. May. Berggericht zu Schembnitz in freund-
schaft zuzustellen.

Von der Röm. Kay. auch zu Hungarn und Böhmeim königl. May. zu Untersuchung gesambten bergstätterischen Cameral Weesens verordneten Commission, höchsternennet Sr May. Berggericht zu Schemnitz hiemit in freundschaft an zu fügen; Was gestalter höchstgedacht Ihre May. dero Hof Cammer Rath, Caschauerischen Cammer Praefecto, und obristen Cammergrafen in königl. hung. Bergstätten, dem Wohlgebornen Herrn Herrn Ludwig Albert Freyherrn von Thavonath, gnave untersuchung dero gesambter Bergstätterischen Cameralis aufgetragen, und denselber unter andern auch gussidigt mitgehen haben, bey sonnerem Commissions werke auf Vermehr. und Conseruierung der löbl. Gewerkschaften sonderbar reflection zu machen, schlingliche Mittel und Vorschläge auszuzusuchen, wie dieselbe in ehrentündiger continuation Thres bisher mit Darstreckung Haas und Guets an Ihre May. und gussidnet Public Testen angesehn eazigen bythen zu erhalten, und wohlverdienet dero Freyherrn zu erlangen, und zu dazueren culturierung zu thun, langzeit zu bewahen ansehn, folglich aus dazueren dero bestund sonderer der Cammer an Haas gelassen werden, zu dazueren und dero zu verhaltenwerd Ihre May. Als der gussidnet angesehn wird der dazueren, und der dazueren no dazueren dero dazueren dazueren dazueren dazueren dazueren.

Wie mir aber nicht zu erflehen, dass demselben Bergparade
zu unternehmigeren, also gar, dass Ihrer Kay. Maj. alle
gnädigster Befehl zu nicht mehr, wegen Einrichtung der oben
Ordnung, sondern auch wegen Erhalt und Verwahrung der Geräth-
schaften, welche jetzt auf demselben sind, Bergparade wird
in dieser Lage zu liegen sein, viel nützlicher aber
sein, als das.

May. unsers allergnädisten Herrn Nahmen der Befelch hiemit er-
gehet/ dem nechsten gewärtig: deme selbigen zu beförderung Ih-
rer May. unsers allergnädisten Herrn Nahmen der Befelch hiemit
ergehet/ dem nechsten gewärtig: deme selbigen zu beförderung
Ihrer May. desz allgemainen Publici, und der lieben Bergwerkhe
Aufnahm aus tragenden Pflichten und Eyfer recht zu thun wiszen
werde. Immaszen hieran beschiehet höchsternennt Ihrer Kay. May.
allergnädister will und Mainung.

Ex Commissione Caesarea Neusohl den 17. Martii 1703

Georg Erasmus Schikkmayer

XIV.

1703 szept.14.

/Kivonat a selmeczi bányabírósaági jegyzőkönyvből./

Perillustres, Generosi, Prudentes ac circumspecti Domini mihi observatissimi.

Salutem ac mei recommendationem. Hodierna die Corponam veniens cum duobus millibus, variisque cohortibus equestribus ordinis, juxta Celsissimi Principis Francisci Rakoczj de Felső Vadasz, commissionem una cum praefata militia vestras Dominationes visitare volui, nihilominus ad interpositionem nonnullorum virorum Corponensium, verum etiam respiciendo commodum bonumque praefatarum Dominationum Vestrarum ad sequentia accessi postulata: si primum ex ante omnia mihi qua Commendanti aujus militiae aliquot aureos annulos lapidibus cujusdam momenti ornatos; Cuiusmodi Pardinam; item pro Dominis Officialibus ac praefata militia 10 Petias panni anglici; 60 Petias panni puchoviensis Granat nuncupati; ac decem millia florenorum Rhenensium paratae pecuniae crastino sine defectu transmittant; paratus ero non solum praefatam militiam ulterius movere, sed etiam litteras protectionales, penes quas libere permanere possunt, extradare. Super qua postulatione finalem ac categoricam resolutionem Dominationum Vestrarum ad crastinum praestolabor, sin minus, certo certius Dominationes Vestrae noverint, quod una cum Militia vi, potentiaque mediante invadere haud praetermittam. Cujus mali si quid continget, non mihi, nec Domino Principi, verum propriae adscribere Poterunt refractationi. Qui de reliquo Dominationes Vestras diu bene valere cupio, et maneo Praetitulatarum Dominationum Vestrarum Amicus benevolus

Corponae 14 Septembr. Anno 1703

Ladislaus Ocskaj

XLVI.

1703 okt.29.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából fogalmazvány
után./

Ad lignicidas officinarum lignearum die 29. octobris 1703.
Providi ac Circumspecti Domini nobis plurimum honorandi.

Inter reliqua delatum est nobis, qualiter in officinis
lignariis inhabitatores, lignicidas et operarii ob statutis
temporibus non praestitam solutionem in magnum huius Cameralis
detrimentum labores derelinquere. et se alio recipere inten-
dant, quod autem de hoc facere praesumant, omnes amice dehori-
tantur, nam non solum Serenissimi Principis Dni Dni Francisci
Rákoczy actualiter Cramnitii existens delegata Commissio iam
tales dispositiones incoepit facere, ut proximis diebus tam
officinae lignarias alicuas pecunias cum tritico, quam etiam
hic Neosolii et in Valle Dominorum degentes operarii et labo-
ratores successive suas restantias habere poterint, verum et
nos, ut hac in parte quantocius optatus effectus assequatur,
eo adlaborabimus. ne vos ulterius disconsolati maneatis; ce-
terum non est mirum, quod tam tumultuoso et bellicoso tempore
conventiones fluere non possint, sicuti tempore pacis, ergo
et vos aliquam patientiam habere tenemini, forte nos adhuc
plura hic sufferre debemus. Interim vos Divinae protectioni
commendantes manemus

De /mination/um vestrarum

ad serviendum parati

Officiales Primarii Camerae Neosoliensis.

XLVII.

1708 okt. 26.

/Kivonat a selmeczi bányabirósági jegyzőkönyvből./

Demnach Ihre Röm. Kay. auch zu Hungarn und Böheimb Königl. May. Dienst erfordert, und des in Königreich Hungarn Commandierenden Herren General Feld Marschallen Graffen Si-
bert von Heister Excell. dieszfalls an mich ergangener Befehl
expresse dahin ab ziehlen thut, dasz sowohl zum Nutzen aller-
höchst gedachter Ihrer Röm.Kayser und Königl. May. alsz auch
zu allgemeiner Wohlfahrt des gantzen Land, und in specie zu
Conferirung und weiterer Beförderung desz hieszigen Bergwesens
taugbahre treu- und ehrliche Officianten, welche nicht allein
vor jetziger Rebellion, und noch in selbiger sich jedesmahl
treu, fleisszig, und ohnermüdet erzaiget, und gebrauchen lassen,
theils in ihren alten Chargen und Stellen confirmiren, bestätti-
gen, und statt der abgängigen neue einsetzen, und benennen sol-
le; als habe nach vorhero gethaner reiffer Untersuchen, und
gutt erkanten Vorschläg nicht für unbilllich erachtet, die in
hiebey gehender Specification beschriebene, auch mit Tauff und
Zuenahmen benambsete, so wohl alte und neue meritirte Personen
im Ihren vorherig gehabt, alsz auch neu zuerkanten stellen
zu confirmiren, und einzusetzen, wie dann einen jeden in seiner
angesetzt - und vorgemerckten Charge hiemit, und Krafft dieses
würcklichen confirmire, und bisz zu Einer Hochlöbl. Kayser- und
Königl. Hoff Cammer künfftig fernern disposition und approba-
tion installire und bestättige, auch dasz alle in ihrer Amptir-
ung also gehalten, gelassen, und gebraucht werden sollen, und
darin niemand turbiert werden könne; alsz habe dieses dem hie-
sigen Bergmaister, Herrn Johann Christoph Zweig, deme auch ad
interim und bis fernere Verordnung dasz Einnehmer- und Buch-
halteramt aufgetragen wird, und dasz Er sowohl wasz in der
Bergsachen abgehet, einkommet, und wie in ein und andern zu
hellffen, und das Bergwerkh zu befürdern seyn könnte, nebst der
getreuer Verrechnung, jedoch dasz alle ohnnöthige Unkosten so-

viel möglich verhüttet werden, mir, und dem auch Kay. Kriegs-
Commissario Herrn Johann Nolten jedesmahl separirter alle wo-
chen, auch wanns nöthig früher einschicken, aufftragen thue;
hiemit und zu solchem Ende intimiren wollen, dass selbiger
nicht allein alle in obgedachter Specification benambsete
Officianten, qua tales erkenne, halte, und gebrauche, sonder
auch derselbe sowohl für seine eigne Person, als auch alle
und jede besonders ihrem vorgesetzten Amt Ayd und Pflichten,
wormit sie Ihrer Röm. Kay. und Königl. May. höchst verbunden,
dergestalten nachleben, auch wann ein oder der andere von
ien feindlichen Unternehmungen, Correspondentien, und sonst
etwas was wieder Ihrer Kays. May. Dienst lauffen dürfte,
Wissenschaft haben, oder überkommen sollten, solches dem all-
hier angestellten Commandanten Herrn General Wachtmeistern
Baron von Bollet zogleichen, und ohne den geringsten Aufschub
treulich hinterbringen, gleich wie oblichen treu und auf-
merksamen Cammerrechn. Raths zu stehen, und gestehen, und
mit der Verfülgel werde in wichtig, und ohne verhoffen soll
die Instruktionen nach Befund der Sachen nicht allein an sich
zu lesen, auch zu ihnen exemplarisch sondern zum Ansehen sehr
verhoffen, dass auch ein jeder vor verfahren Recht zu tun, und
das zu tunken wird, solch in der Königl. Preuss. Lagerkass
unter dem 16. Octobris an 1765

Herr Röm. Kay. May. Cammerren. General Major Baron
Ludw. Christian über ein Regiment zu Fuß, und in demselben
Königl. Bergmeister commandierender General

Georg Carl Friedrich von Kottow

Specification

Herrn von Seythen Kay. May. neu bestellten Cammerrechn.
und Witten Officier, Finanzier und Buchhalter (provisorisch noch
vergnügeter Herr Joh. Arist. Dweig
Kaiser. Feldscheider Herr Dom. Carl. Winter
Kassenverwalter Herr Dom. Ign. Dweig.
Kassenverwalter Herr David Carl. Dweig.
Kassenverwalter Herr Carl. Dweig.)

Geschworne Probierer Herr Matth. Himmelreich.

Dessen Mitgehilff Wolff Dörfflinger.

Cammer Überreuter Herr Johann Aigner.

Herr Georg Fröhlich

Bergschaffer Herr David Daniel Deadda.

Bergschreiber Herr Georg Andreas Posth.

Dessen Mitgehilff Johann Oberaigner.

Zeugschreiber Herr Joh. Egn. Halber.

Bergprobierer Johann Thunisch.

Kunstmeister Dominicus Müller.

Dessen Mitgehilff Franz Kosenheim.

Bergbinder Johann Feyl.

Hüttenverwalter in der Seilgrube Herr Dominicus Ignatius
Zweig.

In der hofrätischen Werkstätten Andreas Halberdienst.

In der untern Hütten Adamus Luecke.

In der Eysenhachen Fridrich Schöffroden.

In der Glashütten Franz Feygel.

In der Hütten Hütten Joseph Felix von Hertenberg.

Berggerichts Assessoren

werden folgende theils confirmirt, theils auf's

Neue confirmirt: Herr Georg Maximilian Demori,

Herr Michael Ignatius Strodt, Johann Aigner, Johann Peter
Neydhart.

Berggerichts Schreiber Johann Georg Hochhe.

Signatur in der königl. freyen Bergstadt

Schemnitz den 26-ten Octobris 1708

Georg Büffelholz von Kuhlberg.

XLVIII.

1721.aug.19.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából, másolat után./

Copia Contractus

von der Hoch Löbl. Khays.Hoff Cammer mit dem Englischen Ingenieur Isaac Potter wegen aufrichtung einer Feyer Machin.

Von der Röm.Kayszerl. auch zu Hispanien, Hungarn und Böheimb Königl.May.etc.Unsers allergnädigsten Herren wegen, dem Englischen Ingenieur Isaac Potter hiemit in gnaden anzudeuten.

Erst Allerhöchst gedacht Ihre Kays.Cathol.May.etc.hätten auf den Dero Selben über die von Ihme zu Heb-und Gewaltigung des Wassers aus der Tieffe zu Königsberg auffzurichten anerbothene Feuers-Machine, und damit zu bewürken kommende Probe schriftlich geschehenen gehorsamsten Vortrag Allergnädigst resolviret, dasz zu Verferttigung dieser Machine geschritten, und mit solcher eine würlkliche Prob gemacht werden solle, und wie demnach mit Ihme Potter veranlasset worden, dasz Selber

Primo, dermahlen zu gleich berührten in denen Königl. Nieder Hungarischen Bergstätten ligenden Orth Königsberg auf dero Kays. aerary Unkosten, die durch aigents in Kays.Pflichten stehende Persohn werden verrechnet werden, die intendirende Feuer-Machine zu Hebung des Wassers anlegen, und mit solcher die Prob, nemlich in Vier und Zwantzig Stunden aus der Tieffe zu mehr angeregten Königsberg zwey und Viertzig Tausend Eymen wasser, alsz zu welcher Quantität herausziehung er sich obligirt hat, zu ziehen, machen, und die Feuer-Machine dergestalten geartet und gerichtet seyn solle, dasz wann mit solcher zu operiren angefangen werden wirdt, Er Potter einem jeglichen auf Thro Kays.May.Allergnädigsten Befehl abordnenden Ingenieur, oder in arte peritis zu zeigen, und darzuthun vermöge, dasz, wenn es nöthig, er mit einer einzigen Machine, oder mehrer dergleichen nach proportion verfertigenden aus allen Tiefen, ob selbige auch Dreihundert und mehr Klafter tief wären, die 42 Tausend Eimer Wasser in Vier und Zwantzig

Stunden ziehen können.

Secundo. Zu Instandbringung sothaner Machine eine Summa von Sechs Tausent Gulden, Ein so andertes Hundert Gulden mehr, villeicht weniger, nach erfordernus der Anzahl Arbeits Leuth, und nach dem die Materialia und Requisita zu Königsberg zu haben, oder sonsten beyzubringen seyn werden, und zwar in die Verrechnung eines Juramentirten Kays. Officianten verabfolget werden sollen, die Machine aber innerhalb Sechs, oder Acht Monath perfectionirt seyn, und mit der Operation der Anfang gemacht werden können.

Tertio. Von dem Tag der Abreyse von hier bisz mehr angezogene Machine fertig und geprobt seyn wirdt, werden zu seyn Potters und der seinigen Unterhalt in allem zum täglichen Liefergeld Acht Gulden, sonsten aber nichts, alsz für die nöthige Reisegelder, oder fuhrlohns Spesen von Wienn nach Königsberg Fünffzig Gulden gerechnet. Die Machine selbstn aber, damit man von der Stärke und Dauerhaftigkeit sowohl, alsz denen sich ergebenden Unkosten sicher seyn möge, ein Monath lang auf Kays. Spesen unter denen auch das bedürfftige Brennholz von der weichen Gattung verstanden ist, unterhalten werden; jedoch alles durch die Rechnung eines juramentirten Kays. Officianten lauffen, und wann durch ein gantzes Monath die beständige Prob gezeigt, dass mit sothaner Machine die versprochene Quantität Wasser dorer 42 Tausent Emer in 24 Stunden aus der Tieffe auch von mehr alsz Dreyhundert Claffter gehoben werden, Ihro Kays. Mayest. frey stehen solle, diese zu gebrauchen, oder wenn Sie es nicht vortrüglich finden, zu unterlassen; da aber

Quarto. Selbe nutz-und vortrüglich befunden wurde, alsz, dann sich mit Ihme Potter der verlangenden Renumeration und anderer bedingenden Conditionen halber ein ordentlicher Contract angebunden; zum fall aber Ihro Kays. Cath. May. sich öffters erwehnter Machine ohngeacht der gezeigten Prob, und des in der That erwiesenen versprochenen Effects, vor Sich Selbstn zu bedienen gleichwohl Dero Dienst nicht befindeten, so solle Ihme Potter solche auf Kays. Unkosten verferttigte Ma-

chine zu Vergeltung seiner Mühe geschenkt, und alsz sein eigenthum überlassen; anbey auch,

Quinto, und Schlüsselichen das schon zugesagte Privilegium, Krafft welches in Zeit Zwaintzig Jahren Niemand in denen samentlichen Erbländern dergleichen Machine ohne seinem Consens oder Mitwirkung nach zu machen, und bey denen Bergwerken, oder in anderen Begebenheiten zu gebrauchen befuget seyn solle, hinausertheilte werden; dafern aber die Prob zu Königsberg obrecensirter massen nicht gezeigt wurde, in tali casu Ihme Potter weder die Machine verbleiben, noch das Privilegium, weniger eine andere Kays.Gnade zu theil werden wird.

Welch eins so anderes man also Ihme zu seiner nachrichtlichen Wissenschaft und Direction durch gegenwärtiges Decret bedeuten wollen, der wirdet nun hierauf seyne Reysz nach Königsberg ohnverlängst anzutretten, und sich die Machine ehestens im Stande zu bringen alles fleisches angelegen seyn zu lassen wissen, ingestalten dasz demeselbsten sowohl zu seyn und deren seinigen täglichen Unterhalt a conto derer Liefer Geldern aniezo Zwey Hundert fünfzig Gulden, und fünfzig Gulden zu bestreitung des Fuhrlohnes von hier bisz Königsberg verabfolget werden, das nöthige an die Kays.Löbl.Universal Bancalitet, nicht minder unter einstens auch an dieses Mittels Rath, Herrn Sebastian Edlen von Payer, des Heil. Röm.Reichs Ritters, alsz dormaligen Obrist Cammer Craffen Amts Administratorem verfügt worden, demeselben an die Oberbeamte zu Schennitz die nöthige verordnung mitzugeben, womit Ihme zu Aufrichtung der Machine die verlangende Arbeits lauth, materialia, und Requisitiona verschaffet werden, wie auch zur Verrechnung der 6000 fl mehr oder weniger ein eigener Officiant, welcher auf seine Anordnung die Requisitiona bezahle, und die Rechnung führe, angestellt, und in übrigen nichts hinderliches in Weeg geleyet, sondern alle Willfährigkeit und vorschiebliche assistenz geleistet werde. Und es verbleiben Allerhochsternante Ihre Kays.May.demeselben mit Gnaden gewogen. Signatum Wienn unter Daroselben hier vorgedruckten Kays. Secret Insigel

Gr.von Dietrichstein
Ferd.Thayonat

L.S.

Per Imperatorem den 19.
Aug. 1721.
Joh.Jos.Schmickl

XIX.

1723. NOV. 20.

/A selmeczi bányagazgatóság irattárából, másolat után./

Die Glieder der Societät und Compagnie, so es um die Königsbergerische Bergwerke, lauth desz von Ihro Keys.K. Ca- schol. Mayt. dem Isaac Potter und Compagnie allergnädigst ver- liehenen Privilegiy zubenzen aufgerichted worden, wie aus lauth der zwisohen besagten Isaac Potter und den anderen Gewerohzen gemachten Association, sind über folgendt Ordungen, nach wel- chen ein jedweder gewerohze sich wirt zu richten haben, einig worden.

Dr. med. Haben sie den Herrn Chavalier Carelli, Ihre
unser. Rath und Leib-Medicum nicht erwünschten Stimmen
der Director der Halburgerschaft erworben, um sie ertei-
len ihre die Vollmacht alle Ordres und dispositiones, so die
Halburgerschaft nachher Br Director von einem Gewerke
infolge dieses wichtige Cases eine proposition haben, und so
dieser Carelli in den meisten Dingen gefasste. Conclusion
daran steht, so unverwehrt. In soll auch die Vollmacht
nicht von einem in Halburgerschaft, abzugeben an
in diesem in Betreff. von die "Leib" Carelli ab
geordnet eine nicht der letzter in der Halburgerschaft
A. 18. 1888

Der weilen Bauherr Herr Dr. A. Schaefer, StraÙe 15, 3, in Bonn, hat sich in Folge der oben genannten Geld- und Zinsenverpflichtung, die von ihm zu leisten ist, an die Bank für den Bau der Eisenbahn in Bonn, an der er sich als Bauherr betriebl. beteiligt, eine Unternehmung anzuwenden. Er ist vorläufig nicht an der Unternehmung beteiligt, sondern nur als Bauherr.

17. Wenn die obige Frage hier das mal soviel aus dem
Begriffen, als die Erweiterung der Arbeit übrig, schon
folgender sein, so dass es die Erweiterung nach Erweiterung
der letzten Teilchen, eine neue Methode zu klar vor diesem
Teilchen oder der will ein jeder Teilchen die beschriebene

Summa in vier Wochen von dem dato, der ihm von dem Director gegebenen Nachricht gerechneter zahlen, undt imfahl solche Zahlung von Ihm nicht geleistet wurde, sol Er mit einer Geldstraff von 10 fl vor derjenigen Summa, die Er hätte erlegen sollen, zum profit der Gewerckschafft angesehen werden, undt wer Er in der 4 folgenden Wochen solche Zahlung noch nicht geleistet hätte, alszdan sollen seine antheille, vor welche die Zahlung nicht erfolgt, zum profit der gewerkschafft gantz und gar confiscirt werden, mit denen andern nöthigen Zahlungen, welche per majora vota werden regulieret, soll es sich auch so verhalten, und damit niemand sich mit der unwiszenheit entschuldigen kenne, alsz sollen die abwesende Gewerckhen Jemanden an ihre Stelle, umb den getroffenen Vergleich nach zu kohen, constituiren, undt sollen die gewerckhen oder aber ihre Gevollmächtigte dem Buchhalter der Waldburgerschafft ihre Wohnung, auff dasz ihnen die benöthigte nachrichten kennen zugestellt werden, anzeugen.

So bald dasz ins Künfftige der ausz den Bergwerckhen stehende gewinn die täglichen Unkoszten übersteigen wird, soll man einen fundum, wie solcher in dem 6-ten Artikel desz zwischen den Pottern undt Compagnie aufgerichteten association Contracts stipuliret worden, formieren, umb damit alle auszerordentliche Unkosten, so etwan einige unerwartete Zufälle in Bauung desz Bergwerchs erfordern möchten, zubestreiten, undt soll von dem, was noch übrig bleibet, die repartition alle Monath, oder auch alle drey Monathe, nachder der Gewinn anschlich sein wird, unter alle 64 antheille gemacht werden, undt soll der in Hungarn über besagte Bergwerckhe bestellt Director vor die allda sich befindende Gewerckhen ihren theill zurück behalten.

Wann man eine Zusammenkunfft wird halten wollen, soll der Director dem Buchhalter solche Zusammenkunfft allen Gewerckhen zu notificiren, befehl ertheillen; esz soll alles alda durch die meiste Stimmen der allhier residirenden Gewerckhen, oder aber Ihrer Gevollmächtigten decidiret werden, Wobey aber wohl zu vermerkhen, dasz zur Vermeidung aller Un-

ordnung, diejenige, welche vor weniger alsz zwey Antheille interessieret sind, keine besondere Stimm haben sollen, daher sie sich mit noch einem andern, umb eine Stimme zu haben, vereinigen miszen, hiebey aber auch wohl zu beobachten, dasz was auch vor eine Quantität antheillen ein Gewercke immer besitze. Er doch nicht mehr, alsz zwey Vota, oder Stimmen haben kann.

Ausser die Stimmen, die der Director allhier alsz Gewercke haben wird, soll Er alsz Director im fahl die stimmen auf beiden Seithen gleich fielen, dasz votum decisivum haben.

Die Antheille sollen gedruckt, von dem Director unterschrieben und mit der Gewerkschafft Pettschaftt, so ein gekrönter Berg mit folgender Überschrift ist: Tanta molis erat, gepetschieret werden. Sie sollen auch über dieses von einem Notario publico attestiret werden, Krafft welcher attestation diejenige antheille, so dem Director zugehören, ebenfahls alsz wie andere von Ihm unterschrieben werden kennen.

Zu diesem Ende soll man ein Buch machen, in welchen die Nahmen der Gewerckhen, um die Quantität antheillen, die ein Jeder hatt, sollen enthalten werden, undt umb allen Actionen Händl, so ihm Anfang der Gewerkschafft sehr schädlich sein möchte, vorzukommen, ist von besagter Gewerkschafft resolvieret, undt festgestellt worden, dasz wehrenden zwey Jahren von der Zeit an, da die Antheille einem jeden werden zugestellet werden, zu rechnen, es keinem Gewerckhen seine antheille ohne Bewilligung der Gewerkschafft an jemanden anderes, alsz an die gesambte Waldbürgerschaft selbsten zum verkauffen freystehen soll; ausgenommen die Gewerkschafft Ihm so viell, alsz Er schon werde depensiret haben, davor zu zahlen sich weigern sollte, dann in solchen fahl soll Er freye Macht haben dieselbe Antheille nach seinem Belieben zuverkauffen, undt nach Verfließung der besagten zwey Jahren soll es einem jeden seine Antheille wie undt wo es ihm gefähle, wofehr Er der besagten Gewerkschafft davon nachricht ertheillet,

losz zu schlagen erlaubt sein; esz musz aber auch die unthentique abtretung desz Antheilles nicht allein auf dem Antheill selbstn specificirt, sondern dieselbe musz in den Büchern der Gewerckschafft einregistriret werden. Hierbey aber wohl zu bemercken ist, dasz es dem Potter undt seinen Associirten ihre Antheille zu verkauffen, es sey dann, dasz es in Conformität derer in dem mit Ihnen aufgerichteten Contract bemehlten bedingungen geschehe, nicht frey stehen solle.

Die Gewerckschaffts Bücher sollen allen undt Jeden Gewerckhen offen stehen, so dasz der Buchhalter, der die Gewerckschafft bestehlen wird, und die besagte Bücher unter Händen haben soll, einem jedweden Gewerckhen auf sein Begehren, in welchem Stande die sachen sich befinden, sehen zu lassen, verbunden sein soll, die Rechnungen sollen in Copia Scriburae gehalten werden, und soll der Director alle Monath eine monathliche Rechnung sambt seinem Gutachten, wasz zum besten des Bergbaues vorzunehmen, einzusenden gehalten seyn, undt nachdem besagte Rechnung von denen Gewercken wird examiniret worden sein, soll eine Zusammenkunft, umb von dem, wasz man fürterhin vorzunehmen haben wirdt, zuertheillen gehalten werden.

Alle Unkosten, so die Maschine erfordern wirdt, sollen von der Gewerckschafft gewahlet werden, esz werden aber diejenige Unkosten, die der Potter vermöge seines Contracts gegen Zahlung 24 fl jährlich vor einen jeder Antheill auf sich nimmt, ausgenommen. Zuffern aber die künftige die Gewerckschafft es werde vor nutzbar halten, mit 4000 fl, vor welche der Potter undt seine Associate die Maschine jährlich zu verhalten erbotten, jährlich zu zahlen, so soll es den besagten Gewerckhen frey stehen solchen Contract gelten zu lassen, in welchen der Potter undt Associirten gegen Darlegung 4000 fl jährlich alle Unkosten der Maschine auf sich zu nehmen sich anerbieten.

Der Gewerckschafft soll es frey stehen die Directores jährlich abzusetzen oder zu continuiren.

Alle Unkosten undt Vorthaille sollen unter die Gewerck-

schaft nach ihren Antheilen getheilt werden.

Wienn den 20. Novembr. 1723.

Zius Nicolaus Garalli vel. Director in Wienn vor	
nich undt associirte pr.	4/64
Bar.de Schmettau vor nich und associirte pr. . .	4/64
Bar.de Schmettau in Vollmacht meines Bruders	
Carl.v.Schmettau pr.	4/64
Bar.de Schmettau vor nich und H.Graff Caine pr.	4/64
Rabatin undt Associirte pr.	3/64
Adrian Conte d'Euckenwiel pr.	1/64
Louis de Haye und Joan Grill Custochadie pr. . .	1/64
Ivan Baptiste Bassano et associirte pr.	4/64
Ivan Baptista Garalli et associirte pr.	4/64
Associirte von der Feuer Machine:	
Fischer v.Erlach, Louis de la haye, Joan Grill	
Custochadie und Isaac Potter pr.	16/64
Pour M.Herman par Louis de la Haye pr.	7/64
Pour M.Dudley Tolley par Louis de la Haye pr. . .	4/64
Johann Gottfried Freiherr von Hellenbach für	
nich und seine Mitinteressirte pr.	8/64
Königliche Freye Bergstadt Königsberg pr. . . .	5/64

63

Nachdem ihre Keys. undt Königl. Caroli.Hays. unter dem
 Dato des 12. July 1723 dem H. Isaac Potter undt Associirten
 Verwaltungsgesellschaft des Königsbergischen Bergwercks, sambt dem
 Gebrauch der Machine, sich vermittels der Gewalt dess. Inver.
 aus Feuer verursachten Jacul die Gewässer aus der Bergwerck
 heraus zu haben, allergnädigst verliehen, also haben H.Potter
 undt Associirte, welche die Kunst solche Machine zu ver-
 fertiger und zu treiben besitzen, mit den übrigen der privi-
 legirten Verwaltungsgesellschaft, sowohl wegen der Wirkung dieser
 Machine, als auch wegen der Unternehmung besagtes Königl. Ber-
 ger Bergwerckh, so in ober Hungarn gelegen, zu neuen Folgen-
 den, in hier unten stehenden Articulo enthaltenen Contract
 getroffen.

stellen und in acht zunehmen vor nöthig erachtet werden, vor die Unterhaltung eines Schmidts, vor Inslich, Lampen, Ochsenhäute, und andern zur Machine gehörigen Nothwendigkeiten. Herr Potter und Assocyrte aber nehmen dasz Lethen der Machine auf sich, und verpflichten sich alle dazu erforderliche Materialien und requisiten vor ihr eigenes Geld anzuschaffen, vor welche Anschaffung aller zu den Lethen gehörigen Materialien, requisiten, und Arbeit, und seine Inspection über die Machine zu dirigiren gehalten sein soll. Er Potter 24 fl. von einem jeden Antheil jährlich zu empfangen haben soll, welcher ihm pro ratione pro Antheil monatlich gezahlt werden soll.

[illegible]

oder Lehrlingen eine authentische Copia desz Privilegý der
Machine sambt dem mit solchen Lehrlingen gemachten Associa-
tions Contract aufrichten undt übergeben. Wienn den 20.
Novembr. 1723.

Pius Micolaus Garelli alsz Director in Wienn

Bar.de Schmettau vor mich und Assocýrte

Bar.de Schmettau in Vollmacht vor meinen Bruder Carl
von Schmettau.

Bar.de Schmettau vor mich und H.Graffen Caimo.

Comte de Malutin

Adrian Comte d'Emckanowitz.

Pour M.Herman Nolt par Louis de Hays.

Pour M.Dudley Tolley par Louis de la Hays.

Joan Baptiste Bassano

Jean Baptiste Garelli

/Egy olvashatatlan aláírás/

herstellung der Maschine erfordert wird, contribuiren, und gleich wie die Unkosten dieser Maschine derselben Unterhaltung, sammt dem Salario desz Mons. Potters denen Interessenten der Waldburgerschaft /denen selben aber insonderheit die noch nicht in erfahrungheit gebracht, dass unvergleichlich viel grössere Unkosten dass Wasser aus den Bergwerckhen zuziehen erfordert werden/ansehnlich scheinen mögten, also erbitten sich Potter undt Assocyrte gegen 6000 fl Jährlich alle besagte Unkosten der Maschine, wie auch alle die Spesen, so entweder in den Schacht desz Königsbergischen Bergwerckhs, oder ausserhalb derselben zu machen erfordert werden, wasz nemlich die Wasserkunstz anbelangt, auf sich zu nehmen, hierunter werden aber einige metallene Röhren, in fahl solche, wan das Wasser etwa nur einen dritten Theill möchte gesunken sein, vor nöthig möchten erachtet werden, nicht gerechnet.

5° Wan esz sich wider alles verhoffen, zutragen sollte, dass nachdem ein jeder Antheill 500 fl hergeschoszen, der Nutzen so ausz dem Bergwerckh entsethet, denen täglichen Inkosten nicht gleich köme, alsdan sollen Potter undt Assocyrte gleich denen andern pro rata portione vor einen jeden von ihren 16 Antheill contribuiren, also von welcher Zeit die Unkosten von der 64 Antheillern in gemeinschaft gemacht werden sollen.

6° Wenn er sich, wie man verhofft, zutragen sollte, dass eher ein jeder Antheill 500 fl wirklich hergeschoszen /oder auch hernach/ dass Königsbergische Bergwerkh einen grösseren Gewinn, alsz in deszelben und der Maschine täglichen Unterhaltung aufgehet, zu weege brächte, alsdan soll man solchen restirenten Gewinn zu Profit der gantzen Waldburgerschaft der 64 Antheillen in Cassa beilegen bisz dass diejenige Summa, welche bisz dahin auf dass besagte Bergwerckh undt Würckhung der Maschine würcklich aufgewendet worden, wider zusammen gebracht seye; diesze Cassa soll man entweder in die Wienerische Stadt Banco, oder aber an einen andern sicheren Orth, den die Waldburgerschaft dazu bestimmen wirdt, depositiren, damit solches Capital, alsz deszen Interessen zu einer sicheren Unter-

haltung desz Bergwercks undt der Maschinen, wie auch wider alle unvermuthete Zufälle, die sich in dem Berbaue eraignen möchten, dienen kennen.

7° Der Theill, so H.Potter und Assocyrte in dieszer Cassa vor ihre 16 Antheille haben werden, soll dem andern 48 Antheillen anstatt einer Hypothec vor die beständige Würckhung der Machine, so viel nemlich daszselbe Bergwerckh derselben benöthiget sein wirdt, dienen; wann es danenhero geschehen sollte, dasz die Machin, oder derselben Würckhung durch den fähler, oder aber durch die Abwesenheit, oder Nachlässigkeit desz H.Potters undt Assocyrten /alsz welche die Wissenschaft der Machin besitzen/ nachliesze, undt fehlschlüge, so soll man umb solcher Schadten zuersetzen zufoers ihren Theill von der Cassa, undt im fahl eines noch grösseren Schadens ihre 16 Antheille selbstengreifen.

8° Undt gleichwie es sich eraignen könnte, dasz diejenigen welche die Wissenschaft dieszer Machine besitzen /auf deren grundt sich diese gantze unternehmung stützt/ ihre antheille verkauffen, undt ausz der Waldburgerschaft, welche dadurch der Würckhung der Machine beraubt, undt folglich gar groszen Verlust leyden würde, treten wolten, alsz soll es dem H.Potter undt Assocyrten ohne Approbation desz Directors undt vernehmung der meisten Stimmen der übrigen 48 Antheille, keine von ihren 16 Antheillen zu verkauffen erlaubt sein, weder kan ihnen solche Approbation von besagten Director undt Gewerckhen eher gegeben werden, alsz bisz sie beweisen eben so viel ausz der Zahl der würcklichen Gewerckhen in der Kunst und Wissenschaft der Machine unterrichtet, undt ihnen derselben Proportionen undt Würckhung gründlich gewiszen zu haben, undt dasz diese eben so geschickt gemacht wahren, die Würckhung besagter Machine zu befördern, alsz die selbsteng, die ihre Antheille verkauffen wolten; mit dieszer Bedingung auch, dasz die Käufer besagter Antheille sich in Ansehung der Machine auf eben die art alsz die andere vorhero gethan, verpflichten müssen, undt sollen H.Potter undt Assocyrte in solchem fahl ihren besagten discipuln,

L.

1724. ápr. 15.

/A selmeczi bányaigazgatóság írártárából eredeti után./

Ich Endtsbenandter bekenne Crafft dieses vor Jedermänniglich, wohin es zu wissen erforderlich ist. Zumallen Ich auf hochgnädigen Befehl Einer Hochlöblichen Kays. Hoff Cammer den 21 Wartzj laufenden Jahre auf den Schlosz Lipsch in Arrest genommen: nun aber ausz dero und Ihro Gnaden H. Obrist Cammer Graffens /Tit./ Freyherrn Joseph Andre Wenzl von Sternbach hohen Gnaden widerumb dessen auf recommendation und Intercession erlassen worden bin dahere thue ich mich dergestalten aidlich verpflichten nemblichen:

Ich Frantz Gottlieb Geramb schwere zu Gott den Allmächtigen, der Allerheiligsten und Unzertheilten Dreyfaltigkeit Gott Vatter, Sohn, und Heil. Geist, seiner allerheyligsten Mutter, und Unbefleckten Jungfrauen Mariae, und allen lieben Heiligen Gottes, dasz ich nachdeme Eine Hochlöbl. Kays. Hoff Cammer, und /Tit./ Ihro Gnaden H. Obrist Cammer Graffen ausz besonderen Gnaden mir disen meiner jetzigen Arrest relaxiert, ich bey diser meiner freystellung mich mit allein nigents hin flichten, sondern jedesmallen auf erfolgenden gnädigen Befehl Einer Hochl. Kays. Hoff Cammer, und /titl./ Ihro Gnaden H. Obrist Cammer Graffen, oder derer Jandigen, welchen diese hohe Instanzen etwan meine angegebene Verbrechens Sachen zu untersuchen, und examiniren anvertrauen und committiren werden, mich jeder Zeit an dasz Ort und Stöll, wo es denen gnädigen Instantzen belieben wirdt, ohne all erdenklichen Ausnahm oder Auszflichten mich stellen und erscheinen werde, und solle, sowar mir Gott helffe und sein heiliges Evangelium!

Gleichwie ich dan disen vorbesagten praestirten körperlichen Eydt schwarz vor dem wohl Edlgebohrnen und gestrengen Herrn Johann Jacob v. Neffzern der Röm. und Königl. Cammer Neusohl Ober Einnebern, und dem Wohl Edlgebohrnen H. Samuel

Semberg der samentlichen bergstättischen Cameral Güetter
bestelten Praefecto mit denen gehörigen Solennitäten abge-
legt, alsoz habe nach wegen vollbrachter Leistung dasselben
zu mehrern Urkund und obligierung es gegenwärtig von Worth
zu Worth mit meiner eigenen Hand geschrieben. und unterschri-
ben, dass mit meinem gewöhnlichen pöttischafft bekräftiget,
und von mir gegeben.

Geschehen Neusohl den 17. April 1724

Frantz Gottlieb Geramb
Hoffrichter zu Lipsch.

II.

1725. oktober 21.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából, fogalmazvány
után/

An Herrn Pium Nicolaum von Carelli

Schemnitz den 21. oktober. 1725.

Hochhelgebohrner besonders hochgeehrter Herr!

Auf jenes unterm 17. hugus en particulier an mich be-
liebig erlasszenes, wie des Königsberger Bergwerk gegenwär-
tiger Zustand beschaffen, und wasz davon eigentlich zu hal-
ten? Weisz und kan nicht alsz folgendes nachrichtlich andie-
nen; und zwar den jetzigen Zustand belangent, soll diser
Krafft mir von denen zu letz dort gewester Hauptbefahrung
abgeordneten erstatteter relation in dem bestehen: Man hätte
nun des Schachte völlige Tieffe erreicht, und nun noch einig
ertrunkene Häspl oder Sinken zu gewältigen, umb welch förder-
licher bewürkung darumben von jenen Bergverständigen, welche
dasig letztere Hauptbefahrung verrichtet, einhellig einge-
rathen, und vor gut ja nöthig erkannt worden, einen Wasszer
Gappl zu einer Hülff Kunst ehemöglichst aufzubauen, weilien
Herr Botter selbst die zu beständiger Wasszerhebung erfor-
derliche Wirkung dasiger Machine nit zugetrauet gestalten
sich darbey öftere Bruch ereignen, wesszentwegen bisz zu de-
rer reparation die Wasszer in ermangelung einer Hülff Kunst wi-
derumben aufsteiget, mithin die völlige Tieffe niemahlen oder
gar langsam würde befreyet und ledig erhalten werden können;
und wäre freylich gut gewesen, wan diser Schlusz ehender ab-
gefaasset und bewerkstelliget worden; allein ist ja von
selbsten bekannt, wie Herr Botter und Herr Deutgen die meiste
Zeit also gegen einander gewesen, dasz wan einer schwartz,
der ander weisz wollen; wie dan Herr Deutgen allhier vor mei-
ner in Gegenwart des hiergewesten Herrn Costibadi öffentlich
behaupten wollen, er wolle innerhalb 14 tagen die Grube ge-

waltigen, und bedürffete keiner anderen Wasserhebungs kunst, da Er doch bald darauf widerumben das gegenspiel behaupten wollen; aus welcher ursach /andere daraus entstandene Zwistigkeiten zu geschweigen/ auch die einhellig beschehene heilsame Schlüz unbewürket verblieben, und man fast nur immer mit deme beschäftigt gewesen, zu aufnahm desz Werk die widersinnische Köpf unter einen hut zu bringen; da nun dieses soweit geschehen, und obgedachter Wasszergappl vor nützlich und nothig erachtet worden, habe für rathsam angesehen, mit solchem Bau gar keine Zeit zu verlihren, sondern auf das möglichste zu beschleunigen; zu welchem ende mich dan selbst erbotten, wie noch auf anmelden der erbietens bin, Einer löbl. Königsberger Gewerkschafft 1000 Thaler ex proprio bar vorzuleyhen, damit nur an schleiniger Zuschaffung der nöthigen materialien nichts erwinden möge. Betreffent aber die anderte Frag, wasz eigentlich von disem Werk zu halten? Kan eben nicht anderes erindern, alsz wasz die communicirte alte traditiones, oder Königsberger Grubenbericht diszfals an handlasszen, und weil- len dise von verbliebenen guthaltigen Ertzen viel gutes sagen, und der Zeit nach derer innhalt vieles eingetroffen, Eine löbl. Gewerkschafft auch aus keiner andern bewegnus, alsz erst- gemelter alter befindlichen Schrifftten jenen Grubenbau bisz hieher so kostbar fortgesetzt, und nun der baldige Endzweck zu hoffen seyn dürfte, wäre der unmaszgebigen meinung, von dem angefangenen nit auszzusetzen. Ob aber der verhoffte reiche seggen gewisz erfolgen werde, kan weder ich, noch ein anderer versichern, indeme niemand bey leben, welcher aus der erfahrnus sprechen könne.

LII.

1726. febr.1.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából eredeti után/

Ihro Gnaden dem Hoch und Wohlgebohrnen Herrn Herrn Joseph Andree Freiherrn von Sternbach, der Röm.Kays.Königl. und Königl. Catholischen May. wirklichen O.Oe, Hofkammerrath, in denen Nieder Hugar.Königl.freyen Berstätten hochverordneten Obrist Cammer Graffen etc. Unserm Gnädig Hochgebiethunden Herrn Herrn in Wienn.

Ihro Gnaden Hochwohlgebohrner Freyherr, Gnädig Hochgebiethunder Herr Herr.

Ewer Hochfreyh. Gnaden höchsterwünscht gnädiges Antwortschreiben haben wir mit hohem Respect erhalten, und erstatten hiemit schuldigst unendlich gehorsambsten Dankh, dass dieselben nicht nuhr, wie wir Unss. folgsamb auch die ybrigen Bergstädte sich in passu dorer von Einem Hochlöbl. Consilio Regio urgirenden Rechnungen verhalten sollen? zu intimiren, sondern auch in hiesiger Kay.Rüthen einiges Frobschmöltsen mit dem bey unserm Gem.Statt so genannten Roserischen Bergwerkh erbauten Ärtz verrichten zu können, hochgnädig zu erlauben geruhet haben. Der Allerhöchste wolle dafür Euer Hochfreyh.Gnaden zu fernerer Consolation und beschirmung deren gesambten Bergstädte in vollkommener gesundt und Vergnügenheit in späthe Jahren höchst glücklich erhalten und sambt uns mit einem beständigen reichen Goldt und silber Segen aus Gnaden erfreuen, damit andurch wie nun die samentlich verbaute löbl. Gewerkschafften also auch und in specie diese von vilen vor todt gesprochene, und in der Warheith von mehr dann einem Saeculo mit continuirlichen Unseegen aus Göttlicher Verhängnus heimögesuchte arme Stadt Crembnitz sich von ihrem häuffigen Schuldenlast erholen, und desto frischem Muth, und neue Kräfte den kostbahren Bergbau zu billicher vermehrung des dabey versirenden hochwichtigen so wohl Landesfürstlichen Regalis, als des allgemeinen Nutzens

vortpflantzen zu können yberkommen, bey diesem allen aber
Euer Hochfreyherrl.Gnaden durch Ihre Hochvernünfftig ge-
rechtsamb. und glicklich verwaltdende hohe Functiones sich
bey Gott und der Weltt immerwar mehrere Verdienste sammeln
mithin ein ohne dem schon längstens erworben unsterblich
ewiges guttes Andenkhen der Nachwelt hinterlassen, und wür
dagegen Euer Hochfreyherrl.Gnaden als unsern specialen ho-
chen Patron und vonemmen Schuttern wider alle uncefulge
impetitores, und gantz unnöttnige dem Bergweesen höchst fa-
tale widerwerdig und müssälligkeiten, die man einiger seiths
zu nicht weniger Kränkhung der sonst zu bestimiren sollenden
Paulustigkheit allgemach anzurichten trachtet, vernershin
dienstgehorsambst zu veneriren dass Glückh haben mochten,
Wie wür dann in grundtherziger Auerwünschung desszen ieder-
zeit verbleiben

Euer Hochfreyherrl.Gnaden

Dienst underwürffig gehorsambste

N.Richter,Raht,und Gemeine daselbst

Gremnitz den 22-ten 9^{or}.1726.

LIII.

1728.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából, eredetiye után./

Kund und zuwissen seye hiemit männiglich, dasz anheunthe endtgesezten Jahr und Tag, zwischen dem in denen Königl. Nieder Hungar. Bergstätten angeordneten Obrist Cammer Grafen Ampt an Einen; dann zwischen Herrn Samuel Rothen von Rothenfelsz andern Theils; wegen Überlassung an die Kays. Cammer und Goldkunst Handlung Cremnitz die biszhero eine geraumbe Zeit cedt gestandene, und zwischen der Kays. Schmölz- und Ciment Hütten gelegene, so genante Rothische Schmölzhütten folgende unwider-ruffliche Cession und Verkhauft beschehen, und geschlossen worden.

Nemblichen. Es überlasset die hiesige Rothische Gewerckhschafft der alhiesigen Kays. Cammer und Goldkunsthandlung Cremnitz dero biszhero von langen Jahren her, wegen des bey der Königl. Cammer Schemnitz abgekommenen frembden Lechein-kauffs, und geänderten Schmölzprocess; dann ausz Ermanglung einigen bey dero Handlung erzeugten ärztes, feyrendt gewese- ne Schmölzhütten, ausz Ursachen, dasz solche obgedachte Ge- werkschafft ausz Mangel des ärztes, und dasz solche ihre Schli- che mit merckhlichen Verlust wann seye selbete anders aufbrin- gen wolten, undt Schaden aufarbeithen miesten. Die hiesige Cammer aber, bey Aufarbeithung dergleichen Khisz Schliche weit ein bessere Modalität mit zueschlagung der geringhalti- gen Schemnitzer Windtschachter ärztes, solche zu nutzen zu bringen hätte; hiemit Erb- und eigenthümblich dergestalten, das ietzt erwehte Kay. Cammer Cremnitz bemeltes Gebäu a dato alsz ein Kays. Eigenthumb usuiren, und zu Beförderung des Kays. In- teresse, so wie Seye es am nützlichsten finden werde, ampluiren befugt seyn solle.

Hingegen erleget hiesige Cammer Cremnitz gedachter Rothischen Gewerckschafft vor solch überlassene biszhero ei- genthümbliche Schmölz Hütten Vier Hundert Gulden Rheinisch;

welche Summa auch ihr Gewerckschafft ausz hiesiger Binnenmer-
amts Cassa paar ausgezahlet, und also gedachte Hütten hie-
mit pro parte Camerae käufflichen übernommen worden.

Bey solcher Cession und schlüsslichem Kauf nun lebet
mehrgemelte Gewerckhschafft der tröstlichen Hoffnung, es
werde die hiesige Kays.Cammer ihr Gewerckhschafft, daferne
Sye über kurz oder lang aus Göttlichen Seegen ein Ärtz in
dero Gruben erbauen solte, derer erzeugende Ärzte gegen li-
mitirt erlegenten HüttenzUssz gleich andern Waldburgern in
diser Kays.Schmölzhütten auf eigene Spesen auf zu schmelzen
vergünstigen.

Zu mehrerer Versicherung ist gegenwärtiges Instrumen-
tum durch beederseits Partheyen zu unterschriben und jeden
Theil ein gleich lauthendes Exemplar geferttiget, auch dem
hiesigen königl. Berggericht ad prothocollandum überreicht
worden.

So beschehen in der königl. freyen Bergstatt Gremnitz
den Ersten Monaths Tag February dess Ain Tausent Siben Hun-
dert und Acht und zwainzigster Jahres

L.S.

Jos.Wenzl frh. von Sternbach
Obrist Cammergraf

L.S. Samuel Roth von Rothenfels.

LEV.

1729.okt.4.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából, eredeti után/

Wohl Edl Gebuhrner

Hochgebüetender Herr Buchhalter. Ich habe Gestern
abends befehl bekommen, heüde umb 8 Uhr in Cammerhoff zu
erscheinen, welchen befehl ich auch gehrn wie meine Schuldig-
keit erfordert nach zu kommen wolte, weilen ich aber verwi-
chenen Samstag, alsz den Ersten 8-bris mit dem chymischen
werckh so weith kommen, dass ich nun die zusambensetzung
desz golds mit dem Mercurio philosophorum würcklichen zusamben
gesetzt, welche zusambensetzung 20 Tag und Nacht unausz-
setzlich im Feuer stehen musz, dardurch wird es in die höch-
ste beständigkeit gebracht. Habe derowegen Thro Hochwürden
Herrn Patrom Superiorem umb Erlaubnusz gebetten, damit ich
etwelche Son-und Feyertag wegen der gewöhnlichen Gottesdienst
in meiner Arbeit nicht verhindert werde, bitte demnach Thro
Gestreng mir dises nicht vier ein ungehorsamb ausz zu deuten,
wormit mich genorsambst befehle

Euer Gestreng

unterthäniger

Windschacht den 4-den 8-bris 1729.

Matth.Cornelius Hüll

LV.

1741 szept.2.

/A selmeczi bányaigazgatóság irattárából, másolat után./

Puncta conventionis sive Transactionis
inter Inclytum Officium, seu Judicium Montanum et Residen-
tiam Soc. Jesu parochialem. Anno 1741. 2-a Septembris.

Sub Praesidio Illmi Dni Dni L.B.Joannis Nepomuceni de
Mittrovski, partis utriusque consensu statuta circa Ludi
Magistros.

1. Si Ludi Magister moriatur, Residentia parochialis
aptum et dignum Officio vestiget, hunc non invitis frater-
nitatis membris Inclyto Judicio Montano praesentet, non
scripto, sed verbo, quod inclytum judicium praesentatum con-
firmat. Si vero graves exceptiones indignitatis essent, Pat-
res Societatis alium praesentabunt dicto modo.

2. Si Ludi Magister in crimine forensi, aut delicto
fori saecularis reus sit, subiacebit poenae et cognitioni
fori saecularis, seu inclyti montium judicii sine ulla contro-
versia unacum prolibus et liberis. Si tamen delictum grave
non sit, antequam comprehendatur, vel plectatur Ludi Magister,
bonae harmoniae et intelligentiae causa, dictum inclytum ju-
dicium montium significabit R.R. Patribus Societatis, tam-
quam Parochis, quorum etiam intercessioni, quantum licebit,
libenter deferat, idem Judicium.

3. Si vero Ludi Magister circa institutionem puerorum,
id est, titulo scholae, negligentiae in vigilantia infirmo-
rum, administratione Sacramentorum obsequiis Ecclesiae reus
esset, cognitio causae, et poena dictanda pertinebit ad jus
Parochi. Neque in his ad inclytum Judicium Montium seu accu-
santibus, seu reo permittatur, aut liceat recursus.

4. Si gravibus de causis, quas saepe dici non expedit,
saepe conscientia salva non possunt, Patres Societatis Ludi
Magistrum mutandum cuperent, inclytum Montium Judicium, cum
in hoc gravissime oneretur conscientia Parochi, non erit
difficile, quin alius Ludi Magister praesentetur. Neque cau-

sam vestigabit, si haec dici non posset. Alioquin Patres Societatis, memores gravissimae charitatis Legis, nullum certe petent exauthorari, et suo pane privari, nisi demeritum et inhabilem sua culpa.

5. Si qua in re differentiae circa hoc punctum Iudi Magistri, et similia orientur, spondet inclytum Iudicium Montanum, et Patres Societatis benevolo utriusque partis concursu, per Illustrissimum Dnum Dnum Camer Graviun, et Praepositum Provinciae Austriae sine fori altioris Molestia transigi, et componi.

6. Mulctae seu pecuniariae, seu in cera, si quae ab inclyto Montium Officio, vel fraternitatis Magistro, ex causa Spirituali desumuntur, Matri Ecclesiae, seu Parochiae dentur integre, cuius solius titulo imponuntur.

JEGYZETEK

Bevezető:

- 1/ Péch Antal életrajzi adatai: Bányászati és Kohászati Lapok 1895. szept.18, rendkívüli szám. - Péch Antal. Selmezbányai Hetilap 1895 szept.19 / 8.sz./ Soltz Vilmos, Emlékbeszéd Péch Antal felett. Selmezbánya 1896. Kerpely Antal, Péch Antal emlékezete.Bp. 1897.kny.Akadémiai Értesítő VIII.9. Szinyei József, Magyar írók élete és munkái. X.Bp.1905, 632-636. Szoborleleplező ünnep Selmezbányán, 1914 máj.17. Bp.1914,kny.Bányászati és Kohászati Lapok 1914,11.sz. Róth Flóris, Serlegbeszéd Péch Antal emlékére, 1938. Bányászati és Kohászati Lapok 1939, 2.sz. Finkey József, Péch Antal-serlegbeszéd.Bp.1939, kny.Bányászati és Kohászati Lapok 1939. Töröczy-Hornoch Antal, Péch Antal-serlegbeszéd. Kyn. Bányászati és Kohászati Lapok 1942 dec.23. Péch bányászattörténeti munkásságáról néhány szó a hazai szakirodalom fejlődési vázlatában: Heckenast Gusztáv, A feudális kori magyarországi vaskohászat historiográfiája.Történelmi Szemle 1961, 123-129.
- 2/ PA / = Péch Antal kézirati hagyatéka / 360.
- 3/ Wenzel Gusztáv, Magyarország bányászatának kritikai története Bp. 1880.
- 4/ / ~ i ~ gy ~ a / tollából. Századok 1885, 354-362.
- 5/ Budapesti Szemle 42.kötet, 1885, 335-336.
- 6/ Thallóczy Lajos, A történelmi anyagról. Századok 1885,confr.47.
- 7/ Péch A. levél-fogalmazványai: P A 368.
- 8/ Századok 1887, 756-764.
- 9/ Péch Antal, Egy magyar bányász véleménye 1664-ben a bányászrobbanásokról. Selmezbánya 1887.
- 10/ F.A. Schmidt, Chronologisch-systematische Sammlung der Berggesetze der Königreiche Ungarn, Kroatien, Dalmatien, Slavonien und ... Siebenbürgen. I - XXV. Wien 1834-1838. E gyűjteményben a hazai bányászat történetére vonatkozó bécsi levéltári / kormányzati / anyagból vett szövegek találhatók.
- 11/ Kachelmann, Johann, Geschichte der ungarischen Bergstädte. Schemnitz 1867.

- 12/ A régebbi adalékok közül megemlíthető pl. a Péch-Déle országostársasban is sűrűn szereplő Zweig János Kristóf selmeci bányamester német naplója, amelyet /Hellenbach működésére és az egykoru bányász-mozgalmakra vonatkozó adatokkal/magyarul kivonatatosan ismertetett Kacs Kovics László, Pótlékok az 1703-1707-iki magyar történetekhez /Tudománytár 1835, VI./ Azon bő irodalomból, amely Péch kéziratának elkészítése óta a kuruckorról megjelent, e szűkebb témakört illetően itt említhető: Richter Ede, Selmecbánya történetéből. A kuruc idők / Selmecbánya 1903 /. Károky György, II.Rákóczi Ferenc szabadságharcának gazdasági megvilágítása / Bp. 1905 /. Jurkovich Emil, II.Rákóczi Ferenc szabadságharca és Besztercebánya /Besztercebánya 1908 /. Hildenstab György, Közgazdasági viszonyaink II.Rákóczi Ferenc korában /Székelyudvarhely 1910 /. Rudnay Gyula, Warou Dániel körmöcbányai főveznök, 1674-1729 /Numizmatikai Közlöny 1933-1934/. Huszár Lajos, A kuruckor érmészete /Rákóczi-Emlékkönyv I.Bp.1935/. Egy sor adalékkal Tiles János, A selmeci bányamunkások lázadása 1707-ben /Bányászati és Kohászati Lapok 1937, 117-119 /, u.ő, Br.Hellenbach János Gottfried bányaeigazgató, selmeci kamaragróf /uo.1937, 147-150/, u.ő Gr.Bercsényi Miklós és a selmeci ércbányászat /uo. 1937. 228-234/, és u.ő, A kuruc mozgalom pénzügyi bukásának az alsómagyarországi bányászatra vonatkozó előzményei /uo.1937. 287-292/. - Esze Tamás, Warou Dániel körmöcbányai működéséhez /Numizmatikai Közlöny 1938, 98-99/. Heckenast Gusztáv, A Rákóczi-szabadságharc /Bp.1933/, és u.ő, Rákóczi tevékenysége a gazdasági élet fejlesztése érdekében /Magyar Történeti Kongresszus.Bp.1954, 112-120/, és u.ő. Fegyver- és löszanyaghiány a Rákóczi-szabadságharcban /Bp. 1959.Értekezések a történettudományok köréből, u.ő.13/, Horváth Tibor, A magyar aranyforint értékváltozása 1490-1700 között /Numizmatikai Közlöny 1959-1960, 33-50/.
- A XVIII.század első felének főbb mozzanataival foglalkozó szakirodalmat illetően a Péch Antal kéziratában is sűrűn felbukkanó szereplők közül Mikoviny Sámuel mérnökre, a hazai térképezés úttörőjére: Faller Jenő, Mikoviny Sámuel szerepe

a selmeci bányászat történetében /Bányászati és Kohászati Lapok 1939, 270-276, 288-293 /, Hell Máté Kornél és fia, Hell József Károly főgépmesterek működésére és egyuttal a Selmec vidéki bányászat egykoru gépi berendezésére és műszaki viszonyaira ugyancsak Faller Jenő, A magyar bányagépítés úttörői /Bp. 1953; ld.még u.ő, Adatok a bányabeli robbantás fejlődéstörténetéhez /Történelmi Szemle 1961, 56-74/. Nem Selmec vidéki, hanem Gömör megyei vasüzemekkel foglalkozik a XVIII.század első felében, de a technikai fejlődés egykoru állapotára /az első nagyolvasztó létesítésére stb./ fontos adatokkal: Heckenast Gusztáv, Lányi Pál. A magyarországi korai kapitalizmus történetéhez /Történelmi Szemle 1962, 18-36/, és u.ő, Das Eisenhüttenwesen in Ungarn am Anfang des 18.Jahrhunderts /Acta Historica 1963, Fasc.1-2, 155-177/.

Utalnunk kell itt végül arra az alsómagyarországi bányászatot érintő, bár nem nagy mennyiségű, egykori irodalomra is, amely 1600-1750 között, vagyis a jelen munka által tárgyalt időszakban nyomtatásban látott napvilágot, és amelynek pontos összeszedéséhez Péch idején még hiányoztak a megfelelő bibliográfiai segédeszközök. A XVII.század második felét illetően még csak néhány mozzanat említhető: főként a bányavárosokat 1670-ben meglátogató angol orvos és természettudós utleirása: Edward Brown, A Brief Account of Some Travels /London 1673, és még több kiadás/; ebből részletek magyarul: Szamota István, Régi utazások Magyarországon /Bp.1891/. Irodalomjegyzékeinkben néhol Brown egy másik, speciálisan bányászati témájú írása is felbukkan /De re metallica et fodinis in Hungaria, Londini 1673 /, de láthatólag csak másodkézből idézve; hazai könyvtárainkban ez nem található. Emellett még ezen időszakból említendőek a bécsi udvari kamara által kiadott hivatalos jogszabály-szövegek, a Miksa-féle Bergordnung /1573/ új kiadása: Neue Berg-Ordnung dess Koenigreich Ungarn /Wien 1703/, valamint: Continuatio Corporis Juris et Systematis Rerum Metallicarum.Oder Vermehrung des Neu-verfasten Berg-Buchs... /Frankfurt a/M.-Wien 1703/. - A XVIII.század első felében már valamivel bővebb anyag-

ból kiemelhetők az 1723-1741 közt Magyarországon sokat tartózkodó, német természettudós, Franz Ernest Brückmann uti relatiói a selmeci, körmöci stb. bányászatról / a boroszlói Sammlung von Natur und Medizin c. folyóirat hasábjain/, külön kötetben /Centuriae, 1756 /, is összegyűjtött uti levelei, valamint a világ bányászatról készített összefoglalójának /Marginalia Dei in locis subterraneis, 1-2, 1727-1730 / azon részletei / 245-272, 959-1013/, amelyek Magyarország bányáinak nagyrészt személyes tapasztalatok alapján készült leírását tartalmazzák. Emelendő még egy a bányászat iránt érdeklődő, német utazó uti jegyzetei: Johann Georg Keyssler, Neueste Reisen /Hannover 1740-1741 /, valamint a bányavárosokba 1728-ban ellátogató Montesquieu feljegyzései; vö. Voyages de Montesquieu / II. 1896 /; Rácz Lajos, Montesquieu utazása Magyarországon /Akadémiai Értesítő 1914, 168-177 /. Figyelmet érdemelnek Francisci András leírásai a besztekercebányai vasműről ill. a hodrusi ércmosó gépről / 1726-1730/, Ernest Kortum egykoru ismertetője az újbányai vízemelő gépről /1727-1731/, és végül Kochlatsch Antal István / 1721 / és Moller Godofréd /1730/ bányaeorvosi értekezései. Mindennek részleteire ld. Óczy János-Wellmann Imre- Bakács István, Bibliographia litterarum Hungariae oeconomicae. A magyar gazdasági irodalom első századainak könyvészete, 1505-1805 /Bp. 1934/, valamint újabban / a témára vonatkozó, későbbi szakirodalommal együtt / : Kosáry Domokos, Bevezetés a magyar történelmi forrásaiba és irodalmába / 1-3, Bp. 1951-1958; benne főleg: I. 422, 439, 458-459, 463; II. 22-23, 53-55 /.

I/1. szakasz:

- 13/ E tétel: Schmidt, i.m. IV. 797.
- 14/ E tétel: Schmidt, i.m. V. 1.
- 15/ E tétel: Schmidt, i.m. V. 15.
- 16/ E tétel: Schmidt, i.m. V. 23.
- 17/ E tétel: Schmidt, i.m. V. 34.
- 18/ E tétel: Schmidt, i.m. V. 211.
- 19/ E tétel: Schmidt, i.m. V. 217.
- 20/ E tétel: Schmidt, i.m. V. 232.
- 21/ E tétel: Schmidt, i.m. V. 237.

A szövegben adott lapszámok is e munkára utalnak.

- 22/ Ld.alább a XXXIII.sz.okmányt.
- 23/ Ez az írat szerepelt a Péch A. által összeállított okmány-
-tárgyalékban, de rongált szövege miatt nem közölhetők.
- 24/ Ld. alább a XXXVI.sz.okmányt.
- 25/ Utalás a "Bst.káromság altérne" c.kéziratra /PA 381.pallium/,
amely a Selmeci bányavállalatok története II.kötetében ko-
rül majd közlésre.
- 26/ Utalás a "Fachtörna" c. kéziratra /PA 386.pallium/, amely
ugyancsak a Selmeci bányavállalatok története II.kötetében
kerül közlésre.
- 27/ Utalás a "Fémkohászat" c. kéziratra /PA 388.pallium/, amely-
nek azonban 1658 utáni része elveszett.
- 28/ Ld.alább a XLI.sz.okmányt.
- 29/ E tétel: Schmidt, i.m. V.388.
- 30/ Ld.fent a 23.jegyzetet.
- 31/ Ld. fent a 23.jegyzetet.
- 32/ Ld. alább a XLII.sz.okmányt.
- 33/ Ld.fent a 23.jegyzetet.
- 34/ Ld.fent a 23.jegyzetet.
- 35/ E tétel: Schmidt, i.m. V.418.
- 36/ E tétel: Schmidt, i.m. 420.
- 37/ E tétel: Schmidt, i.m. V.421.
- 38/ E tétel: Schmidt, i.m. 423.
- 39/ E tétel: Schmidt, i.m. 430.
- 40/ E tétel: Schmidt, i.m. V.436.
- 41/ E tétel: Schmidt, i.m. 437.
- 42/ E tétel: Schmidt, i.m. V.466.
- 43/ E tétel: Schmidt, i.m. V.586.
- 44/ E tétel: Schmidt, i.m. V.656.
- 45/ A zárójelben: Péch A. megjegyzése.
- 46/ E tétel: Schmidt, i.m. V.792.
- 47/ Ld.alább a XLVII.sz.okmányt.
- 48/ A zárójelben: Péch A. megjegyzése.
- 49/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.6.
- 50/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.26.
- 51/ A zárójelben: Péch A. megjegyzése.
- 52/ Itt a lap szélén Péch A. jegyzete: "1718-tól kezdve számoz-
va vannak az iratok".

- 53/ E tétel: Schmidt, i.m. VI. 138.
- 54/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.168.
- 55/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.223.
- 56/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.227.
- 57/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.230.
- 58/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.291.
- 59/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.294.
- 60/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.299.
- 61/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.381.
- 62/ E tétel: Schmidt, i.m.VI.400.
- 63/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.441.
- 64/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.451.
- 65/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.461.
- 66/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.465.
- 67/ A zárójelben: Péch A. megjegyzése.
- 68/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.495.
- 69/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.525.
- 70/ E tétel: Schmidt, i.m. 539.
- 71/ E tétel: Schmidt, i.m. 543.
- 72/ A zárójelben: Péch A. megjegyzése.
- 73/ Ld. alább a LV.sz.okmányt.
- 74/ E tétel: Schmidt, i.m. VII.65.
- 75/ Itt rongált kéziratból egy kb. 13 soros tétel hiányzik.
- 76/ Itt a kézirat egy része leszakadt, és ezért 14. név után nincs meg az állás ill. cím megjelölése.
- 77/ Itt kb. 16 sor kiszakadt a kéziratból.
- 78/ Itt kb. 17 sor hiányzik a kéziratból.
- 79/ Itt 9 sor hiányzik a kéziratból.
- 80/ Itt kb. 6 sor hiányzik a kéziratból.
- 81/ Itt kb. 16 sor hiányzik a kéziratból.
- 82/ A kéziratban itt / f.348/ a bányai igazgatósági adatok sora megszakad, az 1745-1750 közti kijegyzések elvesztek. A szakasz további részében a Schmidt i.m. alapján készült magyar regeszták következnek.
- 83/ Schmidt, i.m. VII.83.
- 84/ Schmidt, i.m. VII.107.
- 85/ Schmidt, i.m. VII.155.

- 86/ Schmidt, i.m. VII.238-261.
- 87/ Schmidt, i.m. VII.340.
- 88/ Schmidt, i.m. VII.341-359.
- 89/ Schmidt, i.m. VII.396.
- 90/ Schmidt, i.m. VII. 417.
- 91/ Schmidt, i.m. VII.433.
- 92/ Schmidt, i.m. VII.442.
- 93/ Schmidt, i.m. VII.447.
- 94/ Schmidt, i.m. VIII.21.
- 95/ Schmidt, i.m. VIII.99.
- 96/ Schmidt, i.m. VIII.134.
- 97/ Schmidt, i.m. VIII.227.
- 98/ Azon más kéziratrészek közül, amelyekre Péch A. itt utal, Felsőbiebertúrna /PA 384/ a Solmeci bányavállalatok története előkészület alatt álló II.kötetében lát majd napvilágot. Kőrmöc és Urvölgy előbb, a VI/1. és VII/1-2. szakaszban található. A Fémkohászat /PA 380 / 1658 utáni része pedig elveszett.
- 99/ Schmidt, i.m. VIII.124.
- 100/ Schmidt, i.m. VIII.254.

I/2.szakasz:

- 101/ Ld. az alább a XIII.sz.okmányt.
- 102/ Péch A. jegyzete: "Az erre vonatkozó rendelet megvan Schmidt F.A.,V.p.234."
- 103/ Ld.alább a XLIV.sz.okmányt.
- 104/ Ld.alább a XLV.sz.okmányt.

II/1.szakasz: -

II/2.szakasz:

- 105/ E tételt Péch A. kivételesen /és közelebbi megjelölés nélkül/Selmecbánya város levéltárából idézi.
- 106/ Ld. a 105. jegyzetet.
- 107/ Ld. a 105.jegyzetet.
- 108/ Ld. a 105.jegyzetet.

III/1.szakasz:

109/ Itt a kéziratból egy szó hiányzik.

IV/1-2.szakasz: -

V/1.szakasz:

110/ Itt a bányagazgatósági adatok sora az 1746.évnél megszakad.

111/ Schmidt, i.m. VIII.235-245.

V/2.szakasz: -

VI/1.szakasz:

112/ A név a kéziratból kiszakadt.

113/ A név a kéziratból kiszakadt.

114/ Ld. alább a X.sz.okmányt.

115/ Ld.alább a XII.sz.okmányt.

116/ Itt a kéziratból kb. 5 szó hiányzik.

117/ Ld.alább a XXXVII.sz.okmányt.

118/ Ld.alább a XXXVIII.sz.okmányt.

119/ A kézirat itt félbeszakad, vége hiányzik.

VII/1.szakasz:

120/ A zárójelben: Péch A. jegyzete.

121/ Ld.alább a XIX.sz.okmányt.

122/ A zárójelben: Péch A. jegyzete.

123/ Ld.alább a XXV.sz.okmányt.

124/ Ld.alább a XXXIX.sz.okmányt.

125/ A zárójelben: Péch A.jegyzete.

126/ Rézkohók c.kézirat Péch Antal hagyatékában ma nem található.

A Kohók c. kézirat / ld. a X.szakaszban / az itt id.tételt nem tartalmazza.

127/ A zárójelben: Péch A. jegyzete.

128/ Itt a kéziratból egy szó kiszakadt.

129/ Innen / a 7.ponttól / kezdve a kéziratból kb. 25 sor hiányzik.

130/ A kézirat további, befejező része hiányzik.

VIII/1. szakasz:

- 131/ Itt a kéziratból valami kiszakadt.
 - 132/ Itt a kéziratból egy-egy szó hiányzik.
 - 133/ Itt a kéziratból egy szó hiányzik.
 - 134/ Itt a kéziratból egy szó hiányzik.
 - 135/ Ld. alább a IX.sz.okmányt.
 - 136/ A szám kiszakadt a kéziratból.
 - 137/ Itt a kéziratból 5 sor hiányzik.
 - 138/ A szám kiszakadt a kéziratból.
 - 139/ Ld. alább a XX.sz.okmányt.
 - 140/ Ld. fent a 23. jegyzetet.
 - 141/ Itt a kéziratból 2 szó hiányzik.
 - 142/ A szám kiszakadt a kéziratból.
 - 143/ A két egymás alatt kipontozott szó kiszakadt a kéziratból.
 - 144/ A mondat vége hiányzik a kéziratból.
 - 145/ Itt a kéziratból egy szó hiányzik.
 - 146/ Az összeg kiszakadt a kéziratból.
 - 147/ Ld. alább a XXV.sz.okmányt.
 - 148/ Ld. alább a XXVI.sz.okmányt.
 - 149/ Ld. fent a 23. jegyzetet.
 - 150/ Ld. alább a XXVII.sz.okmányt.
 - 151/ Az összeg a kéziratból hiányzik.
 - 152/ Hiányok a kéziratban.
 - 153/ Ld. alább a XXIX.sz.okmányt.
 - 154/ Ld. a 153.sz.jegyzetben id.okmányt.
 - 155/ Ld. alább a XXXII.sz.okmányt.
 - 156/ Ld. alább a XXXV.sz.okmányt,
 - 157/ A szám hiányzik a kéziratból.
 - 158/ Itt a kéziratból egy szó kiszakadt.
 - 159/ Itt a kéziratból egy szó kiszakadt.
 - 160/ Hiányok a kéziratban.
 - 161/ Olvashatatlan szavak a kéziratban.
 - 162/ Hiányok a kéziratban.
 - 163/ Ez a kéziratból hiányzik.
 - 164/ Ld. alább a XLVI.sz.okmányt.
 - 165/ Hiányok, rongált szövegrészben.
 - 166/ A mondat vége kiszakadt.
 - 167/ A zárójelben: Péch A. jegyzete.
- 10632/34n6

- 168/ Hiány a kéziratban.
- 169/ Hiány a kéziratban.
- 170/ Itt a kéziratból 3 sor hiányzik.
- 171/ Néhány szó hiányzik a kéziratból.
- 172/ Hiány a kéziratban.
- 173/ Hiányok a kéziratban.
- 174/ A mondat vége kiszakadt.
- 175/ Itt kb. 7 sor hiányzik a kéziratból.
- 176/ Itt kb. 6 sor hiányzik a kéziratból.
- 177/ Itt kb. 8 sor hiányzik a kéziratból.
- 178/ Itt a kézirat 159-162.lapja elveszett. A hiány az 1729 szeptember - 1734 aug.közi időszakot érinti.
- 179/ E tétel: Schmidt, i.m. VII.273-280.

IX/1.szakasz:

- 180/ Maga a kézirat most csak 1684-ben kezdődik. Péch tematikus /és azon belül időrendi/ adatjegyzéke /PÁ 464/a / azonban három korábbi tételt is említ; ezek:
 - 1676 szept.14. A vízemelőgép Anna aknában készen van.
 - 1677 nov.3. A Mátyás aknai vízemelőgép terve.
 - 1677 nov. 26. Anna aknában új rudas vízemelőgép építtetik.
- 181/ E név kiszakadt a kéziratból.
- 182/ A dátum hiányos.
- 183/ A szám kiszakadt.
- 184/ Ld. előbb a XLVIII.sz.ekmányt.
- 185/ Itt kb. 2 szó hiányzik.
- 186/ A dátum hiányzik.
- 187/ Egy szó kiszakadt.
- 188/ A szó kiszakadt.
- 189/ Rongált kézirat helyek.
- 190/ Itt kb. 2 szó hiányzik.
- 191/ Egy szó hiányzik.
- 192/ Valami hiányzik a szövegből.
- 193/ Itt a kézirat / s vele e tétel szövege/ a 46.lap alján félbeszakad. A 47-50 lap hiányzik, és vele az 1723-1729.évek anyaga, amelyet azonban részben, az 1724.évet illetően a kézirat egy másik helyéről /ff.4o.41./ pótolunk.

- 194/ Itt egy szó kiszakadt.
- 195/ Arról, hogy a kézirati hiányzó 47-50.lapján milyen 1728-1728.köztli tételek voltak, témpontokat az Péch A. tana. / és időrendi/ mutatójának /PK 464/a/ idevágó része, a helynek "Gépezet" címsava alatt az előbbiakban közölt tételek / 1728-febr.1.-1728.ju.21./ találhatók.
- 196/ Itt kb. két szó hiányzik.
- 197/ Itt kb. egy szó hiányzik.
- 198/ Itt egy szó hiányzik.
- 199/ A szám hiányzik.
- 200/ Hiányok a kéziratban.
- 201/ Itt egy szó hiányzik.
- 202/ Itt egy szó hiányzik.
- 203/ A szám kiszakadt a kéziratból.
- 204/ Szakadt hely a kéziratban.
- 205/ A szám kiszakadt.
- 206/ A szám hiányzik.
- 207/ A szám kiszakadt.
- 208/ A szám kiszakadt.
- 209/ Rongált szövegrész.
- 210/ Rongált szövegrész.
- 211/ A tűzgépek működési illetve szünetelési ideje alatt felmerült költségeket évente kimutató táblázat, a kézirat rongáltsága miatt, nem volt használható állapotban reprodukálható, így csak a végösszeget tüntettük fel.
- 212/ A szám hiányzik.
- 213/ Hiány a szövegben.
- 214/ Itt egy szó hiányzik.
- 215/ A zárójelben: Péch A. megjegyzése.
- 216/ Itt egy szó hiányzik.
- 217/ Itt egy szó hiányzik.
- 218/ A zárójelben: Péch A. Megjegyzése.
- 219/ Itt két szó hiányzik.
- 220/ A dátum hiányos.
- 221/ A tétel többi része hiányzik.
- 222/ Rongált szöveg.
- 223/ Itt egy szó hiányzik.

224/ Itt egy szó hiányzik.

225/ Itt a kézirat félbeszakad, befejező része elveszhetett. A tematikai és időrendi mutató /PA 464/a / adatjegyzékén még egy tételnek van nyoma: " 1749. Elkészítette Höll Károly József a vizoszlopos gépet ".

IX/2.szakasz:

226/ A dátum hiányos.

227/ A szám hiányzik.

228/ A név hiányzik.

229/ A dátum hiányos.

230/ Rongált, hiányos szöveg.

231/ Az összeg hiányzik.

232/ Zárójelben: Péch A. jegyzete a lap szélén.

X/1.szakasz:

233/ A Zuzóművek c. /egykor 11.sz./ kézirat elveszett. A tartalmáról készült, kivonatos jegyzéket Péch A. tematikai-időrendi mutatójának /PA 464/a/ "Zuzóművek" címszáva alól közöljük.

XI/1.szakasz:

234/ A Fémkohászat /PA 380; eredetileg 13.sz./ c. kézirat 1658 utáni része elveszett. A tartalmáról készült kivonatos jegyzéket Péch A. tematikai mutatójának /PA 464/A / "Fémkohászat" címszáva alól közöljük.

XI/2.szakasz:

235/ A Kohók c. kézirat / PA 414 / alább közölt bányabirósági adataihoz a jegyzetben hozzáfűzünk néhány, ugyanezen kéziratban található bányaigazgatósági adatot is.

236/ Bányaigazgatósági adat: " 1670 július 9-én bérbe vette a kincstár az András tárnai társulat kohóját Roszgrundon, 1677-ben is még bérben birta."

- 237/ Bányagazgatósági adat: " 1672 december 19-én írja Cellusz György pénztáros a praefectusnak, hogy a két hodrusi kohóban 5 kemenczével, Vihnyén és Roszgrundon 4-al, és a két vérostelki kohóban 3 kemenczével dolgoznak."
- 238/ Bányagazgatósági adat: " 1677 október 8-án Hartenberg Felix József folyamodik az új szklenői kohónál Úrasedésben levő kohó őrnöki állomásért. "
- 239/ Bányagazgatósági adatok: " 1681 április 18-án kineveztetik Fechtseysen Illés, addigi körnőczi bányabírószági őrnök, a stadtgrundi kohóhoz őrnök-ként. Kineveztetik Deaton János kohó őrnök-ként az alsó hodrusi kohóhoz."
- 240/ Bányagazgatósági adat: " 1697 június 6-án megkapjuk egy levélben, hogy a hodrusi alsó kohó leégett."

XII/1.szakasz:

- 241/ A Pénzverés c. kézirat elveszett. A tartalmáról készült, kivonatos adatjegyzéket Péch A. mutatójából /PA 464/a / közöljük.

XIII/1-3.szakasz:

- 242/ E kéziratrészek elvesztek, a tartalmukról készült, kivonatos adatjegyzékeket Péch A. mutatójának /PA 464/a / megfelelő címszavai alól közöljük.

XIV/1.szakasz:

- 243/ Egy szó hiányzik.
- 244/ Rongált szöveg, egy-egy szó hiányzik.
- 245/ Rongált szöveg.
- 246/ Itt egy szó kiszakadt.
- 247/ Rongált szöveg.
- 248/ Rongált szöveg.
- 249/ Rongált szövegű tétel, amely szerint Rust erdőmester erőszakkal is kész megakadályozni, hogy a város önhatalmulag fát szerezzen a rezervált erdőkből a viihyei sörház számára.
- 250/ Itt egy szó kiszakadt.
- 251/ Hiányok a szövegben.
- 10632/Mné

XIV/2.szakasz:

252/ A név kiszakadt.

253/ Rongált szöveg, amelyben az aug.14-i rendelet újra kihirdetéséről van szó, vagyis arról, hogy a szén-fuvarosoktól minden forint után 1 denárt le kell vonni.

254/ Rongált szöveg, amelyben kecskék behajtásáról, eladásáról van szó a hodrusi stb. erdőkből.

XV/1.szakasz:

255/ E tétel: Schmidt, i.m. IV.726.

256/ E tétel: Schmidt, i.m. IV.733.

257/ E tétel: Schmidt, i.m. IV.736.

258/ E tétel: Schmidt, i.m. IV.749.

259/ E tétel: Schmidt, i.m. IV.793.

260/ E tétel: Schmidt, i.m. VI.186.

261/ E tétel: Schmidt, i.m. VII.105.

262/ E tétel: Schmidt, i.m. VII.130.

263/ E tétel: Schmidt, i.m. VII.142.

264/ E tétel: Schmidt, i.m. VII.160.

265/ E tétel: Schmidt, i.m. VII.224.

266/ E tétel: Schmidt, i.m. VII.232.

XVI. szakasz:

267/ E névhez Péch A. jegyzete: Balogh.

FÜGGELÉK

A selmeci főkamaragrófi levéltár ismertetése

Jelenleg a Pozsonyban székelő Állami levéltár /Štátny Slovenský Ústredný Archív / Szlovák Központi Áll. /gardaleg/ osztálya őrzi Selmecebányan /Banská Štiavnica / azt az elsősorban bányászati vonatkozásban igen jelentős iratanyagot, amelynek törzsét az egykori selmeci főkamaragrófi levéltár /vö. Sz. 1869,620 /, alkotta, és amely a legújabb szlovákiai levéltári szervezet létrehozása előtt önálló intézményként, mint Központi Bányászati Levéltár szerepelt. Vö. Gindl, Jozef, K štátnyho výročiu založenia Ústredného Banského Archívu pre Slovensko v Banskej Štiavnici / Arch. Časopis 1956, 79-85 /, és magyar fordításban : u.ő., A selmecebányai Központi Bányászati Levéltár alapításának hetedik évfordulójára / LH'6:1956, 4. sz. 136-140/. A bányászat, kohászat, szénés szén, termelés és export, szállítás, erdészet, technikai és tudományos fejlődés, a bányászati társadalmi viszonyai, önkormányzó szervezetek /bánya-telep-létele/ , politikai mozgalmak, stb. története szempontjából a XVI. század elejétől kezdve igen gazdag anyagot nyújtó levéltár anyagáról nemrég részletes / és hivatalismereti fejlődésről is nyújtó / tanulmány láttam kiadás : J. Vozar-V. Križanovič - M. Bláhy - M. Kazanská, Štátny Slovenský Ústredný Archív. Správa o archívnych fondoch II. Zloženie hospodárstva v Banskej Štiavnici /Bratislava 1965 / . Ennek alapján és helyszíni tapasztalatok felhasználásával a jelen munka szempontjából tekintetbe jövő feudális kori anyagról / tehát csak az 1848 előttiéről !/ az alábbi ismertetőt nyújthatjuk :

1. A selmecebányai Főkamaragrófság levéltára / 125. 1524 - 1873 / itt az elsőnek említendő, legjelentősebb tétel. Régi irataiból ugyan sokaindén elpusztult 1876-ban, mielőtt Thököly katonái felélték és részben felgyújtók a selmeci kamaraházat, de mégis igen gazdag, sokat nyújtó őriz, amennyivel is inkább, mivel a főkamaragrófság, mint a selmeci, kőváradi, besztercebányai bányakamarákat, a kincstári szén és kőszént,

uradalmak /erdők/ egész sorát irányító, felső bányagazgatási szerv, sőt egyúttal bányabírószági fellebbvezési fórum földrajzilag elég nagy területen találta szemben magát a gazdasági, társadalmi, politikai stb. problémák széles körével. A levéltár anyagáról, a fent id. utmutató előtt külön, részletes inventárium közzétételét kezdte meg J.Vozár, Hlavný komorníknárodský úrad v Banské Štiavnici, /1231/ 1524-1918 /Inventár I.Bratislava 1963, SAS soksz./; e vállalkozásnak azóta újabb kötetei is elkészültek : II. Učtárň a pokladňa, 1679-1919 /Bratislava 1965, SAS soksz./ ; III. Banské mapy Banské Štiavnického Obvodu, 1641-1918 /Bratislava 1966, SAS soksz./; ez utóbbi kötet a Selmec vidéki bányaterképek leltárát tartalmazza, amelyet a készülő IV.kötetben a levéltár egyéb bányavidekekre vonatkozó térképeinek, az V. kötetben pedig műszaki tervrajzai gyűjteményének leltára fogja követni.

A főkamraragórság levéltáranak főbb részei :

a/ Könyvek / 308 kötet /; köztük :

Haupt-Instruction über das ganze Camerwesen zu Schemnitz und Kremnitz /1568/. Haupt-Instruction und neu aufgerichtete Ordnung über unser gesamtes Schemnitzerische Camer-, Berg- und Schmelzwesen /1676/. Bányajogok és rendelkezők vesolásokai /1641/. Bánsági kamara állapotáról /1584/. Jelentes a bányavárosok megsemmisüléséről /1585/. Jelentes a kőművei, salneci, besztarcsányai kamrák megsemmisüléséről /1607/. J. A. Weber /Jelentes: Bergstädterische Visitationen-Relationen /1612-1623; 2 kötet/; 1626, jelentes a két bányaváros állapotáról Beckler Camer Visitationen von /1622/. Relation von alle drei bergstädterische Camer Neusohl, Schemnitz und Kremnitz /1630/. Visitation über Foppl biotrsági jelentes, Commissions-Relation /1647/. Salnecbánya, Molnuc, Sálabánya, Bálabánya, Vítány bányáiból való leírása /1607-1650/. Visitationen-Relation deren Großen König. Bergstädterischen Camern /1696/. Haupt-Bericht und Relationes von der Königl.Cammer Kremnitz und dasiger Gold-Kammer Handlung /1545-1699/. Gr.Caraffa Károly jelentes : Graf Caraffische Relation die Einrichtung des Kammerwesens in den ungarischen Bergstädten Kremnitz, Schemnitz und Neusohl betreffend /1716/.

Gruben-Stand der Kay.Kön.Gold-Kunst-Handlung in Crennitz
/1769/. Jelentés a selmeci bányákról : Haupt-Befahrungs- Pro-
tocolle /1602-1608/. Bericht-Buch über die bey der Kay.Gold-
-Kunst-Handlung zue Crennitz beschehene Bergwercks-Befahrung,
Berathschlagungen und andere unterschiedliche Conclusa das
Bergwesen betreffend /1676/. Jelentés Felső Bieber tárnáról
Hodruson /1748/. Haupt-Gruben-Befahrungen von sämtlichen
Schemnitzer Bergwerken /1770/ Schemnitzer Haupt-Gruben -Be-
fahrung /1770/. Kimutatás a selmeci, körmöci, besztencebányái
kamaraának átadott un. fehér ezüstről /1556-1558/. Instrumenta
und Werkzeuge so zur Probierkunst von Nothen /XVIII.sz./. Haupt-
Beschreibung deren sammentlichen Schemnitzer Cameral-
und Stadt-Waldungen /1763/. Roll Farkas körmöci alkamaraográf
nagyatákanak összeírása : Inventar und ordentliche Vorseich-
nis der Verlassenschaft wielenkt des edlen und festen Herrn
Wolffgängen Rolln /1591/. A selmeci főkamaraográfus hivatalo-
sainak jegyzéke /1684-1902/. Windschachter /-szélsőreál / Berg-
verwaltungs-Vertrags - Grund - und Lehens-Buch /1715-1879/.
Hodritscher /-hodrusi/ Bergverwaltungs-Vertrags,Grund- und
Lehens-Buch /1744-1880/. Friedrich Angerstein Külföldi XV.
századi keziratai : a besztencebányai szénegészéről, a selmeci
kohászati eljárásról, a besztencebányai kamara a letelepíté-
séről /1747/, a siglisbengi bányák felállításáról /1756/, arany
és ezüst kitermeléséről, bányászati szótárról /1746/, arany-
bányák a selmeci, körmöci és besztencebányai bányászati leírás-
ról /1764/. Schemnitzer Haupt-Waldbestandungs-Relation /1770/.
Kőszénászati /1767/ és szőlőtermesztési /1770/ bányákról szóló
jelentések. Foglalkoztatásról és a logisztikáról a leírás
vagy a kollektívának általános jegyzékéről /1796-1918, 300 kötet/.
b/ Előző /prezsidiumi/ agenda /1819-től kezdve külön-
vezetett / iratok kötetek : Ügyrendi jegyzék /1819-
-1919; 58 kötet /, iratok /1819-1918; 92 kötet/.
c/ Általános agenda iratai. Ide tartozik a kamaraográfus
hivatal vagy ügyrendi iratanyagának része, amelynek felépítése
különböző időszakokban többféleképpen alakult. A XVIII.század
derekán 3 csoportba / és azokon belül időrendbe / sorolták
őket : 1/ Resolutiones / az udvari kamara rendelkezéseivel /;

b/ Berichte / a főkamaragrófi hivatal jelentéseivel / ;
c/ Ordinaria /más ügyviteli iratokkal / . 1785-től kezdve a
3. csoportot összevonva az agendához közös ügyviteli jegyző-
könyvet használtak, kurrens számozással. A legújabb rendezés
után az anyag az alábbiak szerint épül fel : Repertoriumok;
Ügyviteli jegyzőkönyvek /1775-1784 / ; 11 kötet / ; Ügyviteli
jegyzőkönyvek az összevont agendához /1785-1918; 159 kötet /;
Iratok több csoportban, élükön: legújabb 1650 előtti agenda,
amelynek iratait, a 3 csoportot összevonva, időrendben álli-
tották fel / 1412-1650; 34 doboz /; ezt követi, 1650 után, a
fent említett 3 csoport :Resolutiones, Verordnungen /1651-
-1784; 124 doboz / ; Berichte /1651-1784; 184 doboz/; Ordina-
ria /1651-1784; 845 doboz/; végül pedig, időrendben ezeket kö-
vetően, az összevont agenda /1785-1918;4704 doboz/.

d/ Dominialia: a főkamaragrófi hivatal / s azon belül a
praefectus bonorum / alá tartozó kamarai uradalmak / főleg er-
dőbirtokok / igazgatásának iratai; közöttük: jegyzőkönyvek /1783-
-1847; 8 kötet /; iratok: összeírások, inventariások, urbári-
umok stb./1286-1875; 68 doboz/; külön birtokjogi iratok /1410-
-1836; 6 doboz/. Az anyag az alábbi kincstári uradalmakra ill.
birtokrészeket érinti : Árva /Orava/, Počúň, Dekýš /1758-1872/,
Dolha, Lietava, Likava, Murány /Murán/, Revňovýe /Revňove;
1641-1874/, Šášov /1755-1872/, Zolpork /Zvolen-Pobrá Niva; 1694-
1869/, Kólyonlipcse /Slovenská Lupča / 1756-1870/, stb.

e/ Commissariatia : a főkamaragrófi mint a k. t. államgyar-
országi bányaváros perpetuus commissariusiálhóti kőszőlő szarv-
os hadbirtokosági iratok; közöttük : hivatali könyvek /1787-1788;
6 kötet /; ügyviteli jegyzőkönyvek /1774-1847; 6 kötet/; irat-
ok /1543-1848; 72 doboz /.

f/ Reservatum-erősítésre vonatkozó iratok; /1470-1863; 89
doboz/.

g/ A főkamaragrófság anyagellátási /szennyagról, szenny-
ról sub. gondoskodó / hivatalának /Zeugsoaffer / iratai; köz-
lük: hivatali könyvek /1833-1907; 7 kötet /; ügyviteli jegyző-
könyvek /1830-1910; 33 kötet /; iratok /1806-1917; 32 doboz/.

h/ A főkamaragrófság főorvosának iratai /1775-1917;
32 doboz/.

1/ A főkamaragráfódság Protocollumajánára. Iratok /1711-1718/ 6 doboz/.

2/ A "kompromisszumos per" iratai, Besztercebánya városa és a besztercebányai kamara között /1251-1265/; 7/ doboz, protokollumai, térképekkel /, azon hosszú viszályok sorában, amelyen a bányavárosok és a kincstár közt folytak.

3/ Vizitációs jegyzőkönyvek a besztercebányai /1740-1784/; 8 doboz / és a körnöci /1751-1783/; 3 doboz / bányakamaréről, mellékleteikkel.

4/ Különböző kisebb tárgyi csoportok szerint regisztrál részben a főkamaragráfódság területi hatáskörén kívül eső bányákra vonatkozó iratok; köztük: jelentések a salmci szőlőnyak viszonyairól, termelési módszereiről /1581-1756/, bányászati bányákról /1736-1757/, Nagybányáról /1763-1764/.

5/ A főkamaragráfódság számvívősegének és pénztárának iratai; köztük: 1. A főszámvívőseg regisztratúrája: ügyviteli jegyzőkönyvek /1785-1918/; 91 kötet/; iratok, számadások /1800-1918/; 620 ca. /. 2. A főpénztár regisztratúrája: elszámolások /1771-1826/; 20 kötet/; iratok / 1818-1918/; 470 ca./ . 3. Számadáshőnyvek / bennük adatok az elszállított fémekről, a kincstári bányák bevételeiről és kiadásairól sub. /; közelebbiről : a/ Számadáshőnyvek /1679-1799/; 20 kötet/; b/ számadáshőnyvek /1800-1875/; 42 kötet /; külön : tartozások és követelések könyve /1804-1870/; 69 kötet /; Cassa Journal /1800-1873/; 12 kötet /.

6/ Térképek és torvrajzok, részben a salmci bányavárosról, de részben azon kívül eső bányákról is.

7/ A körnöcbányai bányakamara egykor jelentős levéltára XVIII.században elégett /.

2. A Besztercebányai bányakamara levéltára /1535-1851/ a kincstár által 1546-ban a Thurzó-Fugger vállalatától megvett besztercebányai ezüst- és rézbányák üzemelésére nyújt első sorban adatokat. Fő részei : 1. Hivatali könyvek /1536-1851/; 143 kötet /; köztük utasítások, jelentések, látogatási és bizottsági jegyzőkönyvek, urtáriumok; nagyobb tételben a besztercebányai bányakamara jegyzőkönyvei : Copien-Buch, Protocollum

bányatársulási ügyei /1762-1769; 1 kötet /, bányatekai iratok, összeírások / 1726-1768; 7 kötet; 1726-1783; 33 kötet /, bányabírószági könyvek /1642-1768; 96 kötet /, iratok /1546-1788; 271 doboz /.

2. A bálabányai /Banská Bela, Billa / bányabírószág levéltára /1732-1788/, benne: jegyzőkönyvek, Billner Berg-Protocoll /1752-1788; 5 kötet/, hivatali könyvek /1778-1788; 2 kötet /, Muthungen und Erlaungen /1732-1777; 1 kötet /, Schurf-Muthung-Bestattigungs- und Verleih-Buch /1734-1788; 1 kötet /, Vertrags- oder Schied-Buch /1776-1783; 1 kötet /, Lehen-Specification- und Schurf-Zettel-Buch /1778-1788; 2 kötet /, Berg-Kösten-Buch /1778-1788; 2 kötet /, letétpénzek nyilvántartása /1780-1788; 1 kötet /, iratok /1755-1788; 15 doboz/.

3. A besztercebányai /Neusohl, Banská Bystrica / bányabírószág levéltára /1559-1788/, benne: jegyzőkönyvek, Berggerichts-Protocoll /1581-1788; 48 kötet /, Lehen-Buch / 1559-1599; 2 kötet /, Schurf-Muth- und Bestättigungs-Protocoll /1754-1788; 2 kötet /, Vertrag- und Schied-Buch /1776-1788; 1 kötet /, Gewerken-Buch /1753-1788; 3 kötet /, iratok /1561-1788; 74 doboz/.

4. A körmöcbányai /Kremnitz, Kremnica / bányabírószág levéltára /1608-1788/, benne jegyzőkönyvek /1608-1788; 40 kötet/, különböző könyvek /1745-1788; 10 kötet/, iratok /1752-1788; 37 doboz/.

5. Az újbányai /Königsberg, Nová Baňa / bányabírószág levéltára /1659-1788/. benne: jegyzőkönyvek /1659-1788; 9 kötet/, más könyvek /1777-1788; 5 kötet /, iratok /1661-1788; 29 doboz/.

6. A bakabányai /Pukanec/ bányabírószág levéltára /1752-1788/, benne: jegyzőkönyvek /1752-1788; 5 kötet /, más könyvek /1776-1788; 4 kötet /, iratok /1760-1788; 12 doboz/.

7. A bocabányai /Boca / bányabírószág levéltára /1558-1588/, benne: csak jegyzőkönyvek /1558-1588; 6 kötet /.

8. A bazini /Bösing, Pezinok / bányabírószág levéltára /1773-1788/, benne jegyzőkönyvek /1778-1788; 10 kötet/, más könyvek /1780-1789; 2 kötet/, iratok /1773-1788; 7 doboz/.

A külső bányakerület területén:

1. A dobsinai bányabíróság levéltára /1696-1789/, benne: jegyzőkönyvek /1696-1788; 22 kötet /, más könyvek /1772-1789; 10 kötet /, iratok /1777-1779; 1 cs./.
2. A gölnici /Gelnica / bányabíróság levéltára /1689-1789/, benne jegyzőkönyvek /1689-1789; 29 kötet /, peres könyvek /1758-1782; 2 kötet /.
3. A jászói /Jasov / bányabíróság levéltára /1647-1789; 6 kötet jegyzőkönyv /.
4. A krompachi /Krompachy / bányabíróság levéltára /1597-1788/, benne jegyzőkönyvek /1597-1788; 23 kötet /, peres könyvek /1755-1780; 7 kötet /.
5. A mniseki /Mníšek, Szepes m./ bányabíróság levéltára /1678-1788/, benne jegyzőkönyvek /1678-1788; 11 kötet/, peres könyvek /1765-1769; 3 kötet /.
6. Az alsómecenzéfi /Nižný Medzev/ bányabíróság levéltára /1754-1789/, benne jegyzőkönyv /1754-1789; 1 kötet /, hivatali könyv /1783-1789; 1 kötet /.
7. A felsómecenzéfi /Výšný Medzev/ bányabíróság levéltára /1698-1789; 4 kötet jegyzőkönyv /.
8. A rozšnyói /Rožňava/ bányabíróság levéltára /1698-1788/, benne jegyzőkönyvek /1698-1788; 20 kötet/, más könyvek /1764-1783; 1 kötet /. Gömör és Borsod megyei hatáskörrel.
9. A szomolnokai /Smolník / bányabíróság levéltára /1695-1789/, benne: jegyzőkönyvek /1695-1789; 19 kötet/, egyéb könyvek /1756-1789; 6 kötet /. Ung megyére is kiterjedő hatáskörrel.
10. Az iglói /Spišská Nova Ves/ bányabíróság levéltára /1594-1788/, benne: jegyzőkönyvek /1594-1788; 12 kötet/, egyéb könyvek /1783-1784; 2 kötet /.
11. A stószai /Stós/ bányabíróság levéltára /1742-1789/, benne: jegyzőkönyvek /1742-1783; 3 kötet /, beadványok, szerződések jegyzőkönyvei /1766-1789; 2 kötet /.
12. A svedléri /Švedlár, Szepes m./ bányabíróság levéltára /1735-1789/, benne: jegyzőkönyvek /1735-1789; 9 kötet /, más könyvek /1766, 1771-1789; 2 kötet/, iratok /1741-1774; 1 cs./.

13.A merényi /Wagendrüssel, Vondrišsel/ bányabírószág levéltára /1691-1788; 21 kötet jegyzőkönyv/.

14.A zakárfalusi /Zakarovce, Szepes m./ bányabírószág levéltára /1706-1788; 1 kötet jegyzőkönyv/.

Az 1788.évi reform utáni, valamivel már jobban összefogott bányabírószági szervezet iratanyagából itt található:

1. A selmecbányai kerületi bányabírószág levéltára /1788-1854;/ benne különböző jegyzőkönyvek és más hivatali könyvek /1786-1882; 360 kötet/, iratok /1788-1854; 975 doboz/. Mivel e kerületi bányabírószág illetékessége a nyugat-felvidéki megyéken /Árva, Bars, Hont, Liptó, Nyitra, Pozsony, Trencsén, Turóc, Zólyom/ kívül Pest és Nógrád megyére, a Dunántul valamennyi megyéjére, sőt Horvátországra is kiterjedt, a fenti anyag meglehetősen nagy területre vonatkozólag tartalmaz adatokat.

A Selmecnek alárendelt alsóbb bányabírószágok közül az alábbiak levéltárai találhatóak itt, általában az 1788-1854 közötti időkről: 2. Besztercebánya; 3. Körmöcbánya; 4. Ujbánya; 5. Malunásina; 6. Bazin bányabírószágai.

A külső, keleti bányakerület szervezetében:

1. A szomszolnoki kerületi bányabírószág kapta a központi szerepet, levéltárában /1746-1857/ különböző jegyzőkönyvek és más hivatali könyvek /296 kötet / és iratok /1789-1854; 493 doboz/ tartalmaznak bő anyagot. E kerületi bányabírószág hatásköre a helybéli Szepes és a szomszédos Sáros, Abauj, Torna, és Gömör-Kisbék megyén kívül Borsod, Heves megyére és a későbbi Jász-Nagykun-Szolnok megye területére is kiterjedt. A Szomszolnoknak alárendelt, alsóbb bányabírószágok közül az alábbiak levéltárai találhatóak itt általában az 1788-1854 közötti időkről: 2. Gölnic; 3. Rozsnyó; 4. Iglió; 5. Sóvár, Solivar /ez utóbbi : 1789-1791/.

A bányakapitányságok 1854 után életbelépő rendszerével kapcsolatos, ugyancsak itt őrzött iratanyag e munka időhatárát természet szerint már túlhaladja, figyelemztetünk kell azonban a kutatót arra, hogy elvértve abban is akadhat a régebbi viszonyokat regisztráló iratokra.

V. Bányatársulások /Brudersluden/ levéltárai. Ezen, a XV.század óta felbukkanó, a bányák, kohók és velük kapcsolatos erdők munkásainak érdekösszességére épült, önszerveződő testületek /Fraternitas, Bruderschaft/ közül a legrégibb időkre visszanyúló és /főleg jegyzőkönyvekben/ leggazdagabb anyagot a selmecbányai társulása levéltára /1575-1925/ szolgáltatja. Aránylag kevesebb és későbbi feudális kori anyaggal szolgál a besztercebányai társulása levéltára /1781-1924/, és a körnőcbányai társulása levéltára /1722-1925/, még kevesebbkel és még későbbivel az ujbányai /1851-1882/, a sólyombrezsnői /Podbrezová; 1815-1882/ a pohorellai /Pohorela, Köbörög-Újvek; 1844-1924/ és a szmolnoki-aranyidkai /Smolník-Zlatá Idka; 1789-1924/ bányatársulása levéltára.

VI. Azon kamarai uradalmak közül, amelyek /főleg a bányák és kohók fa- és faszén- szükségletének fedezése céljából/ a főkamaragrófi hivatal alá tartoztak, az alsóbbiak feudális korig visszamenő levéltárai maradtak meg: 1.Revištýe, Reviště /1641-1874/, levéltárában jegyzőkönyvek és más hivatali könyvek /1753-1874; 76 kötet/, iratok /1641-1871; 104 cs./, adománycsok /1799-1859/. 2.Sásov /1755-1880/. 3.Sólyom és Dobroníva, Zvolen-Dobrá Niva /1254-1869/, levéltárában hivatali könyvek, urbáriumok, összeírások /1752-1861/, canonica visitáció /1713-1830/, iratok /1254-1857; 123 cs./. 4.Solvomlípce , Lipca /1756-1870/. 5.Dokys /1758-1872/.

VII. A XVIII.század derekán felállított kincstári arckivestélok közül az alsóbbi 4 iratanyaga meggy vissza a feudális korból: Selmecbánya /1747-1870/. Körnőcbánya /1749-1880/. Besztercebánya /1756-1880/. Sólyom /1838-1869/.

VIII. A bányaiskolák közül az 1763-ban alapított, majd 1919-ben Sopronba költöztött Bányászati /és utóbb Erdészeti/ Főiskola levéltárának itt csak egy része található /1770-1919/, amely a feudális korból mindössze néhány iratot és katalógust őriz. - A selmecbányai bányaiskola levéltárában /1743-1924/ csak 1 kötet jegyzőkönyv meggy vissza az 1848 előtti évekre.

X. Egyéb üzemek és hivatalok levéltarai közül feudális kori anyagot tartalmaznak : A napóleoni háborúk idején alapított besztercebányai fegyvergyár mindössze egy évtizedet elfogó levéltára /1809-1819/. A zsarnócai /Zarnovica/ kamarai serfőző iratai /1755-1877/. Az Oberungarische Waldbürgerschaft nevű bányapolgár-társulat levéltára /1748-1894/, Igló /a székely/ mellett Eperjes, Gölnicbánya, Kassa, Kesmark, Lőcse, a het Mecenzéf, Mereny, Szepesolaszi stb. városokra vonatkozó adatokkal.

XI. Az irathagyatékok és gyűjtemények között Péch Antal banyaigazgató néhány, főleg bányászattörténeti kézirata mellett Bernáth György mernök térképgyűjteménye /1784-1884/ említhető.

Filmen a főkamaragrófi hivatal anyagáról /1622-1623, 1763, 1816-1839/ 2513, a besztercebányai kamara anyagáról / XVII- XVIII.sz./ 504 valogatott felvételt őriz a budapesti Országos Levéltár.

A solmei kamaragrófok névsorát közölte Baller, Adalbert, Die Kammergrafen von Schennitz, 1365-1873 /Karpáthenland 5:1932, 27-30/. A solmei bányászat fejlődésének rövid történeti áttekintését adta újabb térképekkel, a levéltár vezetője, J.Vozár, a Z minulosti a súčasnosti baníctva v Banskej Štiavnici /Bratislava 1964/ c. kötetben.

TARTALOM

Előszó /Gyulay Zoltán/

Bevezető:

Péchy Antal munkája és kéziratai /Kosáry Domokos/ ... 1

I. Selmecbánya

1. Bányaisgazgatósági adatok, 1650-1745 /1750/ 21

2. Bányabirósági adatok, 1651-1749 263

II. Különféle selmeci vállalatok

1. Bányaisgazgatósági adatok, 1661-1739 331

2. Bányabirósági adatok, 1650-1750 351

III. Bélabánya

1. Bányaisgazgatósági adatok, 1651-1746 389

IV. Bakabánya

1. Bányaisgazgatósági adatok, 1651-1747 401

2. Bányabirósági adatok, 1654-1742 412

V. Körmöcbánya, Goldkunsthandlung

1. Bányaisgazgatósági adatok, 1650-1746 417

2. Egyéb adatok, 1749 542

VI. Körmöcbánya város

1. Bányaisgazgatósági adatok, 1650-1744 547

VII. Úrvölgy

1. Bányaisgazgatósági adatok, 1650-1746 623

2. Függelék, táblázatok, 1739-1747 729

VIII. Besztercebánya

1. Bányaisgazgatósági adatok, 1650-1745 /1747/ 743

IX. Göpészen

1. Bányaisgazgatósági adatok, 1650-1747 877

2. Bányabirósági adatok, 1651-1749 962

X. Zuzsánivás

1. Kivonatok adatjegyzék, 1692-1749 973

XI. Rémkohászok

1. Kivonatok adatjegyzék, 1650-1749 976

2. Függelék, Bányabirósági adatok, 1651-1749 389

XII. Pénzverés

1. Kivonatok adatjegyzék, 1650-1749 989

III. Vasgyverek /kivonat és adattömegrész/

1. Izbékházy és Bonath, 1650-1742 99
2. Khóric, 1650-1745 99
3. Hiskó és más írók, 1675-1744 100

IV. Kőröscsata

1. Ábrázolásokon alapuló adatok, 1650-1740 100
2. Részletesebb adatok, 1660-1720 102

V. Általános megjegyzések

1. Részletesebb adatok, 1650-1747 103

VI. Összefoglalás 105

7. Szakmai értékelés 121

8. A kutatás módszertana 131

9. A kutatás eredményei 134

Készült az MTEGY Házi Nyomdájában

200 példányban

Eng. szám: 1005.-6365-900.

Táskaszám: 10632